444

Brian Glanville

FIDELITATE

Scriitorul britanic Brian Glanville (n. 1931) este cunoscut publicului cititor din România prin cartea sa Jelania greierilor captivi (Editura Univers, 1981). Acțiunea acestui roman de dragoste se desfășoară la Fiorența, în anii de după încheierea celui de-al doilea război mondial, și ne dezvăluie un tablou interesant al unei perioade deosebit de frămîntate din istoria recentă a Italiei.

EDITURA UNIVERS

GLOBUS

Lei 13.50

13

BRIAN GLANVILLE

FIDELITATE

1987

BRIAN GLANVILLE

FIDELITATE

COPERTA COLECŢIEI DE STATE ION
Grafica şi ilustraţia : Mircea Dumitrescu

BRIAN GLANVILLE

KISSING AMERICA

Blond, London, 1985

GLOBUS

Brian Glanville

Fidelitate

Traducere de
SERGIU CELAC

EDITURA UNIVERS

Bucureşti

1987

Capitolul I

— Șase luni, *caro!* declamă Frank, lăsînd să-i cadă pe genunchi exemplarul din „New York Times Book Review". Mîine se fac șase luni!

— Ah, cruță-mă! se tîngui Tom, contorsionîndu-se chinuit în fotoliul de nuiele, strîngînd în pumn revista „New Yorker" pe care se făcea că o citește, cu o zbatere crispată a trupului său subțire, de parcă s-ar fi muncit să scape din strînsoarea sufocantă a timpului. Picioarele, îmbrăcate în niște ginși decolorați, îi erau lungi și înguste ca niște țevi, cu brațele larg deschise părea o sperietoare, ochii aveau o lucire de un albastru pal în spatele ochelarilor fără ramă, cel drept scăpîndu-i deodată, cu totul surprinzător în colțul cel mai de sus al orbitei. Părul îl avea blond, tuns scurt, dar care totuși reușea cumva să-i vină, ciufulit, peste frunte. Purta o cămașă albă, descheiată la gît și o haină de pînză în dungi albastre și albe.

Frank, care ședea în fața lui, era și el slab, dar nu sfrijit. Dacă Tom îți dădea impresia că este un profesor universitar impulsiv, ușor excentric, Frank, cu zîmbetul lui precaut, părul scurt, castaniu, nasul *retroussé* la modul afabil, era imaginea însăși a celei mai normale

cumsecădenii americane, avea genul de înfățișare pe care o întîlnești mereu și cu plăcere pe tot întinsul Statelor Unite — și nicăieri în altă parte —, o fată care te duce cu gîndul la buna dispoziție provincială, la o bunătate echilibrată, la împăcarea cu lumea așa cum e ea. Purta o jachetă groasă de lînă, cu nasturii desfăcuți, peste un tricou de corp alb și o pereche de pantaloni de catifea reiată de un maroniu deschis.

Încăperea mică și luminoasă, cu tapet galben, era pătrunsă de mireasma dulce, de tămîie laică a sobei cu lemne. Clădită din plăci de teracotă, ea se afla în dreapta lui Tom, în colțul de lîngă fereastră, cu un coș de lemne lîngă ea. Deasupra capului lui Tom, pe o poliță, un mic aparat de radio cînta o melodie de Cole Porter difuzată de postul armatei americane. Tot în dreapta lui Tom, sub un raft de cărți plin de volume din colecția Modern Library, toate ediții ieftine, broșate, se aflau două teancuri groase de reviste : „New Yorker" și „Times Book Review".

Sub geamurile împroșcate de ploaia mohorîtă de ianuarie se găsea un divan cu o cuvertură de creton, care îndeplinea și funcția de pat pentru Frank. Locuiau în această cameră, în această căsuță, în acest refugiu, de mai puțin de un an, după mai mulți ani petrecuți în camere ieftine, prin *pensioni,* luînd mesele în sufragerii comune, în care mirosul rînced de paste făinoase răcite plutea ca o veșnică miasmă.

— Profită cît mai e timp, zise acum Frank în zeflemea, arborînd un zîmbet nevinovat.

— Așa am să fac ! spuse Tom. Am cu o lună mai mult decît tine. Să nu uităm acest aspect !

Căsuța îngustă, cu două etaje, cu meterezele ei false, zidăria de piatră vopsită și tencuiala de stuc, cu terasă, cu numele ei grandilocvent, Turnul Ghibelllinilor, se înălța pe muchea unei *costa* abrupte, la San Tomasso. Povîrnișul începea să urce din preajma lui Ponte Santa Trinità, pe atunci un simplu pod de lemn de tip Bailey construit după debarcarea aliaților, după ce toate podurile, cu excepția lui Ponte Vecchio, fuseseră aruncate în aer de nemți.

Să locuiască acolo sus, pe Costa, să-și petreacă cea mai mare parte a vieții pe Costa le părea lucrul cel mai firesc, căci Costa, ridicîndu-se pieptiș, deasupra orașului, avea o identitate proprie, aproape ermetică. Ca să ajungi sau să pleci de acolo trebuia să faci de fiecare dată un fel de călătorie, un urcuș greu pe dalele largi de piatră sură și un coborîș la fel de greu, de-ți simțeai încordarea genunchilor la fiecare pas. Iar revenirea în locul acela, mai ales primăvara și vara, cînd strălucirea soarelui îi transfigura zidurile și copacii, era ca o renaștere, o reînnoire ; atunci aveau simțămîntul că văd o mulțime de lucruri pentru prima oară. Obloanele cenușii contrastînd cu galbenul căsuțelor de stuc. Madona veghind din vitrina ei de sticlă sus, pe creastă. Zidul gros de piatră din fața turnului lor, care se întindea pînă hăt departe de-a lungul pantei, implacabil, ocrotind undeva mai sus o vilă pe jumătate ascunsă în spatele unui pîlc de arbori. Un castan ale cărui ramuri se

lăsau peste marginea zidului o dată cu venirea primăverii, un pluton mîndru de chiparoşi, un cireş mai mic, mai îndepărtat, ale cărui flori trandafirii creau un contrast exotic cu nuanţele de verde ale frunzişului.

În spatele casei lor se înălţa trupul uriaş al Fortului Belvedere, bastioanele lui ameninţătoare, clădite în pantă, cu partea de sus din zidărie romană. Iar dincolo de el, în vîrful coastei, se ridica un arc de triumf din piatră galbenă, cu statuia pictată a Madonei străjuită de cîte un sfînt de fiecare parte ; trecînd pe sub arc, dădeai în Via San Leonardo de unde, peste zidul din vale, se vedea un crîng de măslini ciungi.

— De ce să mai plecăm ? rîdeau ei unul la altul. Cui i-ar veni vreodată să plece de pe Costa ?

Trăiau acum ca oamenii de la munte, departe de lume, liberi.

Era prea frumos ca să şi dureze ; ştiuseră acest lucru din momentul în care găsiseră această casă şi se mutaseră în ea.

— Măcar dacă am fi găsit-o acum un an ! suspinase atunci Tom.

— Acum doi ani ! îl îngînase Frank.

Odată găsită, casa le impusese propriul ei ritm de viaţă. Gesturile mecanice ale existenţei au căpătat dintr-o dată o importanţă enormă, au devenit un fel de ritual, fiecare drum după cumpărături, fiecare expediţie pînă la piaţă, fiecare masă pregătită în bucătărioara de jos, pe o plită electrică şchioapă, s-au transformat într-o mică taină.

— Doamne, cît de puţin ne-a mai rămas ! se tînguia uneori Tom, doar pe jumătate în glumă.

— Timp pentru ce ? întreba atunci Frank.

— Mai ştii ? Toate lucrurile acelea pe care le făceam noi înainte.

— Şi ce-am făcut noi ?

— Of, Doamne ! striga Tom. Aş zice că mai nimic, dar cel puţin eram liberi să alegem !

— Toate concertele la care am hotărît să nu mergem. Toate muzeele pe care nu le-am vizitat niciodată.

— Iar acum e prea tîrziu ! Acum nu facem decît să mergem la piaţă şi să gătim ! De-acum n-o să le mai vedem vreodată !

Este adevărat că, de cînd se mutaseră în Torre dei Ghibellini, vechea lor pasiune de a călători se cam risipise. În anii din urmă călătoriseră departe, în nord, pînă în Norvegia, în sud, pînă în Sicilia, spre vest, pînă în Elba şi Corsica. „Dacă nu mergem acum, n-o s-o facem niciodată !" Dar pe măsură ce se apropia data reîntoarcerii în America, pe măsură ce se scurgeau zilele la care aveau dreptul în virtutea legii privind foştii combatanţi, casa aceasta devenise un fel de refugiu. Aici, cînd închideau uşa, erau în siguranţă, într-un colţişor al Italiei care era numai al lor, inexpugnabil, unde aveau numai ce le convenea lor din America. Treceu zile întregi în care nu vedeau pe nimeni altcineva, numai ei doi.

— Pe ăsta îl ştiu ! rîdea atunci Frank.

— Şi eu îl cunosc pe ăstălalt ! răspundea Tom.

Nu era chiar aşa, chiar dacă alţi beneficiari ai legii foştilor combatanţi — cîte un an de

așa-zise studii pentru fiecare an de serviciu militar activ — se mai împuținaseră cu trecerea anilor, reveniseră în țară cu un fel de trist regret, se întorseseră în anonimatul aspru, agitat al New York-ului, în existența simplă, lipsită de complicații, din Texas, în toropeala amorțită a orășelelor din Middle West.

— Să nu întrebi pentru cine bat clopotele, *caro*, spunea în asemenea clipe Tom, în vreme ce mergeau încet, cu tristețe, în lungul peronului curat, bine luminat, trecînd pe lîngă boltele și băncile de marmoră, după ce mai conduseseră la tren încă un camarad, căruia îi expiraseră și drepturile date prin legea combatanților și ultimele, atît de firave, speranțe.

Posomorîți ca niște victime, acești prieteni ai lor, exilați prin repatriere, se uitau la ei prin fereastra de cușcă a vagonului, le aruncau priviri morocănoase, mai îndulcite, mai îmblînzite acum de anii petrecuți la Florența.

— Păcătoșilor ! Mor de invidie !

— Nu ne mai invidia atîta ! îi replica Tom. Nici noi n-o să rămînem aici toată viața.

Răspunsul se întîmpla să-i smulgă un zîmbet prietenului de care se despărțeau.

— Asta așa-i, zicea el. Vi se termină și vouă distracția !

Apoi plecarea, dispariția lină, lentă a trenului și iar drumul înapoi, pe jos, pe străduțele liniștite, întunecate ; nu se știe de ce, toate plecările păreau să aibă loc noaptea. Pe drum, îi făceau necrologul celui care tocmai plecase : Bob, micuțul dar vînjosul infanterist din New York, pe care, lucru ciudat, Florența îl vrăjise și care își trăise din plin acele clipe fericite, Art, lunganul bun la suflet, a cărui familie avea ceva bani în New England, dar care n-avea tragere de inimă să lucreze într-o bancă, David, care visa să se facă sculptor, dar și-a pierdut vremea mai mult căscînd gura și stînd de taclale.

Traversau *piazza* din fața gării, o luau în sus pe Via Panzai, o stradelă scurtă, apoi pe Via Tornabuoni, mai elegantă, pe lîngă o clădire distinsă, de culoarea piperului, Palazzo Antinori, pe care o lăsau în dreapta, apoi prin dreptul ferestrelor largi ale restaurantului „Doney's Tea Room", locul predilect al matroanelor cu bani, urma apoi refugiul cald al Bibliotecii Americane, apoi barul lui Leland, locul unde se pripășeau mereu turiștii americani și în care ei doi nu puneau niciodată piciorul.

Turiștii americani le stîrneau o oroare fascinată, le aminteau de osînda ce va să vină. Își urmau drumul pe lîngă micuța biserică Santa Trinità, unde Poliziano al lui Ghirlandaio își ațintea privirea rugătoare, pe vecie, asupra lui Lorenzo Magnificul, urcau podul din prefabricate de tip Bailey, unde Tom se oprea de fiecare dată să privească ferestrele unui *palazzo* de culoare roșiatică aflat chiar pe malul celălalt al rîului. În spatele lui se înălțau palide, în perfectă simetrie, zveltele *campanile* ale bisericii Santo Spirito.

— Uite acolo, spunea Tom. Acolo mîncam noi, Bob și cu mine. Fereastra aceea. Acolo-i sufrageria. Cîte mese n-am luat noi împreună !

— Și-al naibii, toate la fel !

La început mai veneau scrisori : „Iată-mă iar în bătrînul, micuțul New York, bătînd străzile ; nu iubesc pe nimeni și nici pe mine nu mă iubește careva".

Asemenea epistole le dădeau fiori reci. Lor le plăcea New York-ul lor, confortabil filtrat prin paginile revistelor „New Yorker" și „New York Times Book Review".

Acum, în vreme ce citea, Frank își ridică ochii de pe „Book Review" și spuse :

— Max Eastman cere hotărîre judecătorească.

— Ce hotărîre ? întrebă Tom.

— În privința părului de pe piept. Eastman a pretins că Hemingway își lipește păr fals pe piept. S-au întîlnit în camera de așteptare a unui editor.

— Și pe Hemingway îl pun ăștia să aștepte ?

— Poate că acum au primit și ei o lecție. Hemingway l-a recunoscut pe Eastman și l-a și pocnit.

— De ce nu s-o fi mulțumit să se descheie la cămașă ?

Au continuat să citească în tăcere, în timp ce radioul cînta mai departe, pînă cînd s-a auzit o voce de bărbat fredonînd : „La fel ești îmbrăcată azi cum erai și-atunci..." Reacționînd

din reflex condiționat, Tom se întrerupse din lectură.

— Nu-i adevărat, protestă el. Le-am dat la spălat ! Uite aici marcajul !

•

Se întîlniseră la un curs de italiană pentru străini, la Universitate, doi bărbați înalți, mai în vîrstă decît aproape toți ceilalți, cuprinși de timiditate între atîtea fețe tinere, proaspete, energice ; o vreme s-au spionat din ochi, apoi și-au zîmbit amar, a recunoaștere.

— Chestia asta nu te face să te simți puțin cam bătrîn ? întrebase Tom la ieșirea din sala de curs.

— Și tîmpit, răspunsese atunci Frank. Mai ales tîmpit. Mă tem că pentru mine e cam tîrziu să mai învăț ceva.

S-au așezat, simțindu-se apropiați sufletește chiar de la început, la o măsuță rotundă, din metal, în fața unei cafenele din Piazza San Marco, de unde puteau să admire conturul elegant al zidurilor joase ale mănăstirii. Era în octombrie, luna în care sosesc străinii, cînd viața veneticilor în acel oraș — nu ca într-un eleșteu, ci mai degrabă ca într-un afluent mai puțin cunoscut — își anunță reluarea sau, poate, un nou început.

În anii care au urmat, au învățat, pentru început, să observe și să se minuneze de fețele, vocile, atitudinile celor nou-veniți la ei de peste Atlantic sau de peste Canalul Mînecii. Studenți cu burse Fulbright, abia veniți din Perugia, grăbiți să-și cheltuiască banii care le-au mai

rămas în Europa, militari din aviație, părînd bizari, nelalocul lor în uniformele acelea cenușii, dezorientați, reangajați ca să scape de recrutarea pentru Coreea, fete bogate de la Colegiul Smith, care își făceau anul de italiană, o pletoră de pictori veniți să-și aducă omagiul Renașterii, dar știind ei mai bine ce și cum, alții, din ce în ce mai puțini, sosiți ca și ei în baza legii foștilor combatanți. Pînă cînd, cu timpul, a încetat să le mai pese, deprimați și dezamăgiți de anii administrației lui Eisenhower, ani în care plasa s-a tot strîns, prinzînd în ea orice alte înclinații nedorite, lăsînd să treacă numai ceea ce este de încredere, previzibil, lipsit de spirit de aventură.

Fiecare dintre ei își găsea sprijin moral în celălalt. Părea astfel mai puțin absurd să ai aproape treizeci de ani, să fi lăsat baltă un serviciu sigur în Statele Unite, să revii într-un oraș cunoscut cu mult timp în urmă și atunci în momente de haos, distrugeri, război, să fi întîrziat atîta vreme înainte de a beneficia de avantajele oferite de legea foștilor combatanți.

— Cred că nu sîntem zdraveni, spusese atunci Tom, privind cu un zîmbet ciudat în fundul ceștii de cafea, apoi, rîzînd, cu rîsul lui acela subțire, scurt, de parcă tot pe seama lui s-ar amuza.

— Cu ce te ocupi acasă, în State? îl sondă Frank.

— Eh, am încercat să predau la o școală. A fost groaznic. N-aveam nici vocație și nici aptitudini, iar ăia micii s-au prins imediat. Dar tu?

— Am lucrat în publicitate, la Cleveland, dar de loc sînt din Seattle. N-am avut nici eu prea multe aptitudini.

— Nu-mi doream decît să revin aici, zise Tom.

— Și eu la fel. Acum iată-ne: aici sîntem!

Tom își ridică ochii spre cer, cu un zîmbet de beatitudine, aducînd un surîs și pe buzele lui Frank. În sfîrșit! Și mai aveau înainte ani buni! Să tot umbli, să privești, să citești, să asculți!

— Cînd ai fost aici? întrebă Tom.

— În patrușpatru. Eram la artilerie. Și tu?

— A, mult mai puțin important! Am ajuns aici la începutul lui patrușcinci. Doar că n-am urcat mai sus de transporturi auto.

— Înseamnă că ai făcut mai puține stricăciuni, spuse Frank.

Îi reveniră atunci în minte sunetele bătăliei, bubuitul brutal, irevocabil al tunurilor, șuierul puternic, strident al obuzelor, bufnitura oribilă, imensă, a exploziilor, care îl făceau să închidă ochii, să-și astupe urechile și chiar să se întoarcă cu spatele, întrebîndu-se dacă proiectilul a lovit o biserică, un turn, un palat, uimit de toată această risipă și exagerare.

— Nu-ți închipuiai că ai să mai revii? întrebă Tom.

— Nu, nu prea. Dar m-am gîndit mereu, ca în vis.

— Același caz! Mai ales cînd se încurcau lucrurile mai rău. Cînd încercam să-i țin în frîu pe puștii ăia. Cînd încercam să le spun lucruri pe care ei nu vroiau să le știe, iar eu n-aveam

nici un chef să le predau. Ca un miraj. Cupole și turnuri ! Și acum, iată-le !

— Da, aici sînt, zise Frank. Nici nu-mi vine să cred.

Într-un oraș dominat, sufocat de trecut, ei trăiau cu dăruire prezentul, o paranteză de nestemate, de la o zi la alta, fiecare zi împlinindu-se în sine. În acele timpuri de început, mergeau, nesătui, la toate galeriile de artă, se plimbau prin muzee, bîntuiau prin biserici și catedrale, avansînd de la cele cunoscute, sublim de obișnuite, la cele obscure și nebănuite. De la Florența la Siena, de la Siena la Arezzo, de la Arezzo la Lucca.

— Dumnezeule ! exclama pe atunci Tom. Nu mai avem decît patru ani și abia am început !

După vreo șase luni, s-au dus la Roma. Săptămînile petrecute la Florența* îi transformaseră în făpturi ale străzilor înguste, ale pasajelor umbrite de frontoanele masive ale palatelor. America cea cu șosele largi și zgîrie-nori avîntați nu mai avea acum nici o forță, era ca un rest de amintire, așa că, în momentul în care au pășit din Stazioni Termini, pătrunzînd în dimensiunile și vîltoarea Romei, s-au simțit precum cîrtițele ieșite la lumină. Totul era prea rapid, prea mare, prea energic.

Au găsit un hotel mic, cam rău mirositor, nu departe de Coliseu și s-au aventurat pe străzi cu înfrigurare, încercînd să-și amintească de Roma pe care o cunoscuseră și o ocupaseră cu un deceniu mai înainte, un oraș care abia își revenea după privațiuni și șocul înfrîngerii, în

care nu fuseseră ca turiști, ci, chiar și fără voia lor, în calitate de cuceritori.

— S-a schimbat totul ! repetau amîndoi mereu. Doamne, ce s-a mai schimbat !

Tot umblînd, au trecut pe lîngă hoteluri unde plătiseră cîndva doar cîțiva dolari pe noapte, acum devenite bastioane ale luxului și bogăției, cu mult peste mijloacele lor.

— Aici am fost, spuse Frank în timp ce treceau pe sub niște ziduri înalte, trandafirii, pe Via Porta Pinciana. Aici am locuit. Mă crezi ?

— Atunci trebuie să fi fost ofițer, raționă Tom, uitîndu-se și el la uriașul hotel de peste drum.

— Mă tem că da.

— Căpitan ?

— De fapt... maior.

— Doamne ! Și eu care n-am fost decît sergent ! Ar trebui să-ți dau onorul !

— Gradele veneau o dată cu rațiile, se scuză Frank. Îmi amintesc de colonelul nostru, cînd mi-a venit ordinul : „Fir-ar fi să fie, Dean, încă o promovare. Naiba știe pe ce mîini mai încape și armata asta !“

Plănuiseră să rămînă la Roma o săptămînă întreagă, dar n-au stat decît vreo cîteva zile, admirînd conștiincios priveliștile, cufundîndu-se în contemplarea picturilor și monumentelor, dar fără a se lăsa copleșiți de oraș ; s-au întors la Florența cu un fel de ușurare, cu sentimentul că au scăpat.

Locuiau și acum în două *pensioni* diferite, Tom la Guicciardini, dincolo de Ponte Santa Trinità, Frank la Manzzini, pe o străduță ce dă-

dea în Via Cavour. Din cînd în cînd, venea vorba să schimbe locul, să stea împreună ; ori să se mute Tom în clădirea mai mică de la Manzzini, ori să vină Frank în labirintul întortocheat, unduitor de la Guicciardini, printre mulțimea de pictori și supraviețuitori ai aplicării legii foștilor combatanți. Într-un fel, însă, fiecare se așezase acolo unde era ; ajunseră astfel la concluzia nemărturisită că, dacă tot era să se mute, atunci să găsească un loc unde să stea doar ei.

Între timp, explorau cu plăcere orașul împreună, înaintînd cu încăpățînare în studiul limbii italiene, cum se arată, puțin cîte puțin, un peisaj pe măsură ce se risipește cu încetul ceața. Plini de admirație și de o invidie disperată, îi ascultau vorbind pe colegii lor mai tineri care stăpîneau cu ușurință vocalele melodioase, consoanele duble. Cînd i se punea o întrebare la seminar, Tom se sucea pe scaun ca un elev de școală ; fiecare silabă italiană era un chin pentru el. Frank se descurca ceva mai bine ; avusese ocazia să vorbească mai mult în militărie și reținea mai bine, dar amîndoi, în cea mai mare parte a timpului, preferau să citească și să asculte cu modestie. Cu timpul, cuvintele, expresiile, graiul florentin li s-au imprimat în memorie. Cînd erau singuri, imitau rostirile auzite pe străzi, c-urile aspirate, ciudatele înjurături, ironiile mușcătoare.

Faptul că orașul părea închis în sine față de străini, își trăia viața proprie, ermetică, de parcă, în fapt, ei nici nu s-ar fi aflat acolo, că

orice contact, oricît de amabil, era întotdeauna superficial, că turiștii și emigranții erau priviți doar ca niște stafii înmulțite peste măsură nu-i tulbura cîtuși de puțin. Într-un anumit sens, făcea și asta parte din farmecul orașului : faptul că el exista, de sine stătător, cu atîta intransigență. Altfel cum ar fi putut, judecau ei, să-și păstreze adevărata lui ființă ? Cum altfel să supraviețuiască cel ce a fost cîndva o gazdă ospitalieră umilinței de a trebui să primească, mereu de-acum înainte, oaspeți plătitori ?

Dacă, în călătoriile lor, nimeni nu avusese un cuvînt bun de spus pe seama florentinilor — suciți, sarcastici, aroganți —, Tom și Frank nu le găsea nici un cusur, erau gata să le treacă orice cu vederea, să le ierte orice păcat.

Iar după un an, și-au găsit familia. Întîlnirea a fost întîmplătoare și s-a petrecut, inevitabil, într-un local public. Numai în cafenele, uneori și în restaurante, mai catadicseau florentinii să stea de vorbă cu străinii, dar și atunci îi țineau la distanță.

Prilejul a fost oferit de ziua de naștere a lui Tom. Restaurantul, aflat în Borgo San Jacopo, la numai vreo sută de metri de Pensione Guicciardini, era un local pe lîngă care trecuseră adesea, dar în care nu intraseră niciodată. Dincolo de fațada îngustă, cu ferestre largi și cu ușa de sticlă, li se păruse un loc plăcut, mereu plin de lume. Pe partea stîngă se vedea o tejghea de marmoră neagră, unde, în principiu, se putea comanda un pahar de vin — conferind astfel localului statutul de *trattoria*

—, iar în spatele ei stătea un înger de Botticelli, o fată blondă, rotunjoară la față, de o frumusețe senină, numai că în loc de aripi purta halatul negru cu șorțuleț alb de chelneriță.

Proprietarul însuși, încins și el cu un șorț alb, rumen, prevenitor, cu o înfățișare de vulpoi, le ieși înainte, salutîndu-i într-o engleză stîlcită.

— Bună seara, domnilor mei. Foarte bucuros a cunoaște la dumneavoastră. Gasesc indata o masa draguț.

Masa oferită se afla într-o încăpere interioară, fără ferestre ; la o masă mai lungă, în dreptul zidului din față, ședea pe două rînduri un grup gălăgios de bărbați mai în vîrstă care rîdeau mereu și strigau unul la altul : o escapadă ca între burlaci, nevestele și le lăsaseră acasă.

Suportînd cu stoicism zarva și exploziile de rîs, Frank și Tom s-au așezat în colțul lor ; le-a luat comanda un ospătar tînăr, solid, tot cu șorț, cu brațele groase, cu părul pomădat lipit pe frunte, avînd aerul unui bătăuș bun la suflet. La masa de alături ședea o familie. Tatăl, elegant, cu o ținută demnă, vorbea cu atîta precizie încît accentul său toscan, c-urile sale aspirate păreau o exagerare. Era un bărbat cam la cincizeci de ani, cu părul aspru, grizonant, îngrijit pieptănat, cu degetele lungi, înguste ; cînd vorbea, părea mereu să pună ceva la îndoială, să ironizeze.

În fața lui ședea soția, îmbrăcată într-o rochie albastră cu imprimeuri albe, o femeie plinuță, cu o față plăcută, părul castaniu ușor ondulat, ochii mari, căprui, calmi, gura mică, cu buze pline. Părea să aibă cu vreo zece ani mai puțin decît soțul. Lîngă ea era fiica, o fată de șaptesprezece-optsprezece ani. Purta un taior vișiniu și o bluză albă, prinsă la gît cu o camee ; avea pieptul ceva mai plin decît al mamei, dar ochii erau aceeași, la fel de mari, numai că expresia lor era cu totul diferită. Aveau ceva din vioiciunea tatălui, deși puțin mai camuflată. Dincolo de aparența de sfială reținută, respectuoasă, reacțiile ochilor erau pe rînd amuzate, surprinse, ironice, mai ales atunci cînd cei de la masa lungă din față ridicau vocea, încercînd evident să-i distragă atenția, să o impresioneze. Părul ei des, creț și tenul erau mai închise la culoare decît ale mamei ; gura mai mare, cu buzele subțiri, o moștenise de la tata.

Fratele ei, cu cîțiva ani mai mic, un florentin aproape blond, arăta de pe acum semnele acelei nepăsări ușuratice care îi stă atît de bine unui tînăr mascul italian.

Pe cînd își mîncau porțiile de *lasagne verdi*, o izbucnire de rîsete ceva mai violente îl făcu pe Frank să-și îndrepte ochii spre masa cea mai zgomotoasă și să surprindă, în acea clipă, privirea tatălui. Acesta zîmbi caustic și îi spuse încet, în italiană :

— Se întîlnesc o dată pe an. Nenorocirea este că s-au întîmplat să se adune tocmai în seara asta.

Frank și Tom rîseră amîndoi și așa au intrat în vorbă. Tatăl a început prin a se prezenta, era jurist, *avvocato* Bertolini. Pe fată o chema Anna, pe băiat Paolo.

— Americani sau englezi? îi întrebă apoi.
— Americani.
— Americani care vorbesc italiana? Este chiar mai extraordinar decît un englez care știe italienește.
— Nu vorbim prea bine, spuse Tom.
— Oricum, însuși faptul că puteți conversa...
— Mă tem că nu o onorăm cum se cuvine, observă Frank. E o limbă tare frumoasă.
— Să nu uitați niciodată, rosti *il avvocato*, că Dante a fost cel care a descoperit limba italiană, dar pentru aceasta a trebuit să ajungă mai întîi în iad ca s-o găsească.
La aceasta Frank și Tom rîseră iar, cu poftă, însă familia lui *il avvocato* nu făcu decît să zîmbească; în cazul lui Paolo zîmbetul n-a fost mai mult decît o grimasă.
— Anna știe englezește, spuse tatăl, dar fata negă sfios din cap și își aținti privirea asupra mesei. Vorbește, vorbește! zise *il avvocato*. Mai mult curaj! În gălăgia asta oricum nu-și dă nimeni seama dacă vorbești bine sau rău!
Anna își ridică iar ochii, se întoarse spre Tom și Frank și rosti rar, dar cu claritate, cu un accent puternic, dar nu excesiv:
— Înțeleg multe în engleză, dar nu vorbesc prea bine.
— Ba vorbiți, sigur, spuse Tom. Chiar foarte bine!
— Da, foarte bine, zise Frank.
Fața fetei se lumină de un zîmbet de bucurie; era ca un copil, fericită că a fost lăudată.
— *Allora?* făcu tatăl, ridicînd din sprîncene. Ce ziceți?

— *Bravo, molto bravo,* întări Frank.
— Nu sînt pe deplin convins, răspunse *il avvocato* cu o severitate prefăcută. Asta poate valora doar cît un pact de neagresiune.
— *Macchè!* exclamă soția. De ce să nu vorbească bine? Doar învață de ani de zile! O să învețe și la universitate. E fată inteligentă!
— Desigur, desigur, numai că o rîndunică nu face primăvara! Să spui o propoziție nu înseamnă că știi limba. Am să mai aștept, dar cu speranță!
Cînd s-a aflat că era ziua de naștere a lui Tom, *il avvocato* comandă două coniacuri. Aducînd băuturile, chelnerul cu înfățișare de Gargantua surîse cu ochii mijiți și îngînă:
— *Complimenti, complimenti!*
Tom și Frank au avut posibilitatea să se revanșeze atunci cînd un tînăr ușor efeminat, cu obrajii rumeni, îmbrăcat într-un smoching albastru închis, a intrat în salon, purtînd un paner cu trandafiri și garoafe.
— Scuzați, repeta el monoton, trecînd de la o masă la alta, întîmpinînd același refuz. Nu doriți o floare?
În dreptul mesei lungi unde petrecea grupul de convivi gălăgioși, se întoarse cu spatele, dînd din umeri cu o disperare resemnată. *Il avvocato* făcu și el semn că nu, dar Frank și Tom îl opriră pe tînăr, cumpărară doi trandafiri și îi oferiră signorei Bertolini și fiicei ei. Acestea protestară formal, deși se vedea cît sînt de încîntate, primind florile pe care tînărul le înmînă ca pe niște medalii.

— Frumos gest, spuse *il avvocato* după ce tîtărul se îndepărtă, dar napolitanii ăștia n-ar trebui să fie încurajați.

— Era napolitan ? întrebă Tom.

— Un fel de-a zice. Mă tem că e din Florența.

La plecare, *il avvocato* le dădu cartea de vizită, doamna îi răsplăti cu un surîs fermecător, pînă și Paolo le zîmbi prietenește.

— Veniți pe la noi, spuse *il avvocato*.

— Da, să veniți neapărat, adăugă și soția lui.

■

În duminica aceea au fost invitați la ceai în apartamentul familiei Bertolini de lîngă Porta Romana, la zece minute de mers de la pensiunea lui Tom. Au venit cu bomboane de ciocolată și flori ; de atunci, aceste vizite, prețioase pentru ei, au devenit un ritual obișnuit.

Cei din familia Bertolini le apăreau ca un izvor nesecat de încîntare, surprize și mirare, ca o fereastră deschisă spre viața ascunsă a orașului, ca un fel de justificare. Politețea detașată și tonul sentențios afișate de *il avvocato*, ciudățeniile impulsive ale soției sale, inteligența gravă a Anei, intransigența tinerească a lui Paolo — toate acestea îi fermecară de la început.

La fel și apartamentul. Avea un aer de confort lipsit de ostentație, un stil numai al lui ; cărțile, covoarele, tablourile, oglinzile, mobila păreau să se fi adunat acolo fără vreun plan

prestabilit, însă vădind totodată o ciudată coerență. Într-un colț al principalului *salotto*, unde li se servea ceaiul de fiecare dată, se afla un pian Steinway, cu coadă, în altul trona o sobă splendidă, înaltă, îmbrăcată în plăci de faianță. Mai era acolo un scrin larg de stejar acoperit cu o scoarță groasă de lînă ; o pendulă aurită, care bătea orele, trona pe polița sobei, străjuită de ambele părți de niște statuete de teracotă înfățișînd chipurile unor copii duși pe gînduri. Șiruri nesfîrșite de cărți, unele în mai multe volume, legate în piele : Dante, Petrarca, Altieri, Leopardi, altele puse la un loc fără nici o rînduială anume, de la Manzoni la Moravia, despre care *il avvocato* le-a spus că „nu știe să scrie italienește". Pe pereții cu tapet verde-măsliniu atîrnau peisaje toscane din secolul optsprezece, stampe de Piranesi, un portret întunecat, în ulei, al bunicului bărbos al lui *il avvocato*, jurist și el.

— *Furbo ricco*, le preciză *il avvocato*, bogat și viclean.

Pentru Frank și Tom aceste ceaiuri de duminică deveniră evenimentul săptămînii. Unde poți găsi așa ceva la noi acasă, se întrebau ei, unde mai afli un avocat cu asemenea cărți în bibliotecă, asemenea tablouri pe pereți, asemenea cunoștințe largi, dobîndite parcă fără nici un efort, în materie de literatură, artă, istorie ? Cu o simplă ridicare din umeri, o aluzie sau o apreciere înțepătoare reușea să le prezinte tabloul viu al Florenței, să le îm-

părtășească tot ce știa el despre triumfurile, frămîntările și intrigile orașului. Îl ascultau cu aviditate, muți de uimire, dornici doar să-l audă vorbind mai departe, să nu întrerupă șirul întîmplărilor și faptelor.

Familia Bertolini era mult prea de preț pentru ei ca să o mai împartă și cu alții. Cei care îi văzuseră în tovărășia italienilor, auziseră despre ei sau ghiciseră cumva de existența lor erau ținuți la distanță cu toată hotărîrea. Ca niște unchi iubitori, urmăreau progresele la învățătură ale Annei la universitate, ale lui Paolo la școală, amintindu-și de zilele de naștere, aniversări, împărtășanii, inventînd de fiecare dată alte atenții și surprize. Și, cu toate acestea, rămîneau doar spectatori privilegiați, la fel de departe de curentul principal al vieții florentine ; însuși acest fapt le sporea fascinația.

— Florentinul, îi lămuri *il avvocato*, este în esență antipatic — da, chiar foarte antipatic — poate tocmai pentru faptul că se crede simpatic. Și eu, pînă și eu mă declar vinovat de această meteahnă. În vreme ce romanului nu-i pasă. *E strafotente*, arogant. Știe că e un nesuferit și se mîndrește cu aceasta.

— Dar, tată, dacă știi că ești antipatic, observă Anna, atunci nu mai poți fi florentin veritabil.

— Cine ți-a spus că se crede antipatic ? interveni mama. Taică-tău e convins că e cel mai agreabil bărbat din lume.

— Ceea ce demonstrează, spuse *il avvocato*, că sînt un adevărat florentin.

În mintea lui Tom și Frank, familia Bertolini avea o identitate colectivă, înghețată într-un anumit sens, în jurul mesei de ceai în atitudini neschimbate. *Il avvocato* se pronunța sau filozofa, soția îl lua în derîdere cu blîndețe, Anna vîna, cu sfială, fisuri în logica lui, Paolo le tot punea întrebări despre America. Acest sentiment era atît de puternic încît întîlnirea cu vreun membru al familiei pe străzile Florenței le apărea ca un șoc. Pentru asemenea momente părea că nu există un protocol, un context anume. Amîndoi, fie că erau singuri, fie împreună, rămîneau în asemenea clipe fără glas, rușinați, zîmbind încurcați pînă ce se consumau expresiile de politețe, iar incidentul era încheiat.

Uneori îi vedeau fără să fie văzuți, îi observau, ca dintr-o ambuscadă, pe membrii familiei pe cînd aceștia își vedeau de treburile lor florentine zilnice : Anna traversînd Piazza San Marco dinspre universitate, cu capul dat pe spate, rîzînd, braț la braț cu alte fete vorbărețe ; *la signora*, zărită prin vitrină la „Doney's Tea Room“ discutînd cu multă însuflețire, la o cafeluță cu fursecuri, cu alte cucoane ; Paolo trecînd în fugă peste Ponte Vecchio, strigînd și hîrjonindu-se cu colegii lui de școală ; *il avvocato* însuși trecînd ca un păun pe sub porticul din fața poștei, agitîndu-și mîinile subțiri, elegante, întorcîndu-se spre cel care se întîmpla să fie

cu el atunci pentru a-și sublinia prin gesturi punctul de vedere.

Asemenea scene aveau o fascinație și un sens numai ale lor, prin ele fiecare membru al familiei căpăta o viață proprie, autonomă. La rîndul lor, cei din familia Bertolini erau curioși să știe mai multe despre Tom și Frank : ce i-a adus la Florența, ce îi face să rămînă acolo. La urma urmei, erau oameni maturi ; oare ce găsiseră să-i încînte, să-i țină în loc ? Cu ce-și umpleau timpul toată ziua ? De ce plecaseră din America ? Arareori rostite, chiar și de către Paolo, aceste întrebări erau implicite, pluteau în subînțeles.

— Și n-aveți de gînd să vă întoarceți ? întrebase cîndva Paolo.

— Va trebui să ne întoarcem, răspunse Tom.

— Dar ați prefera să rămîneți aici ? Aici, la Florența ? Ce ați face la Florența ?

— Bănuiesc că ceea ce facem și acum.

— Și ce anume ? Acum ce faceți ?

— Paolo ! îl admonestă mama. Atîtea întrebări... Vrei să afli prea multe. Nu fi rău crescut.

— Nu face nimic, spuse Frank. Ce facem ? Învățăm. Cu asta ne-am ales de pe urma legii foștilor combatanți. Învățăm limba italiană, mai bine zis încercăm. Și cultura Italiei... Apoi și citim mult. Ne mai uităm la una, la alta. Călătorim.

— *Bella vita,* suspină *la signora* cu invidie. Frumoasă viață !

— Frumoasă ! recunoscu Tom, apoi rîse. Uneori nici nu-mi vine să cred.

— N-ați fost niciodată căsătoriți ? îi întrebă *la signora.* Sau n-ați vrut să vă însurați ?

— Aș fi vrut eu, zise Frank. Ele nu m-au vrut.

— Asta nu pot să cred. Un bărbat atît de arătos. Și amabil.

— Să știți că așa e, spuse Frank.

Tom rîse iar, mai stînjenit acum, privind în jos.

*

N-aveau cum să explice, își dădeau seama de aceasta. Viața în Italia își avea ritmurile ei, inevitabilitățile ei. Te naști, crești, te însori, ai copii.

— E totuși o diferență ! îi spuse cîndva Frank lui Tom. Să crești aici ! Să-ți trăiești aici întreaga viață !

— Ai fi putut trăi aici, zise Tom. Dacă ea ți-ar fi spus da !

— Știu asta, replică Frank. Încep să mă dumiresc de faptul că sînt bucuros că mi-a spus nu.

Își făcuseră mărturisiri ocazional, parcă cerîndu-și scuze, aproape pe furiș, intuind fiecare că celălalt are o zonă secretă, o durere ascunsă, care ar putea să explice de ce se află acolo. Impulsivitatea copilărească a italienilor, incursiunile lor gratuite în teritorii interzise mai mult îi amuzau decît să-i supere. Oricît ar fi de jenantă, curiozitatea lor părea sănătoasă,

contrastînd, în retrospectivă, cu încorsetarea sentimentală a americanilor.

În plus, însăşi viaţa lor acolo era o ciudăţenie. Cînd te întreba cineva : „Cît cîştigi ?“, „De ce te afli aici ?“, „De ce nu eşti însurat ?“, toate acestea nu aveau usturimea pe care ar fi avut-o dincolo, acasă.

— „Frank, nu pot să mă mărit cu tine. N-ai nici o ambiţie.“ Aşa mi-a spus, îi mărturisi Frank.

Pe drumul de întoarcere, după ceaiul de la familia Bertolini, după întrebările doamnei, stăteau rezemaţi de parapet, pe Ponte Vecchio, privind în josul rîului, spre coroanele îndepărtate ale copacilor de la Cascine. Pe măsură ce se stingea ziua, apa, care arăta vîscoasă în cursul zilei, căpăta acum strălucire şi limpezime, punctată de reflexele luminilor din casele vechi, înghesuite pe maluri.

— Un păcat de neiertat, observă Tom, clătinîndu-se încoace şi încolo, sprijinit în coatele lui osoase. Aşa mi-au spus şi mie : „Ai putea preda aici ! Poţi obţine o catedră ! N-ai nici o ambiţie !“

— Eu puteam să fiu însurat. Tu puteai să fii profesor. Şi iată ce-am ajuns.

— Aşa-i, iată ce-am ajuns, slavă Domnului ! Îţi poţi închipui ? Ani de zile acelaşi lucru ? Să tragi de studenţi la examene. Să intri în circuitul mort al vieţii universitare. Să numeri şi să clasifici toate prostiile limbilor germanice. Nu, dragă, mersi ! Mai bine ajung iar la plutonul auto !

— Toate acestea par atît de îndepărtate, spuse Frank.

— Dar ne-au ajuns şi aici, obiectă Tom. Ascultă şi tu tîmpeniile care se spun. Bursieri „Fulbright“. Boboci din anul întîi care vin aici în vacanţă. Gata, au ajuns şi aici.

— Şi ea s-o fi ajuns, zise Frank. Curînd probabil c-o să fie vicepreşedinte de companie. Oricum, cîştiga deja mai mult decît mine. O chema Ellen.

— Dumnezeule ! exclamă Tom. Asta sună de parcă ai fi fost îndrăgostit de ea !

— Cred că am şi fost, spuse Frank, uşor jenat. Cel puţin aşa îmi închipuiam eu atunci. Era o fată frumoasă. Blondă cu ochii verzi şi o dantură splendidă.

— Aşa cum spui tu, o americancă sută-n sută.

— Bănuiesc şi eu că aşa era. Ştia ce vrea şi îşi dădea seama că eu nu ştiu ce vreau, altceva decît pe ea, adică. Asta mi-a pus capac. Era ultimul lucru care mă mai ţinea în ţară.

— Atunci ar trebui să-i fii recunoscător !

— Poate că ar trebui să fiu, rosti Frank, părînd că revine încet din adîncurile unor amintiri dureroase, apoi zîmbi. Da, poate ar trebui.

La trei mii de mile depărtare, în contrast cu siguranţa de sine şi feminitatea exuberantă a florentinelor, femeile americane le apăreau ca un regiment monstruos, modelate de caricaturile lui Thurber, de filmele lui Groucho Marx şi W. C. Fields, agente ale represiunii, conformismului, capitulării, perfect simbolizate de

noua ambasadoare a Statelor Unite la Roma, Clare Booth Luce. Numită într-o perioadă lipsită de strălucire a președinției lui Eisenhower, această blondă convertită la catolicism, mereu zîmbitoare și *soignée*, le sărea mereu în ochi din imaginile jurnalelor cinematografice și din paginile ziarelor, pozînd în fața obiectivului cu o suficiență paralizantă, ca o aducere-aminte a osîndei de care scăpaseră și care îi mai aștepta încă. Se zvonea că prima ei audiență, destul de lungă, cu Papa se încheiase atunci cînd el, plictisit, îi spusese : „Dar să știți, doamnă Luce, că și eu sînt catolic".

La femeile italiene nu se observa această duritate, această nevoie de a sfida, de a domina, de a intra în competiție. Fiecare mișcare, gest, surîs părea inspirat din conștiința lor că sînt cu adevărat femei, o specie diferită, complementară, care îl face pe bărbat să se simtă, la rîndul său, flatat și mai sigur de sine.

— Îmi place doar să mă uit la ele, spuse Frank. Să le ascult.

A face mai mult ar fi însemnat să părăsească lumea expatriaților, să încerce să pătrundă între florentini !

Puțini dintre beneficiarii legii foștilor combatanți făcuseră această încercare.

— Ți se întîmplă aici să-ți dorești o femeie ? îl întrebase cîndva Bob pe Frank. Mie mi s-a întîmplat, ceva de groază. Lucrul poate părea caraghios, dar acum m-am lecuit. Niciodată n-am văzut atîtea femei splendide la un loc, dar, Doamne, cine are timp de așa ceva ?

Aici trebuie să te însori cu ele, sau măcar să le faci să creadă că asta ți-e intenția. La început, îmi venea să-mi iau cîmpii. Acum m-am liniștit, mă mulțumesc să le apreciez. Dacă simți că iei foc, poți merge oricînd la o casă de-alea, cu felinar.

Case din astea erau mai multe. Mai mult curios decît întărîtat, Frank — dar niciodată Tom — îl însoțise pe Bob, cînd și cînd, în asemenea expediții. Tom, rîzînd stingherit, refuza de fiecare dată.

— Am văzut prea multe în timpul războiului, spunea el atunci. Stăteai la coadă să-ți vină rîndul, apoi iar la coadă, la cortul-dispensar.

— Și asta e tot Italia, era refrenul obișnuit al lui Bob.

Cu această justificare, Frank se învoi să meargă la cea mai ieftină dintre case, bordelul de pe Via della Spada, între Via Tornabuoni și rîu, unde erau un tumult și un haos permanent, o înghesuială ca la piață, bărbați care strigau și gesticulau, femei ofilite în rochițe negre care strigau și ele după ei : „*Andiamo, ragazzi, andiamo !*" Apoi în micuța Via della Maddonina, de cealaltă parte a orașului, unde erau două bordeluri față în față ; aici fetele din salon erau ceva mai tinere, mai arătoase, nu exista nici senzația păcatului ce plutește în aer, numai pofta bărbaților și plictisul disprețuitor al fetelor.

Mai era un local, mai sus de Via Tornabuoni, pe Via della Terme, la numărul doi-

sprezece, cu ușa frumos lăcuită, unde, în aplauzele clienților, fetele leneșe și nepăsătoare, coborau încet scara, cu fețele lipsite de orice expresie, una cîte una.

— Poți să spui ce vrei, îi spuse Bob lui Frank după o asemenea seară petrecută împreună, dar e plăcut să știi că acest loc există, atunci cînd ai nevoie.

Capitolul 2

— El face amor, iar eu stau de vorbă, rezumase cîndva Frank situația.

Era vorba de Joe Strauss, care sosise la *pensione* într-o seară de iarnă ; de atunci plecase și revenise de mai multe ori, ca un motiv decorativ repetat, rămînînd uneori cîte șase luni la rînd, alteori dispărînd după numai o săptămînă. De fiecare dată, Frank se bucura de revenirea lui și tot el se simțea ușurat, cu un fel de vinovăție, cînd îl vedea plecînd. Tinerețea expansivă a lui Joe, ambiția lui descătușată, poftele lui nedisimulate erau un stimulent și, în același timp, un reproș.

— Pot să stau și eu aici ? întrebase el în prima seară, făcîndu-și apariția în semiobscuritatea sufrageriei, cu mîna pe spătarul unui scaun liber de la masa lui Frank.

Purta ginși, o cămașă în carouri deschisă la gît, un bluzon de piele. Era înalt, peste un metru optzeci ; chipul smead, fin, ochii căprui mari, pătrunzători, părul bogat, închis la culoare, care îi cădea în șuvițe pe frunte îi dădeau aerul unui mediteranian, însă accentul aspru, repezit îl arătau, fără nici o îndoială, că e din Brooklyn. Se trăgea, îi spuse el curînd lui Frank, dintr-o familie de evrei ruși.

— Pictez, declară el. De aia mă aflu aici. Să privesc, dar nu ca să rămîn. Să iau ceea ce îmi trebuie și să plec. În locuri ca astea e periculos să rămîi.

— Și ce crezi că-ți trebuie ? îl întrebă Frank, zîmbind amuzat.

— Ce pot să găsesc. S-ar putea să nu fie nimic, dar eu totuși cred c-o fi ceva. Trebuie să fie. Un ceva pe care să-l pot folosi, însă nu așa cum l-au folosit ei.

— Ei l-au folosit destul de binișor.

— Poate că l-au și epuizat. Asta trebuie să văd. Sînt oameni care, venind aici, se simt copleșiți, storși. Nu-mi pot permite să mi se întîmple așa ceva.

— Bănuiesc și eu că poate fi destul de copleșitor.

— Dacă te lași dus de val. Dacă pici în genunchi în fața lor. Dacă îi tratezi ca pe niște zei : Giotto, Leonardo, Michelangelo și restul. Ei bine, n-au fost zei. Au fost oameni. Poți face ceea ce au făcut ei. Ei n-ar fi putut face ceea ce avem noi de gînd.

— Și ce-ai de gînd să faci ?

Joe îl privi lung.

— Cum aș putea ști ? Asta rămîne de făcut. Singurul mod de a descoperi ce anume este să încerci.

— Ca în pictura spontană.

— Mă aia pe pictura spontană ! Genul ăsta de a picta este ca un copil care se joacă în propria lui murdărie ! Cînd mă apuc să pictez ceva, așa rămîne, dar eu învăț cîte ceva în timp ce lucrez.

Frank observă că cei care se aflau în încăpere începuseră să tragă cu urechea și să reacționeze, unii cu amuzament, alții cu interes, alții cu resentimente. Două fete bătrîne din Anglia, guvernante rămase fără slujbă, își comunicau reciproc dezaprobarea, ca de obicei, în șoaptă. Un lector american mai în vîrstă, cu ochelari, și soția lui, veniți pentru o lună, se uitau la ei, zîmbind. O tînără turistă americană își întoarse fața rotundă, plăcută, oarecum detașată, către Joe ; zîmbea și ea. Părul castaniu, tuns scurt, băiețește, îi era acoperit cu un șal.

— Dînsa cine e ? întrebă Joe, neslăbind-o din ochi.

— Cred că o cheamă Babette, răspunse Frank.

Pînă atunci, o evitase. Ar fi putut să-i trezească prea multe amintiri.

— Cu ce se ocupă ?

— Călătorește. Cel puțin așa îmi închipui.

— Singură ?

— După cît știu, da.

Joe o mai fixă cîteva clipe cu privirea aceea incandescentă, apoi se întoarse iar spre Frank.

— Dumneata de ce te afli aici ?

— Bursă în baza legii foștilor combatanți.

— A avut și un văr de-al meu. Cu ani în urmă.

— Între timp, am mai lucrat.

— La ce ați lucrat ?

— În publicitate.

Joe îl privi mai cu atenție.

— Nu prea păreţi să fiţi făcut pentru aşa ceva..

— Nici n-am fost.

— La ce armă aţi fost ?

— Armata de uscat.

— Aţi ucis ?

— Probabil că da.

— Cum adică, probabil ? Chiar nu ştiţi ?

— Eram la artilerie, spuse Frank. Trăgeam şi noi nişte obuze. De multe ori nu ştii ce se întîmplă cu ele.

— E ca şi cum ai lansa bombe, observă Joe. Poate că-i mai bine aşa. Să nu ştii ce-ai făcut. Mi-ar cam displace să omor pe careva şi să ştiu că am făcut-o. N-aş mai putea dormi noaptea. Vărul meu a ucis ceva oameni. A fost la infanteria marină.

— Ce să-i faci ? Asta le era meseria.

Joe se uită iar la el.

— De ce aici ? De ce aţi venit tocmai la Florenţa ?

— Am fost aici în timpul războiului. A fost frumos. Mi-am dorit să revin.

Joe clătină din cap.

— Dar nu sînteţi nici pictor, nici sculptor.

— Aşa e, nu sînt. De fapt, nu sînt nimic anume.

Joe îl examină cu şi mai multă luare-aminte.

— Şi nu vă plictisiţi ? Nu vă apucă nebunia ?

— Nu, nu prea.

— Eu cred că m-aş fi scrîntit.

— De ce ? întrebă Frank, puţin iritat, dar şi amuzat.

— Pentru că locul ăsta e mort, de aia. Nu se vede nici o activitate. Nici un viitor. Nici prezentul nu e real. Mai vin pe-aici oameni ca mine. Aducem un pic de viaţă. Tragem un pic de sevă din trecut. Iar după aceea plecăm. N-avem încotro.

— Şi unde plecaţi ?

— La New York. Acolo am să mă duc şi eu. M-aş fi dus chiar dacă nu eram de pe-acolo. New York-ul este prezentul. New York-ul este viitorul. New York-ul este locul unde se mai întîmplă cîte ceva. Atena, Roma, Florenţa... New York-ul este altceva, poate şi vreun alt loc. Dar pentru mine nu contează.

— California ? aruncă vorba într-o doară tînăra americană, întorcîndu-se spre ei, zîmbindu-le din nou.

— Sînteţi de pe-acolo, nu-i aşa ? întrebă Joe. Din California ?

— Chiar din San Francisco.

— Am fost acolo. Am fost şi la Los Angeles. M-am uitat la una, la alta. Mi-a plăcut, dar nu mi-ar plăcea să trăiesc acolo. Acolo se fac filme. La asta sînt buni. Să facă filme. Mult soare. Plajă. Bălăceală în ocean. Simţuri aprinse. Loc bun pentru amor. Loc bun de vacanţă.

— Aşa ne văd turiştii ! spuse fata. Să ştiţi că sînt mulţi artişti plastici şi acolo.

Zîmbea mai departe, un zîmbet în acelaşi timp sobru şi senzual. Observîndu-l, Frank simţi cum îl cuprinde invidia şi se căi în gînd.

— Cunosc eu genul ăsta de artişti, zise Joe.

Artiști care se prăjesc la soare. Artiști care stau întinși pe plajă. Arta este o luptă. Arta este întrecere. Chiar și aici. Am citit despre asta, despre Brunelleschi. Ca să proiecteze el domul, a trebuit să cîștige un concurs.

— Asta nu-i cursă cu obstacole, observă Frank, cam în silă.

— Poate că e o cursă. Să dovedești care-i mai bun, nu care fuge mai repede. Iar singurul lucru care contează este să ieși cîștigător. Cînd mergi să privești domul, știi că e domul lui Brunelleschi.

— A devenit domul lui Brunelleschi, spuse Frank. La timpul respectiv, abia dacă recunoșteau că el l-a făcut.

— La timpul respectiv! De acord! Dar acum este domul lui Brunelleschi și așa va rămîne mereu, dar cine se mai gîndește acum la amărîtul care a ieșit pe locul doi?

La aceasta, Frank se retrase într-o tăcere dezaprobatoare, lăsîndu-i pe Joe și pe tînăra care-și zicea Babette să continue discuția fără el. Pînă la urmă, la invitația lui Joe, veni și ea la masa lor; Joe îi turnă un pahar de vin din sticla lui Frank.

— Ca să cîștigi această cursă, zise Joe, trebuie mai întîi să fii acolo unde ea se desfășoară. Pe atunci locul era Florența. Acum este New York-ul. Pe atunci arta era figurativă, poate religioasă. Acum trebuie să fie abstractă.

— Trebuie? întrebă Frank, ridicînd privirea spre el.

— Păi da, trebuie. Pictura trebuie să țină pasul cu timpul. Ba trebuie să fie cu un pas înaintea timpului. Acum s-a ajuns la formele cele mai pure. S-a eliberat de nevoia de a arăta niște lucruri, de a copia niște lucruri. Asta a rămas în seama fotografiei! Pictura înseamnă forme. Pictura înseamnă modele. Pictura înseamnă culoare.

— Mi-ar plăcea să văd ce lucrați, spuse Babette.

— Bun, zise Joe, deși poate că n-o să înțelegeți ce fac eu. Am cu mine cîteva lucrări. Apoi, întorcîndu-se spre Frank: V-ar plăcea să vedeți ce fac eu? Nu prea cred! Cred chiar că v-ar deranja! Aș zice că aveți niște păreri gata formate. Spuneți-mi un pictor pe care îl îndrăgiți, după Van Gogh.

— Van Gogh îmi place.

— Sigur, oricui îi convine Van Gogh. E ușor să-ți placă Van Gogh. Și madam Eisenhower s-ar putea să-l placă pe Van Gogh. Dacă ar mai fi în viață, l-ar pune să decoreze el Salonul oval. Picasso vă place?

— Unele lucruri.

— Știu ce vă place! Lucrările lui de început! Perioada Albastră! Alea nu vă tulbură! Dar cu cît merge mai departe, cu atît vă place mai puțin.

Frank își dădea seama că Babette îi urmărea reacțiile, rîzînd în sinea ei, cunoscîndu-l.

— Unele îmi plac, altele nu, rosti el în sfîrșit.

— Vă place atîta vreme cît vă simțiți în siguranță. Numai pînă cînd începe să vă în-

grijoreze, pînă cînd începe să schimbe lumea cu care v-ați obișnuit.

— Pe dracu, Joe ! exclamă Frank, protestînd față de această provocare.

Acesta avea să devină refrenul raporturilor dintre ei, semnalul că Joe a mers prea departe și că Frank a înghițit prea multe.

— Pe dracu, Joe !

Atunci, prima oară, această replică îl făcu pe Joe să se oprească doar pentru o clipă, dar totuși să schimbe direcția de atac ; torentul de cuvinte îl ocoli acum pe Frank, îl lăsă în pace pe Picasso, concentrîndu-se asupra lui Leonardo — „un tip ca ăsta nici n-ar mai picta acum“ — în timp ce Frank, stăpînindu-și exasperarea, simți o modificare de ton, sau poate o nuanță care-i scăpase ; monologul era menit să impresioneze, să seducă. Își dădu seama că misiunea lui era încheiată. Se ridică de la masă.

— Trebuie să ies în oraș.

Fata îi zîmbi, de parcă ar fi înțeles. Joe îi aruncă doar o privire, un semn minim de atenție, fără a-și întrerupe monologul.

*

În dimineața următoare, Frank își lua micul dejun singur, sorbind un *café au lait* subțire cu o bucățică de pîine veche, fără gust, cînd Babette intră în sufragerie.

— Pot să stau cu dumneata ?

— Sigur, spuse el cu un surîs neconvingător.

Era îmbrăcată cu un pulover azuriu de cașmir, care îi scotea în evidență sînii mari, rotunzi. Avea pe față un zîmbet care îl făcea să se simtă ușor încurcat.

— Aseară, Joe v-a cam călcat pe nervi, nu ? întrebă.

— Nu chiar. A fost puțin prea dogmatic, asta-i tot. E și tînăr. Ar trebui să fiu mai tolerant.

— Are douăzeci de ani. N-a făcut decît să-și apere poziția. Și o face chiar destul de bine.

Frank se uită la ea, întrebîndu-se dacă s-a culcat cu Joe, simțind iar o ușoară invidie și alungînd imediat sentimentul. Se uita și ea la el, părînd că-i ghicește gîndurile.

— Cred, zise el.

— Ar trebui să-i vedeți lucrările. Au forță.

O clipă, se temu să nu-i scape un zîmbet, la gîndul de a întreba ce anume are forță. Se înfrînă, mai sorbi o înghițitură de cafea călduță, apoi răspunse :

— Cred că va trebui să le văd.

— Încrederea asta a lui poate fi foarte atrăgătoare.

— O să și aibă nevoie.

— Așa e. Talentul are nevoie de încredere. Încrederea are nevoie de talent.

Îi întîlni privirea. Simțea cum îl cîntărește din ochi și, probabil, nu-l găsește pe gustul ei. De ce oare nu s-o fi dus să stea de vorbă cu altcineva ? Acum urmează întrebările. Pentru a le evita, începu el.

— Ce vă aduce aici ?

— Am divorțat. Acum călătoresc. Mai întîi am fost la Londra.
— V-a plăcut ?
— Nu prea. Toți bărbații vroiau să fie admirați.
— Și aici ?
— Aici sînt groaznici, dar, pînă la urmă, te obișnuiești. O iei ca o glumă. Parcă n-au demnitate și nici nu-ți acordă respect. Nu-ți vine să ieși pe stradă. Dar dacă o iei în glumă, atunci te descurci.
— Asta cred, spuse Frank.
— Nu mi-ar plăcea să fiu femeie în condițiile de aici. Toată ziua. Toată viața. I-am văzut strigînd după niște fetițe de școală.
— Nu cred că asta înseamnă mare lucru.
— Ah, dar înseamnă chiar foarte mult. Înseamnă un complex de dependență față de mamă. Înseamnă tot ce cred despre ei și ce părere proastă au despre femei. E ceva jalnic, zău.
Atunci trebuia să stai acasă, gîndi el, dar nu făcu decît să dea din cap. Bănuia la ea un grăunte de duritate, ceva capricios, ceva de care, ca să scape, bătuse drumul pînă la Florența.
— Și mai și scuipă, zise ea cu dezgust. Ați observat cum scuipă pe stradă. Cu asta nu pot să mă obișnuiesc.
— Deci nu sînt prea multe lucruri care să vă placă.
— A, nu, sînt chiar multe. Țara e frumoasă. Peisajul, bisericile, galeriile de artă. Dar n-aș putea trăi aici.

Din nou fu descumpănit întîlnindu-i privirea. Dumneata cum poți ? era întrebarea ei nerostită. O ignoră, întinzînd cu grijă marmelada pe bucățica de pîine care-i mai rămăsese ; ea își aprinse țigara chiar în momentul în care slujnicuța durdulie îi aducea micul dejun.
— Joe are dreptate, spuse ea, din punctul lui de vedere, desigur. Artistul trebuie să ia ce-i trebuie lui, oriunde poate găsi aceasta.
Frank zîmbi.
— De ce vă amuză asta ?
— M-am gîndit doar de ce i-o fi cășunat pe Brunelleschi. Mă întreb cum i-ar fi plăcut să fie artist în vremurile acelea. Cînd a isprăvit cupola, s-a ținut o slujbă și s-a dat un banchet. S-a păstrat o descriere a evenimentului. Brunelleschi nu e nici măcar menționat.
— Credeți că era mai bine așa ? Adică artistul să nu se bucure de nici un respect ?
— Nu știu nici eu, spuse Frank, deși în sinea lui își zise că, cine știe, poate că era, într-adevăr, mai bine.
O societate care preamărește arta, dar nu pe artiști ; o altă societate care nu dă doi bani pe artă, dar în care artiștii se preamăresc ei înșiși. Pe neașteptate, izbucni în rîs.
— Ce-i atît de caraghios ? întrebă ea.
— Mi-am amintit de ceva. Cosimo de' Medici l-a pus pe Donatello să poarte livrea ; nu-i plăcuseră hainele pe care le purta. Donatello a spus atunci că livreaua e prea bună pentru el și că n-o s-o poarte. Mă întreb ce ar fi spus Joe.
— Probabil că livreaua nu-i destul de bună.

Apăru acum și Joe, în ginși și jachetă de piele neagră. Livreaua timpurilor moderne, gîndi Frank.

— Okay ! Mergem.

— Unde ? întrebă Frank.

— Să ne uităm la diverse lucruri. Dumneata mi le arăți mie. Împreună i le arătăm ei. Lucruri pe care nu le-a văzut. Dar nu galerii de artă. Nu vreau să mă uit la muzee. În muzee mă duc să mă uit singur. Un muzeu nu-i ceva firesc. Tablourile ar trebui să aibă existența lor. În casa cuiva, de pildă. Pe peretele cuiva. Într-o biserică, într-un palat. Cred că așa o să las cu limbă de moarte : a nu se expune în vreun muzeu !

Frank îi duse în Piazza del Carmine, dincolo de Ponte alla Carraia, construcție nouă, funcțională, din piatră, peste rîul Arno ale cărui ape reflectau razele jucăușe ale soarelui tîrziu de octombrie, făcînd să plutească umbrele mișcătoare, cărămizii, ale palatelor de pe malul de miazănoapte, apoi în jos pe Borgo San Frediano, într-un vacarm de glasuri aspre, ușor cîntate, pînă într-o piațetă pavată cu piatră, la capătul căreia se înălța, măreață în simplitatea ei, o biserică de tip popular, fără ornamente sau zorzoane.

— Ce-i aici ? întrebă Joe.

— Massaccio, răspunse Frank.

O luă înainte, traversă piațeta, urcă treptele înalte pe sub bolta întunecoasă de unde răzbăteau sunetele molcome ale muzicii de orgă, îi conduse pînă în colțul îndepărtat, de sud-

vest, apoi iar în sus, pe niște trepte mai domoale și le arătă.

— Aici e, spuse, parcă lansîndu-i o sfidare lui Joe. Massaccio.

În penumbră, imaginile și chipurile, fiecare dintre ele avînd o individualitate marcată, păreau să capete dimensiunea pîlpîitoare a tangibilului. Chipurile aveau o frumusețe care o depășea pe cea a picturii. Anticipînd arta portretului, ele sugerau mult mai mult, vibrația unei vieți stinse, dar care dăinuie încă.

Joe nu mai spuse nimic. Privea, privea acele fresce într-un extaz aproape mistic, cu buzele întredeschise, cu ochii măriți de uimire. La rîndul ei, Babette se uita la el, cu o expresie mai caldă decît cea observată înainte de Frank, fascinată și duioasă. Surprinzînd privirea lui Frank, își recăpătă de îndată răceala obișnuită.

După multă vreme, Joe se întoarse tot fără să scoată o vorbă, cu umerii largi lăsați în jos, cu mîinile îndesate în buzunarele ginșilor, coborî scările, traversă biserica, fără să-l observe măcar pe un călugăr bătrîn, cam grăsuliu, îmbrăcat într-o rasă cafenie, care era să dea peste el, și ieși la lumină. Se opri în capul scărilor, cu ochii pierduți pe întinsul pieței.

— Ajunge, spuse. Nu mai pot. Pentru azi îmi ajunge.

*

Cam o săptămînă mai tîrziu, Babette plecă. Joe primi o carte poștală din Maroc : „Pentru mine ești un simbol plutitor".

— Doamne ! Asta ce-o mai fi însemnînd ? Femeile de genul ăsta, îi spuse el lui Frank, vor să aibă alături pe cineva puternic. Știu o groază de lucruri. Au citit o mulțime de cărți. Au și văzut multe, dar tot mai caută. Cînd dau peste un artist, își închipuie că gata, asta e ! Dar un artist trebuie să fie singur.

— Măcar înțelege atîta lucru ?

— Sigur că înțelege, dar crede că-l poate schimba. N-o să poată niciodată.

— L-am întîlnit pe Holden Caulfield, îi spuse într-o zi Frank lui Tom.

Pe amîndoi îi vrăjise „De veghe în lanul de secară", imaginea tînărului revoltat, credincios ideilor sale. Dincolo de limbaj și de atitudini, aveau impresia că regăsesc cîte ceva din acest personaj în Joe. Picturile lui le stîrneau nedumerirea. Puteau fi bune sau rele.

— Cine știe ? se întrebase și Tom.

Erau ca niște pete întunecoase din ale căror tenebre adînci culoarea izbucnea în explozii violente. În fața acestor lucrări nu mai știau ce să spună.

Joe își sprijinise lucrările de tăblia șubredă a patului în camera lui de la *pensione*. Căutîndu-și cuvintele, Frank își aminti de ce-i spusese Babette.

— Au forță, remarcă el. Cu siguranță că au forță.

— Asta-i adevărat, zise Tom.

— Primul lucru e să înveți limba, spuse Joe, rezemîndu-se de peretele proaspăt văruit. Cum mi s-a întîmplat și mie cînd am venit în Italia. La început, tot ce mă înconjura nu era

decît zgomot. Puțin cîte puțin, am început să discern anumite lucruri.

— Cred că ai dreptate, îl aprobă Frank.

— Și eu cred la fel, spuse și Tom, rîzînd sfios.

Acordaseră picturii lui Joe, ca și firii lui de fanfaron și afemeiat, licența de *enfant terrible*, iar el, la rîndul lui, îi trata ca pe niște oameni mai în vîrstă, toleranți și respectați. Prin viața (și patul) lui defila un lung șir de femei : proaspăt divorțate, care călătoreau în Europa „ca să-și mai vină în fire", turiste întîlnite prin cafenele, galerii de artă, sau chiar la *pensione*, tinere cu vagi aspirații artistice, care soseau acolo în sezonul de iarnă sau de primăvară.

Existase și o nemțoaică pe care Joe o întîlnise la Roma, nevasta unui diplomat, robustă, spunea el, dar tandră — „E mult mai tare decît el, și la trup și la minte" — cu care se gîndea să fugă în lume. Totul fusese pus la punct, întîlnirea la miezul nopții, trenul spre München, viața idilică în vîrful munților, dar n-a ieșit nimic.

— O fi întîrziat trenul, zise Tom.

— Sau Joe, zise Frank.

— Oricum, ai scăpat, conchise Tom. Sau a scăpat ea !

Joe dădu din cap.

— Cînd e să se întîmple, se întîmplă.

— Astea o să-ți vină de hac într-o bună zi ! îl avertiză Tom.

Între timp, Frank trebuia să stea de vorbă cu ele, să asculte lungi exegeze, pline de simțire și înțelegere, asupra caracterului lui Joe :

„Este dependent, dar nu-și dă seama... Ceea ce caută el de fapt este o mamă, iar eu nu pot să-i ofer așa ceva... Nu poate păstra o relație reală, e mult prea imatur... I-am spus : Joe, într-o zi trebuie să te maturizezi și tu. Nu poți rămîne toată viața un copil".

Duhovnic fără voia lui, părinte onorific, Frank trebuia să șadă la masa lui din sufragerie, după ce toți ceilalți oaspeți plecaseră demult, sau la masa simplă de lemn din propria lui cameră, să se ascundă în spatele unui zîmbet binevoitor și să administreze doze reci de alinare sub forma unor succinte platitudini.

— Cred că e încă foarte tînăr... Cu timpul, o să se așeze și el... Vrea să-și trăiască viața lui de artist.

— Și ce idei are ! Cum poate fi atît de naiv ? Multe din lucrurile pe care le spune sînt niște tîmpenii ! exclamase o fată din Buffalo, istoric de artă, care purta întotdeauna numai rochii negre, mulate pe corp, ciorapi negri, cercei enormi și nu se farda niciodată. Și pe urmă lucrările lui ! Nici nu știu ce să spun despre ele !

Clătinînd din cap, Frank zîmbea, prudent și sibilinic.

Într-o zi, Joe plecă la Roma să-i facă o vizită unei celebre patroane a artelor, o americancă bogată.

— Știu că îi plac tinerii înalți și bruneți, le spuse el la plecare.

Dar expediția se dovedi sterilă.

— S-a uitat la mine și mi-a zis : Nici nu pari real ! Parcă ai fi de pe altă lume ! La care eu : De ce n-ați face o lume numai pentru mine ? Ea : Nu cred că ai spus un lucru foarte isteț. Eu : Nici eu n-am apreciat remarca dumneavoastră ca prea inteligentă. Atunci ea mă duce în altă cameră să-mi arate un tablou pe care abia îl cumpărase. Ce să fie, un armăsar cu o erecție impresionantă. Eu către ea : Ce-are de gînd calul ăsta ? Să facă pipi pe catedrala Sfîntu Petru ?

Îi lăudă într-o seară, pe cînd ședeau cu toții în „Caffé Giuberosse", în bine amenajata Piazza della Repubblica ; de partea cealaltă a pieței, o mulțime de florentini se înghesuiau în perimetrul din jurul unei cafenele mai scumpe ca să-l asculte pe un tenor gras care cînta „Katari".

— Zău că vă admir. Nu vreți prea multe, dar măcar știți ce vreți. Faceți exact ce vreți.

— N-o să dureze o veșnicie, spuse Tom. Doar cît ține bursa de fost combatant !

Cînd, în sfîrșit, s-au mutat în casa lor, Joe le-a dat un tablou de-al lui. Era o pînză mică, pătrată, pictată în două nuanțe de albastru profund, mai închis în partea de sus, mai deschis jos, iar de undeva, cam de pe la mijloc, izbucnea o vîlvătaie roșie, ca un disc solar, dar nu întreg ; aveai senzația că o parte a lui se mai lupta încă să scape din strînsoarea întunericului. Și-au făcut datoria să pună tabloul în camera de zi, pe peretele din fața ușii, de unde acesta îi privea pe ei și pe cei care se întîmpla să le vină în vizită, impenetrabil ca un vasilisc.

— *Ma cos'è ?* a exclamat *il avvocato* Bertolini atunci cînd l-a văzut pentru prima oară. Arată ca un tren care dispare într-un tunel. Sau, poate, care iese dintr-un tunel. De bună seamă, este ceva simbolic. Sînt fascinante simbolurile astea. N-au nimic de-a face cu pictura, dar pe mine mă fascinează. Are vreun titlu ?

— N-aș crede, spuse Tom.

— Ah, păcat. Atunci am fi putut stabili ce înseamnă, sau ce credem noi că vrea să însemne. E american prietenul vostru ? Așa mi-am zis și eu. Apreciez America. Îmi plac mașinile ei, filmele, avioanele. Dar în artă... Poate că sînt doar prea florentin.

Era prima lui vizită ; l-au dus, plini de mîndrie, pe terasă, de unde se puteau vedea nesfîrșitele gradații ale luminii pe apele rîurilor și coastele colinelor.

— *Bello !* a exclamat el. Italia arată întotdeauna cel mai bine cînd o vezi de la distanță.

Pe Joe nu l-au prezentat familiei Bertolini, deși uneori mai aduceau vorba despre el.

— De ce nu-l aduceți aici ? întrebă Anna, cu ochii sclipind de curiozitate. Aduceți-l la noi ! Vă rog !

— Să vedem, spuse Frank.

— Într-o zi, poate, spuse Tom.

— Sînt sigură că mi-ar plăcea.

— Poate că te-ar plăcea el pe dumneata !

— Și ce, ar fi rău ?

— Ar fi îngrozitor ! zise Tom.

Cînd Joe le vorbea despre New York, despre aventurile și amorurile lui în Greenwich Village, despre încăierările dintre bandele de tineri pe străzi, despre fetele pe care le agăța el în Central Park, despre incursiunile lui în Harlem, despre cluburile de jazz ascunse prin subsoluri, cei doi îl ascultau cu un interes deosebit, plin de încîntare.

— Ar trebui să încercați toate astea, le spunea Joe. Acolo ar trebui să stați.

Amîndoi însă clătinau tăcuți din cap. Era o prăpastie între New York-ul care îi încîntase pe Frank și pe Tom și cel evocat de Joe sau Bob. New York-ul lui Joe, ca și cel al lui Bob, era o lume a străzilor, dură și rece, din care Bob însuși scăpase numai datorită războiului. Joe, prea tînăr ca să prindă războiul, reușise să evite ademenirea străzii datorită penelului și paletei sale de pictor. Plecase din semi-ghetoul din Lower East Side ca să ajungă în ghetoul artiștilor din Greenwich Village, iar acolo trecuse dintr-un pat în altul, dintr-un atelier în altul, din atelier în expoziție, din expoziție în salon.

•

Joe avea, după cum au aflat, o soră care îi mai trimitea bani. Frank și cu Tom conveniseră mai de mult că prietenul lor trebuie să aibă pe cineva, undeva. Nu avea nici o bursă, nici Guggenheim, nici Fulbright, iar, după cît se pare, picturile lui nu se prea vindeau.

Sora își făcu apariția de Crăciun. Se instalase la Hotel Excelsior, cel mai scump și la modă dintre toate, plasat într-o piață de lîngă Arno ; avea un local unde seara, la ora aperitivelor, zdrăngănea un pian, unde Bob, îm-

brăcat în costum și cravată, apărea în fiecare zi la ora șase, unde Frank și Tom îl însoțeau uneori, rar și fără chef.

Dacă ajungeau acolo după ora cinei, cum li se întîmplase de cîteva ori, aveau ocazia să-l vadă pe Nefericitul Scriitor American cum își bea mințile cu o consecvență de invidiat; era un bărbat blond, solid, îmbrăcat într-un costum gri, stătea întotdeauna la bar, zîmbind, schimbînd cîte o vorbă numai cu barmanul, dînd pe gît pahar după pahar. Scrisese o carte bună despre război, pe care Tom și Frank o admiraseră amîndoi. Așezați în fotolii, avînd adeseori în față doar cîte o cafea de patruzeci de lire, îl urmăreau cu evlavie și milă.

— Adu-ți aminte de Hemingway, observă Frank. Se întîmplă ceva cu scriitorii noștri.

Părăsit, uitat, respins după cărțile care au urmat-o pe prima, Scriitorul părea pus acolo ca un simbol și un avertisment, corpolent, umflat, buhăit. Uneori ochii lui albaștri, încețoșați, le întîlneau privirea și atunci puteau citi în ei, într-o străfulgerare, un fel de chemare, de apel mîhnit, dar amîndoi erau prea timizi ca să-l abordeze, iar el nu li se adresă niciodată.

— Mi-ar plăcea să-i spun că mi-a plăcut cu adevărat ! zise Tom.

— Și atunci va trebui să discuți despre celelalte cărți, replică Frank.

— Ce să-i faci ? Asta-i situația. Ți s-ar fi putut întîmpla și ție, dacă ți-ai scrie romanul. Unul are succes, apoi iar te regăsești aici, la bar.

Frank dădu din cap.

— N-aș putea scrie ca el.

— Nici el nu mai poate acum, îl liniști Tom. Zău că nu mai poate.

Sora lui Joe nu înțelegea să-și piardă timpul la bar.

— Așa ceva găsesc oricînd și la New York, decretase ea. Doar că acolo serviciul e mai bun.

Era o femeie energică, repezită, rea de gură, cu vreo zece ani mai în vîrstă decît Joe ; fața de înfățișarea lui frapantă, nu semăna cu el decît la ochi, dar și aceștia erau ascunși în spatele unor ochelari cu rame de plastic. Era subțire, destul de înaltă, într-o stare de mișcare perpetuă. Le-a spus că are o funcție de conducere „în industria confecțiilor" ; le-a comunicat acest lucru aruncînd în jur o privire rapidă, parcă puțin îngrijorată, ca și cum nu ar fi fost indicat să fie văzută acolo. Cîndva, fusese creatoare de modele, iar înainte de asta urmase cursurile unei școli de artă. Un rest de ambiție, licărirea unui ideal pierdut o făcuseră să-l sprijine pe Joe.

— I-am și spus. Ai cinci ani de zile ca să te realizezi. După asta, te descurci cum știi. Pe vremuri, mai înțelegeam ce face. Acum nu mai mai pricep nici pe dracu. Ar putea să fie un Gauguin, ar putea să fie un Matisse, ar putea să fie un nimeni. Cum naiba poți să știi ?

N-avea nici un chef să mai vadă ceva, așa le-a spus. Mai fusese pe aici ca să vadă colecțiile de artă. Nu i-au plăcut, n-aveau nici un haz. În felul ei, era generoasă, la modul grosolan, și avea o tristețe endemică. Cînd fața ei prelungă, năsoasă, umbrită de borul unei

pălării scumpe, se afla într-un rar moment de repaus, avea un aer de disperare resemnată. Cu Joe se certa fără încetare ; era și jenant să fii de față. Fiecare dintre ei părea să aibă resentimente față de celălalt : ei îi displăcea stilul lui nestatornic, hedonismul lui dezmățat, iar lui faptul că tocmai ea era aceea care îi dădea posibilitatea să ducă acest fel de viață.

— Vrei să fii vagabond o viață întreagă ? o auziseră răstindu-se la el odată, cînd se apropiaseră, fără să fie observați, de masa ei în restaurantul Sabatini, un local la modă unde ea îi invitase pe toți.

— Sînt unele lucruri pe care n-ai cum să i le explici, îi lămuri mai apoi Joe. Ea își închipuie că un artist trebuie să muncească la fel ca și un om de afaceri.

— Nu-i așa că se încurcă mereu cu tot felul de femei ? îl întrebă ea altă dată pe Frank. Cam asta făcea la New York. Aici tot așa face ?

— Cred că are și el niște prietene, răspunse Frank diplomatic.

— Te cred și eu că are prietene ! De aia îi place să fie pictor, ca să aibă prietene ! Toate aiurelile astea cu boema ! Asta l-a atras spre pictură. I-am și spus : Ascultă, eu plătesc pentru pictura ta, nu pentru viața ta sexuală ! Acum spune că are nevoie de un atelier. Ce are de gînd să facă în atelierul ăla ? Să picteze tablouri sau să aducă dame ?

— Poate că și una și alta, răspunse Frank fără să se gîndească, primind în schimb, brusc, o privire ostilă și rece.

Joe plecă la începutul primăverii, reveni în octombrie și își obținu atelierul dorit. Se pare că se ajunsese la un acord, deși el nu le-a vorbit despre aceasta. Atelierul se afla la mansarda unui *palazzo* igrasios, în apropiere de zidurile înalte, severe, majestuoase ale edificiului San Lorenzo. De la ferestre puteai vedea străduțele înguste, labirintul mișcător al pieței, cu mulțimea de tejghele, mormanele de fructe, etalajele cu haine de ocazie, încălțăminte, geamantane și cufere.

— Nu-i așa că-i grozav ? îi întrebă Joe cînd au venit la el întîia oară. Uitați-vă ce viață ! Ce de lume ! Priviți ce lucruri pot să vîndă ! Doar uitîndu-mă la toate astea, parcă mă încarc cu energie !

Atelierul era plin de picturi și fotografii făcute de el : autoportrete fotografice, cele mai multe luate în prim plan, unele pe stradă, altele chiar acolo, în atelier, toate înfățișîndu-l pe Joe, mai mult zîmbind, deși uneori provocator, incitant, alteori posomorît.

— Asta-i un templu, rîse Tom după ce au ieșit iar în forfota străzii.

Ce ar spune sora lui Joe dacă ar vedea locul acela ? Ea nu apărea nicăieri, nici măcar într-un instantaneu, cu toate că era acolo o poză veche, în sepia, cu ramă de argint, care îi arăta, în mod sigur, pe părinții lui, niște emigranți cu fețe solemne, nedumerite. Mama, brunetă și arătoasă, semăna cu Joe, tatăl aducea mai mult cu soră-sa.

— Îmi închipui că un artist trebuie să aibă personalitate, observă Tom.

— Și el are, slavă Domnului, spuse Frank.

— Cel puțin, e un punct de plecare !

— Are cinci ani înainte, *caro,* zise Frank. Mi-ar plăcea să mai avem și noi cinci ani.

— Și, pe deasupra, el mai poate obține o prelungire. S-ar putea ca ea să-și mai schimbe părerea. Dar guvernul Statelor Unite n-o să și-o schimbe niciodată.

•

Venise iar anotimpul în care turiștii se mai răreau și începeau să vină vizitatorii de iarnă : studenți, cercetători, artiști.

— Slavă Domnului ! suspină Tom.

— Doar nu ți-o fi dor de bursierii „Fulbright“ ?

— Sînt mai puțini și fac ceva mai puțin zgomot.

Bătînd străzile sau șezînd pe terasele cafenelelor, adunaseră, ca în fiecare vară, o colecție de solecisme și bancuri proaste, pe care acum le comparau, minunîndu-se de ororile pe care le auziseră. Anul acesta, întîlniseră o cucoană între două vîrste la Palazzo Pitti, care, holbîndu-se la tablouri, exclamase uluită : „Și cînd te gîndești că toate astea sînt făcute de mînă“ ! Văzuseră o tînără cu un ghid turistic în mînă, care s-a apropiat de nișa unde se află un *putto* de Della Robbia, a identificat lucrarea, și-a bifat-o în marginea paginii și s-a dus mai departe. Se spune că a mai fost — dar

aflaseră asta din a doua mînă — o doamnă cu părul vopsit bleu, care îi spusese recepționerului de la Hotel Excelsior : „Tinere, comandă-mi o gondolă !“

Întîmplarea aceasta o povestiră familiei Bertolini chiar în duminica următoare.

— *Ma no !* exclamă Anna, fără să mai fie nevoie de traducere. *Ma no !* Și el ce-a spus ?

— Se relatează, ó lămuri Tom, că el ar fi spus : *Signora,* aici nu e Veneția, ci Florența. Prostii, ar fi răspuns ea, ba e Veneția.

— *Bello, bello !*

— Atunci el : *Signora,* sîntem la Florența, iar ce vedeți acolo nu e Gran Canale, e rîul Arno. Vai de mine, a spus ea, atunci unde naiba am fost ieri ?

— *Insomma,* zise *il avvocato* după ce se mai potoliră din rîs. Morala acestei povești este că, mai devreme sau mai tîrziu, vor fi gondole și pe Arno.

Familia Bertolini, ca și ceilalți florentini, nu se lăsa tulburată de turiști, americani sau din altă parte.

— Turistul, declară *il avvocato* după ce ascultase o diatribă caustică din partea lui Frank și Tom, are un mare dezavantaj : faptul că este turist. Este un om fără îndemnuri, un om fără țară, care se uită la lucruri pe care nu vrea să le vadă și hăpăie mîncăruri care îi fac rău. Noi, italienii, nu ne purtăm cinstit. Încurajăm turismul, dar îi disprețuim pe turiști. Nu ne plac și, cu toate acestea, n-am putea trăi fără ei. Ne repugnă pentru că ei ne respectă trecutul mult mai mult decît îl

respectăm noi înșine. *Questo è il nostro dramma*. Asta-i nenorocirea noastră.

— Și a noastră, spuse Frank, este aceea că ne e rușine de ei.

— N-ar trebui să vă fie. Nu este vina voastră. Nu le purtați voi răspunderea. Nu vă acuză nimeni. Să știți că, atunci cînd sînt turist, devin și eu obositor.

— Foarte obositor ! exclamă doamna. Din cale-afară ! Se plînge toată ziua ! Că mîncarea nu-i bună, că vremea e rea, că prețurile sînt prea mari ! E cel mai nesuferit turist din lume !

În ochii lui Tom și Frank însă, turiștii aveau și un alt sens, stîrneau alte ecouri, îi preveneau de ce va să vină, erau ca o aducere aminte a faptului că totul este trecător. Gălăgioasă și implacabilă, mărginită și inconștientă, enervant de materialistă, această armată de turiști, atît de caraghioasă în străinătate, își va afirma supremația atunci cînd se vor întoarce acasă.

— Poți să-ți închipui cum arată ei acolo, remarcă Frank. Toți purtînd în piept insigne cu inscripția *I Like Ike*.

— Ce zici tu de *I Like Ike !* E o lozincă mult prea liberală pentru ei ! Probabil că poartă insigne pe care scrie *I Like Joe McCarthy !*

Citind revista „Time", scrisori de acasă, cîte un articol în „New Yorker", aflau, cu strîngere de inimă, despre lucrurile care se petreceau în țară.

— Ne-au vîndut ! exclamă Tom cu disperare în glas.

Stridența intoleranței se accentua, cu acuzațiile ei grosolane, cu neadevărurile ei înșelătoare.

— Poate că-i mai bine că n-am acceptat postul acela, continuă tot el. Ăștia m-ar fi dat demult afară din facultate.

— Au băgat-o pe mînecă, zise Frank cu amărăciune. S-au speriat cu toții.

Președintele nu schița nici un gest, oamenii de bine se prefăceau că nu văd nimic, toată țara părea să fi căzut victima unui proces de neînduplecată constrîngere, suprimînd orice idee proaspătă.

La barul de la „Excelsior", un om de afaceri, înainte de a se duce la culcare, se lăuda cu voce tare :

— Fac prinsoare că în fabrica noastră sînt cel puțin douăzeci de oameni care au acasă cîte două televizoare.

*

Singur în cămăruța lui pardosită cu gresie, cu pereții văruiți, de la „Guicciardini", unde slujnicuțele mereu vesele, cu glasuri cîntătoare, toate făcînd parte dintr-o singură familie, îi spuneau *Il Professore*, Tom lucra pe ascuns la o teză de doctorat sortită să nu fie niciodată încheiată, nici măcar scrisă, un act personal de angajare și revoltă despre care nu vorbea niciodată, nici măcar față de Frank. Titlul, încă neformulat ca atare, era *Artă și violență în timpul Renașterii*, protagonistul principal fiind Cellini, meșteșugul lui desăvîrșit, vorbăria lui bombastică, obsesia lui față de violență.

Pentru Tom, care era scîrbit de cruzimea Renașterii, a istoriei florentine, dar vrăjit de farmecul orașului, lucrul era ca o ispășire, un efort de a împăca noțiunea de *bragadoccio* cu geniul creator, brutalitatea cu frumosul.

În acest scop, se ducea destul de des, fără să spună nimănui, la *Biblioteca Nazionale* de pe Arno, unde, într-o liniște antiseptică, se cufunda în evocarea lui *trecento* și *quattrocento*. Ca și Frank, stăpînea acum italiana destul de bine ca să se descurce în orice text, iar vizitele lor la universitate nu mai erau decît niște gesturi simbolice, menite să se împace cu cerințele legii foștilor combatanți. Acolo, în bibliotecă, citind jurnalele și notele autorilor din vechime, Florența i se înfățișează cu toată viața ei năucitoare, de o duritate fără seamăn, cu toate conflictele și comploturile ei, cu ambițiile ei mercantile, cu permanentele ei intrigi și înfruntări. Nu aflai aici cheia misterelor Renașterii, a sublimelor sale împliniri.

Însăși familia Medici nu mai apărea ca o dinastie de prinți luminați, savanți investiți cu putere, ci mai degrabă ca niște mînuitori de oameni, vicleni, care pun preț mai întîi pe bani, apoi pe putere și numai apoi pe glorie. Ei au fost cei care au distrus Volterra, care l-au ars pe Savonarola, a cărui vină a fost, probabil, în acel veac de sălbăticie, aceea că nu a prețuit puterea, ci principiile, nu papalitatea, ci doar puritanismul.

Faptul că Tom nu avea să-și scrie niciodată teza era însăși rațiunea, însăși esența ei. În

timp ce alții, în America, se grăbeau să fie publicați cît mai repede, scormoneau prin cotloane întunecoase ca să facă rahatul bici, el nu-și dorea decît să dobîndească, doar pentru el, noi cunoștințe.

Și, în plus, cine avea nevoie acum în America de o asemenea disertație ? Ajunseseră amîndoi la concluzia, Frank și cu el, că lumea universitară ajunsese să se preocupe tot mai mult de germanism. Dezolați de această constatare, vînau acum exemple care să le confirme teza.

— Am cunoscut un student, anunță Tom într-o zi, care numără toate virgulele din Shakespeare. Cînd termină, rezultatele vor fi consemnate în noua teorie a profesorului său.

În aceeași *pensione* cu Frank se mutase un bursier „Fulbright“, doctorand la universitatea Columbia. Îl chema Jack Ornstein. Era micuț, slab, negricios, cu ochelari, volubil, se exprima dogmatic, cu voce subțire, pătrunzătoare. După spusele lui, subiectul tezei la care lucra era mobilitatea socială în Florența secolului XIII.

— Vreau să le vin de hac ăstora din familia Medici. Nu pot să-i sufăr. Pînă acum, n-au fost tratați destul de dur, așa cum merită. Ei n-au sprijinit artele, ci s-au folosit doar de artiști. I-au trimis prin toată Italia numai ca să-și facă reclamă. Au fost doar niște oameni de afaceri și atît. N-au făcut decît să împuște banul. Pentru ei arta nu era decît o formă ostentativă de consum.

Tom asculta asemenea judecăți, zîmbind în tăcere, fără nici o vorbă de dezacord. Uneori i se părea că toate acestea nu sînt altceva

decît o parodie a propriilor lui idei, trezindu-i un frison, ba chiar îndemnîndu-l la o reapreciere: Oare avea, într-adevăr, dreptate? Simțea nevoia clară, antagonică, să respingă tot ce spunea Jack numai datorită faptului că acesta își formula concluziile cu atîta siguranță înfumurată, de copil precoce.

— Știe multe lucruri, îi spuse Tom lui Frank într-o zi, după ce petrecuseră o oră cu Jack în Piazza della Signoria. Și totuși... Poate că n-ar trebui să spun asta. Poate că nu-i drept.

— Vrei să spui că le știe doar din cărți, se pronunță sec Frank.

Cum ședeau în cafenea, cu fața spre Palazzo Vecchio, Jack le reamintise de complotiștii Pazzi care fuseseră spînzurați de meterezele acelor ziduri superbe, la numai cîțiva pași de locul unde fusese ars pe rug Savonarola.

— Cam barbară treabă din partea unui prinț civilizat.

— Și ce s-a întîmplat în Duomo a fost destul de barbar, remarcă Frank. Nu-i o barbarie să înjunghii un om care se roagă?

— A, sigur, îi replică repezit Jack. Sigur că da. Asta e treaba ucigașilor. Ei asta fac, înjunghie oamenii, în biserică sau în altă parte. Care-i diferența?

— Te-am simțit, i-a spus Frank lui Tom ceva mai tîrziu. Am văzut cum îți crește temperatura.

— Să-l ia naiba, răspunse spășit Tom. E tînăr. N-ar fi trebuit să mă ambalez.

Așa tînăr cum era, cu certitudinile lui agasante, lui Jack nu-i trecea prin minte să le ia

temperatura, accepta de bune surîsurile timide, evazive ale lui Tom și Frank.

— De ce nu vă mutați la masa mea? îl întrebase el odată pe Frank, la *pensione*. E mai mult loc. Mai mult decît dincolo.

— Mulțumesc, i-a răspuns Frank, ferindu-și privirea, cu un zîmbet încurcat. Mie mi-e bine și aici.

— Okay. Doar să-mi spuneți dacă vă răzgîndiți.

Era greu să te descotorosești de el. Tăcerile, zîmbetele nu-l descurajau deloc. Venea după ei în cafenele, se așeza la masa lor dacă îi zărea pe terasa de la Repubblica sau de la Signoria, lua reticența drept încuviințare, tăcerea drept acord.

— Florența e cam vulgară, decretă el într-o zi, în la Repubblica, la numai o lună și ceva după sosirea în Italia.

— Poftim? făcu Tom.

Ședeau la o masă de cafenea cu scaune de lemn, bine lustruite, pe partea nordică a pieței. Acolo îi găsise Jack și, abia schițînd un salut, se așezase la masa lor.

— Cum am spus, vulgară. Auzi, Florența modernă! Uitați-vă în jur. Priviți această piață. Observați arcul de colo și ce scrie pe el: *„Dall' antico squallore“*, adică din vechea mizerie. L-au pus acolo ca un fel de scuză. Ceea ce vor, de fapt, să spună e că au dărîmat ceva frumos ca să facă loc pentru împuțita asta de La Repubblica.

— Cele mai multe lucruri le-au lăsat cum au fost, replică Frank. Nemţii au fost aceia care au aruncat în aer podurile.

— A, desigur, desigur, încuviinţă repede Jack. Cu asta sînt de acord. Dar, oricum, lasă impresia că au stricat cîte ceva. Tot ce construiesc acum e nasol. Uitaţi-vă la bazaconiile pe care le înalţă mai jos de Ponte Vecchio. N-au nici un gust. Cum spunea tipul ăla din romanul lui Huxley — l-am citit înainte de a veni încoace — „Toată arta italiană modernă este barocă, ţipătoare, care pozează ca să i se dea atenţie".

— Asta-i o prostie! spuse Tom, dar Jack nici nu-l băgă în seamă.

Se apropiase chelnerul şi Jack îşi comandă o cacao caldă în italiana lui execrabilă, plină de înflorituri, în care structura corectă a frazei era trădată mereu de accent, cadenţă, intonaţie.

— Zilele trecute, am urcat pînă la San Miniato, îşi reluă el peroraţia după plecarea chelnerului. Cel mai bun exemplu.

— Ce fel de exemplu? întrebă Frank.

Amîndoi, şi el, şi Tom, îl priveau acum cu ostilitate făţişă, însă Jack se ambalase prea tare ca să mai bage de seamă.

— Sigur, biserica face toţi banii. Are o formă valabilă, triunghiul ăla verde cu alb, are şi o aşezare frumoasă, între toţi chiparoşii ăia... Nu, eu mă refeream la cimitir.

— Ce-i cu el? întrebă repezit Tom.

— L-aţi văzut?

— Da, l-am văzut.

— Aţi văzut vreodată ceva mai vulgar?

— Şi ce-ai văzut acolo atît de vulgar? întrebă Frank.

— Totul! Mai bine zis, aproape totul. Ce mi-a plăcut mai mult e tipul în uniformă de aviator şi fata în rochie de mireasă. Făcuţi la trei sferturi din mărimea naturală, zîmbind! Întind mîinile unul către celălalt şi zîmbesc. Iar între ei mai e şi felinarul acela roşu, rotund, de genul lămpilor care se montează pe capota maşinilor de poliţie. Ei bine, asta mi-a pus capac!

— Dar sînt morţi! exclamă Tom.

— Sigur că sînt morţi. De-aia se află acolo, pentru că sînt morţi. A murit şi Medici, ce naiba. Dar totuşi Michelangelo nu i-a pus un felinar roşu pe mormînt.

— Hai, las-o, Jack! spuse Frank. N-a fost decît un singur Michelangelo. Copiii ăia au murit foarte tineri. El a căzut în război. Asta au simţit oamenii că trebuie să facă pentru ei.

— Sigur! se învioră Jack. Asta e ce am în vedere. Sentimentalismul! Asta-i Italia modernă. Nici nu mai pot să-şi exprime sentimentele reale, dacă mai au vreun sentiment real.

— Ce ştii tu despre sentimentele lor? insistă Tom.

Se înroşise la faţă, ochii albaştri îi luceau de o mînie implacabilă în spatele ochelarilor.

— Oamenii ăştia şi-au pierdut copiii, nu înţelegi? spuse Frank; se schimbase şi el la faţă. Aşa au simţit ei atunci! Asta e sensul gestului lor! Nu au făcut-o pentru cineva ca tine!

— Bine, desigur, știu că n-au făcut-o pentru mine, zise Jack. Dar de ce trebuie să mă uit eu la oroarea aia ?

— Nu te pune nimeni să te uiți ! i-o reteză Tom ; glasul lui, de obicei liniștit, suna acum aspru și apăsat.

— Ce vreau să spun e că monumentul există. Au făcut o declarație publică. Dacă mă duc acolo, dacă oricine se duce acolo, trebuie să ne uităm la el ! Nu și l-au pus în curtea casei. E acolo ! Doar n-o să-mi spuneți că vouă vă place !

— Noi îți spunem că înțelegem gestul ! strigă la el Tom.

— Okay, okay. Voi îl înțelegeți ! exclamă Jack, ridicîndu-și mîinile ca și cum s-ar fi predat de bună voie.

În acel moment, chelnerul îi aduse ciocolata ; bău din ea cu poftă, fără a băga de seamă că cei doi, înfuriați la culme, continuau să-l țintuiască din priviri.

— Păreți cam supărați, spuse Jack, după ce, în sfîrșit, ridică ochii spre ei.

Nici unul nu răspunse, continuau să-l privească în tăcere. Rămaseră așa pînă cînd Jack spuse :

— Ei bine, cred că fiecare dintre noi își are trăzneala lui.

Îndesă sub farfurioară cîteva hîrtii soioase de cinci și zece lire, se ridică și plecă, pășind țanțoș de-a curmezișul pieței. Frank și Tom îl urmăriră din ochi, tot în tăcere.

— Doamne, Doamne ! rosti într-un tîrziu Tom cu o voce gîtuită.

— De ce dracu o mai fi venind ăștia aici ? întrebă Tom.

— De ce dracu ne strică nouă tot cheful ?

Amîndoi, pe măsură ce le trecea furia, se simțeau stînjeniți, ca și cum ar fi fost siliți să se trădeze.

— De ce, pentru numele lui Dumnezeu, nu stau ei frumușel acasă ? întrebă Frank. Vin cu părerile lor preconcepute. Nu văd nimic. Nu simt nimic. Curată pierdere de vreme.

Rămaseră tăcuți multă vreme, revenindu-și fiecare din furie, regret, tulburare.

*

În duminica aceea îi povestiră lui Bertolini întîmplarea.

— Să mă iertați, zise *il avvocato,* dar voi, americanii, ați produs o nouă rasă, o rasă de barbari cu școală. Aici, în Italia, avem și noi barbarii noștri, dar pe ăștia nu-i educăm.

— Nici noi nu-i educăm, spuse Tom. Îi trimitem la facultate, îi trimitem în Europa, dar nu-i educăm.

— Totul e relativ, oftă *il avvocato.*

— Cu excepția banilor, remarcă Giorgio, care ședea lîngă el. Americanii au bani. Noi, cei din Italia, nu avem bani. Dacă își doresc ceva, pot să cumpere. Ne cumpără pictura, ne cumpără sculptura, de ce să nu ne cumpere și educația ?

Giorgio era proaspătul logodnic al Annei. Un bărbat de 28 de ani, palid, îndesat, cu ochi căprui mari și triști, un păr șaten ondulat, bine uns, pieptănat pe spate ; avea și o mustață

groasă. Lucra la fabrica de textile a lui taică-său, purta de obicei costume de culoare închisă, la două rînduri, și conducea un Ferrari roșu. Față de *il avvocato* se purta cu o deferență atentă, iar față de soția acestuia cu o galanterie plină de efuziune, îi aducea bomboane de ciocolată, flori, o asalta cu o mulțime de complimente. Declarase de la început că nu se simte în largul lui la Florența. Atunci cînd Tom și Frank elogiau orașul, cînd discutau despre splendorile lui cu *il avvocato*, el nu participa, își trăgea capul mare între umerii grei ; fără a spune nimic, părea stînjenit, nerăbdător, grăbit să-i vadă încheind subiectul. Între el și Anna erau uneori priviri galeșe, alteori apărea o rezervă inexplicabilă, privirile lui rugătoare, aruncate pe furiș rămîneau fără răspuns.

— *E' un buon ragazzo !* spunea *la signora* despre el. *Una persona seria ! Un ragazzo per bene !* Un băiat bun, cumsecade !

Pentru Giorgio, ca și pentru Paolo, America era ținta finală, pămîntul făgăduinței. În discuțiile lui cu Frank și Tom, deși era de o politețe fără cusur, nu-și putea ascunde uluirea că ei s-au hotărît să plece de acolo, să stea, în schimb, la Florența.

— *Ma sanno fare !* spunea el plin de admirație. Americanii știu să se pună pe treabă. Acolo totul funcționează. Aici e greu să miști ceva din loc.

Altă dată, mai adăuga în engleza lui pedantă, cu accent forțat american :

— Să stai la Florența, cred eu, este ca și cum ai trăi într-un fel de muzeu.

Unchi onorifici, Frank și Tom îl tratau cu prudență ; observaseră că Anna nu prea împărtășea încîntarea mamei ei. Deși începuse campania electorală, a doua de după război, Giorgio nu arăta nici un interes față de politică.

— Toți sînt niște hoți, spunea el. Toți sînt hoți.

— Însă unii, remarca *il avvocato*, fură ceva mai mult decît alții.

Il avvocato avea o poziție politică greu de definit, dincolo de manifestarea unui scepticism plin de toleranță. Părea că privește istoria recentă, îngrozitoare a Italiei, prezentul ei fragil și viitorul ei problematic cu aceeași disperare amuzată.

— Căderea lui Mussolini, declară el, s-a datorat faptului că el credea că el crede în italieni.

— *Criticone !* îi reproșă doamna Bertolini. Știi numai să critici ! Ești un cinic ! Ție cine-ți place ? Pe cine aprobi ?

— Trebuie să votez pentru cineva, răspunse el, pentru că așa-mi cere legea. Nu sînt obligat să aprob pe nimeni. Asta e diferența dintre fascism și democrație.

Retrași acum în bîrlogul lor de pe Costa, Tom și Frank urmăreau alegerile cu o asiduitate plină de amuzament. În fiecare zi, parcurgeau cu atenție paginile ziarului „La Nazione“, cotidianul florentin, luînd seama de mutațiile, surprizele și excesele unei campanii îndelungate, care începuse toamna, trecuse prin

iarnă și intrase în primăvară, sensibili la orice nuanță, cuprinși, pe rînd, de fascinație și uimire. Aparatul lor de radio era acum mai rar branșat pe postul armatei americane, nu-i mai ascultau pe Cole Porter, Gershwin, Irving Berlin, ci se concentrau asupra buletinelor de știri și declarațiilor politice.

Tema campaniei era ceea ce stînga denumise *La Legge Truffa*, „Legea-escrocherie". Democrat-creștinii, aflați la putere din 1948, speriați de faptul că și-ar putea pierde majoritatea, adoptaseră o nouă lege electorală, un potențial *coup de main* prin care orice partid — și acela nu putea fi decît partidul lor — care cîștiga majoritatea absolută a voturilor, cu un avantaj cît de mic, obținea automat două treimi din locurile din Camera Deputaților. Cînd Tom și Frank au citit pentru prima dată despre această lege, au rîs, dînd din cap cu o resemnare de cunoscători, ca niște părinți amuzați de năzbîtiile unui copil incorigibil.

— Asta e democrația în stil italian, le spuse *il avvocato*. Președintele De Gasperi este un bun catolic și un om cinstit, dar nu a lucrat el degeaba la Biblioteca Vaticanului în tot cursul războiului.

De Gasperi, șeful guvernului democrat-creștin, era un personaj ciudat de neitalian. Era din nord-est, calm, ponderat, convingător prin sobrietatea lui. Nici un alt stil nu putea fi mai îndepărtat de cel etalat de la balconul din Palazzo Vecchio, de retorica pasionată a majorității adversarilor lui.

Mult mai puțin reținut era micuțul primar democrat-creștin al Florenței, La Pira, un sicilian săltăreț ca un vrăbioi, care locuia într-o chilie de călugăr, își împărțea banii săracilor și organiza mereu tot felul de conferințe internaționale la Palazzo Vecchio pe cheltuiala municipalității. *„E' un frate.* E un călugăr", îi auziseră Tom și Frank pe unii florentini mormăind cu dispreț. Caracterul lui plin de infinite contradicții, firea lui simplă, deschisă, ambițiile și planurile lui grandioase îl făceau irezistibil în ochii lui Frank și Tom ; cei doi erau prezenți oriunde și ori de cîte ori primarul ținea un discurs.

Fragil, palid, cu părul închis la culoare, cu ochelarii pe nas, personajul radia o vitalitate electrizantă. Intensitatea entuziasmului lui, dorința lui obsedantă de a convinge, gesturile lui deveneau molipsitoare. Cînd își exprima convingerile creștine, La Pira nu-și teroriza auditoriul, ci părea că se roagă de cei care-l ascultă, cu zîmbetul omului rezonabil, care nu poate să creadă că semenii lui nu vor fi convertiți la dreapta credință.

— Infantilismul ! exclama el. Acesta este pericolul împotriva căruia trebuie să luptăm noi aici, în Italia. Infantilismul politic ca și cel economic !

— Vai de mine ! se auzi atunci strigătul unui florentin din rîndul mulțimii. Și cine ne-or fi părinții ? Dominicanii ca dumneata ?

Urma un hohot de rîs. Stînd în plină lumină, în loggia din Piazza della Signoria, într-o la-

tură a impunătorului Palazzo Vecchio, în fața unui șir de statui înfățișînd figuri din trecut, care au comis tot felul de fărădelegi, printre care și Perseu al lui Cellini, La Pira îi surîdea senin celui care-l apostrofase.

În timpul iernii, alți oameni politici își țineau întrunirile duminica, în săli de cinematograf : Nenni, liderul socialist, într-una, social-democratul Saragat în alta. Tom și Frank se opreau pe stradă să se uite la susținătorii lui Nenni, oameni mai simplu îmbrăcați, cu eșarfe roșii la gît, care se îndreptau cu voioșie spre un cinema din apropierea gării. Era limpede că predicile lui se adresau unui public deja convertit.

Erau cu toții de o inocență înduioșătoare, păreau mai mult că participă la o procesiune religioasă, la o sărbătoare. Această bună dispoziție se reflecta cel mai bine chiar în persoana lui Nenni. Rotofei și chel, pășea surîzător pe scenă și se adresa mulțimii cu o bunăvoință paternă, primind rîsetele și aclamațiile ca ceva de la sine înțeles. Cînd luau parte la asemenea adunări, Tom și Frank aveau sentimentul că sînt membri ai aceleiași familii exuberante. Ceea ce se spunea, ceea ce credeau oamenii păreau lucruri secundare față de însuși actul entuziast al participării. Cînd cei din sală rîdeau, rîdeau și ei. Cînd aclamau, aclamau și ei. Stalin era eroul, Eisenhower era un răufăcător, Statele Unite reprezentau inamicul, însă ei nu aveau nici un moment senzația că ar fi amenințați. Se vedea clar că sînt ameri-

cani și totuși nu-i păsa nimănui de asta ; cei din jur se întorceau spre ei și le zîmbeau.

— Ce naiba facem noi aici ? rîse Tom, după ce aplaudaseră și ei încîntați, alături de ceilalți. Sîntem de acord cu el ? Încă un pas și ne cheamă în fața Comisiei pentru Activități Antiamericane !

Il avvocato nu avea o părere prea bună despre Nenni.

— La început s-a dat cu fasciștii, acum s-a făcut socialist. Genul de politician potlogar. „Vă rog să-mi zîmbiți, să mă lăsați să mă fotografiez cu dumneavoastră. Știu că nu sînt un Togliatti, că n-am să fiu niciodată în fruntea comuniștilor, dar știu și eu să fac frumos."

Saragat avea prestanță, deși se afla în fruntea unui partid de importanță minoră, care mai mult se agăța de pulpana democrat-creștinilor și ar fi avut de cîștigat dacă se adopta *La Legge Truffa*. Era un bărbat solid, impunător, cu părul cărunt-argintiu. Discursurile lui erau viguroase, rostite cu o voce răsunătoare ; într-un fel, părea prea mare pentru cinematograful prăpădit, de mahala, unde își ținea întrunirile.

— Aici, în Italia, avem de a face cu o problemă deosebită ! exclama el. Trăim într-o țară în care cei bogați nu plătesc atît cît ar trebui să plătească ! *Dove i ricchi non pagano quello che devono pagare !*

Și, pe măsură ce ridica glasul, aplauzele marcau și ele un crescendo.

În vreme ce campania electorală își urma cursul, *La Legge Truffa* intră în dezbaterea Camerei, unde tonul confruntării se înăspri și

mai mult. Se întîmpla chiar ca deputații să se ia la bătaie în plină ședință.

— Fac de multă vreme politică, dar de data aceasta am salvat democrația, a declarat președintele Camerei după o ședință deosebit de tumultuoasă, pe care abia reușise să o ducă la capăt.

În fiecare dimineață, citind știrile, Frank și Tom găseau cîte un alt prilej de uimire.

Plimbîndu-se pe sub colonada din fața poștei, vedeau mereu grupuri de bărbați care strigau unii la alții, se certau, dădeau din mîini cu înflăcărare ; sonoritatea ușor cîntată a graiului florentin, cu alternanțele ei ciudate, crea o impresie comică și, în același timp, amenințătoare, parodiată la rîndul ei de tonul la fel de aprins al discuțiilor dintre amatorii de fotbal adunați în fața barului „Gol !“, la cîțiva pași dincolo de colonadă, unde aceștia dezbăteau fără sfîrșit șansele clubului „Fiorentina“. Fotbalul și politica. Fiecare stîrnea aceleași emoții, părea la fel de important sau, dacă vreți, la fel de nesemnificativ. Ai fi zis că amatorii de fotbal fuseseră special puși acolo ca să-și bată joc de politică, să demonstreze că nici ea nu e mai mult decît un joc.

— Aici nu se schimbă niciodată nimic, remarcase cîndva Tom.

Studiase la bibliotecă memoriile lui Buonaccorso Pitti, scrise într-un stil rece, detașat ; Florența secolului al paisprezecelea se prezenta ca un flux nesfîrșit de alianțe și trădări, războaie și păci efemere, de violență care te pîndea la orice colț. Și acum se puteau observa același provincialism înfocat, aceleași înfruntări continue între diverse fracțiuni : guelfii împotriva ghibellinilor, o cetate împotriva altei cetăți, un cartier împotriva altui cartier, fără încetare și fără nici o soluție.

În vremea lui Buonaccorso, dacă era pace cu Pisa, atunci pornea cu armata să ia cu asalt orașul Livorno. Dacă era pace cu Toscana, trebuia să intre în război cu Milano ; dacă era pace cu Milano, trebuia să se declanșeze conflictul cu Genova.

Violența din acele timpuri și cea care a urmat în vremea Renașterii nu fuseseră mai rele decît cele văzute de el și de Frank spre sfîrșitul războiului, pe cînd înaintau în nordul peninsulei : se încheiau tot felul de socoteli vechi, se consumau o mulțime de răzbunări, focuri de armă și țipete, cadavre în plină stradă. Aflase că mai mulți fasciști fuseseră măcelăriți chiar pe treptele de la Santa Maria Novella, sub zidurile imense, vopsite în alb si verde, unde speraseră că vor găsi adăpost. Însă acum era doar violentă, fără artă, ceea ce te ducea cu gîndul la faptul că înflorirea artelor în timpul Renașterii a avut loc în pofida violenței, iar nu ca un însoțitor firesc al acesteia.

Rîzînd, îi spuse într-o zi lui Frank :

— Mi se pare că Cellini a fost un fel de Hemingway al Renașterii : un artist autentic, dar care își lipea păr fals pe piept !

Ajunsese să înțeleagă faptul că nu există pe lume loc mai real decît Italia, poate decît Toscana, poate chiar decît Florența. Cîte înfruntări

nu avuseseră loc între cele două maluri ale rîului Arno, între Santo Spirito și Santa Croce ? În fiecare primăvară, el și cu Frank se așezau în micul amfiteatru de piatră din grădinile Boboli, în umbra zidurilor crenelate ale lui Palazzo Pitti, pentru a urmări meciul de *calcio in livrea*, fotbal în costume de epocă, dintre echipele lor favorite. După o defilare elegantă, plină de pitoresc, a trîmbițașilor și halebardierilor îmbrăcați în costume renascentiste, după ce tunurile străvechi trăgeau o salvă de salut, parada turistică lua sfîrșit, cedînd gazonul unui joc de o mare îndîrjire. Echipele își lepădau straiele bogate din vremea Renașterii, rămînînd în chiloți și tricouri roșii, albe, verzi sau albastre ; fiecare dintre ele trebuia să apere o poartă cît toată lățimea amfiteatrului.

Lupta se desfășura cu o îndîrjire nemaipomenită, cu izbiri dure de trupuri și căderi spectaculoase, mingea de fotbal nefiind decît un pretext pentru plata unor polițe mai vechi. Tom și Frank știau că, din punct de vedere istoric, meciul acela era o impostură ; se jucase, poate ca o sfidare, pe vremea cînd Carol V asedia orașul ; uitat timp de cîteva secole, fusese apoi readus la viață de fasciști. Cu toate acestea, înverșunarea celor două tabere, fervoarea lor locală, zisă *il campanilismo*, păreau să scoată la iveală cumplitele rivalități de odinioară.

Fiecare zi aducea cu sine noi evenimente pasionante. Lucrurile se petreceau de parcă alegerile ar fi insuflat o nouă viață întregului proces istoric, de parcă Tom putea acum să vadă și să trăiască aievea momente pe care, cîndva, le studiase din cărți.

— Știți cum se spune la noi, la Florența ? îi întrebase *il avvocato*. Mai bine să ai un mort în casă decît unul din Pisa, viu, la poartă. Acum am mai progresat. Tot de cei din Pisa spunem, dar, de fapt, ne gîndim la cei din Roma.

*

— Ce mai e nou ? îl întrebă Tom pe Frank într-o dimineață, ridicîndu-și ochii din paginile ziarului „La Nazione". Nimic nu-i nou. M-am lămurit. Nici măcar ce spun comuniștii.

— Pentru că nu se sprijină ideea de imperiu ?

— La naiba, imperiul nici nu mai există !

— Și America unde o situezi ?

— Acolo unde a fost întotdeauna, zise Tom. America este... America. Și totuși unii vor să mai ajungă acolo.

— Inclusiv Giorgio ?

— Mai ales Giorgio !

— Dacă pleacă el, să știi că pleacă și Anna, spuse Frank. Sper că-ți dai seama.

— Vai, nu ! Asta nu.

Capitolul 3

Iar acum, ea venea să ia ceaiul cu ei. Singură, ea însăși insistase asupra acestui amănunt. Se întîlniseră cu ea în oraș, pe Via Calzaiuoli, cum ieșea din înghesuiala agreabilă a unei cafenele la modă, unde pălăvrăgeala femeilor bine îmbrăcate care stăteau cu ceștile în mînă în fața tejghelei de zinc era întreruptă doar de fîsîitul și gîlgîitul aparatelor de cafea *espresso*.

— Speram c-o să mă invitați ! spuse ea rîzînd voioasă, cu o cochetărie pe care doar arareori o observaseră cînd era la ea acasă.

— Dar bine, Anna, zise Frank, poți veni oricînd dorești. Doar știi asta.

— De unde să știu ?

— Oricînd ! se repezi și Tom. Chiar oricînd !

— E foarte drăguț din partea voastră. Și eu care credeam că vreți să vă vedeți doar cu tata și cu mama, poate și cu frățiorul meu.

— Anna ! o mustră Frank, în vreme ce Tom o scruta în tăcere, cu un surîs enigmatic. Vino mîine. Vom lua ceaiul împreună.

— Iar ceai ! Asta e ceva englezesc, nu american ! Nu, mîine am treabă la universitate. Poate sîmbătă. Știu că duminică e imposibil !

— Bine atunci, la ora patru, decise Frank.

— *Benone*, la ora patru, dar numai eu. Numai eu ! Altfel nu vin !

Plecase atunci mai departe la brațul unei fete blonde, destul de drăguțe, ținîndu-și cărțile sub celălalt braț, reluînd de îndată, cu înflăcărare, discuția întreruptă, îndepărtîndu-se cu mișcări fluide, senzuale, libere.

— Ce frumos merg, zise Frank, uitîndu-se după ele. Parcă mai altfel.

Într-adevăr, fetele pășeau fără nici o umbră de inhibiție, dar nici nu aveau nimic provocator, la modul conștient. Mișcarea lor era spontană și firească, plină de siguranță, de echilibru interior.

Sîmbătă, Tom și Frank erau în așteptare, în timp ce radioul cînta melodia „Stormy Weather".

— Și ploaia asta care o tot ține întruna, rosti Frank îmbufnat.

Pe timp de ploaie, toate plăcerile li se împuținau. Nu se mai puteau bucura de gradațiile luminii, de contrastele frapante care anulau orice distanță, ca atunci cînd podurile și clădirile se reliefau ca niște gravuri, sau de adumbririle dulci, cînd aceeași priveliște căpăta contururi molatice și vagi. Nu mai puteau să admire pîlcurile de nori trandafirii care încercuiau întregul oraș ca o cohortă de îngeri păzitori. Și mai puțin se puteau ei aștepta în asemenea zile la acele momente de încîntătoare limpezime, cînd, privind în josul rîului, erau în stare să vadă, hăt departe, povîrnișurile verzi-violacee de la Valombrosa.

Ploaia și vîntoasa *tramontana* îngreuiau urcușul pe La Costa.

— M-aș mira să mai vină, spuse Tom deprimat. Azi e ceva groaznic. Te bate ploaia drept în față. Iar vîntul te împinge înapoi, la vale. N-avem ce să-i reproșăm dacă nu vine.

— O să vină, zise Frank. Abia a trecut de patru. Italienii nu au ca noi, americanii, obsesia punctualității. Necazul tău e că n-ai reușit să-ți depășești complexul de vinovăție.

— Minunat ! Asta-i norocul tău. Pot să mă simt eu vinovat pentru amîndoi ! mormăi Tom, reluîndu-și, neatent, lectura unei schițe bio-bibliografice din „New Yorker".

— Ești chiar sigur că-i place prăjitura asta ? întrebă Frank pe neașteptate.

— Desigur că-i place ! Așa ceva am mîncat la ei acasă, ce naiba !

— Dar ea a mîncat ?

— Am văzut-o eu ! exclamă Tom, mimînd o exasperare exagerată. A mîncat două porții. Poate chiar trei !

Căutaseră prăjitura aceea, glazurată cu ciocolată, pe blat de pandișpan cu multă dulceață, prin toată Florența și o găsiseră, în sfîrșit, la o *pâtisserie* de lîngă Teatro Verdi. Cumpăraseră ceai englezesc în sașete pe Via Tornabuoni, dulceață de căpșuni și zmeură și pîine proaspătă din Via Santo Spirito, mai în spate de Lungarno, lipindu-se de ziduri ca să se ferească de tramvaiele care treceau pe lîngă ei.

— Ascultă, dacă am greșit-o cumva, zise Tom, mă duc chiar acum să cumpăr altceva.

— Faci tu tot drumul la vale și înapoi ? Pe ploaia și pe vîntul ăsta ?

— Și ce dacă-l fac ?

— Ajungi prea tîrziu, *caro*, spuse Frank.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Frank. Las-o baltă !

— Crezi că ea vrea să stea de vorbă despre Giorgio ?

— Ei, Giorgio, zise Tom mohorît.

— Am avut mereu impresia că s-ar putea să aducă vorba despre el. În momentele în care rămînea singură cu noi. Măcar un minut sau două. Cîte o replică de-a ei, cîte o privire pe care ne-o arunca după ce spusese el ceva. O privire din aia, chinuită.

— Giorgio ! suspină iar Tom.

— Are un Ferrari. Să nu uităm.

— Cum dracu să uit ?

Tom își săltă din fotoliu trupul lung, subțire și se duse la fereastră.

— Să știi că în felul ăsta nu o faci să vină mai repede, spuse Frank.

— Știu, știu.

Nu se zărea nimeni pe Costa. Ploaia se scurgea mai departe pe dalele largi, cenușii de piatră.

— Nu ai cîteodată senzația că nu va mai ieși soarele ? întrebă Tom.

Se așeză la loc. Frank se lăsă în genunchi lîngă coșul cu lemne. Cînd deschise ușița sobei, simți pe față dogoarea focului.

— Asta e ce-o să-mi lipsească cu adevărat — mirosul, rosti el încet, luînd cîte un lemn din coș și așezîndu-l cu grijă peste jăratic.

— Poţi oricînd să-ţi instalezi o sobă la tine în apartament, indiferent unde te afli. Merge şi în combinaţie cu sistemul de încălzire centrală, mai ales dacă ai şi mochetă.

— Slăbeşte-mă, Tom !

— Noi aveam sobe acasă. Mult mai mari decît asta. Şi să ştii că le şi foloseam. Aveam nevoie de ele în timpul iernilor din Middle West. Urla vîntul peste cîmpiile alea netele, întinse ca-n palmă.

Îl trecu un fior la amintirea acelor şesuri mohorîte, reci ca şi vînturile care le bîntuiau.

— Mereu uit că eşti un băiat de la ţară, spuse Frank.

— Nu chiar !

— Ai copilărit la o fermă, ce naiba. Dacă nici asta nu te face băiat de la ţară...

— Asta da, dar nimeni nu ştia ce fac eu acolo. Doar ţi-am spus ! Nu mai aveam răbdare să ajung odată la facultate, iar ai mei au fost bucuroşi să mă vadă plecat. Ce atîtea cărţi ? Asta îi cam speria.

Frank se ridică în picioare, se duse şi el la fereastră să privească strada pustie.

— Eşti sigur că i-ai spus de ora patru ?

— Acum cine are complexe de vinovăţie ? întrebă Tom. Poţi fi convins că i-am spus de ora patru ! De fapt, chiar tu i-ai zis ! Italienii nu sînt obsedaţi de ideea fixă că trebuie să fie undeva la o oră anume. Nu suferă de acea etică protestantă a muncii care ne afectează pe noi.

— Sau care ne afecta pe vremuri, spuse Frank.

*

Se făcuse patru şi jumătate cînd s-a auzit soneria, un sunet ciudat, subţire, tremurat.

— Ea e ! exclamă Frank.

— A venit ! strigă Tom.

Se repeziră amîndoi spre uşă, înghesuindu-se care să ajungă mai întîi.

— Nu-i nevoie decît de unul ! protestă Tom.

— Okay, făcu Frank. Du-te tu.

— Poţi să te duci tu, dacă vrei.

— Nu, nu, tu !

— Bine, atunci mă duc eu.

Tom se repezi în jos pe scară, sărind cîte trei trepte. Frank mai aruncă o privire atentă asupra mesei, numărînd ceştile, potrivind mai bine o farfurie. La capătul scării înguste de piatră, în vestibulul minuscul, Tom deschise larg uşa. Era Anna, zîmbitoare, cu părul ud ; picături de ploaie îi şiroiau pe obraji, impermeabilul ei cafeniu era leoarcă.

— *Ma che brutto tempo !*

Se ridică în vîrful picioarelor să-l sărute pe obraz.

— Aşa e, spuse Tom. O vreme îngrozitoare. Am crezut că n-ai să mai vii.

— Cum era să nu vin ? Asta e părerea voastră despre mine ?

— Nu, sigur că nu. Avem o părere minunată. Dar mai întîi scoate-ţi balonul. Să nu faci pneumonie !

Stîngaci, grijuliu, o ajută să tragă de pe ea haina de ploaie. Pe dedesubt purta un taior

negru cu dungulițe albe fine, neobișnuit de sobru, fără bluză.

— Ce ai acolo ? întrebă Tom, arătînd spre pachețelul pe care ea îl ținea în mînă.

— Asta ? Niște fursecuri. M-am gîndit că s-ar putea să vă placă.

— Fursecuri ? De ce, Anna ?

— Cum, de ce ? Am greșit cu ceva ?

— Nu, sigur că nu. E foarte drăguț din partea ta, dar nu era nevoie !

— Arăți splendid, Anna ! îi surîse Frank din capul scării.

— Îți mulțumesc. *Ma parliamo italiano !* hotărî ea, sărutîndu-l cu exuberanță pe amîndoi obrajii ; Frank o sărută și el, mai puțin inhibat decît Tom. *Hai sentito ? Parliamo italiano !*

— Zău nu ! spuse Tom. Vorbești prea bine englezește.

— Și voi știți bine italiana, dar cred că sînteți leneși. Amîndoi sînteți niște lenevoși !

Dacă ei erau unchii, ea părea o nepoată iubitoare și intempestivă. Încadrînd-o, apoi ferindu-se pe rînd să-i facă loc, Tom și Frank o conduseră în cameră. Tom ridică pachețelul deasupra capului, intonînd :

— Auzi tu, ne-a adus fursecuri !

— De ce era să nu vi le aduc ? Dacă nu vă plac fursecurile mele, n-am decît să le iau înapoi și să le mănînc singură !

— Anna, declară Tom, sîntem îndrăgostiți de fursecurile tale. Singura problemă este dacă o să-ți placă prăjitura noastră. Asta de aici ! adăugă el, arătînd cu un gest dramatic platoul de pe masă.

— *Ma che bello !* exclamă Anna. Ador prăjitura asta ! E cea care îmi place cel mai mult ! *Indovinato !* De unde ați știut ?

— Ai văzut ? făcu Tom către Frank, triumfător. Ce ți-am spus eu ?

— Păi, bine, n-am spus că n-o să-i placă.

— N-ai spus, dar te-ai îndoit !

— Atunci mă duc eu să fac ceaiul, zise Frank.

— Asta ți-e pedeapsa pentru faptul că ai avut îndoieli.

Rămas singur cu Anna, Tom nu-și lua ochii de la ea, zîmbind stîngaci, fără să scoată o vorbă. Zîmbea și ea, încurajator, apoi tot ea sparse tăcerea.

— Și ce ai mai făcut ?

— Păi, ce fac de obicei, rîse Tom, sucind din umeri. Mă duc la cumpărături. Gătesc. Dorm. Citesc.

— Și nimic altceva ?

— Aștept să vii tu la ceai. Duc o viață foarte monotonă, Anna.

— Și nu te plictisești ?

— Să mă plictisesc ? făcu Tom, parcă uluit că i-a putut veni o asemenea idee. A, nu, nu mă plictisesc niciodată. Cel puțin nu aici, la Florența.

— Uneori îmi pare că Florența poate fi foarte plictisitoare.

— Mie nu. Niciodată. Sînt atîtea lucruri de văzut.

— Dar nu prea multe de făcut..

— Asta nu contează. Sînt destule de făcut. Vai, iartă-mă ! exclamă el deodată încurcat, mai stîngaci ca oricînd. Nu vrei să stai jos ?

Ar fi trebuit să te poftesc să iei loc.

— Bine, așa am să fac ! rîse Anna.

Așa cum băgaseră ei de seamă în Via Calzaiuoli, era în ea o voioșie, ca un fel de eliberare, în contrast cu imaginea de fată serioasă pe care o întîlneau în după-amiezile de duminică ; dădea și o impresie de independență, în sensul strict al cuvîntului, părea că se desprinde, se distanțează de mediul de familie, în care apărea doar ca o componentă. Se tot schimbase în acești ani, iar acum se prezenta ca o altă persoană, diferită. Era o situație la care trebuia să te adaptezi.

— Uite aici, ia loc pe canapea, se grăbi Tom, stînjenit de-a binelea. Numai să dau la o parte revistele astea.

Se repezi să adune sumedenia de exemplare din „New Yorker", „New York Times Book Review", revista „Time", ediții ieftine din „Rome and a Villa", „For Esme with Love and Squalor" („Pentru Esme, cu dragoste și mizerie") de Selinger.

— Aveți o grămadă de reviste și cărți ! rîse Anna.

— Sînt ale lui Frank, nu ale mele.

Anna se așeză, rîzînd mai departe.

— Sper că nu se supără că i le-ai zăpăcit.

— Asta nu. Ar fi trebuit să și le strîngă singur.

— Mare lucru că v-ați găsit locșorul ăsta, Tom. Nici nu știam că există, crede-mă.

— Tocmai asta ne îngrijorează. Poate că nici nu există. O să ne trezim într-o bună zi înapoi de unde am venit, în cîte un *pensione*, sau poate chiar mai rău, în America !

— Mai rău ? De ce să fie mai rău ?

— Este cel mai rău ! declară Tom. E chiar de neconceput ! Dar, vai, inevitabil. Sîntem condamnați, Anna. Ne trăim amîndoi ultimele clipe.

— Așa e ! confirmă Frank, venind cu tava pe care așezase ceainicul, ibricul cu apă fiartă și farfurioara cu bucățele de lămîie. Nu mai avem decît vreo șase luni de libertate.

Așeză cu grijă ceainicul pe masă, turnă în cești, adăugă cîte o felioară de lămîie.

— O să ne scuzi, dar la noi ceaiul e o întreagă ceremonie, spuse Tom. Iar Frank o ia în serios, mai ales cînd avem oaspeți. Și în special cînd e vorba de tine ! Să știi că și eu o iau în serios !

Anna refuză zahărul.

— Nici prăjitură n-ar trebui să mănînc. Am început să mă îngraș cam prea tare.

— Prăjitură va trebui să iei ! decise Tom.

— Asta așa-i, spuse Frank. Așa ne-am înțeles. Și pe urmă, cum ți-am spus, arăți splendid !

— Să nu-mi faci complimente !

— Nu e nici un compliment, zise Tom. E chiar adevărat !

— Așa e tineretul, Tom, filozofă Frank, tăind prăjitura. Dacă îți place ceva, nu poate fi adevărat, iar dacă e adevărat, atunci nu poate să-ți placă.

— Acum ai vorbit exact ca tata, remarcă Anna.

— Asta da, mai zic și eu compliment, rîse Tom.

— În sens italian, preciză Frank. Noi nu-l merităm. Mă tem că tatăl tău ne cam depășește. Nu putem decît să ascultăm ce spune și să-l admirăm.

— Să-l admirați? zîmbi Anna cu surprindere. Ce anume să admirați?

— Totul! răspunse Tom. Cultura lui. Cunoștințele lui. Toate aforismele.

— Cum ar fi acela că Mussolini credea că el crede în italieni, observă Frank.

— A, da, spuse Anna. Pe acela l-am auzit de-atîtea ori...

— Poate că l-ai auzit de mai multe ori, Anna, zise Frank. Noi am dori să-l mai auzim o dată.

— Iar cînd a venit aici, spuse Tom, și l-am dus pe terasă, știi ce-a zis? Că Italia arăta întotdeauna cel mai bine cînd o vezi de la distanță.

— Nu crede nici el ce spune, zise Anna în zeflemea.

— Sînt sigur și eu că nu crede, o aprobă Tom.

— Așa sînt italienii, îi lămuri Anna. Critică pe toți și pe toate, dar nu fac niciodată nimic să dreagă lucrurile.

Se lăsă o tăcere. Frank și Tom nu se uitau nici unul la altul, nici la Anna, însă plutea în aer o senzație nerostită de surprindere. Dacă se împăcaseră destul de repede și ușor cu noua vioiciune a Annei, acum era vorba de ceva mult mai radical, ceva ce nu se potrivea cu

persiflarea plină de afecțiune cu care ceilalți membri ai familiei tratau de obicei dictoanele rostite de Bertolini la ora ceaiului. Murmurele și ocheadele plictisite, precum și atitudinea de demnitate jignită afișată de *il avvocato* le păruseră că fac parte dintr-un ritual simpatic de familie. Cuvintele Annei puneau acum capăt unui joc nevinovat, însemnau moartea unei iluzii.

— Uneori poți fi destul de dură, Anna, spuse Frank într-un sfîrșit, tot fără să ridice ochii spre ea.

— Nu, nici nu sînt cît ar trebui.

— Să nu încerci, o rugă Tom. Noi te placem așa cum ești!

— Cum sînt? îl îngînă ea. Nu cred că m-ați place dacă m-aș arăta așa cum sînt. Nici eu nu mă plac prea tare.

— Ai văzut? spuse Frank. Acum ești prea dură cu tine însăți.

— În acest caz, declamă Tom, ce părere o fi avînd despre noi? Ar trebui să ne disprețuiască!

— Nici prin gînd să nu vă treacă! Doar știți ce cred despre voi! exclamă Anna. *Vi voglio ambedue un gran bene!* Țin tare mult la voi!

— Cu toate că facem atît de puțin? întrebă Frank.

— Cu toate că știm atît de puțin? întrebă Tom.

— Cu toate că sîntem atît de fericiți să ne aflăm la Florența?

— Voi mereu glumiți. Nici nu mai știu cînd vorbiți serios.

— Sîntem serioși cînd spunem că ne place la Florența, zise Tom.

— Sîntem serioși cînd spunem că nu vrem să ne întoarcem în State, zise Frank.

— Dar eu mi-aș dori să pot merge acolo, afirmă Anna, șocîndu-i din nou, dar de data aceasta fără a-i reduce la tăcere.

— Anna, nu se poate să crezi ce spui ! reacționă pe loc Tom.

— Ba da ! exclamă ea cu vehemență. Chiar așa cred !

Fuseseră consternați la început, acum nu le venea să creadă.

— Pur și simplu nu-ți dai seama cît noroc ai, spuse Tom.

— Ce noroc ? era acum rîndul ei să-și arate nedumerirea.

— Sigur, Anna, noroc, zise Frank. Ești norocoasă că poți să-ți trăiești toată viața aici, la Florența. Că nu trebuie să pleci.

— Așa credeți voi ? întrebă Anna, cu ochii măriți de uimire.

— Sigur că da, Anna, spuse Tom. Oriunde arunci privirea, vezi ceva frumos.

— Cea mai bună pictură, cele mai frumoase sculpturi, cele mai minunate clădiri.

— Dar toate sînt moarte, moarte ! ridică glasul Anna. Totul e doar un cimitir !

Cei doi schimbară o privire iute.

— Dar ascultă, Anna ! exclamă Frank, fără nici un efect.

— Mi-ar plăcea atît de mult să văd America ! insistă ea.

Spre consternarea lor, pe fața fetei se citea un fel de extaz, sugerînd parcă viziunea unor plăceri cu totul pămîntene.

— Anna, să știi că te-ai scîrbi repede de ea ! îi spuse Tom.

— Cum poți fi atît de sigur ?

— Pentru că te cunoaștem pe tine, răspunse Tom cu patos în glas, și cunoaștem și America.

— Dar voi sînteți din America !

— Așa e, zise Frank resemnat, numai că este vorba de altă Americă, Anna. America s-a schimbat.

— În rău, îl completă Tom.

— Mai e loc de și mai rău, adăugă Frank.

— Nu cred ! rosti Anna cu încăpățînare.

— Dacă ajungi acolo, ai să vezi cu ochii tăi, îi zise Frank.

— Ai să vezi chipurile oamenilor, spuse Tom. Li se citește totul pe față. Să te uiți la turiști, cînd încep să vină din nou. Acelea sînt fețele pe care le vei vedea acolo.

— Dar acum văd fețele voastre. Și îmi plac !

— Poate că am reușit să scăpăm la timp, zise Tom. Poate că am ajuns la timp la Florența.

— Și ce găsiți voi așa de bun pe fețele florentinilor ? întrebă Anna.

— Sînt frumoase, spuse Tom.

— Au noblețe, i se alătură Frank.

— Asta e, reluă Tom firul. Nu s-au schimbat, de aceea sînt atît de minunați. Dacă te uiți la chipurile lor și nu ții seamă de îmbrăcă-

minte, ai senzația că ai revenit în *cinquecento*. Ce profiluri ! Ce expresii ! E ca și cum te-ai plimba printr-o galerie cu lucrări de Bronzino !

— Sau, dacă ai noroc, de Fra Angelico, spuse Frank. Cîteodată chiar așa fac. Mă duc la San Marco să privesc „Cina cea de taină", chipurile acelea minunate, pline de înțelepciune. Pe urmă ies pe stradă și încerc să le regăsesc.

— Și le găsești ? întrebă Anna. Ți s-a întîmplat vreodată ?

— Nu chiar de fiecare dată, răspunse Frank, cu un zîmbet de dezaprobare.

— Cred că acum ar fi și greu. Eu nu văd nici un fel de chipuri înțelepte pe stradă. Cred că florentinii sînt *antipatici*, înfumurați, sarcastici, grosolani cu străinii.

— Dar, Anna, și tu ești florentină, observă Tom.

— Da, știu, uneori mi-e chiar rușine de asta.

— Dar de ce să fie drăguți cu străinii, mai ales dacă aceștia sînt turiști ?

— Și mai ales dacă sînt turiști americani ! adăugă Frank.

— De ce vă sînt atît de nesuferiți ? întrebă Anna. Numai din cauza înfățișării lor ?

— Pentru că ne reamintesc unde va trebui să ne întoarcem.

— Ne amintesc de celelalte chipuri, spuse Tom. Milioane de chipuri. Multe, multe milioane. Ne uităm la ele și vedem lăcomia. Ne uităm la ele și vedem ignoranța.

— Tîmpenia, îl completă Frank.

— Intoleranța.

— Mai este și altceva, ceea ce nu se vede, zise Frank. O anumită spiritualitate. Așa ceva nu găsești la ăștia nici să dai cu tunul.

— Și asta găsiți voi aici ? întrebă Anna.

— Da, spuse Tom. Aici o găsesc. Nu peste tot. Nu în orice clipă. Dar cum să n-o găsești dacă te afli aici, chiar la atîta timp după Renaștere ? E ceva care, probabil, se moștenește. Oamenii de aici par să știe ceva, ceva mai presus decît ei. Măcar pentru faptul că văd în fiecare zi în jurul lor atîtea lucruri frumoase.

— Asta înseamnă că au avut noroc, spuse Anna. Am avut cu toții noroc. N-am făcut noi toate lucrurile astea, doar s-a întîmplat să fim născuți aici. Iar cei pe care îi disprețuiți atît, dacă ar fi crescut aici, poate că ar fi fost cu totul altfel.

— Sigur că da, zise Frank. Cred că așa ar fi fost.

— Atunci poate că trebuie să vă pară rău pentru ei.

— Nu se poate să ne și displacă și să ne fie și milă de ei ? întrebă Tom.

Anna izbucni în rîs.

— Vai, dar ești îngrozitor ! Însă cel puțin în America lucrurile se mai pot schimba.

— Exact ce spuneam noi, replică Tom. Asta e, că s-au schimbat.

— Adevărat, interveni Frank. S-au petrecut o mulțime de lucruri de cînd am plecat noi.

— Cum ar fi Comitetul pentru cercetarea activităților antiamericane, spuse Tom.

— Cum ar fi senatorul Joe McCarthy, adăugă Frank.

— Îl avem pe Eisenhower ca președinte, zise Tom, și mai avem și „Generația Eisenhower". Ce bine ar fi fost să nu se schimbe nimic !

— Aici nu se schimbă nimic niciodată, oftă Anna.

— Niciodată ! exlamă Tom. Minunat !

— Pentru voi, rosti tranșant Anna, pentru că voi sînteți simpli spectatori. Noi nu, noi sîntem participanți !

— Ce bine e să fii participant ! rîse Tom.

— Nu e, răspunse Anna, nu-i deloc bine. E înăbușitor. Ca și cum ai avea un nor greu deasupra capului, un nor care te apasă, te copleșește.

— În America, interveni Frank, nu este nici un norișor pe cer. Trăim în imponderabilitate.

— Ca-n lună, spuse Tom.

— Vai ce mi-ar plăcea ! exclamă Anna.

— Ți-ar trece repede, o asigură Frank.

— Ar trebui să facem schimb, zise ea.

— Ai grijă, Anna ! o avertiză Frank. Vezi că o luăm de bună !

— În America ești liber ! exclamă ea cu o înflăcărare pe care nu o observaseră niciodată la ea. Ești nou ! Nu te izbești mereu de tradițiile astea groaznice, oriîncotro te-ai întoarce. Nu sînt oameni care să șușotească mereu pe seama ta, să-ți spioneze fiecare pas !

— Nu știi ce-i aia să trăiești într-un orășel american, îi spuse Tom.

— Și ăsta e un orășel ! i-o reteză ea. Ba chiar un orășel foarte mic. Orice ai face, se găsește cineva care să te urmărească, oriunde te-ai duce, e cineva acolo care te cunoaște. Iar

tot ce s-a observat se și colportează de îndată. Numai bîrfă ! Numai răutăți ! *Sempre la malignità !* E imposibil să trăiești așa !

— Anna, spuse Tom. Aici am văzut oameni, persoane distincte. Dacă vrei să știi ce înseamnă cu adevărat conformismul, du-te în America ! Ferească Dumnezeu să ieși din rînd !

— Ferească Dumnezeu să te distanțezi de „gloata singuratică", zise Frank.

— Dar fetele americane sînt libere ! protestă ea.

Cei doi se uitară unul la altul.

— Libere ? se minună Tom.

— Da, libere ! Le-am cunoscut aici, dintre cele care învață la universitate. Lor nu le spune familia : fă asta, fă aia ! N-ai voie să te duci acolo, n-ai voie să fii văzută dincolo ! N-ai voie să te măriți cu băiatul ăla, numai cu ăsta !

— Fetele acestea se află departe de casă, Anna, spuse Frank. Pot să iasă din rînd cu o jumătate de pas, pot chiar să aibă un iubit italian, e doar la modă așa ceva, dar pe urmă trebuie să revină pe calea cea dreaptă, de asta poți fi sigură.

— Iar în coșmarul acela cu aer condiționat, zise Tom. Cel puțin, voi aveți aici niște structuri. Noi nu avem nici o structură demnă de acest nume, nici o tradiție. Conformismul înlocuiește structura. Și dacă el dispare, ce se întîmplă cu noi ? Rămînem suspendanți în spațiu. Sîntem în aer.

— Iar cei de jos ne spun : ori vă încadrați, ori plecați dracului de-aici !

— Așa că noi am plecat, spuse Tom, din nou bine dispus. Dar nici noi nu putem rămîne mult timp afară !

— Nu-ți poți închipui ce înseamnă să dai greș în America, Anna, spuse Frank. Atunci se vădește cel mai bine lipsa de structuri. Cînd e vorba să te prăbușești, te duci drept la fund. Aici pînă și cerșetorii au un anumit statut. Oamenilor li se face milă de un asemenea nenorocit. Unii îi dau cîteva lire. S-ar putea să nu-l respecte, dar nici nu-l disprețuiesc.

Își aminti atunci de cerșetorii care, tîrîndu-și picioarele, dădeau ocol meselor de cafenea din Piazza della Repubblica, de clienții care își băgau mîna în portofel sau în buzunar aproape instinctiv, fără să se uite la acei sărmani, ca să scoată cîțiva bănuți pe care îi îndesau în mîinile lor întinse, rugătoare.

— Ah, terminați odată ! exclamă Anna. Știu că exagerați.

— Măcar de-am exagera, suspină Tom.

— Atunci cum de mai poate trăi cineva acolo ? îl întrebă Anna.

— Cei mai mulți n-au încotro, spuse Frank.

— Iar unii nici nu știu că poate fi și altfel, zise Tom. Nici măcar atunci cînd vin aici ca turiști. Noi am fost aici în timpul războiului. Am avut noroc.

— Așa ! Dar dacă n-ar fi fost războiul, ce te-ai fi făcut ?

— Dumnezeu știe, dădu Frank din umeri. Probabil că aș fi vîndut polițe de asigurare. Nu cred că mi-ar fi mers în publicitate. Poate

că acum aveam o casă tip cu o curticică în spate.

— Și unu virgulă patru copii, spuse Tom.

— Nu ți-ar plăcea să te însori ? îl întrebă Anna.

— Eu știu ? Poate că da, răspunse Frank, ușor încurcat. Dar nu în felul acesta.

— S-ar putea să ai o nevastă foarte drăguță. De unde poți să știi ?

— După cum s-ar putea să fie una care-și pune bigudiuri toată ziua, spuse Tom.

— Sau care joacă bridge și golf, îl îngînă Frank.

— În mod sigur ar avea o mamă care arată exact ca ea, continuă Tom. Poate chiar ceva mai tînără.

— Sînteți amîndoi niște nesuferiți ! rîse Anna.

— Nu sîntem decît realiști, replică Tom.

— Atunci care dintre voi s-ar însura cu o italiancă ? întrebă ea.

— Cred că nu mi-a trecut niciodată prin gînd, mărturisi Frank.

— Dar ce italiancă s-ar mărita cu mine ? întrebă Tom.

— Sau cu mine, murmură Frank. Dacă tot veni vorba.

— Ia să vedem..., rosti Anna, cercetîndu-i cu o exigență exagerată. Ei, s-ar putea să aveți o șansă. Nu se știe niciodată.

— Mă tem că acum e prea tîrziu, zise Frank prefăcîndu-se întristat.

— O, niciodată nu e prea tîrziu !

— Numai așa, dacă găsești una bogată, spuse Tom.

— Poate găsești tu una bogată, îl încurajă Frank.

— A, nu, rîse Tom. N-am eu norocul ăla.

— Prea sînteți cinici, îi mustră Anna.

— Tu ești bogată, Anna? se interesă Tom.

— Ei, asta-i! Doar știi că nu sînt.

— Păcat, oftă Tom. Atunci nu-ți rămîne decît să guști din prăjitura asta.

Ignorîndu-i protestele, se ridică să-i taie o felie. Ea mai făcu ceva nazuri înainte de a primi prăjitura și, pînă la urmă, ciuguli din ea un pic.

— Știți ceva? zise ea la un moment dat. Cred că străinilor le-a fost întotdeauna greu să înțeleagă Florența, chiar dacă le place. Ne-au dat acum, la universitate, să citim *O cameră cu vedere la stradă* de Forster. Pur și simplu nu recunosc Florența!

— Adorabilă carte! se învioră Tom. Mai ales scena aceea de la sfîrșit, cînd cei doi se uită la vizitiu prin fereastra trăsurii, și ea îi spune: *„Siamo amanti"*. Iar el își cere scuze și pleacă.

— Vezi, asta e, spuse Anna. Poți să-ți închipui *i fiaccherai* de azi comportîndu-se în acest fel. Mai degrabă i-ar fi înjurat și i-ar fi scuipat. Sînt niște ființe îngrozitoare!

— Ce-i drept e drept, nu sînt prea drăgălași, se declară de acord Tom.

I fiaccherai și cabrioletele lor învechite stăteau mereu de veghe în Piazza della Repubblica, pîndindu-i pe turiști; niște bătrînei sfrijiți și

certăreți care, după cum spusese Anna, scuipau, înjurau și se ciondăneau, fără să le pese de putoarea de balegă de cal; glasurile lor aspre, hîrîite, păreau o batjocură la adresa melodiosului accent florentin.

— Forster n-a stat aici prea mult, spuse Frank. Și, în plus, pe atunci englezii își aveau colonia lor la Florența.

— Dar americanii? întrebă Anna. Orașul descris de Henry James este o Florență americană.

— Aceea e Florența lui Henry James, i-o întoarse Tom. Este o parte a Italiei, așa cum a văzut-o Henry James, care, la rîndul ei, este o parte a Europei lui Henry James și se încadrează în ideea pe care și-o făcea Henry James despre America. Nu-i plăceau lucrurile care se întîmplau acolo pe vremea lui. Dumnezeu știe ce părere ar fi avut despre ceea ce se petrece acum.

— Cred însă că Forster seamănă foarte mult cu voi doi, spuse Anna. Toți italienii sînt drăguți, iar englezii sînt idioți. Singura diferență este că voi îi considerați pe americani idioți.

— Poate că avea dreptate, zise Tom.

— Nu cred că italienii sînt chiar atît de înțelepți, spuse Anna. Ascult și eu ce spune mama, mă uit la fratele meu...

— Cum o mai duce Paolo? întrebă Frank.

— Paolo e prea răsfățat! se înfierbîntă deodată Anna. Capătă mereu tot ce-și dorește. Dar așa e dat să fie într-o familie italiană.

— Nu e un băiat rău, Anna, zise Frank împăciuitor.

— Voi nu vă dați seama ! replică ea. Cînd veniți voi, e întotdeauna atît de dulce-e, lungi ea cuvîntul, imitîndu-și fratele : „Așa e, Frank ! Ai dreptate, Tom !“ Tot ce-l interesează este să arate bine, să fie îmbrăcat ferches, să se gîndească fetele la el. Nici nu pune mîna pe carte.

— Mi se pare normal, Anna, spuse Frank. N-are decît șaisprezece ani.

— N-o să se schimbe, să știi. Mie mama îmi spune mereu : „Fă asta, fă aia ! Ajută-mă la rufe ! Du-te la piață !“ Atunci eu zic : „Nu poate și Paolo să facă ceva ? Am de învățat ! El nu face nimic !“ Iar el rîde de mine.

— Așa or fi bărbații în lumea latină, observă Tom.

— Așa sînt, întări Anna. Îi spun mamei : „Uite ce-ai făcut ! Uite în ce hal l-ai adus ! Nici nu te mai respectă, n-are nici o disciplină “! Dar acum e prea tîrziu. Dacă țipă la el, el îi rîde în nas. Iar tata nu face nimic. Lasă lucrurile în voia lor.

— E doar adolescența, Anna, spuse Tom. Puștii trebuie să-și găsească singuri calea.

— Ba nu, obiectă ea. Calea lui e găsită dinainte. Știe și el asta. Într-o zi, va fi avocat și va prelua biroul tatei.

— Tu nu ți-ai dorit niciodată aceasta ? o întrebă Frank.

— Nu, niciodată ! răspunse ea cu ciudă, surprinzîndu-i iar, provocînd o nouă tăcere.

— Și Giorgio ce mai face ? întrebă Tom într-un tîrziu.

Ea lăsă capul în jos, parcă puțin jenată.

— N-o duce prea rău.

— Și mașina ? Are un „Ferrari“, nu ? insistă Frank.

— E foarte rapidă. Sîmbăta trecută am fost la Siena. A fost ceva de groază.

— Ce-i așa de îngrozitor la Siena ? întrebă Tom.

— Nimic. E foarte frumos la Siena. Dar, Doamne, cum conduce ! A trebuit să stau cu ochii închiși. Mi se face frică. Merge cu o sută treizeci de kilometri la oră și se simte mereu dator să depășească toate celelalte mașini, claxonînd tot timpul. Au fost momente cînd am crezut că ne facem praf.

— Italienii au reflexe bune, o liniști Frank.

— Au și nevoie, adăugă Tom.

— Cu toții avem nevoie ! E din ce în ce mai periculos să umbli prin Florența. Ieri, pe Via Ricasoli, era cît pe ce să mă lovească o „Lambretta“.

— Eu i-am spus, continuă Anna. „Nu știu de ce conduci în halul ăsta. Doar nu ne grăbim. Dacă ajungem acolo într-o oră sau în două ore, e totuna“.

— Lui nu îi e totuna, remarcă Tom.

— Știi ce se spune ? zise Frank, zîmbind. Că orice italian, cînd este la volan, se simte superior față de toți cei care nu sînt la volan.

— Dar ăia care merg cu scuterele ca nebunii ? întrebă Tom.

— Or fi încercînd să demonstreze ceva, răspunse Frank.

— Cred că în America nu conduce toată lumea ca ăștia, spuse Anna.

— Nu chiar toată lumea, zise Frank. Avem și noi nebunii șoselelor. Mai sînt și puștani cărora le place să riște.

— Dar Giorgio nu mai e un puști, obiectă ea. Are douăzeci și opt de ani.

— Poate c-o s-o ia mai domol după ce se însoară.

— Ba nu, rosti Anna cu amărăciune. O să fie tot ca Paolo.

Tonul ei îi lăsă iar muți de uimire. Pînă la urmă, tot Anna sparse tăcerea, vorbind cu o patimă cu totul neașteptată.

— Cîteodată îmi vine să cred că-l urăsc !

Răspunsul lor fu aceeași tăcere nedumerită, crispată. Față de o asemenea izbucnire violentă, orice dojană blîndă n-ar fi avut nici un efect. Dar, văzînd-o cum stă acolo, copleșită de întristare, pradă unui intens zbucium sufletesc, simțeau amîndoi nevoia să spună ceva. Pînă la urmă, jenat și stîngaci, Frank încercă să o consoleze.

— Anna, nici măcar nu ți-ai terminat studiile la universitate. Ai tot timpul înaintea ta !

— Ba n-am timp ! ridică ea glasul. Nu mai am timp !

Total descumpăniți, o priveau cum plînge, vărsîndu-și disperarea în lacrimi amare.

— Anna, bîigui Frank, neputincios.

— Nu se poate să fie chiar atît de rău ! spuse și Tom, schimbînd pe furiș o privire întrebătoare cu prietenul său.

— Dacă putem fi de folos cu ceva..., stărui Frank.

Anna își ridică spre el ochii înlăcrimați.

— Cu nimic ! Ce ați putea face voi ? Ce înțelegeți voi ? Nici nu înțelegeți !

— Așa e, nu înțelegem, rosti Tom dezolat.

— Îmi pare rău, Anna, zău, spuse Frank, la fel de nefericit.

— Acum vă e milă de mine ! strigă ea.

Dintr-o singură săritură, se repezi la ușă, o trînti de perete și ieși ca o vijelie ; se mai auzi doar țăcănitul tocurilor ei pe treptele de piatră, apoi izbitura surdă a ușii de la intrare. O urmăriră în tăcere de la fereastră cum coboară dealul, împiedicîndu-se de cîteva ori de lespezile aspre, prea grăbită ca să mai bage de seamă unde calcă. Însăși această grabă părea un fel de eliberare ; trebuia să alerge, să fugă pentru ca să-și descarce furia. Fuga nu îi era la fel de grațioasă ca mersul, în acele clipe mișcările ei erau o negare voită a oricărei grații, ca și cum și-ar fi pus în gînd să distrugă acea imagine care anula posibilitatea unei asemenea izbucniri. Se uitară lung după ea, pînă se făcu nevăzută, apoi se așezară la loc, în tăcere. Mai schimbau cîte o privire din cînd în cînd, dar nu găseau nici o mîngîiere, nimic de spus.

•

Primul vorbi Frank.

— Cred că e vorba de Giorgio.

Dar amîndoi știau că nu numai Giorgio era la mijloc, că Giorgio nu fusese decît un catalizator, doar atît, întruchipînd în mod insuportabil toate dezamăgirile din viața ei. Iar ei nu fuseseră la înălțime, o dezamăgiseră, în vreme

ce ea se și așteptase ca ei să o dezamăgească. Portretul de familie, acel tablou idealizat al unui cămin fericit, netulburat de micile furtuni întîmplătoare, se destrămase acum chiar sub ochii lor. Nu mai aveau în față o imagine unitară, ci un caleidoscop format din piese disparate, care se despărțeau și iar se uneau în forme ininteligibile.

— Mă tem că nu i-am fost de mare ajutor, spuse Frank.

Tom clătină din cap.

— Nu cred că ar fi putut să o ajute cineva. N-am văzut-o niciodată în starea asta.

— Niciodată. Dar nici nu cred că s-a supărat pe noi.

— N-a mai fost nimeni pe-aici.

— Lasă, știi la ce mă refer.

— Părea supărată pe toată lumea, zise Tom. Pe maică-sa, pe taică-său, pe Paolo, pe Giorgio, mai ales pe Paolo și pe Giorgio.

— Mai ales pe Giorgio.

— Ea vrea să scape. Noi vrem să rămînem aici.

— Cred că unii oameni ajung să-și formeze o asemenea idee despre America. Atîta întindere... Trebuie să fie libertate acolo, măcar pentru faptul că e atît de a naibii de mare.

— Ca un ecran pe care îți proiectezi propriile visuri. Doar pînă cînd nu ajungi acolo.

— Am cam dezamăgit-o, mormăi Frank.

— Asta credea ea despre noi. De aceea s-a înfuriat. Adică s-a înfuriat mai rău. În definitiv, poate că ea are dreptate.

— Dar ce am fi putut spune ? Ce-am fi putut face ? Nu e bine să te bagi în certurile de familie și, oricum, n-am ascultat decît punctul ei de vedere.

— E singurul punct de vedere care o interesează pe ea, oftă Tom.

— Paolo este tipul clasic de puști italian. La vîrsta asta toți sînt egoiști. Iar aici, bănuiesc eu, băieții au anumite avantaje.

— Cred, totuși, că ai dreptate. Sînt convins că a fost vorba mai mult de Giorgio decît de Paolo. Giorgio a rămas un egoist.

— Zău că nu știu ce dracu am fi putut face, spuse Frank. Tot ce-am spus n-a făcut decît să o întărîte și mai mult.

— Data viitoare nu mai spunem nimic ! hotărî Tom.

Frank se ridică să dea drumul la radio. Pe stația armatei americane tocmai se transmitea molcom, liniștitor, „Iubirea noastră va dăinui mereu“.

— Nu i-ar place deloc în America, zise Frank.

— Sigur că nu. Dar ce rost are să-i spui ? Nu e locul potrivit pentru ea. Asta este numai o idee de-a ei. Orice altceva, numai Florența nu.

— Mie nu-mi place nicăieri decît la Florența.

Tăcură iar, îndurerați amîndoi.

— Mi-a părut întotdeauna o familie atît de fericită, suspină Tom.

— Eu cred că este o familie fericită. Mai trebuie să fie și cîte un pic de gelozie, ce Dumnezeu ! Mai sînt și resentimente. Poate că

Anna se teme că Paolo va deveni un fel de Giorgio.

— Sau că Giorgio va rămîne un fel de Paolo mai vîrstnic, conchise Tom. Să-i ia dracul pe toți, hai să fumăm o țigară.

Scoase un pachet albastru de „Esportazioni", îi oferi o țigară lui Frank, aprinseră amîndoi.

— De la Giorgio i se trage. Probabil că s-au pus toți cu gura pe ea.

— Iar el mai mult o lucrează pe *la signora,* spuse Frank. Flori. Bomboane.

— Sinistru ! Tocmai pe ea, care este atît de sufletistă, atît de lipsită de prejudecăți !

— Da, dar îi merge mintea.

— Dar nu în ceea ce îl privește pe Giorgio.

— Chiar și în cazul lui nu sînt chiar atît de sigur. Pare că-i face plăcere să-l vadă, dar ea e drăguță cu toată lumea. Cred mai degrabă că *il avvocato* este cel care ține la Giorgio, din considerente politice.

— Sau economice !

— Okay, economice. Tatăl lui e om bogat.

— Trist lucru, spuse Tom. Dezamăgitor.

— S-ar putea să greșesc.

— Sper.

Fumau liniștiți, ascultau muzica. La radio se cînta acum „Dragoste de vînzare".

— Sper că nu se potrivește cu ce vorbeam noi, zise Tom.

— Știi ce ușor se aprind italienii. Ar putea fi o furtună trecătoare.

— Vrei să spui că mîine te-ai duce la ei ?

— Să mă ia naiba dacă știu, rosti Frank cu năduf. Crezi că ar trebui să mergem ? Eu unul nu prea m-aș duce.

— Le dăm un telefon. Spunem că sîntem plecați din oraș.

Frank trăgea din țigară, dus pe gînduri.

— Și Anna ce ar zice ?

— Crezi că va fi acolo ? întrebă Tom. O, Doamne ! Și dacă este, cum se va comporta ?

În atmosfera aceea, în care fumul de țigară se amesteca încet cu mireasma de lemn ars ce venea pe gura sobei, iar radioul cînta în surdină un șlagăr după altul, se încinse între ei o dezbatere cu multe vorbe, de o mare complexitate filozofică și tensiune sufletească, deschisă tuturor posibilităților. Oare ea va fi acolo ? Oare ei trebuie să se ducă ? Dar Giorgio va fi și el, Doamne ferește, de față ? Dacă ei merg în vizită, iar Anna e prezentă, ea oare cum se va simți ? Și ei cum trebuie să reacționeze ? Dacă ea e acasă, iar ei nu vin, oare ea nu va resimți aceasta ca o mustrare ? Și dacă ei se duc, iar ea nu e acasă, atunci ce-o să fie, ce mai urmează ?

— O, Doamne, gemu Tom. Of, Doamne ! Încurcată treabă !

*

Scurgerea timpului și simțul datoriei îi scoaseră din dilemă. Sîmbătă seara nu se hotărîseră încă. Duminică dimineața conveniseră să nu se ducă. Cînd, deodată, Tom exclamă :

— Și dacă au rămas cu toții acasă ca să ne aștepte pe noi ?

Era limpede, trebuiau să meargă. Ba nu, mai bine să nu se ducă.

— Poți să-ți închipui ce atmosferă o să fie acolo ? întreba mereu Frank.

Pe la prînz, Tom se decise.

— N-avem cum să ne eschivăm. Trebuie să ne ducem. La ora asta nu mai avem nici o scuză plauzibilă, îi jignim.

Cu strîngere de inimă, au pornit totuși spre casa Bertolini. Au mers pe jos ; era o după-amiază însorită și răcoroasă, cu o adiere de vînt proaspăt — dar nu *la tramontana* —, turlele și chiparoșii se semețeau în văzduhul limpede. Coborîră dealul, o luară spre răsărit în lungul rîului, pe lîngă șirurile de ferestre cu obloanele trase de pe Ponte Vecchio, apoi în jos pe Via Romana, trecînd de Palazzo Pitti, îngîndurați la început, prinzînd curaj datorită mișcării și vremii frumoase, iar îngîndurați pe măsură ce se apropiau de Porta Romana și de casa familiei Bertolini.

— O fi și Giorgio acolo, spuse Tom. Îți închipui ce-o să fie ?

— Nu vreau să-mi închipui. Este ultimul lucru pe care aș vrea să mi-l închipui.

— Nu cumva crezi că i-a spus ?

— Ce știu eu ce-i spune ea ? Aș bănui că-i spune tot, minus lucrurile pe care le zice ea despre el.

— De ce naiba vorbim noi atît despre Giorgio ? Singura persoană care contează este Anna.

În drum, cumpăraseră bomboane de ciocolată, ca de obicei. Frank ducea cu grijă pachețelul

legat cu fundiță. Ajunși în fața casei, se opriră la ușă.

— Sună, ce dracu mai aștepți ! zise Tom.

— Sună tu !

— N-am bănuit niciodată că ești de o lașitate atît de deprimantă. Cum te-or fi făcut ăia maior ?

Rîzînd, Tom apăsă butonul rotund, bine lustruit al soneriei. Rămaseră acolo, uitîndu-se strîmb unul la altul, pînă cînd auziră bîzîitul de răspuns și clinchetul automatului de deschidere.

— Întîi tu, fricosule ! comandă Tom.

Resemnat, Frank dădu din umeri și o luă înainte. Urcară încet scara întunecoasă, pîndindu-se din priviri. Cînd au ajuns pe palierul familiei Bertolini, ușa era deja, ca de obicei, deschisă, iar *la signora* ieșise să-i întîmpine.

— *Avanti, avanti !* Ați obosit ?

— Nu, *signora,* doar că sîntem bătrîni, spuse Tom.

— *Macchè !* Să știți că Anna nu-i acasă. A plecat cu Giorgio pînă la Pisa.

Frank și Tom se simțiră dintr-o dată ușurați, le veni și greu să-și găsească cuvintele pentru a-și exprima regretul.

— Mi-a spus să vă transmit că-i pare foarte rău, zise *la signora* Bertolini, conducîndu-i prin holul pardosit cu plăci de gresie.

— Și nouă ne pare rău. Dar nu-i nimic !

Măcar obținuseră o amînare, tot era ceva.

Își făcu apariția și *il avvocato,* venind din birou.

— *Ma guarda chi si vede!* Uite cine-a venit! Anna ne-a cam părăsit, dar să nu ne facem sînge rău. Oricum, n-avem ce face. *Per la gioventù di oggigiorno, i Ferrari hanno sempre ragione!* Tineretul din ziua de azi nu rezistă la un „Ferrari"!

— Atunci înseamnă că se mărită cu un „Ferrari"? întrebă Frank.

Il avvocato rîse cu poftă.

— Absolut, absolut! Bărbatul este cel care se prezintă în fața altarului, dar știe toată lumea că adevăratul mire așteaptă afară.

Paolo era și el acasă, cam agitat, dar amabil. Le puse întrebări despre Marilyn Monroe, fapt pentru care fu dojenit de maică-sa — *„Ma che sciochezze!"* — își înghiți ceaiul ca și cum ar fi îndeplinit o formalitate, mormăi o scuză și plecă.

— Doamne, ce copii! se indignă prefăcut *la signora*. Ce maniere!

— N-ar fi fost drept să-l ținem aici numai de dragul nostru, spuse Frank.

— Oricum, n-ar fi rămas de dragul nimănui, observă *il avvocato*. Dacă nu-i un „Ferrari", atunci e un „Topolino" care ar fi vrut să fie un „Ferrari". Prietena lui are un „Fiat" cinci sute, nimic mai mult.

Petrecură astfel o după-amiază liniștită cu *il avvocato* și soția lui, un fel de armistițiu, de amînare a momentului adevărului, discutînd despre politică, despre război, despre mișcarea de rezistență.

— Am făcut și eu cîte ceva, spuse *il avvocato* cu modestie. Nu mare lucru, dar ceva tot

am făcut. În vremurile acelea, au fost, fără îndoială, și eroi adevărați. Nu foarte mulți, dar au existat și eroi. Acum avem sute de eroi. O sumedenie de oameni care n-au făcut nimic pretind acum că au făcut ceva. Iar oamenii care au făcut ceva devin eroi. După ce s-a terminat războiul, au început toți să spună că au fost la partizani.

— Cît de cinic poți să fii! îl mustră *la signora*.

— Nu, nu, e un lucru firesc. Eroism în retrospectivă. Modalitatea cea mai sigură și fără pericole. Am fost și eu tentat la un moment dat. Dar încerc să rezist.

— Au fost nemaipomeniți, zise Frank, pronunțînd corect în italiană, doar cu mici ezitări, zîmbind cu admirație față de propriile-i amintiri.

— Așa este, zise și Tom. Au făcut lucruri extraordinare.

Pentru ei era vorba de un act de credință. *I partigiani* înfruntaseră fascismul, refăcuseră bunul renume al Italiei, confirmaseră adevăratele calități ale italienilor.

— I-ați văzut voi făcînd lucruri extraordinare? întrebă *il avvocato*. Sau i-ați auzit doar vorbind despre ele?

— Cinicule! exclamă *la signora*.

— Ei mi-au povestit, mărturisi Frank.

— Așa? Înseamnă că cel puțin i-ați întîlnit. Ați luptat alături de ei?

— Eu am fost la artilerie, spuse Frank. Alături de noi, ei nu puteau face mare lucru. Dar,

desigur, i-am cunoscut. În Emilia și în Lombardia.

— Și atunci ei v-au povestit ?

— Da, ne-au povestit, zîmbi iar Frank. Erau de un curaj nebun.

Pe atunci, îl umpluseră de admirație ; în ochii tînărului american păreau niște figuri legendare, urmași ai lui Garibaldi, neînfricați, volubili, generoși, plini de viață. Povestirile lor, pe care le ascultase într-o traducere stîlcită, aveau logică, păreau perfect plauzibile. Erau bărbați de toate vîrstele, unii abia ieșiți de pe băncile școlii, alții aproape bătrîni, dar uniți cu toții de o irezistibilă *joie de vivre*, de o mare vitalitate și credință față de o cauză comună.

— Au făcut multe, zise el. Au făcut foarte mult pentru Italia.

— Nu ei au cîștigat războiul, remarcă *il avvocato*.

— Nu, nu asta am avut în vedere. Ei au făcut însă mult ca să restabilească încrederea în sine a Italiei.

— Ei, asta-i altceva. Încrederea în sine, sentimentul demnității. Dar a existat vreodată ? Putea oare fi pierdut ? L-am recăpătat oare astăzi ? Nu știu. Întreb doar, nu sînt cinic. Sînt doar sceptic. Poate că sînt prea toscan.

— Ceea ce au demonstrat ei, spuse Frank, este că atunci cînd italienii consideră că merită să lupți pentru ceva, ei chiar luptă.

— Întotdeauna a fost așa, zise *il avvocato*. Italienii s-au bătut pentru bani. Italienii s-au bătut pentru pradă. Italienii s-au bătut ca să pună mîna pe femeile altora. Marinarii din Genova și Pisa au luptat în cruciade. S-au dus în Țara Sfîntă și au jefuit tot ce-au putut, au violat toate fetele pe care au pus mîna. Apoi milanezii s-au războit cu florentinii, florentinii s-au luptat cu cei din Pisa, iar papalitatea s-a bătut cu toată lumea. Numai cînd am început să ducem războaie de dragul unor principii abstracte, abia atunci s-au mai încurcat lucrurile. Egoismul sacru din 1915. Fascismul în 1940. Fiecare italian este animat de un egoism sacru, dar egoistul face războiul pentru el, nu pentru țară. Mulți italieni au fost un pic fasciști, atîta vreme cît nu i-a deranjat acest lucru, dar din clipa în care s-a tras cu pușca în ei, au devenit egoiști.

— Auzi cum vorbește, exclamă *la signora*. Cum vorbește !

Vorbele ei răsunară ca un ecou al celor spuse de Anna. Această schimbare bruscă de perspectivă îi făcu pe cei doi prieteni să nu se mai simtă în apele lor. Ascultaseră cu încîntare, dar acum vorbele Annei, absența ei, îi reduse la tăcere. *Il avvocato* păru să bage de seamă, să observe, cel puțin, că ei nu mai ridicau nici o obiecție la cele spuse de el.

— *Ma !* Lucrurile de care vorbesc eu sînt fapte reale. Întrebarea este, desigur, dacă le prezint bine sau rău. Dacă am vorbit rău, atunci îmi cer scuze.

La aceasta, Tom și Frank n-au mai avut încotro decît să-i spună că vorbește foarte frumos și că-l roagă să continue.

— Foarte amabil. Sînt mișcat. Deci am permisiunea voastră. Dar, după cum știți, într-un cămin italian nevasta e cea care contează.

— *Bello spirito*, rosti sardonic doamna. Ai un umor nemaipomenit. Nevasta comandă la bucătărie.

Se ridică de la masă și plecă, luînd ceainicul cu ea.

— *Chi commanda in cucina commanda in casa!* rîse *il avvocato*. Cine comandă la bucătărie comandă în casă.

▪

Cînd Frank și Tom au plecat spre casă, era deja întuneric și mult mai răcoare. Deasupra lor, în vîrful colinei, turnul pătrat de la Bellosguardo, cu frumosul său fronton de lemn, se înălța ca o santinelă printre chiparoși. Nu prea aveau chef de vorbă. De obicei, după ceaiul de la familia Bertolini, erau bine dispuși, rîdeau de lucrurile care se spuseseră acolo, repetau butadele avocatului. Acum merseră în tăcere pînă în dreptul lui Palazzo Pitti, care se profila în noapte ca o stîncă solitară. Strada era pustie, numai un vînzător de castane mai stătea de veghe, aplecat deasupra tăvii cu tăciuni. În alte dăți, cumpărau întotdeauna o pungă de castane prăjite, un fel de încheiere a unei după-amieze plăcute, săptămîna asta Frank, săptămîna următoare Tom. Acum au merș mai departe fără să se oprească, fără să-i răspundă la salut.

— *Signori, buona sera!*

Abia cînd ajunseră la poalele dealului, urmînd să înceapă urcușul greu pe La Costa, Frank spuse :

— Crezi că o să fie acasă săptămîna viitoare ?

— Cine știe ?

— Nu vrea să se vadă cu noi, asta-i sigur.

— A preferat să se întîlnească cu Giorgio ! Groaznic !

— În pofida celor ce ne-a spus despre el.

— Poate tocmai datorită faptului că ne-a spus.

— Mai mergem și săptămîna viitoare ?

— Am promis că ne ducem.

— Și dacă ea lipsește și atunci ?

— Chiar că nu știu, zise Tom. Ceilalți parcă ar dori să venim.

— Tu vrei să te duci ?

— N-o să mai fie cum a fost. Mare păcat ! Tot timpul m-am uitat după ea.

— Iar eu îmi tot aminteam.

Și așa au ajuns la il Torre dei Ghibellini.

— În sfîrșit, acasă ! mormăi Tom, descuind ușa de la intrare.

Vîntul rece miroase a ploaie.

— Azi cine gătește ? întrebă Frank.

— Eu. Știi doar ! Eu am cumpărat *la trippa* pentru tuslama.

— Perfect. Nu prea aveam chef de gătit.

— Eu nu prea am chef să mănînc.

Bucătăria spațioasă, slab luminată de becul agățat în tavan, chiuveta turnată în beton, placa de marmură a mesei, toate păreau reci și neprimitoare în momentul în care Tom se apucă

de lucru. De regulă, amîndurora le făcea plăcere să gătească; era o noutate, o mică aventură zilnică, după ani de zile de mese neapetisante într-un *pensione*, un prilej de a-și descoperi și de a-și pune la încercare îndemînarea. La început, fiecare masă fusese un mic miracol. Cînd gustau din mîncare, afișau o satisfacție exagerată, se prefăceau că nu le vine să creadă: „Ai gătit tu chestia asta?" Dar în seara aceea, deși *la trippa alla fiorentina* reușise de minune, nu prea aveau nici unul poftă de mîncare.

Ca să-și mai dreagă sufletul, destupară o sticlă de Chianti, turnîndu-și pahar după pahar din sticla pîntecoasă. Cu toate că vinul nu avu darul să-i înveselească, cel puțin îi îndemnă la o oarecare resemnare.

— Vedem noi ce se mai întîmplă, spuse Frank. Oricum, nu putem face mare lucru.

— Și dacă nu vine nici săptămîna viitoare?

— Atunci poate că o mai rărim și noi cu vizitele.

Odată înțeleși asupra acestui fapt, luară fiecare în mînă cîte un exemplar din „New Yorker" sau „New York Times Book Review". Frank reluă lectura unui lung studiu despre viața fiicei lui Tolstoi; Tom citea ceva despre Scott Fitzgerald. De data aceasta, nici unul dintre ei nu mai citi cîte un fragment cu voce tare. La radio se cînta „Rapsodia în albastru", apoi o serie de șlagăre de Rodgers și Hart. Citiră așa amîndoi pînă noaptea tîrziu.

*

În după-amiaza următoare, pe la trei, Tom se uită întîmplător pe fereastră și o zări pe Anna.

— Hei, ia ghici cine vine!

— Cine? întrebă Frank, absorbit de un articol din „New Yorker" despre o fată bătrînă din Anglia aflată în plină iarnă într-o stațiune de pe litoral.

— Anna!

— Nu se poate! exclamă Frank; sări din fotoliu, repezindu-se la fereastră. Ba se poate!

— O cunosc eu pe Anna dintr-o mie!

— Arată splendid!

— Și are un mers..., se minună Tom. Și acum? Ce naiba îi spunem? Îmi pare bine că trebuie să mă duc după cumpărături.

— Problema este ce ne spune ea nouă. N-are rost să fugi chiar așa.

Anna urca dealul repede, în pas săltat și, pe măsură ce se apropia, o vedeau încruntată, preocupată.

— Nu prea pare în apele ei, zise Tom cu îndoială în glas.

— Probabil că e doar puțin emoționată. Tu n-ai fi?

— Ba da. Chiar sînt. Fapt e că a venit. Asta e ceva!

La țîrîitul soneriei, se uitară unul la altul.

— Tu! spuse Frank.

— Ba tu, te rog!

— Este prețul pe care trebuie să-l plătești pentru faptul că pleci la piață.

— Okay, făcu Tom, dînd din umeri. Okay!

Își tîrșîi picioarele pînă la ușă, apoi în jos pe scări, pășind fără vlagă, parcă împotriva propriei voințe. La capătul scărilor se opri o clipă, oftă, apoi deschise ușa, clipind des prin lentilele ochelarilor.

— *Ciao*, Tom !

Anna nici nu zîmbea, vorbea ca un copil trimis să-și ceară iertare după cine știe ce năzbîtie.

— Anna !

Se luminase la față la vederea ei. Acum îi surîse și ea, cuprinsă de o bucurie neașteptată.

— Vă deranjez ?

— Doamne ferește ! Haide sus.

O lăsă pe ea înainte să urce scările. Pe sub impermeabil, purta o rochie albastră de lînă. Urcă treptele ușor și repede ; gleznele ei fine și puternice dispărură de îndată după cotul scării. Frank, care îi ieșise în întîmpinare, se opri în loc, ezitînd, cu un zîmbet stînjenit.

— *Ciao*, Frank !

— *Ciao*, Anna !

— V-am stingherit cumva ?

— Știi bine că nu.

Se apropie de el și, impulsiv, îl sărută pe amîndoi obrajii.

— Voi nu aveți telefon și, nu știu de ce, nu-mi venea să vă scriu.

— Mai bine așa, spuse Frank. Vrei o cafea ? Mă duc jos să-ți fac.

— Nu, nu, te rog. Nu acum, nu încă.

O ajută să se descheie la balon. Mișcîndu-se cu stîngăcie, fiecare își căută locul. Anna se

așeză pe canapea, Frank în fotoliul lui obișnuit, iar Tom rămase în picioare lîngă ușă.

— Am venit să vă spun că-mi pare rău, declară Anna.

— Asta-i bună ! De ce să-ți pară rău ? o întrebă Frank.

— Uf, am fost groaznică. Am plîns. Am strigat la voi !

— Nu contează, Anna, zise Frank.

— Sigur că nu contează, sări și Tom.

— Sigur ? M-ați iertat ?

— Nici nu era cazul, spuse Frank.

— N-ați fost supărați pe mine ?

— Anna, te rog ! o opri Tom.

— Am fost doar puțin îngrijorați, asta-i tot, spuse Frank, oferindu-i pachetul de „Esportazioni“, îi aprinse țigara, apoi îl servi și pe Tom.

— Să nu-i spuneți mamei ! Spuneți-mi, de ce erați îngrijorați ?

— Tu de ce crezi ?

— Am fost neliniștiți din pricina ta, spuse Frank. Păreai atît de nefericită și... mînioasă.

— *Che carino !* Da, am fost cam bosumflată. Dar nu din vina voastră.

— Asta e o consolare, oftă ușurat Tom.

— Am sperat și noi că nu sîntem de vină. Ești importantă pentru noi, Anna.

— Importantă ? se însenină ea.

— Foarte, o asigură Frank, tu și întreaga familie.

La auzul acestor cuvinte, ochii ei se înnegurară, însă cei doi nici nu băgară de seamă.

— În definitiv, continuă Frank, voi sînteți singura familie pe care o cunoaștem aici.

— Singura familie care vrea să ne cunoască pe noi, îl corectă Tom.

— Nu cred ! exclamă Anna, revenindu-și repede.

— Bine atunci, singura familie cu care ne mai vizităm, zise Frank. Acum spune-ne, s-au mai dres lucrurile ?

— Știu eu ?... Un pic. Nu cine știe ce.

— Un pic ? Oricum, e ceva, cel puțin așa cred eu, Anna, spuse Tom. Ascultă, eu trebuie să trag o fugă pînă-n piață. Dacă nu mă duc, n-avem ce mînca. Sper să te mai găsesc aici cînd mă întorc.

— Îmi pare rău, zise ea, dar nu păru deloc întristată.

— Dacă nu te mai prind... cred că ne vedem duminică.

— Sigur, ne vedem duminică, îi zîmbi ea.

După plecarea lui Tom, multă vreme nici ea nici Frank nu scoaseră o vorbă. Într-un tîrziu, el își ridică ochii din podea și spuse :

— Înseamnă că nici acum nu-i totul în regulă ?

— Nu prea, mărturisi ea cu tristețe în glas.

— Îmi pare rău, zise el, ezitînd încă.

Ea îl privi lung, întrebător.

— Frank, spune-mi, ai fost îndrăgostit de multe ori ?

— Nu prea. Poate o dată sau de două ori, așa cred.

— Însă tu ești serios. Nu ești italian.

— Pentru mine a fost ceva serios, spuse el, puțin încurcat. Pentru ele, bănuiesc eu, n-a

fost un lucru chiar serios, cel puțin în ceea ce mă privește.

— N-au vrut să se mărite cu tine ?

— Cum să spun ? Cam așa ceva, n-au vrut.

— Atunci au fost niște proaste, spuse ea repede.

— Asta sigur, zîmbi el ironic.

— Din cauza asta ai plecat din America ?

— Nu chiar. Nu numai asta. Au mai fost și multe alte lucruri.

— Motivele despre care mi-ați vorbit ?

— Cam așa ceva.

— Tot nu-mi vine să cred că acolo e atît de rău.

— Multe lucruri s-au înrăutățit și mai tare, așa cum ți-am spus. Dar nu e numai asta, Anna. America mi-a intrat în oase. La fel e și cu Tom. Am stat prea mult pe-acolo.

— Atunci de ce ați vrut atît de tare să veniți aici ?

— Războiul. Altfel n-aș fi știut niciodată. Ceea ce am văzut în timpul războiului. Toată minunăția asta. Și toate distrugerile. Pentru unele m-am simțit și eu răspunzător.

— Tu ?

— Sigur că da. Am tras și eu cu tunul, am comandat o baterie. Cînd tragi cu tunul e ca și cum ai arunca bombe. Iar noi am tras o groază de obuze, Anna. Mi se întîmpla să trec pe lîngă case dărîmate, biserici năruite, cadavre zăcînd pe pămînt, porci, catîri, cai morți și să mă întreb : oare eu am făcut toate astea ?

Acum, cînd vorbea, simțea cum crește în el același sentiment de vinovăție și oroare, la fel

ca atunci. În același timp însă avea conștiința tulburătoare că ea îl privește cu același zîmbet, ca o iubitoare iertare de păcate.

— Pe de altă parte..., reluă el firul. Vezi tu, ajungeam uneori în cîte un orășel îndepărtat, nu mai mare decît un sat, treceam drumul, intram într-o piațetă și, dintr-o dată, îmi apărea în față catedrala. Cu turlele înalte, semețe, *i campanilli !* Păreau că sînt acolo de cînd lumea și totuși le știai atît de fragile ! Trebuia să mă întorc și, pînă la urmă, am făcut-o.

— Și acum trebuie să te duci iar înapoi.

— Nu-mi mai aminti, te rog !

— Și Tom la fel.

— Da, și Tom. La o diferență de timp destul de mică. Întîi plec eu, pe urmă el. Ni se termină alocația de foști combatanți. Un an de front, un an de studii, pe urmă ești de capul tău.

— Și nu mai primiți bani.

— Cînd se termină banii, se termină și cu Italia.

— America ! exclamă ea extaziată.

— America, mormăi el abătut.

— În locul tău, cred că aș fi fericită. Sînt atîtea lucruri de făcut acolo !

— Prea multe. Asta am învățat chiar aici, în Italia.

— Arta de a nu face nimic ?

— Nu chiar nimic, zise el cu un zîmbet strîmb. Aici putem citi. Aici putem să ne gîndim. Să vedem lucruri frumoase. Să ne bucurăm de viață.

— Dar trebuie să vă pară tern. Venind din America...

— Poate că așa și este. Dar am și umblat. Am călătorit mult, în toată Italia. Am fost în Sardinia, în Sicilia, în Corsica. Ne-am dus și în Scandinavia.

— Și acum ați rămas numai cu Florența.

— Da, numai Florența. Dar nu va mai dura mult. Poate tocmai de aceea o îndrăgim atît de mult. Tocmai pentru că avem să o pierdem.

— Tom a fost vreodată îndrăgostit ? întrebă ea brusc.

— Ei, Anna, de unde să știu eu ? Nu mi-a vorbit niciodată despre asta. Sînt lucruri despre care discutăm, cred eu, și lucruri despre care nu discutăm. Tom ar trebui să predea într-o facultate, dar nu prea are tragere de inimă. E un profesor înnăscut.

— Dar tu ? întrebă ea, zîmbindu-i.

— Eu ? N-am nici o calitate înnăscută. Sînt o mediocritate notorie, bănuiesc.

— Dar ai scris ! Mi-a spus mie Tom. Mi-a spus că scrii un roman !

— Am încercat să scriu un roman. De fapt, am încercat să scriu vreo duzină de romane, însă n-am trecut niciodată de primele cîteva pagini. E plină Europa de foști militari americani care încearcă să scrie romane, crezînd că, dacă reușesc, aceasta va schimba totul. Speră că în dimineața următoare se vor trezi celebri. O dată la cinci sute de cazuri se și întîmplă. Eu sînt cititor, Anna, nu scriitor. Mă voi întoarce și cred că-mi voi lua o slujbă.

— Ce anume ?

— Nu în publicitate, asta în mod sigur. Ia te uită! De ce vorbim numai despre mine? E un subiect cam plictisitor, Anna.

— Nu, nu este. Îmi place să te aud vorbind. Cînd ești cu Tom, nu faceți decît să glumiți tot timpul.

— Cumva trebuie să ne menținem și noi moralul. Dar tu, Anna? Cum îți mai merge acum?

— Nu chiar atît de bine, spuse ea încet, întristîndu-se deodată. Mi-ar place să fac ceea ce ați făcut voi, să plec.

— Te rog! o imploră el. Nu în America!

— Nu neapărat în America. Dar, oricum, să plec din Florența, din Italia.

— Și familia?

— Da, și familia. *Chi vuol vivere e star sano, della famiglia stia lontano.*

— Știu, asta stă scris pe scrumierele de prin bodegi. Dacă vrei să rămîi întreg, ține-te departe de familie. Dar am mai citit și altceva, Anna. Italianul este un animal care-și iubește familia cu ferocitate. Tot un italian a spus-o.

— Poate că asta-i nenorocirea.

— Mie îmi plac familiile italiene.

— Îți place familia noastră.

— Okay. Îmi place familia voastră.

— Mie nu-mi place. Lui tata nu-i pasă decît de munca lui și de bani.

— Anna! Știi doar că nu-i adevărat!

— Ba da, ba da, e adevărat! Vorbește așa numai ca să vă impresioneze. Cît de inteligent este, cît de multe știe!

— Știe o mulțime de lucruri. Mi-aș dori și eu să știu atît.

— Una e să știi și alta e să-ți pese de alții. Pe urmă, mama joacă și ea canastă toată ziua. Fratele meu nu se gîndește decît la el.

— Asta ți-e necazul? Numai familia?

— Nu, zise ea cu reticență. Nu-i asta tot necazul.

— S-ar putea să ghicesc eu.

— S-ar putea, spuse ea evaziv, ferindu-și ochii.

Rămase tăcută, vădit deprimată, făcîndu-l pe el să se teamă de o nouă izbucnire pe care, de data aceasta, va trebui să o suporte singur.

— Bărbații italieni sînt ceva oribil! exclamă ea cu înverșunare.

— Ei, asta-i bună, Anna! protestă el alarmat. Nu poți să generalizezi!

— Ba da, pot! Dar așa este! În Italia, fetele n-au nimic de așteptat de la viață. Nici n-au de ales. Nu se bucură de nici un respect!

— Anna, cred că exagerezi.

— Nu vreau să ajung ca mama, rosti ea cu amărăciune.

— De ce? Ce nu-ți place?

— Mama nu are personalitate! Și nici nu vrea să aibă! Nu are nici o ambiție. Nimic sfînt! Tot ce spune tata ea crede.

— Nu e chiar așa, Anna. Ar fi trebuit să o auzi duminică. Cred că gîndește cu mintea ei.

— Ba nu! Toate ideile ei sînt, de fapt, ale lui, cu excepția lucrurilor lipsite de importanță, iar părerile ei sînt cele ale cucoanelor tîmpite cu care joacă toată ziua cărți. Sînt mai insuporta-

bile decît bărbații pentru că se înșală singure, își trădează propria ființă! Bărbații le tratează ca pe niște idiote, iar ele spun: „Da, da, aveți dreptate! Sîntem niște ființe inferioare! Așa sîntem noi, proaste! Spuneți-ne ce să facem! Spuneți-ne ce să fim!" Așa că își duc viața la bucătărie, iar atunci cînd nu trebăluiesc prin bucătărie, mai joacă o partidă de cărți, iar cînd nu sînt la o canastă, atunci își răsfață feciorii!

— Eu nu văd lucrurile chiar așa, spuse Frank obosit.

În absența lui Tom îi venea mai greu să se opună diatribelor ei. Tulburarea ei sufletească, îngrijorătoare în sine, se transformase acum într-o atitudine critică și mai îngrijorătoare, care îl punea în mare încurcătură. Într-adevăr, nu împărtășea părerile ei, nu le împărtășise niciodată. Obiecțiile lui, în aparență banale, exprimau, de fapt, propriile lui frămîntări.

— Sigur că nu! se înflăcără ea și mai tare. Tu ești străin. Nu vezi decît ceea ce ți se arată. Urăști America și atunci îți închipui că Italia e paradisul pe pămînt! Dar italienii nu se dezvăluie față de străini. Italienilor nu le place să primească străini la ei acasă!

— Pe noi însă ne-ați primit.

— Da, adevărat. Dar sînteți singurii de care pot să-mi amintesc, cu excepția perioadei din timpul războiului, cînd mai veneau uneori soldați englezi și americani. Voi sînteți drăguți, simpatici. Tot ce vedeți vă place. Cu voi părinții mei nu au senzația că sînt mereu criticați.

— De ce să se simtă criticați?

— Toți italienii au acest sentiment. Ne simțim inferiori.

— Inferiori?! întrebă el uluit. De ce? Față de cine?

— Față de toată lumea! Față de englezi pentru că englezii sînt atît de disciplinați. Față de americani pentru că America este puternică și bogată. Față de nemți pentru că nemții sînt mult mai eficienți.

— Eu cred că italienii nu sînt inferiori față de nimeni, zise Frank apăsînd cuvintele.

— Asta este ceea ce crezi tu! Dar nu contează ce crezi tu. Contează cea ce credem noi! Ce cred italienii despre ei înșiși.

— Anna, nu poți să-ți iei tu răspunderea pentru un popor întreg.

— Nici nu-mi trece prin minte. Eu mă simt răspunzătoare doar pentru mine, pentru persoana mea! Tu nu-ți dai seama? Aș vrea să-mi trăiesc propria mea viață, dar cum e posibil acest lucru aici, la Florența? Mai ales în familia mea.

— Îmi închipui că nu-i ușor, recunoscu el. Spune-mi, Anna, ce rol are Giorgio în toată chestia asta?

— Giorgio? își feri ea ochii. De ce Giorgio?

— Așa mi-am închipuit eu, că s-ar putea să fie el la mijloc. Din cele cîteva lucruri pe care le-ai spus data trecută cînd ai fost aici.

Iar se așternu o tăcere. El îi pîndea cu grijă reacțiile, așteptînd-o să vorbească prima, dar acum ea era cea care îi evita privirile, tăcea mai departe, cu ochii plecați, numai cîte o mică tresărire a buzelor îi trăda tulburarea.

— Giorgio este la fel ca toți bărbații italieni, rosti ea răspicat, cu un aer definitiv. El crede că femeile trebuie să fie drăguțe. Crede că toate trebuie să fie fecioare, cu excepția celor cu care el nu vrea să se însoare. Crede că femeile trebuie să fie de acord cu tot ce spune el. Crede că orice femeie trebuie să stea acasă.

— Ei bine, tu ești la facultate !

— Da, dar nu mai ține mult. După aceea tot o să mă încuie între patru pereți.

— Italiencele îmi par atît de puternice...

— Așa e, sînt puternice. Sînt puternice acasă la ele. Sînt puternice cu copiii, pînă cînd băieții cresc destul de mari ca să le poată disprețui, dar fără să se desprindă de fusta lor. Nu-i lasă niciodată să se maturizeze.

— Tot așa e și Giorgio ?

— Sigur că da ! Cum ar fi putut să fie altfel ?

— Dar nu te iubește ?

Cuvintele îi scăpaseră înainte de a se gîndi, spărgînd tiparele unei simple conversații politicoase, alunecînd pe terenul unei sincerități periculoase.

— Da, el spune că mă iubește, răspunse ea fără ezitare. Ce ușor îi vine unui italian să spună : *Ti amo, ti amo,* îl imită ea înciudată. Însă Giorgio îl iubește pe Giorgio. Nu mai e loc pentru nimeni altcineva.

— Și... tu ?

— Dacă-l iubesc pe Giorgio ? Nu ! izbucni ea cu o violență nebănuită. Nu-l iubesc, nu-l iubesc !

În clipa următoare, ea sări în picioare, veni repede spre el și îl sărută pe gură, lăsîndu-l

total uluit. Apoi, înainte ca el să poată reacționa în vreun fel, se întoarse, fugi din cameră și în jos pe scări. Abia cînd auzi trîntindu-se ușa de la intrare, el se ridică brusc, încă prea năucit de cele întîmplate ca să facă altceva decît să se ducă la fereastră, ducîndu-și degetele la buze. Clătinînd ușor din cap, o urmări lung din privire cum coboară în fugă panta abruptă.

Se așeză la loc, nedumerit, încercînd să-și lămurească ciudățenia situației. Îl sărutase. Aproape că-i declarase că-l iubește. Era în același timp flatat și neîncrezător, alarmat și bucuros. Nu se poate să fie adevărat, gîndi el, deși ea îi dăduse cea mai bună dovadă. N-a vrut să arate că mă iubește, raționă el mai departe, doar că nu-l iubește pe Giorgio. Chiar asta a și spus, nu-i așa ? N-a zis „te iubesc“, ci „nu-l iubesc pe el“. Însă asemenea explicații nu-i risipeau îndoiala. Semnificația cuvintelor și gesturilor ei fusese mult prea limpede. Îl iubea. Era iubit. Cînd oare mai fusese iubit ?

Din ce în ce mai descumpănit, constată că nu putea să-și amintească ; își amintea doar vremurile cînd iubise el. Cine să mă iubească pe mine ? se întreba el acum. Iar răspunsul venea necruțător : Anna îl iubea. O spusese chiar ea. Se zăpăci și mai tare cînd își dădu seama că zîmbește. Nu, nu, e o prostie, își zise. Am picat doar pe o anumită situație. E vorba de Giorgio, de familia ei, de imaginea pe care ea și-o face despre America și în care, cumva, mă încadrez și eu. Dar nu poate fi vorba de mine. În orice caz, nu așa cum sînt.

Se sculă din nou să-și privească chipul în oglindă ieftină, cu ramă de lemn, atîrnată pe perete în dreapta ferestrei. Și iarăși își dădu seama că zîmbește. Aceeași figură cu nasul un pic cîrn, tipic americană, nimic fermecător, nimic romantic. O față, s-ar putea spune, oarecum plăcută. Așa îi spusese o fată în timpul războiului, tot americană, infirmieră militară, cu care avusese un fel de aventură la Padova : „Știi, ai o față plăcută, Frank". Nici o altă fată nu mersese mai departe. Niciodată nu i se spusese că e frumos.

Plecă de la oglindă și dădu drumul la radio, căutînd alinare în muzică. Cînd se așeză înapoi în fotoliu, se auzi, ca o ironie săltăreață, melodia „Chatanooga Choo-Choo" interpretată de un grup vocal. Zîmbi strîmb. Se potrivea de minune.

Îl cuprinse, totuși, o adîncă neliniște. Să fii iubit, mai ales de o fată atît de tînără, însemna să-ți asumi o răspundere. S-ar putea ca ea să se aștepte la ceva din partea lui, ba cu siguranță se și aștepta să primească ceva ce nu avusese pînă acum, ceva ce nu găsise în propria ei familie.

După primul șoc urmase o ușoară stare de euforie, care acum făcea loc unei preocupări sîcîitoare. Ea era pentru el și un fel de amenințare, punea în pericol confortul lui, refugiul pe care abia și-l găsise. Faptul că nu fusese iubit era perfect suportabil ; faptul că nu iubise îl scutea de dorință și chin. Fusese ca o corabie bine adăpostită în port, care era acum chemată să riște ieșirea în larg, să înfrunte noile spaime ale unei situații schimbate. Doamne, ce mi-ai făcut, Anna, își zise el.

Încercă să citească. Cartea era *Rome and a Villa,* o culegere de articole din reviste despre Roma, pline de speculații freudiene despre adevărata semnificație a fîntînilor sale. Constată că nu poate să se concentreze asupra subtilităților din carte. Curînd, Tom se va întoarce de la piață ; pe de o parte, își dorea să vină cît mai repede, iar pe de altă parte, avea o oarecare strîngere de inimă. Dorea, simțea nevoia să vorbească despre cele întîmplate, să-și împărtășească starea tocmai pentru a o atenua prin mărturisire, însă mărturisirea însemna să-i dea statut de realitate. Și, în plus, cum oare va reacționa Tom ?

În orice caz, îi va fi greu să povestească. Cînd stăteau ei doi de vorbă, rîzînd și schimbînd impresii, sentimentele erau ascunse, disimulate, ele ieșeau la suprafață numai din cînd în cînd, surprinzător, cum se întîmplase în Piazza della Signoria atunci, cu bursierul „Fulbright". Se înțelegeau din semne, expresii, tăceri. Numai în ochi, scăpați de sub control, le licărea uneori o melancolie sumbră.

Știa că Tom are să rîdă ; aceasta va fi prima lui reacție. Ce va vrea să ascundă cu asta e altceva, o enigmă. Frank se duse iar la fereastră, uitîndu-se, de data aceasta, după Tom. Nu se poate, gîndea el acum, nu are nici un rost să am o aventură cu ea. Și totuși, chiar în momentul în care își formula acest gînd, își dădu seama, pentru prima oară de cine știe

cît timp, că o dorește ca femeie. Acum, după ce ea îi arătase că îl vrea, o dorea și el.

Pentru numele lui Dumnezeu, își reproșă el, e o copilă și, pe deasupra, mai e și fecioară. Este de neconceput. Oricum, de neconceput sau nu, se gîndea acum numai la ea, la ochii ei, la părul ei, la trupul ei tînăr, împlinit. O, Doamne, Doamne.

*

Apăru și Tom, în sfîrșit, dincolo de coama dealului, urcînd încet pe La Costa ; înalt, slab, cu impermeabilul încheiat la toți nasturii, pînă la gît, avea, în lumina palidă a felinarelor de pe stradă, aerul patetic, înduioșător, al unei sperietori.

— Am luat anghinare ! anunță el triumfător la intrarea în cameră ; nu-și scosese încă impermeabilul, avea o lucire veselă în ochi. Ce-a mai spus Anna ?

— M-a sărutat, spuse Frank.

— Te-a sărutat ?

— Da. A fost ceva îngrozitor.

— Mie îmi pare minunat !

— Ei bine, n-a fost. Mai ales dacă ținem seama de implicații.

— Și care au fost implicațiile ?

— Vai de capul meu, mormăi Frank, lăsîndu-se în fotoliu.

— Hai, Frank, spune-mi. Cum s-a întîmplat ?

— Stăteam de vorbă, sau, mai precis, ea vorbea, îmi spunea cît de rău e în Italia. Mi-a zis de familie, de tata, de mama. Pe urmă de Giorgio. Și m-a sărutat.

— Chiar așa ? Hop și te-a sărutat ?

— Nu, nu chiar așa. Am întrebat-o dacă-l iubește pe Giorgio. Mi-a zis : „Nu-l iubesc. Nu-l iubesc !“ Apoi a sărit la mine și m-a sărutat.

— Înseamnă că te iubește !

— Ei..., rosti Frank cu un aer nefericit. Nu mi-a zis-o chiar așa.

— Dar ce mai vreai să-ți spună ? Nu numai că a zis-o, Frank, a și făcut-o. E clar : te iubește !

— O, Tom. E doar un copil. O fi supărat-o Giorgio.

— Și s-a întîmplat să apari tu, ca un Everest !

— Așa e. S-a întîmplat să fiu eu.

— Ești prea modest ! rîse Tom. Și pe urmă, ce-a făcut după ce te-a sărutat ?

— A fugit din cameră și dusă a fost. Nu-i decît o pasiune adolescentină, Tom, nimic altceva.

— S-ar putea să fie și altceva ! Iar dacă nu este, poate că-i trece.

— Dar cînd ? Nu mi-au rămas decît șase luni.

— Să sperăm că va fi de-ajuns.

— Nu prea-mi ești de mare ajutor.

— Cu ce te-aș putea ajuta ? rîse Tom. Pot să vă țin companie.

— Mulțumesc frumos, zise Frank cu ironie amară. Mai bine spune-mi ce dracu mă fac eu acum.

Tonul glumeț al lui Tom îl iritase nițeluș, dar, într-un fel, îl și liniștise. Cel puțin nu părea întristat sau, și mai rău, invidios.

— Ce-o să facă ea acum ? Nu așa că asta-i întrebarea ?

— Tocmai asta mă neliniștește, mărturisi Frank. Ea are ideile ei, visurile ei despre America și, cumva, m-a prins și pe mine în ele.

— Vrei să spui că, de fapt, nu te-a sărutat pe tine, ci a sărutat America ?

— Poate. Într-un fel.

— Nu cred că m-ar fi sărutat pe mine, zise Tom.

— De ce nu ? Dacă ai fi fost tu aici în locul meu. Dacă m-aș fi dus eu la piață.

— Asta nu ! Nu da vina pe mine !

— Și-acum ce-o să fie ? Cum mai dau ochii cu ea ?

— Așa cum am spus eu, cu însoțitor !

— Îți mulțumesc, Tom.

— Știi că s-ar putea chiar să te iubească, spuse Tom, după o vreme, mai puțin frivol.

— Lasă asta, Tom !

— De ce nu ? S-au întîmplat pe lume și lucruri mai ciudate.

— Just, dar nu prea multe. Ascultă, ce naiba, are douăzeci de ani.

— Iar tu n-ai decît treizeci și doi. Nici măcar nu ești destul de bătrîn ca să-i fii tată !

— Îl cam dezaprobă pe taică-său.

— Ți-a spus și asta ?

— Mi-a zis că lui nu-i pasă decît de bani.

— Nu cred că-i adevărat.

— Eu știu că nu e adevărat. Ba chiar îi pasă foarte tare de o mulțime de lucruri.

— Sigur, cum ar fi pictura, muzica, politica. Și ăsta-i doar începutul listei.

— În toți anii aceia a fost antifascist.

— Și asta însemna curaj nu glumă.

Frank se retrase într-o reverie melancolică, apoi anunță :

— Nu e îndrăgostită de mine.

— Cum poți fi atît de sigur ?

— Sînt sigur, asta e ! Cel mult, poate fi vorba de o pasiune trecătoare. S-a luat cu vorba și s-a autosugestionat.

— Și care-i diferența ?

— E o diferență foarte mare. În primul caz am avea de-a face cu ceva real, în al doilea nu.

— Asta cum se poate afla ?

— Pe naiba, Tom. S-o fi certat cu Giorgio, acum e într-o fază în care îi displac bărbații italieni, așa că i-a cășunat pe mine.

— Ei bine, nu te simți flatat ?

— Nu ! rosti Frank cu vehemență. Nu sînt !

Iar se lăsă o tăcere lungă.

— Hei, exclamă brusc Tom. Știi cu cine m-am întîlnit în oraș ? Chiar pe Ponte Santa Trinità.

— Dante ?

— Joe.

— S-a întors ? întrebă Frank, plăcut surprins.

Simți deodată nevoia să se întîlnească cu Joe, să-i povestească, să stea de vorbă cu el ; Joe, a cărui viață era un șir nesfîrșit de aventuri amoroase, va ști, fără îndoială să plaseze toată povestea asta într-o perspectivă rațională.

— Da, s-a întors. A zis că rămîne aici vreo trei luni. Ar fi o idee să-l prezentăm Annei. S-ar putea ca în acest fel să se rezolve problema.

— Ce vorbești ! spuse Frank, văzîndu-l acum pe Joe într-o altă lumină, simțind, spre propria lui surprindere, un început de resentiment.

— Dacă tot își caută un iubit american..., reveni Tom la tonul zglobiu de dinainte.

— Eu n-am spus asta, Tom.

— Să știi că, în orice caz, lui i-ar place.

— Lui Joe îi plac fetele. Dacă ar fi după el, le-ar avea pe toate.

— Și de obicei reușește, zîmbi Tom. Nu-ți amintești că ne-a spus c-ar vrea s-o cunoască pe Anna pe vremuri, cînd stătea aici, la Florența ?

— Ba-mi amintesc. Pe atunci ne-am străduit s-o ferim de el.

— Poate că am greșit.

— N-aș crede c-am greșit.

— S-ar putea ca el s-o lecuiască.

— Atunci leacul ar fi mai rău decît boala. Am cunoscut prea multe iubite de-ale lui Joe. Am avut prea multe cioburi de adunat.

— Okay, am glumit. În orice caz, italiencele nu se oferă așa cum o fac americancele. Bărbații italieni sînt precum Groucho. Se înscriu în orice club care-i acceptă ca membri.

— Mi-a vorbit despre asta.

— Despre Groucho ?

— Despre virginitate. Spunea că bărbații de aici doresc numai ca nevestele să le fie fecioare, dar nu și celelalte femei.

— Mi se pare o atitudine rațională, din punctul lor de vedere. Tot vechiul complex al Sfintei Fecioare.

— În cazul nostru nu pare lucrul cel mai rațional.

— Așa aș zice și eu, se declară de acord Tom. Atunci ce facem ? Mergem la ei duminică ?

— Doamne, zău dacă știu. Eu n-aș merge. Pur și simplu nu pot să dau ochii cu ea.

— Poate că ea n-o să fie acolo, la fel ca duminica trecută.

— S-au schimbat multe față de duminica trecută. Tot ce s-a întîmplat înainte de duminica trecută a fost că ea s-a pierdut cu firea și a plîns. Poate că-i mai bine să te duci numai tu, Tom. Le spui că sînt bolnav. Vezi și tu cum stau lucrurile.

— Aș putea să încerc, zise Tom cu îndoială în glas.

— Tom, eu nu pot să mă duc acolo ! Mai e prea puțin timp pînă duminică.

— Așa e, îmi dau seama.

— Mă bucur !

— Poate că, dacă l-ar fi cunoscut pe Joe, s-ar fi lecuit de americani.

— Încep să-mi dau seama cum e să fii ca Joe, spuse Frank. Joe de după fapt. Joe care încearcă să scape.

— Și dacă Anna vine iar aici ?

— Nu cred că mai vine.

— S-ar putea totuși !

— Singură nu mai vine.

— Dar dacă vine ? insistă Tom. Te dai la fund ?

— N-am încotro. După ce mai trece un timp, putem să ne prefacem că nu s-a întîmplat

nimic. Probabil că o va reînnoda iar cu Giorgio și cu asta basta.

— Și dacă ea nu vrea să se prefacă ?

— Termină, Tom. Cu asta nu-i de glumit.

— Știu că nu e. Făceam și eu niște speculații.

— Mai bine te-ai bucura că nu ți s-a întîmplat ție.

— Ți-am mai spus. Mie nu mi s-ar fi putut întîmpla niciodată. Ce-o fi făcut Giorgio de-a supărat-o așa ?

— Îmi închipui că Giorgio n-a făcut altceva decît să fie el însuși. Masculul italian hrăpăreț. Cred că ei i-a intrat în cap că i se închid toate orizonturile.

— La douăzeci de ani ?

— Da, la douăzeci de ani. Termină universitatea peste un an sau doi, iar după aceea nu mai e decît Giorgio.

— Dar nu trebuie neapărat să fie tot Giorgio, nu-i așa ?

— Ea are sentimentul, așa bănuiesc eu, că, dacă nu e Giorgio, oricum va fi altul tot la fel ca el.

— Și atunci își va trăi toată viața la Florența ! exclamă Tom. Poate că ar trebui să ne măritam noi cu Giorgio ! Ce mi-aș dori să mi se închidă toate orizonturile !

— Nu mai ai douăzeci de ani.

— Și nici nu sînt italian.

— Și nici fată.

— Asta cam așa e.

Momentul de euforie se risipise.

— Îmi închipui că, în anumite privințe, le vine și lor greu cîteodată, spuse Frank.

— Uneori mai cîștigi, alteori mai pierzi. Asta-i prețul pe care trebuie să-l plătești cînd vrei să ai o familie unită.

— Tu știai că e chiar așa de nefericită ?

— Totul se poate schimba într-o singură zi. Știi și tu cît de schimbătoare sînt fetele la vîrsta asta.

— Nu cred că acum lucrurile se pot schimba într-o zi, zise Frank morocănos. Aș vrea doar să nu stric și mai rău.

— Vorba ta, timpul s-ar putea să le dreagă pe toate.

— Tocmai asta e, că nu avem timp. Tocmai acum trebuia să se întîmple !

— Așa se întîmplă întotdeauna.

— Poate că ar trebui să-i scriu, spuse Frank cu un aer meditativ.

— Poate că-ți scrie ea ție.

— Asta nu, se sperie Frank. Nici nu cred că aș îndrăzni să deschid plicul.

— Atunci e mai bine să fii tu primul.

— Și ce să-i spun ?

— Nu mă întreba pe mine, zise Tom, revenind la tonul lejer de mai înainte. Că doar nu m-a sărutat pe mine.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Tom !

Chipul lui Tom recăpătă de îndată o expresie gravă.

— Ei bine, sugeră el, i-ai putea spune că o respecți.

— Așa și este.

— Că speri că veți putea rămîne prieteni, că nu ți-a mai rămas decît foarte puțin timp. Cred că e o formulă suficient de ambiguă.

— M-am mai gîndit la ceva, spuse Frank alarmat de-a binelea. Să zicem că îi scriu, iar părinții ei găsesc scrisoarea. Atunci ?

— Aici ai cam nimerit-o.

— N-aș îndrăzni s-o trimit, Tom. Mai bine, poate, să vorbești tu cu ea.

— Eu ?

— Duminică, atunci cînd te duci acolo. Dacă ai prilejul.

— Și ce să-i spun ? Că Frank te place, dar numai ca prietenă ?

— Sau poate să-i dai o scrisoare, dacă rămîi cumva singur cu ea.

— S-ar putea să fie mai bine. Atunci ceilalți nu află nimic.

— Sau să o sun eu de la un telefon public. Dar e cam riscant. S-ar putea ca maică-sa să fie pe-aproape.

— Putem să-l rugăm pe Giorgio să o ia la plimbare cu acel „Ferrari" al lui.

— Ce-mi place e că ești plin de compasiune, zise Frank cu un surîs amar.

— Ba zău că te compătimesc, protestă Tom. Numai că toate astea mă fac să mă simt puțin aerian.

— Revino pe pămînt, spuse Frank posomorît. Gîndește-te mai bine unde o să fim noi la anul pe vremea asta.

Tăcură amîndoi o vreme.

— La anul..., rosti într-un tîrziu Tom. Încerc să nici nu mă gîndesc ce-o să fie la anul. Anul viitor voi încerca să mă gîndesc cum a fost anul ăsta. Și cum a fost anul trecut.

— Și acum doi ani.

Frank dădu drumul la radio. Cînta o formație de Dixieland.

*

Duminică, Tom porni singur spre familia Bertolini. Era o după-amiază răcoroasă, senină, fără un nor de ploaie ; San Miniato își profila pe cer zidurile în alb și verde, ca și cum ar fi fost decupat din carton. Mergea cu pași mari, dar încet, fără să observe frumusețea acelei zile, total absorbit în tot felul de speculații. Oare Anna va fi acasă sau nu ? Și dacă nu este ? Și dacă i se va spune chiar din ușă : „Anna s-a dus la plimbare cu Giorgio" ? Dar dacă ea este acasă — și știa că așa va fi, avea o presimțire în acest sens — atunci cum o să fie ? Ce-o să zică în momentul în care vede că Frank nu e cu el ? Cum o să reacționeze la ceea ce are el de spus, atunci cînd va prinde ocazia să o spună ? Va fi oare în stare să o spună cît mai convingător ?

Frank e bolnav, își spuse el încă o dată. Frank nu se simte bine, e răcit, are febră. Prea era cusut cu ață albă. „Frank are o răceală urîtă. L-a pus la pat", rosti el cu glas tare. Parcă o auzea pe *la signora : „Ah, poverino !"* Știa însă sigur că Anna nu-l va crede. Și de ce să-l creadă ? Nici eu n-aș crede, judecă el. Cînd ajunse la Porta Romana, se simți

tare ispitit să se întoarcă acasă. Dacă el e bolnav, de ce să nu fiu și eu? Dar gîndul era, evident, absurd, un simplu impuls de panică elementară, așa că își urmă drumul, dorindu-și din tot sufletul să se sfîrșească odată cu ziua aceea. O, Doamne, Doamne. Cum de i-a venit ei să strice totul?

Dintr-o dată, se simți speriat de propriile lui gînduri, deprimat de implicațiile lor. Ce mai rămînea acum din acea familie, din perfecțiunea ei unitară? Și ce le mai rămînea lor, lui și lui Frank, izgoniți acum din paradisul lor de duminică?

Începu să-și repete rolul: „Scuze, am venit doar eu. Frank nu se simte prea bine. Doar o răceală, dar cu febră mare. A trebuit să rămînă la pat. Cred că azi va trebui să mănînc eu două porții!" Și dacă Anna e de față, cum sigur o să fie? Și dacă Anna, tot atît de sigur, se va întrista de îndată? Uf, ce situație! Oare atunci ea va mai sta, sau va pleca pur și simplu? O să fie acolo și Giorgio? Iar dacă ea rămîne în continuare, indiferent dacă Giorgio se află acolo, care va fi atmosfera din jurul mesei? Se opri în loc, bîntuit iar de gîndul de a se întoarce acasă, apoi porni din nou mai departe. Of, Frank, Frank, Frank, de ce m-oi fi băgat tu pe mine în povestea asta? Și, Anna, cine naiba te-a pus s-o faci?

Ajunse acum în fața casei; își plimbă degetul în jurul butonului soneriei, rămase așa o vreme, și-l retrase, apoi, în sfîrșit, apăsă.

Auzi bîzîitul reglementar, apoi clinchetul automatului și, brusc, se trezi în holul blocu-

lui; în spatele lui, ușa se închise singură, inexorabil, ca o capcană. Urcă scara cu pași grei, nutrind încă speranța că Anna nu va fi acasă. Dar ea era chiar acolo, în pragul ușii, se uita în josul scărilor, pe lîngă el, căutîndu-l din ochi, desigur, pe Frank, cu o expresie, exact cum se temuse el, la început uimită, apoi total dezolată. O văzu cum încearcă, dar nu reușește, să-și compună un zîmbet.

— *Ciao*, Tom, rosti ea alb, fără nici o inflexiune, apoi întrebarea: Ce-i cu Frank?

Tonul ei se dorea firesc, dar cuvintele îi trădau o subită îngrijorare.

— Nu se simte prea bine, răspunse Tom, evitînd să o privească în ochi, conștient de transparența minciunii. Are o răceală, Anna. O răceală cam păcătoasă. N-a vrut să vă îmbolnăvească pe toți.

— Drăguț din partea lui, zise ea neîncrezătoare și dezamăgită.

— Mi-a spus să vă transmit salutări, anunță Tom, intrînd în apartament.

La signora îi ieși în întîmpinare. Nu se zărea nici Giorgio, slavă Domnului, nici Paolo.

— *Ciao, ciao!* Dar unde e Frank?

Din nou, Tom fu nevoit să reia explicațiile.

— *Ma che peccato! Buona guarigione!* Ce păcat! Însănătoșire grabnică!

Ca de obicei, *il avvocato* apăru ultimul.

— După cum se vede, nici măcar robustețea americană nu rezistă la grozăviile climei nenorocite pe care o avem noi aici, la Florența.

— Să știți că el își cere scuze, spuse Tom, rîzînd puțin cam forțat.

— Și nouă ne pare rău, declară *la signora.*

— Oricum, îl avem pe Tom, se pronunță *il avvocato.* Ulei fără oțet, sare fără piper, mai încercăm și noi ceva nou !

— *Ma, basta !* exclamă doamna.

Anna nu spuse nimic. De fapt, vreme îndelungată nu scoase nici o vorbă, nu mai rămăsese nimic din vioiciunea ei obișnuită, ședea îmbufnată, fără să reacționeze față de cele ce se discutau la masă. În cele din urmă, părinții au început să-i arunce priviri întrebătoare.

— *Ma che cos'hai, Anna? Ti senti male ?* o întrebă, pînă la urmă, mama. Ce-i cu tine ? Nu te simți prea bine ?

— N-am nimic, răspunse ea și se sculă de la masă, pretextînd că se duce să mai umple ceainicul.

— E vorba de Giorgio, anunță *la signora* într-o șoaptă teatrală. Am sentimentul că s-au certat.

— Sigur că s-au certat, întări *il avvocato.* Logodnicii se mai și ceartă. E lucru cunoscut.

— Dar nici măcar nu sînt logodiți ! exclamă soția.

— Încă nu, dar și cei care sînt pe cale să se logodească se mai ceartă cîteodată.

Tom rîse și el, în sfîrșit, bucuros de confuzia care îi mai acorda un respiro.

Așa cum se întîmplă de multe ori, firul discuției se îndreptă iar spre politică. *La Legge Truffa* fusese adoptată.

— Dar nu le va fi de mare folos democrat-creștinilor, zise *il avvocato.* Însuși faptul că au trebuit să o inventeze o va face inutilizabilă.

Nu vor obține majoritatea absolută, vă jur, nici măcar un vot în plus.

— Nici nu merită, declară Anna pe un ton disprețuitor, revenind cu ceainicul plin.

— Faci confuzie între politică și morală, o dăscăli tatăl. Nici unul dintre ăștia nu merită nimic. Niciodată nu se pune problema ce merită, ci numai ce pot obține.

— Dar n-ar trebui să fie așa !

— Nimic nu este cum ar trebui să fie, cu atît mai puțin în politică. *La Legge Truffa* este imorală.

— Da ! spuse Anna.

— Însă cei care i se împotrivesc sînt și mai imorali.

— *Ma certo !* îl aprobă *la signora.*

— Numai pentru că nu acceptă dominația bisericii catolice ? întrebă Anna.

Tom era singurul care pricepea că, în durerea ei, ea avea nevoie de un debușeu pentru surplusul de energie. Bunele maniere, aparențele nu mai aveau acum nici o importanță. N-avea decît să creadă ce vrea.

— Anna ! o apostrofă mama. *Stai buona !* Fii cuminte.

— *Buona !* repetă Anna. *Buona !* Ce înseamnă cuvîntul ăsta ? *Buona !*

— Înseamnă că, dacă nu poți fi cuminte, măcar să fii cuviincioasă, o lămuri tatăl. Avem un musafir !

— Este oare lipsit de bună-cuviință să-i aperi pe comuniști ? Să spui că au și ei ceva bun ? Că democrat-creștinii sînt corupți ? Că

biserica n-ar trebui să-i amenințe cu excomunicarea pe cei care votează cu comuniștii ?

— Anna este la universitate, îi explică *il avvocato* lui Tom cu multă răbdare. S-ar putea să nu înțelegeți prea bine ce înseamnă aceasta. În Italia, puteți să mă credeți sau nu, și în special aici, la Florența, marxiștii dețin controlul în universități. Catolicii sînt ostracizați. Așa că, la universitate, deși se află peste drum de San Marco, Karl Marx este cel care comandă, iar nu Cristos !

— Avem acolo oameni cinstiți ! replică Anna. Profesori cinstiți. Oameni care văd lucrurile așa cum sînt ele !

— Așa cum sînt ? se întrebă tatăl. Sau așa cum cred ei că sînt ? Tu studiezi engleza. Iar aici se pune o problemă filozofică.

— Nu e vorba de Cristos, se îndîrji fiica, ci de viziunea bisericii catolice. A Vaticanului. E cu totul altceva.

— Anna ! o dojeni mama. Nu se poate să te comporți astfel cînd avem oaspeți. Și nici să răspunzi așa cînd vorbești cu tata !

— Tom ne e prieten, nu-i un simplu oaspete. Tom înțelege.

— Ei bine, atunci îl invidiez, spuse tatăl, pentru că eu nu înțeleg. Pricep din ce în ce mai puțin, de la o zi la alta. Nu înțeleg un partid creștin care trișează dar nici un partid marxist.

Urmărindu-i, ascultîndu-i, Tom se simțea încîntat și, în același timp, incapabil. Nu putea nici să facă, nici să spună nimic, doar să-i observe, din ce în ce mai stingherit. În mai

multe rînduri *la signora* îi azvîrli cîte o privire desperată, parcă cerîndu-și scuze, la care el încerca să răspundă cu un zîmbet plin de compasiune.

— Democrat-creștinii sînt mai răi ! declară Anna. Sînt mai răi pentru că sînt ipocriți ! Sînt mai răi pentru că sînt corupți cu toții ! Sînt mai răi pentru că fac exact ce le spune Vaticanul ! Biserica nu are idealuri ! Bisericii nu-i pasă decît de cei bogați !

— Anna ! Doar nu te-ai făcut comunistă ? întrebă îngrozită maică-sa.

— Nu vreau decît să fie dreptate ! răspunse fiica.

— Cu toții vrem să fie dreptate, raționă *il avvocato*. Personal cred însă că nu o vom avea niciodată.

— Și atunci nu mai faci nimic ! îi reproșă ea. Lași lucrurile să meargă așa cum sînt, cu toate pungășiile, cu toată corupția !

— Anna ! interveni iar mama. Puțin respect ! Respectă-l pe tata ! Respectă-l măcar pe Tom !

— Ce are respectul de-a face cu toate astea ? Eu respect ceea ce merită să fie respectat. Eu respect oamenii în care pot avea încredere. Oamenii pe care îi cred.

— Iar acești oameni sînt comuniști ?

— Cei mai mulți dintre ei, da, sînt. Dar nu pentru că sînt și comuniști. Pentru că sînt cinstiți. Și pentru că am încredere în ei.

— Asta este drama tineretului, observă *il avvocato*. Trebuie să fie neapărat cineva în care să aibă încredere.

— Viața devine destul de grea dacă nu mai poți avea încredere în nimeni, interveni și Tom.

— Poți avea credința în Dumnezeu, spuse *la signora*.

— Cred în Dumnezeu. Numai în biserică nu prea am încredere, declară Anna spre disperarea mamei sale.

— Ce spui tu acolo ? Îți dai seama ce spui ?

— *Ma*, dădu din umeri *il avvocato*. Cine se mai încrede în biserică ? Am în vedere biserica politică. Îl cred pe Papa Pacelli cînd vorbește despre religie. Dar cînd vorbește de politică, îl tratez ca pe orice alt politician.

— Dar Papa este Papa, decretă *la signora*.

— Sigur că este Papa, o îngînă soțul. Și se vorbește de infailibilitatea papală, așa cum s-a vorbit de infailibilitatea fascistă. Mussolini avea întotdeauna dreptate. Aceasta era doctrina fascistă. Papa are întotdeauna dreptate. Aceasta este doctrina catolică.

— Cum poți spune asemenea lucruri ? se indignă soția.

— Pentru că sînt adevărate. Există o biserică militantă și o biserică spirituală. În prima n-am încredere, pe a doua o accept.

— Ce părere o să-ți faci după toate astea ? i se adresă *la signora* lui Tom. Să mă ierți, dar, dacă nu ești catolic, ar trebui să fii protestant, nu ?

— Cam așa, un fel de protestant. Găsesc toate lucrurile acestea foarte complicate, foarte interesante, rîse Tom cu modestia lui obișnuită.

— Însă asemenea lucruri nu se întîmplă în America, insistă doamna.

— N-aș crede. Avem și noi o biserică catolică. E foarte puternică, dar noi nu sîntem o țară catolică.

— Mai bine, remarcă avocatul, ignorînd privirile pline de reproș ale soției. Am în vedere aspectul politic. Voi nu aveți o biserică politică, ceva care să polarizeze totul. Ești ori cu ea, ori împotriva ei. Clerical sau anticlerical.

— Guelf sau Ghibellin ! adăugă Tom.

— *Ecco !* Numai că acum își spun creștin sau comunist. Aici e tragedia noastră. Sîntem divizați pe criterii religioase și ne prefacem că e vorba de politică. Clericaliștii noștri își spun democrați, iar anticlericaliștii își zic comuniști. Ascult-o pe fiică-mea ! E fată inteligentă, dar ce poate să-ți spună ea despre materialismul dialectic ? Cîte capitole a citit din *„Das Kapital"* ?

— N-am spus niciodată că sînt comunistă, îl corectă Anna. Am zis doar că în multe privințe au dreptate.

— Iar în altele n-au. Ei dețin explicația totală. La fel ca și biserica.

— Cum sînt priviți comuniștii în America ? îl întrebă *la signora* pe Tom.

— În momentul de față, nu prea bine. Se fac presiuni mari asupra lor.

— Splendid ! exclamă doamna. Așa le trebuie !

— Nu avem însă prea mulți.

— *Meglio, meglio,* spuse ea. Cu atît mai bine.

— Deci și problema se pune în mod diferit, continuă Tom. Cei mai mulți se află în rîndurile intelectualității.

— Un partid muncitoresc fără muncitori, conchise avocatul. *Bello !*

— La noi muncitorii par mai interesați să facă bani.

— Așa se și cuvine, spuse *il avvocato.* E o ambiție sănătoasă. Aici se întîmplă invers. Biserica vrea să facă bani, iar muncitorimea este obsedată de idealuri.

— *Meno male,* observă Anna. Mai bine așa. Cineva trebuie să aibă și idealuri, dacă biserica nu le mai are.

— Vai, ce prostii poți să spui ! exclamă mama. Ce ziceți de La Pira, chiar aici, la Florența ? Poți să spui că n-are idealuri ? Și doar este un bun creștin.

— Sigur că are idealuri, remarcă soțul, dar are și bani. Banii noștri. Îi folosește ca să-și aducă aici ascultători din toată lumea și să le țină predici despre nimic. Idealurile lui ne costă milioane.

— Just ! confirmă Anna.

— *Brutto, brutto !* ridică glasul *la signora.* Urît din partea ta. E aproape un sfînt !

— Asta-i nenorocirea ! spuse *il avvocato,* rîzînd pe înfundate. Cine-și poate permite cheltuiala să țină un sfînt în viață ? Ăștia aduc beneficii numai cînd sînt morți.

— *Brutto, bruttissimo !*

Tom rîse, dar Anna nu rîdea. Se retrăsese iar în sine, într-o tăcere posomorîtă. *Il avvocato* își continuă perorația. Tom îl asculta, rîzînd din cînd în cînd, însă acum începuse obișnuitul monolog de duminică. Orice discuție încetase, *il avvocato* deținea supremația pe teren. Cu un sentiment de jenă, Tom surprinse de cîteva ori privirile scurte ale Annei, ca și cum l-ar fi cîntărit din ochi. Nu-și dorea să rămînă singur cu ea, să trebuiască să-i răspundă la întrebări. Dar ea n-avea cum să-l întrebe acolo, la masă, și, pe măsură ce se apropia ora de plecare, el începu să se simtă mai în siguranță.

— *Ciao, ciao, arrivederci !* Spune-i lui Frank să se facă bine cît mai repede.

Apoi un sărut pe obraz, o strîngere de mînă, zîmbete amabile. Porni în jos pe scări, sărind treptele, deschise febril ușa de la bloc, de parcă l-ar fi urmărit cine știe ce năpastă, traversă grăbit piața.

Cînd se despărțiseră în dreptul ușii, Anna abia dacă scosese o vorbă, nici nu mai știa dacă-i dăduse mîna, se uitase doar în ochii lui de parcă ar fi fost amîndoi părtași la o taină. Cel mai mult se temea acum să nu-i audă pașii venind în fugă din spate, dar chiar așa se întîmplă, tocmai cînd ajunsese la jumătatea drumului pe Via Romana și începuse să se simtă în siguranță.

— Tom, Tom ! o auzi strigînd din urmă.

— O, Anna...

Se apropie de el cu sufletul la gură, îmbujorată după fugă, cu ochii arzînd de îngrijorare.

— *Scusami, scusami.* N-aveam cum să vorbesc cu tine acolo, acasă.

— Așa e. Era mai greu.

— Ce-i cu Frank ?

Îl privea drept în ochi.

— Frank ? Ți-am mai spus. E răcit, cu febră mare. Stă la pat.

— E bolnav cu adevărat ? Ești sigur ?

— Să știi, Anna, își feri el ochii, tot mai neajutorat, că Frank nu se simte prea bine.

— Trebuie să-l văd ! Trebuie neapărat să vorbesc cu el, singură. Trebuie să-i explic !

— Îi spun eu, Anna.

— Nu ! Trebuie să mă văd cu el ! Cît mai repede.

— Poate-i mai bine să aștepți pînă se face ceva mai bine.

Dar ea parcă nici nu-l auzise.

— Spune-i că vin acum ! Mai întîi trebuie să mă reped iar pînă acasă. Le-am spus că uitasem să-ți transmit ceva. Acum trebuie să găsesc alt pretext. Spune-i, te rog, că sosesc îndată.

— Zău că n-ar trebui, Anna, mai încercă o dată Tom.

— Ba trebuie ! Trebuie ! rosti ea hotărît, cu un fel de disperare în glas.

Se răsuci pe călcîie și porni repede înapoi spre casă ; părul negru îi flutura în vînt. El o urmări cu privirea cîteva clipe, dădu din umeri resemnat și își urmă drumul, pășind la fel de grăbit ca înainte.

— Vine, îl anunță el pe Frank în clipa în care intra în cameră.

— O, Doamne, bîigui Frank, ridicîndu-și ochii din revista „New Yorker". Cînd ?

— Acum. Imediat. Cît de repede. Vrea să-ți vorbească între patru ochi.

— De ce naiba n-ai oprit-o ?

— Am încercat. Dar nu cred că o mai poate opri cineva.

— Nu i-ai zis că sînt bolnav ?

— Cum să nu-i zic ? I-am spus că ești răcit, că ai făcut febră. N-a avut nici un efect. Nici nu cred că m-a crezut. De fapt, n-a vrut să mă creadă.

— Și acum vine ?

— Da ! Vine.

— Dumnezeule ! Și cum ți s-a părut ?

— Foarte hotărîtă.

— Nu pot să mă văd cu ea, Tom. E caraghios.

— Știu și eu că este, spuse Tom, dînd neajutorat din umeri. *Cosa vuoi ?* Asta-i situația.

— Giorgio era acolo ?

— Nu, nu era. Nici frate-său.

— Ce-a spus cînd a văzut că nu sînt și eu cu tine ?

— Mi-a părut cu adevărat nefericită. Și sceptică. Apoi s-a certat tot timpul cu taică-său. N-am mai văzut-o niciodată să facă așa ceva.

— De ce s-au certat ?

— Chestii politice. Ea apăra comunismul. Sau, mai precis, pe comuniști.

— Anna ?

— Ea însăși. N-aș crede că e comunistă. Cel puțin nu încă. E mai degrabă ceea ce a spus taică-său. Cînd mergi aici la facultate, dai de comuniști. Ei dau tonul în universități.

— Dar ei îi place America !

— A, sigur că-i place America. Ceea ce-și închipuie ea că este America. Așa o fi comunismul în Italia. Tot taică-său a spus că ce nu le convine, de fapt, este biserica.

— Parcă-i o cu totul altă Annă.

— Cred că a avut un rol și faptul că nu erai tu acolo. La început a fost tăcută, pe urmă a intrat în dispută.

— Și acum vine încoace.

— Mă tem că da.

— Nu mă lăsa singur cu ea, te implor, Tom !

— I-am spus că ești bolnav. Că zaci la pat. Nu știu ce altceva mai pot să fac, decît să-i zic și că ai ciumă.

— Și zici că nu poți să rămîi cu mine ?

— Eu știu ? Pot să-ncerc. Dacă te bagi în pat, ea se uită pe după ușă, te vede și poate că pleacă. Atunci am și eu un motiv să-mi fac de lucru pe-aici.

Frank începu să adune în grabă revistele și cărțile de pe canapea.

— Zău că mă simt caraghios, mormăi el.

Abia dăduse la o parte cuvertura cînd se auzi soneria, făcîndu-i să tresară ; rămaseră muți, încremeniți, precum două victime de la Pompeii.

— O, Doamne. A și ajuns, șopti Tom.

— Scapă-mă de ea, te rog ! Spune-i că e ceva molipsitor, spune-i orice !

— Am să-ncerc, zise Tom cu îndoială în glas, dar nu se mișcă din loc.

— Totul e să n-o lași să intre aici !

Soneria zbîrnîi din nou. De data aceasta, sunetul ei avu un efect mai dinamizator. Tom porni spre ușă. Frank își azvîrli pantofii din picioare, începu să-și tragă ginșii de pe el, se răzgîndi și, în momentul în care Tom ieșea din încăpere, se întinse pe canapea. Închise ochii, îi deschise iar, strîmbîndu-se, se ridică în capul oaselor, se culcă la loc, bîjbîi cu mîna pe jos după revista „New Yorker" și se apucă să citească.

La capătul scărilor, temător, Tom deschise ușa.

— *Ciao*, Tom !

Ca și mai înainte, chipul Annei era îmbujorat de efort, îl privea îngrijorată, puțin sfidătoare.

— Bună, Anna.

— Sper... sper că n-am venit prea repede.

— Nu... deloc, răspunse Tom cu aceeași șovăială în glas.

— Cum se simte Frank ?

— Cam tot așa.

— Pot să-l văd un pic ? se rugă ea. Măcar un minuțel.

Spune-i că nu, spune-i că nu, repeta Frank în mintea lui, trăgînd cu urechea la vocile din josul scărilor.

— Știu eu..., se auzi răspunsul nehotărît al lui Tom.

— Te rog, Tom. Te rog !

Iar sus Frank se tot întreba : ce-o fi vrînd, ce-o fi vrînd de la mine ?

— Poate numai așa, un minut, îl auzi spunînd pe Tom.

Disperat, Frank își acoperi fața cu revista. Tom îi făcu Annei loc să intre, încuie ușa și o luă primul, încet, în sus pe trepte. Cu fiecare pas, cu fiecare scîrțîit al balustradei șubrede, Frank simțea cum îl cuprinde o panică tot mai mare. Ajunseseră acum în spațiul îngust din capul scărilor. Tom intră primul în cameră, singur.

— Vrea să te vadă, zise el în șoaptă. Doar un minut.

— Ascultă, Tom, spuse Frank la fel de încet. Explică-i că nu se poate.

— E tare greu să-i spui nu, îngăimă Tom neputincios.

— Of, Doamne ! Doar un minut. Un minut ! Dar să nu pleci !

— Bine, nu plec ! apoi, întorcîndu-se spre ușă, Tom rosti cu voce tare : Okay, dar numai cîteva clipe !

Se dădu la o parte, lăsînd-o să pătrundă în încăpere. Urmă un moment de tăcere înghețată ; rămaseră ochi în ochi : Anna temătoare, stînjenită, Frank privind-o pe deasupra revistei, total buimac.

— *Ciao*, Frank, rosti ea fără vlagă.

— A, *hello*, Anna.

— Îmi pare rău că nu te simți bine.

— Ei... nu-i nimic grav. Doar o răceală mai zdravănă. M-am gîndit că-i mai bine să stau

acasă. N-am vrut s-o țin numai într-un strănut și să vă molipsesc pe toți, întreaga familie.

— A, nu, sigur că nu, repetă ea mecanic.

În tăcerea grea care a urmat, Anna se întoarse spre Tom cu o privire rugătoare, în vreme ce Frank îi făcea semne disperate să rămînă pe loc. Prins între două focuri, năucit, Tom nici nu mai știa cum să reacționeze.

— Doar un minuțel ! îl imploră ea.

— Bine, okay, cedă el în cele din urmă. Eu cred că trebuie să mă duc pînă jos să fac ceva de mîncare.

Se întoarse, fără a mai îndrăzni să-l privească pe Frank, și ieși, trăgînd cu grijă ușa după el.

Rămasă singură cu Frank, Anna se uita acum la el neajutorată, gata să izbucnească în lacrimi.

— Să știi că nu sînt supărat pe tine, Anna, spuse el repede ; se ridică brusc, rămînînd așezat pe marginea patului.

— Ba nu, ești supărat. Poate că ai dreptate, dar trebuia să vin, văzînd că tu nu vii.

— Înțeleg.

— De fapt, nu ești bolnav ? zise ea dintr-o dată, mai mult constatînd decît punînd o întrebare.

— De fapt, nu, mărturisi Frank, făcînd o mutră vinovată.

— Să nu-ți fie frică de mine ! zise ea repezit, impulsiv.

— Ei, asta-i bună !

— Mai ales după ce-am făcut.

— Anna, hai să uităm ce-a fost

— Eu nu vreau să uit ! izbucni ea.

El nu mai avea acum curajul să se uite la ea.

— La ce bun, Anna ? o întrebă încet, după o nouă tăcere.

— La ce bun, la ce bun ! exclamă ea. Ce rost are să faci ceva pe lumea asta ? Ce rost are să fii bărbat ? Ce rost are să trăieşti ?

— Anna ! În definitiv, tu ce vrei de la mine ?

— Ştii foarte bine ce vreau !

— Nu pot să cred, Anna.

— De ce să nu crezi ?

— Ascultă, Anna. Tu ai douăzeci de ani. Eu am treizeci şi doi. Eşti o fată frumoasă. Eu... eu nu am nimic deosebit. Pe deasupra, peste şase luni eu plec. Mă întorc în America.

— Nu-mi pasă ! declară ea cu o încăpăţînare de copil.

— Anna, trebuie să-ţi pese. Aşa-ţi închipui tu acum.

— Da, sigur, îl imită ea, aşa-mi închipui eu acum. Am să fac o prostie şi pe urmă o să-mi pară rău. Frank ! *Sei povero di spirito !*

— Eu ? Sărac cu duhul ? întrebă el surprins, uşor agasat. N-aş fi zis că sînt.

— Spui că te gîndeşti la mine, dar în realitate nu te gîndeşti decît la tine ! V-aţi făcut aici un colţişor de viaţă în care n-are voie să se bage nimeni ! Numai tu şi Tom, cu tot confortul ! Nici un risc ! Nici un pericol ! Vă închipuiţi că sînteţi la Florenţa, dar, de fapt, nu sînteţi la Florenţa ! Nu sînteţi nici măcar în Italia. Uită-te la revistele şi ziarele astea ! zise ea cu un gest larg, sarcastic. La cărţile

pe care le citeşti ! Muzica pe care o asculţi ! Eşti în America ! Aţi adus-o cu voi. Nici n-aţi plecat de acolo ! Trăiţi în America şi ziceţi că e Italia !

Uluit de vehemenţa cuvintelor ei, de înverşunarea cu care le rostise, Frank nu putu decît să îngăime :

— Nu-i drept ce spui, Anna.

— Sigur că nu-i drept ! Nimic nu-i drept ! Nimic în viaţă ! Iar dacă încerci să fie totul drept, atunci nu mai e viaţă ! Nici viaţă, nici dragoste, nimic ! Te iubesc. Spune-mi, e drept oare să te iubesc ?

— Anna, lasă prostiile. Tu nu mă iubeşti pe mine !

Dar chiar în clipa în care o spunea, îşi dădu seama că, în pofida voinţei lui, îl cuprinde o mare bucurie amestecată cu uimire.

— Sigur că nu ! îl îngînă ea, ridicînd tot mai mult glasul pe măsură ce vorbea. Pe tine nimeni nu te iubeşte ! Ar fi şi primejdios ! Ar însemna să trăieşti ! Să fii bărbat !

— Poate că sînt bărbat, Anna, spuse el sec, cu un început de enervare.

— Da, sigur, eşti bărbat. Ai putea să fii bărbat ! Ai fost soldat şi asta înseamnă să fii bărbat. Acum nu mai eşti nimic. Acum te ascunzi în camera asta şi spui întruna : „Doamne, ţine timpul în loc ! Să rămîn aici cît oi trăi" ! Tu şi cu Tom. Numai că Tom n-are de ales.

— Ascultă, Anna !

— A, sigur, Tom e foarte drăguţ. E delicat, amabil. Parc-ar fi un călugăr. Dar tu nu eşti călugăr ! Tu te ascunzi ! Te prefaci !

— Ai grijă ce vorbești, Anna ! se răsti el, întărîtat de-a binelea.

— Ce vorbesc eu ? Dar ce crezi că vorbește lumea ? M-a și întrebat Giorgio : „Ce cauți tu la *finochii*, la poponarii ăia ?"

Roșu de furie, Frank ridică iar glasul :

— Să-i spui lui Giorgio al tău...

— I-am spus, îl întrerupse ea. „Nu sînt *finocchii*", așa i-am zis. „Atunci ce sînt ?" mă întreabă el. Iar eu : „Sînt prieteni, doar prieteni". N-are cum să înțeleagă.

— Și ce naiba îl interesează asta pe el ?

— Sigur că nu-l interesează. Nici pe mine nu mă privește. De fapt, pe nimeni. Dar italienii nu înțeleg astfel de lucruri. Cînd doi oameni sînt atît de apropiați, ei își închipuie că trebuie să se și iubească.

— Părinții tăi tot așa cred ?

— Mama nu discută despre chestiile astea. Nu se complică ea cu așa ceva. Iar lui tata nu-i pasă.

— Splendid ! rosti el cu amărăciune.

— Dar mie-mi pasă ! exclamă ea. *Perchè ti voglio un gran bene !*

— Anna ! Îți spun încă o dată : tu nu mă iubești !

De această dată ea nu-i mai răspunse ; îi căută buzele într-un sărut pătimaș, răscolitor, lipindu-se toată de trupul lui. Surprins în primele clipe, Frank simți deodată șocul fierbinte al dorinței, al bucuriei de a o regăsi. Într-un tîrziu, rupîndu-se din îmbrățișare, o privi în ochi, zîmbind.

— Anna ! Ești o minune.

— Vreau să fiu a ta !

— Și eu te vreau, Anna.

— Atunci iubește-mă. Acum !

— Ai douăzeci de ani.

— Da, așa e ! Sînt și fecioară, deci trebuie să mă vînd. N-am voie să mă dăruiesc !

— Anna...

Ea îl sărută din nou, și mai arzător, trăgîndu-l lîngă ea pe canapea, înnodîndu-și brațele în jurul lui.

— *Fammi l'amore, fammi l'amore !* îi șopti fierbinte în ureche, întîi abia auzit, apoi mai tare, mai febril. *Ora, ora !* Acum ! *Fammi l'amore !*

Se desprinse brusc de el și începu să se dezbrace repede, cu gesturi grăbite, încurcîndu-se în nasturi și copci, aruncînd lucrurile la nimereală, prin toată încăperea. Iar el, pierit de încîntare, își dădea seama că nimic pe lume nu-și dorea mai mult, că nici un scrupul, nici o reticență nu-l mai putea opri acum...

Abia mai apoi, privindu-i chipul înlăcrimat, iluminat de o fericire fără margini, Frank fu cuprins de un amestec ciudat de mîndrie bărbătească și vinovăție. Fără să deschidă ochii, cu același surîs de dăruire și împlinire totală, Anna îi căută mîna, îi strînse ușor degetele.

— *Tesoro !* murmură ea încet, ca pentru sine. Comoara mea.

Frumusețea senină a trăsăturilor ei, a trupului ei tînăr îl copleșea, îi dădea acum sentimentul că primise un dar mult prea prețios, nemeritat. Ea întoarse încet capul spre el, tot cu ochii închiși, oferindu-și buzele.

— *Mi vuoi bene ?*

— Da, Anna, te iubesc. Dar totuși...

Ea îi zîmbi din nou, cu nesfîrșită tandrețe, acoperindu-i buzele cu degetele ei subțiri, apoi coborî mîna ca să-l mîngîie lin pe piept.

— Nu trebuia să fac asta.

— De ce ? întrebă ea încetișor, lăsîndu-se pe spate, închizînd iar ochii. Ce rău ai făcut ?

— Of, Anna, ce să-ți mai spun ? rosti el înciudat, îngrijorat de propriile lui gînduri. Ar putea fi și periculos !

— Nu, spuse ea, tărăgănînd cuvintele, pe același ton molatic. Nu e nici un pericol. Nu, acum, nu azi.

Deodată, Frank își aduse aminte de Tom ; era jos, în bucătărie, poate chiar acum urca scările. Se simți și el surprins de această nouă undă de iritare, chiar de resentiment.

— Anna..., zise el în șoaptă. Tom e jos, la doi pași.

Ea se răsuci spre el cu tot trupul, leneșă, nepăsătoare.

— Nu te gîndi la Tom. Nu acum.

— Dar poate să apară în orice clipă !

— Ba nu, ba nu ! murmură ea, zîmbindu-i ștrengărește, mîngîindu-l din nou, tot mai insistent.

— Anna !

— *Ma baciami, baciami !*

Supus, o sărută ușor, din vîrful buzelor, apoi se așeză pe marginea patului.

— Anna, trebuie să ne îmbrăcăm !

— Nu vreau !

— Să știi că ușa asta nici nu se încuie.

— Nu-mi pasă. Sînt fericită. Mi-e bine. Nu vreau decît să stau cu tine.

— Și eu vreau. Dar acum nu se poate.

— Ba da, ba da, se poate !

El zîmbi și încercă să se ridice de pe canapea, dar Anna, rîzînd, își încolăci picioarele în jurul coapselor lui, imobilizîndu-l. Căzură amîndoi pe covor, înlănțuiți. Anna rîdea tot mai tare, iar cînd el reuși, în cele din urmă, să se ridice, îl apucă de un picior, trîntindu-l iar la podea.

— Astîmpără-te, Anna ! rîse și el acum, fără să vrea.

Sări într-o parte, ferindu-se de mîinile ei, și își adună lucrurile de pe jos. Fără nici o grabă, rîzînd mai departe, începu și ea să se îmbrace.

Abia după ce erau amîndoi îmbrăcați, ea se apropie de Frank și îl sărută pe îndelete, pierdută în îmbrățișare, frecîndu-și trupul de al lui, stîrnindu-l din nou, făcîndu-l să nu-și dorească altceva decît să fie iar în pat cu ea. Cu un mare efort, reuși să se stăpînească, se trase cu un pas înapoi, deschise ușa.

— *Vigliacco,* se strîmbă Anna la el. *Vigliacco !*

— Ba nu sînt laș, dar am și eu o conștiință.

— *Vigliacco !*

Prin ușa întredeschisă se auzea, din cînd, zgomot de oale și farfurii, clinchet de pahare și tacîmuri.

— N-a terminat încă, spuse ea în șoaptă.

Se apropie iar de Frank, dar acesta se retrase în pervazul ușii, clătinînd din cap. La

aceasta, Anna se întoarse în cameră, trase iute impermeabilul pe ea, apoi îl trase cu forța pe Frank după ușă și îl sărută din nou.

— *Quando ti vedo? Quando ti vedo?* Cînd te văd ? Mîine ?

— Sper.

— Mîine la ce oră ?

Pe neașteptate, se auzi de jos vocea lui Tom.

— Anna rămîne la masă ?

— *Grazie, no!* Mă așteaptă ai mei, strigă ea, apoi în șoaptă, grăbit, către Frank : Cînd pot să vin ?

— Mi-e greu să-ți spun, Anna. Pur și simplu nu știu.

— Dar trebuie să vin ! Tu nu vrei să vin ?

— Sigur că vreau. Te sun eu, Anna. Cred că-i cel mai bine așa.

— Dă-mi un telefon pe la prînz, acasă.

Jos, în antreu, la numai cîțiva pași de bucătărie, îl sărută din nou, făcîndu-l să se simtă jenat, vinovat de un fel de duplicitate.

— Mîine atunci ! Promiți ?

— Da, promit.

— La revedere, Tom, strigă ea iar spre bucătărie.

Tom ieși să o salute la plecare, ștergîndu-și mîinile ude cu un șervet nu tocmai proaspăt, zîmbindu-i timid, puțin încurcat.

— *Ciao,* Tom ! repetă ea, ridicîndu-se pe vîrfuri ca să-l sărute pe obraz.

Frank nu putu să nu-i admire stăpînirea de sine. Primi și el un sărut cast pe obraz.

Rămaseră amîndoi în dreptul ușii să o urmărească din ochi cum coboară panta ; zîmbeau,

fiecare cu ale lui. Ea se întoarse la un moment dat ca să le facă semn cu mîna, surîzînd. Surîsul ei dintotdeauna, gîndi Frank, aceeași afecțiune spontană, copilărească, același salut adresat în mod egal fiecăruia dintre ei. Văzînd-o cum se îndepărtează cu pași sprinteni, simți un imbold puternic să fugă după ea, să rămînă cu ea, numai cu ea, iar nu cu Tom, care stătea acum lîngă el ca un reproș, ca un element exterior care trebuie să fie împăcat, care merită și cere explicații. Ce mai era oare de explicat ?

*

— Intrăm ? întrebă Tom. Mi s-a făcut frig.

— Da, desigur, răspunse Frank cu părere de rău.

Se gîndi acum dacă e cazul să-i spună, pe urmă îi veni în minte că ar fi bine să se vadă cu Joe, să-i povestească lui ce i s-a întîmplat. Bineînțeles că Joe va înțelege pe dată, poate că-i va da și un sfat. I se părea chiar că acum a intrat în cercul lui Joe, părăsindu-l pe Tom. Îndemnul de a pleca de acolo, din vîrful colinei, nu atît pentru a o ajunge din urmă pe Anna, cît pentru a scăpa de Tom, devenise atît de puternic încît simți cum i se încordează mușchii picioarelor. Acum era momentul. Putea spune, de pildă : „Am să-i spun ceva Annei" și să dispară, urmînd să inventeze o scuză mai tîrziu. Dar lăsă momentul să treacă, rușinat, incapabil să dezerteze.

Îl urmă, în schimb, pe Tom în bucătărie, se așezară la masă : *spaghetti al sugo, manzo bollito* cu salată verde și vinul roșu obișnuit. Mîncau în tăcere. Frank se temea de întrebările inevitabile, se întreba, înghițind cu noduri, dacă le va putea evita, știind din capul locului că orice speranță era zadarnică. Mai devreme sau mai tîrziu, cele întîmplate vor fi cunoscute și era mai bine să fie cunoscute acum. Altfel lucrurile se vor înrăutăți, se vor complica din cauza aparenței că între ei a intervenit o minciună. Știa că Tom îl așteaptă să deschidă discuția, avea prea mult tact ca să-l provoace. Dar ce putea spune ? Am avut-o ? Am dezvirginat-o ?

Dădu pe gît paharul cu vin și rosti cu voce plată, albă :

— Am făcut dragoste.

Tom era la mașina de gătit, tranșa bucata de rasol. Întoarse doar puțin capul.

— Dragoste zici ?

— Da, răspunse Frank.

Rămase tăcut, cu ochii ațintiți în farfuria goală.

După o clipă de nedumerire, Tom se apucă iar să taie carnea, așteptîndu-l pe Frank să vorbească mai departe. Văzînd că acesta tace, întrebă el, peste umăr :

— Și cum s-a întîmplat ?

— Presupun că ea m-a sedus, mormăi Frank.

— Așa presupui tu ?

— De fapt, așa s-au petrecut lucrurile. Eu sînt de vină. N-ar fi trebuit să ajungem acolo.

Abia acum Tom se întoarse, aducînd farfuriile pline.

— Dar era fată mare, spuse el uimit, apoi adăugă încurcat : Cel puțin așa am crezut noi.

— A fost fecioară, zise Frank scurt, lăsîndu-și iar capul în jos.

Tom se lăsă greu pe scaun.

— De necrezut.

— Nu-i deloc de necrezut. Ba e chiar înspăimîntător.

— Și acum ce se întîmplă ?

— Ascultă, Tom, zău că nu știu ce o să se mai întîmple. Mi-e rușine de mine. Nu trebuia să permit să ajungem atît de departe.

Dar în vreme ce spunea aceasta, știa și el că ceea ce zice este doar în parte adevărat, că, pe un alt nivel, creștea în el un simțămînt nou, vibrant, de regăsire de sine.

— Și eu care credeam că numai despre americance se poate spune că seduc bărbații, observă Tom, revenind la un ton mai relaxat.

— Se pare că e contagios. Dar nu știu cum naiba de am pățit-o eu.

— N-aș zice că ai pățit-o rău, zîmbi Tom. Judecînd după cele întîmplate...

Fără să vrea, Frank rîse.

— Acum ar trebui să fug în codru.

— Sînt ceva păduri bune prin împrejurimi. Dar să nu spui că eu nu te-am anunțat de la început.

— Ce anume ?

— Că te iubește. Ce naiba, ai uitat ? Că e ceva serios la mijloc.

— Asta așa este, încuviință Frank. Mi-a și spus o groază de lucruri.

— Ce ți-a spus ?

— Că ne-am ascuns în găoacea noastră. Că nu știm nimic despre Italia. Că, de fapt, noi nu ne-am desprins niciodată de America.

— A spus ea asta ?

— A spus-o.

— Și tu ai crezut-o ?

— Sigur că n-am crezut-o.

Ba mai mult, Frank își dădea acum seama că vorbele ei nici nu-l afectaseră prea tare, că toate înțepăturile și acuzațiile ei își pierduseră sensul, se topiseră în actul dăruirii de sine.

— Dacă mă uit pe fereastră, observă Tom, nu prea văd America.

— Așa e. Dar știi și tu ce are ea în vedere.

— Da, cred că știu.

— Ea pare să creadă că noi am renunțat la viață.

— La viață sau la America ?

— La amîndouă, bănuiesc eu.

— Nu-i același lucru. Măcar sper că nu-i același lucru.

— Să te-audă Dumnezeu.

— Și ce-a mai spus ?

— Ce mi-ai spus și tu. Că mă iubește.

— Ai văzut ?!

— Tom, nu e decît o închipuire de-a ei, despre mine și despre ea însăși.

Din cealaltă parte a mesei, Tom îi aruncă o privire atentă, scrutătoare.

— Dar tu o iubești ?

— Țin foarte mult la ea, Tom, răspunse Frank după o scurtă ezitare. Întotdeauna am ținut la ea. Însă mai mult ca la o fiică.

— Acum ai ajuns și la incest ! rîse Tom.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Tom ! Nu-i deloc de rîs.

— Scuze. Ai să te însori cu ea ?

— Cum pot eu să mă însor cu ea ? întrebă și Frank, gîndindu-se aproape în aceeași clipă : și de ce nu, de ce nu ?

— S-ar putea ca ea asta să-și dorească. Să o duci în America. E o modalitate sigură de a ajunge acolo.

— Ea nu gîndește în felul acesta.

— Ce te face să fii atît de sigur ?

Pentru că o cunosc, își zise Frank în sinea lui, pentru că am fost cu ea.

— Sînt sigur, asta e, spuse el cu voce tare. Ea are ideile ei despre libertate. Ții minte ce am discutat data trecută. Fac și eu parte din această viziune, face parte și America, dar nu în sensul la care te-ai gîndit tu.

— Atunci în ce sens ?

— Ca un fel de simbol. La fel ca și virginitatea ei.

— Ei bine, cu asta s-a terminat.

— Poate că asta și-a dorit ea.

Gîndul acesta îl tulbură. Părea prea logic pentru a fi dat la o parte. Poate că, într-adevăr, se folosise de el într-un mod mult mai subtil decît își închipuia Tom.

— Atunci nu mai trebuie să te învinovățești atîta, spuse Tom. Nu e vorba de tine. E vorba de un simbol !

— Te-am cam dezamăgit, Tom, nu-i așa ?

— Pe mine ? Cum să mă dezamăgești ? Nu sînt însurat cu tine ! Poate că eu te-am dezamăgit, în calitate de înger-păzitor. N-am fost eu cel care te-a lăsat singur cu ea ?

— Așa e, m-ai lăsat, se mai lumină Frank pentru o clipă. Dar pe naiba, Tom, asta nu e o scuză.

— Oricum, lucrurile nu se termină aici.

— Probabil. Nu știu cum dracu se face, Tom, dar eu nu sînt învățat cu aventurile amoroase, mai ales cele de felul acesta.

Frank închise ochii îngrozit, răsucind în minte perspectivele și posibilitățile.

— Poți să-ți imaginezi ce s-ar putea să se întîmple acum ? De pildă, să afle taică-său.

— Sau Giorgio !

— Tom, cum naiba aș mai putea să continui ?

— Dar ea ar accepta să nu ?

— N-ar avea încotro.

— Mă cam îndoiesc. Oricum, bănuiesc răspunsul.

— Ascultă, Tom. Și ce se întîmplă dacă lucrurile merg mai departe ?

— Nu știu. Dar pot să ghicesc ce se va întîmpla dacă tu încerci să-i pui capăt.

— Am să vorbesc cu ea, spuse Frank exasperat. Trebuie să-și dea și ea seama.

Dar tot el simțea că aceasta se referă în aceeași măsură și la el.

— Pînă acum nu prea și-a dat seama, observă Tom. Iar eu nu mi-am îndeplinit cum se cuvine rolul de dădacă.

— Ea nici nu s-a gîndit la asta. Adică la ceea ce s-ar putea întîmpla mai departe.

— Să rămînă însărcinată, de exemplu. Doamne ferește !

— I-am și spus-o.

— Și ea ?

— Mi-a zis că acum nu e nici un pericol.

— Să sperăm că așa este. Cred că e practic imposibil să-ți faci un avort la Florența.

— Poate că va trebui să mă însor cu ea, rosti încet Frank, simțind același amestec ciudat de teamă și încîntare.

— Cel puțin poți folosi ideea ca un motiv pentru a nu mai continua.

— Cam asta ar fi, mărturisi Frank. Dar, martor mi-e Domnul, e un argument cam subțire.

De fapt, își dădea seama și el că n-are nici o valoare, nu-i decît o baricadă de paie în calea pasiunii ei năvalnice.

— Iar tu te-ai ascuns în găoacea ta, îl tachină Tom. După cît se pare, n-ai reușit prea bine.

— Are niște idei cu totul stranii.

— Ideile ei nu m-ar deranja prea tare. Sînt vechi precum lumea. Ce e real și ce nu-i real. Ce e viața și ce nu e viața. Ea trăiește în realitate, iar noi nu.

— Chiar asta și spune.

— Ei bine, curînd vom reveni și noi la realitate. Atunci să ne-ajute Dumnezeu. Mi-e groază de realitatea Americii.

— De dinamismul Americii.

— De conformismul Americii. Eliot are dreptate. Nu sîntem făcuţi să suportăm prea multă realitate. Unii sînt în stare să înghită mai mult, asta-i tot.

— Şi cum dracu defineşti realitatea ?

— A, eu ştiu cum ai defini-o tu, chiar foarte bine. Okay. Realitatea este atunci cînd te afli unde n-ai vrea să fii, faci ceea ce n-ai vrea să faci, trăieşti printre oameni pe care nu-i suporţi. Realitatea este ceva cu care eşti silit să te împaci.

— Oriunde te-ai afla, adăugă Frank, cu un surîs amar.

— Desigur. Te loveşte indiferent unde te găseşte.

— Eu încerc să mă împac cu ceva, numai că nu prea pare real.

Într-adevăr, părea tot mai puţin real din momentul în care propria lui stare de spirit începuse să se modifice, trecînd de la euforie la dubiu, de la îndoială la exasperare. Ascultîndu-l pe Tom, îşi dădu seama cum se estompează amintirea bucuriei fizice pe care o resimţise, după cum dispare soarele în spatele unui pîlc de nori. Ceea ce făcuse i se părea acum tot mai periculos şi mai absurd. În această privinţă era acum de acord cu Tom, dar totuşi nu-i convenea ca acordul său să fie considerat ca ceva de la sine înţeles, ducînd implicit la presupunerea că nu ar exista un alt mod de a privi lucrurile.

— Încă nu pare real, îl linişti Tom. Vine şi asta, cu timpul.

— De unde atîta timp ?

— Nici eu nu vreau să trăiesc în America cea reală ! izbucni Tom cu o vehemenţă neaşteptată. Aş vrea să am posibilitatea să aleg şi să culeg, să păstrez lucrurile care mi-au plăcut, să le pierd pe cele care mi-au displăcut.

— Şi cum e cu Italia cea reală ?

— Bănuiala mea este că nu se deosebeşte prea mult de America cea reală, sau de realitatea oricărui alt loc. Genul de lucruri pe care le-am văzut în timpul războiului. Tu ai văzut mai multe decît mine. Suferinţă. Durere. Oameni îngroziţi. Oameni care-i bat pe alţi oameni. Fascismul. Anarhia. Toate acestea au fost reale.

— Nu cred că asta e ceea ce a avut Anna în vedere.

— Poate că nu, dar, pînă la urmă, tot la asta se reduce. America cea reală. America lui Eisenhower. America lui McCarthy. De ce să trăieşti acolo dacă poţi să o eviţi ? Şi apoi, cine are nevoie de Florenţa cea reală doar aşa, în sine ? Florenţa cea de fiecare zi. Oameni care se îmbrîncesc să se urce în tramvai, care aşteaptă ore în şir la tot felul de ghişee, care încalcă regulile de circulaţie, care îi înşală pe turişti ? Mai există şi o altă Florenţă, iar florentinii ştiu aceasta. Ea se află în lucrările lui Massaccio, Botticelli şi Fra Angelico, se află la *Accademia*, la Uffizi şi în mormintele familiei Medici, se află în cupole şi în *i campanilli*. O găseşti oriunde îţi arunci privirile. Pentru mine e la fel de reală.

— Şi pentru mine, spuse Frank.

— Dar, după cît se pare, mai puţin pentru Anna.

— A, este destul de reală și pentru ea. Numai că pe ea o deprimă.

— Atunci aceasta este realitatea ei !

— Acum nu-ți mai place de Anna ? întrebă Frank, sesizînd un accent de ostilitate.

— Știi bine că Anna mi-a plăcut întotdeauna.

— Doar pînă azi, zise Frank, iar în gînd trase concluzia : nu ea îți place, ci ei, ea fiind numai o parte din noțiunea de „ei".

— Nu m-am dezmeticit de surpriza zilei de azi. Nu încă.

— Mă întreb dacă eu am să mă dezmeticesc vreodată.

— Dar ea ?

— Dumnezeu știe. Cred că cel mai bun lucru ar fi să putem reveni exact la situația dinainte.

— Noi am putea, spuse Tom. Ea nu poate.

— Okay, okay. Știi la ce mă refer. Nici locșorul acesta nu va mai fi ca înainte, Tom. De fiecare dată cînd aud soneria, am să mă întreb cine naiba o fi. Ea ? Taică-său ?

— Poate Giorgio, rîse Tom.

— Păi da, și el.

— Mesagerii realității.

— Ai realității lor.

— Ei, oricum, latinii au fost întotdeauna realiști. Noi sîntem cei romantici.

— Mă tem că ai dreptate.

— De aceea sîntem atît de vulnerabili în fața lor.

— Cu greu ar putea fi cineva mai vulnerabil decît sînt eu acum, mormăi Frank.

— Mă întreb ce-o fi acum în capul Annei.

— Nu știu. Nici nu îndrăznesc să mă gîndesc.

— Mă duc să fac o cafea, spuse Tom, sculîndu-se de la masă.

Cum trebăluia la mașina de gătit, scăpă din mînă o ceașcă ; aceasta căzu pe pardoseala de gresie, spărgîndu-se în zeci de cioburi.

Capitolul 4

Simțea nevoia să se întîlnească cu Joe. Și, implicit, mai resimțea o nevoie, pe care o intuia, dar nu voia să o formuleze, aceea de a scăpa de Tom. Dormise foarte puțin, întins pe aceeași canapea unde se iubise cu ea, încercînd, pe rînd, simțăminte de vinovăție și încîntare, care se anulau reciproc, pînă cînd își zise că așa trebuie să se simtă un sărman cîine de laborator ; atunci trebui să se scoale, să aprindă veioza, să fumeze o țigară, să încerce, fără succes, să citească ceva.

Se întrebă dacă Tom doarme, probabil că nu dormea nici el, apoi începu să recapituleze în minte tot ce se întîmplase cu Anna, tot ce se spusese în discuția lui cu Tom, regretînd ba că a spus ceva în plus, ba că nu a dat replica ce se cuvenea, mereu preocupat de reacțiile posibile ale lui Tom. Simțise la el o suferință ascunsă, pe care și-o trădase doar prin cîteva expresii anodine, printr-un rîs lipsit de voioșie. Acum cele întîmplate îi apăreau de o inevitabilitate înspăimîntătoare, întregul lor univers sărise în aer. Lacrimile, sărutul, iar acum, ca o calamitate, consumarea ispitei. Ea îl sedusese ? Sau el pe ea ? Ce mai conta acum ?

Și totuși știa, dar nu înceta să se minuneze, că el fusese cel sedus, culmea, de o fecioară. Își aminti deodată de bucuria ei sălbatică în clipa în care o pătrunsese, ceva dincolo de simpla plăcere senzuală, un fel de triumf extatic. Era, într-adevăr, vorba de un simbol, aici Tom avusese dreptate, mult mai multă dreptate decît și-ar fi putut închipui vreodată, iar ea dorise distrugerea acestui simbol. Nu numai de durere, nu numai de plăcere țipase ea atunci. De fapt, își proclamase victoria.

Oricine ar fi putut fi în locul meu, gîndi el cu o subită amărăciune, orice american, oricine, numai italian să nu fie, italian ca Giorgio. Apoi îi reveni în minte cum îi spusese că îl iubește, expresia feței ei, nevoia ei de a-l revedea cît mai curînd și înverșunarea lui se risipi ca prin farmec. Clipa aceea de dăruire totală, țipătul ei îi ștergeau acum îndoielile. Dar dacă pentru el mai putea exista vreo consolare, pentru Tom nu era nici una. Relațiile lor speciale cu familia Bertolini se sfîrșiseră pentru totdeauna. Tot ce mai rămînea, dacă mai rămăsese ceva, era o înșelătorie, o mascaradă. Orice invitație la ceai, fie că Anna era sau nu prezentă, nu mai putea fi decît o parodie, tarată de faptul că amîndoi știau ce se întîmplase, știau ce se va întîmpla dacă se află. Prietenia lor se transformase în complicitate.

El, cel puțin, o avea pe Anna, avea iubirea ei, cu toate complicațiile legate de aceasta. Tom nu avea nimic. Nu pot să-l acuz, gîndi Frank, nu pot să-i reproșez simțămintele lui

de acum. Și cum aș putea? Dar, dincolo de reproșuri, rămînea gustul amar al resentimentului.

Șase luni li se păruseră o nimica toată, dar acum i se înfățișau ca o durată nesfîrșită, o perioadă în care s-ar putea petrece multe lucruri îngrozitoare. Una după alta, i se perindară prin minte năluciri ale nenorocirilor posibile. Să rămînă însărcinată. Să se pună problema unui avort. Dar dacă ea nu vrea? Să fie descoperiți. Tatăl ei la ușă. Mama în lacrimi. Giorgio, cu mîndria lui supradimensionată de mascul italian. Cuprins de panică, se gîndi să fugă, dar nu în Statele Unite, poate la Roma. Ar putea beneficia și acolo de bursa de veteran. Dar dacă ea vine după el la Roma? Atunci, poate, Parisul. Îi plăcuse la Paris, cînd fusese acolo cu Tom. Dar atunci ce face Tom, unde se duce?

Nu, mai bine să rămînă. Gîndul de a părăsi Florența îl durea prea tare, cu atît mai mult dacă era vorba să plece acum. Însemna să o părăsească pe Anna. Nu pot să fac una ca asta, se gîndi el. Și nici nu dorea. Oricare i-ar fi fost intențiile și indiferent de rolul pe care ea i-l atribuise, tînjea de dorul de a o avea din nou.

La micul dejun erau amîndoi posaci. Se purtau de parcă avuseseră o ceartă în ajun, iar acum le era rușine. Tom ieșise mai de dimineață să cumpere ziarul „La Nazione". Îl citi la masa din bucătărie, într-o tăcere întreruptă doar de cîte un rîset scurt, deși nu reproducea

nimic cu voce tare. Nici unul dintre ei nu pomeni de Anna.

— Eu mă duc, spuse Frank, ridicîndu-se în picioare.

Nu era nevoie de nici un fel de subterfugii. Era rîndul lui să meargă la piața San Lorenzo, iar Joe locuia acum prin împrejurimi.

— Avem nevoie de făină, zise Tom, aproape că s-a terminat. Și vezi și de niște brînză de capră, dacă găsești.

— Okay.

Frank se opri în ușă, căutînd cuvîntul potrivit sau așteptîndu-l din partea lui Tom. Nici unul dintre ei nu-l rosti. Tom ridică ochii de pe ziar, îi zîmbi timid, evaziv, apoi se cufundă iar în lectură.

— Atunci *ciao*.

Dimineața era senină și răcoroasă. Mînați de un vînt proaspăt, pîlcuri de nourași albi treceau grăbiți pe cer. Coborînd colina cu o sacoșă mare, împletită, petrecută pe braț, Frank se simți deodată mai bine dispus și plin de viață; îl bucurau adierea molatică, priveliștea coamelor verzi ale colinelor din depărtare, dincolo de La Costa, argintul șerpuitor al rîului.

Îi va povesti lui Joe, va sta de vorbă cu el. Știa că-i va face plăcere. Ceea ce voia de la Joe era ce nu putuse obține din partea lui Tom: un sprijin, o absoluțiune, o complicitate. Nu era însă și altceva la mijloc, ceva mai ignobil? Poate dorința de a-l concura pe Joe, de a se lăuda, de a-i spune că nu e singurul? Nu e exclus, își zise el în vreme ce traversa Ponte Santa Trinità, învîrtindu-și sacoșa în

mînă, ascultînd rateurile pe care, invariabil, le dădeau motoarele mașinilor în momentul în care ajungeau la capătul podului de tip Bailey. Nu-i exclus deloc. Și ce contează ?

*

Joe nu era singur. Îi deschise ușa atelierului cu o mutră adormită, cu părul ciufulit ; era în picioarele goale, abia trăsese pe el un halat de baie albastru, scurt.

— Ia te uită cine-i aici ! Cît o fi ceasul ?

— Zece, răspunse Frank.

— Al naibii să fie. Și eu tot mai dormeam.

— Îmi pare rău.

— N-ai de ce. Îmi pare bine să te văd, zise Joe cu un zîmbet larg, prietenos. Hai înăuntru. M-am întîlnit cu Tom. El trebuie să-ți fi spus că sînt aici.

Din cealaltă cameră se auzi o voce guturală de femeie, cu accent german :

— Cine-i acolo, Joe ?

— E Frank, îi strigă el. Un prieten de-al meu. Apoi în șoaptă, către Frank : Ea e Erika. Și-a părăsit bărbatul și a venit la mine. El e sculptor. Mi-a picat aseară de la Milano.

— O așteptai să vină ?

— Niciodată nu știu la ce să mă aștept. Poate vrea să rămînă la mine, poate nu. Are trei copii. E din Viena. Dar, îl privi el pe Frank mai îndeaproape, arăți cam bine. Parc-ai fi fericit.

— Ei bine, chiar sînt, zise Frank, dîndu-și seama că așa și este.

— Joe ! se auzi iar glasul femeii.

— Okay, vin îndată. E încă puțin cam speriată, îi explică el în șoaptă lui Frank.

— Eu mai bine plec.

— Nu, rămîi. Își revine ea. Mă duc să fac o cafea.

Rămas singur, Frank avea acum senzația că, în sfîrșit, poate sta de vorbă cu Joe pe picior de egalitate, că nu se mai află în afara acelei lumi erotice, închise, la care, pe vremuri, avusese acces numai în calitate de ambasador, de necombatant, numai ca să ofere mîngîiere și compasiune. Se uită în jurul lui prin atelier. Galeria de fotografii era tot acolo, numai portrete de ale lui Joe — Joe îmbufnat, Joe serios, Joe surîzînd — și cîteva pînze pe care nu le mai văzuse înainte, toate într-o notă de vechime, sumbre, abstracte, punctate numai uneori cu o explozie de culoare.

Joe reapăru peste vreo zece minute, îmbrăcat într-o cămașă cadrilată, de lînă, și permanenții lui ginși.

— Vine și ea îndată, spuse el. Eu mă duc să fac cafeaua.

În sinea lui, Frank își zise că, pentru prima oară, îl vede pe Joe mai îmblînzit, mai domesticit. Trebuie să se fi întîmplat ceva cu el. Erika era o noutate, își dădea seama după glas. Pînă atunci nu întîlnise niciodată o femeie ca Erika în preajma lui Joe, cel puțin dintre cele pe care le cunoscuse la Florența. Era oare Joe fericit ? Greu de spus. Flatat de sacrificiul ei ? Speriat de faptul că a fost urmărit ? Frank fusese și el urmărit, căzuse și el pradă. Interesant de făcut o comparație.

Bucătăria era mică, destul de primitivă ; oale și tigăi nespălate, o mulțime de farfurii, unele pline de resturi de mîncare, zăceau în dezordine în chiuveta emailată și pe toată suprafața mesei înguste.

— Știe să și gătească, zise Joe. Asta e ceva.

— Face și curățenie ?

— Asta-i altceva ! E o femeie puternică. S-a plictisit de bărbatu-său. El e francez. Multe din lucrările lui sînt bune, dar cam epigonice. A stat prea multă vreme în Italia. Am cam simțit eu ce va să se întîmple, dar n-am putut evita deznodămîntul. Știi doar că nu-mi place să stric casele oamenilor.

— Cred că anumite lucruri generează anumite consecințe, spuse Frank filozofic.

— Însă trebuie bine stăpînite. Altfel îți scapă din mînă.

— A, desigur.

— Și tu ? Cum îți merge ? Cum te-mpaci cu Tom ?

— Cu noi e... bine. Doar că mie mi s-a întîmplat ceva ieri.

Joe îi aruncă o privire piezișă.

— Ție ? Ceva bun sau rău ?

— Cum să spun ? Și bun și rău.

Chipul lui Joe se destinse într-un zîmbet de plăcere și surpriză.

— O tipă ? Te-ai îndrăgostit ?

— Eu știu ?... S-ar putea.

— Ea e îndrăgostită de tine ?

— Zice că este.

— Minunat. Splendid ! Zici că s-a întîmplat ieri. Cum s-au petrecut lucrurile ? Cine-i fericita ?

— Aici e necazul. Cum s-a întîmplat și cine e ea. E o italiancă.

— Italiancă ! Colosal ! Cîți ani are ?

— Douăzeci.

— Douăzeci ! Italiancă ! Asta mai zic și eu. Așa ceva mie nu mi-a reușit niciodată. Și cît timp am stat în Italia ! Cîte fete am avut ! Dar niciodată o italiancă. Numai străine, italiencele vor prea mult. Durează și prea mult timp. Vor neapărat să se mărite. Cea de care vorbești nu vrea să se mărite cu tine ?

— Nu mi-a spus așa ceva.

— Douăzeci de ani ! Italiancă ! Te-a pus jos și nu vrea să se mărite cu tine ! Asta-i ceva senzațional ! Nemaiauzit !

— Și îngrijorător.

— Auzi, îngrijorător ! Și de ce, mă rog, să fie îngrijorător ?

— Ție pot să-ți spun cine e, dar e secret, să știi.

— Bine, am înțeles.

— Este Anna.

— Care Anna ?

— Tu n-ai cunoscut-o, dar ți-am vorbit despre ea. Ții minte, familia Bertolini. Știu că ți-am pomenit de el. Unde ne duceam noi la ceai în fiecare duminică.

— Da, cred că-mi amintesc. Mi-ai vorbit despre ea, am spus că aș vrea să o cunosc, dar voi nu m-ați lăsat.

— Şi ea dorea să te cunoască pe tine !
— Şi asta-i cea cu care te-ai culcat ?
— Ea e.
— Bravo ! Mă bucur pentru tine.
— Da, dar sînt şi probleme.
— Sigur că sînt şi probleme. Femeile italiene îţi creează mereu probleme. Marea ta problemă va fi să scapi din strînsoare. Toate vor să fie *fidanzate*, logodite, iar după aceea vor să fie *sposate*, măritate.
— N-a spus nimic despre asta.
— N-a avut timp. Abia ieri s-a întîmplat, nu-i aşa ? Pe mine mă uluieşte însuşi faptul că s-a întîmplat. Probabil că, într-adevăr, te iubeşte.
— Ea aşa spune, zise Frank, lăsînd capul în jos.
— Splendid ! Extraordinar ! Şi tu o iubeşti ?
— Asta nu ştiu.
— Eşti mai în siguranţă dacă nu te îndrăgosteşti. Abia atunci se încurcă treaba. Atunci poţi s-o bagi pe mînecă.
— A fost fecioară, Joe, zise Frank încet.
— Hopa ! Din ce în ce mai bine ! Şi mai incredibil ! Ai reuşit tu să păcăleşti o italiancă, fată mare ?
— Nu ştiu cine pe cine a păcălit. N-a fost aşa cum crezi tu.
De fapt, felul în care, în mod evident, Joe credea că s-au petrecut lucrurile îl deprima şi îl irita.
— Atunci cum a fost ? Spune-mi tu cum a fost !

Cafeaua începuse să bolborosească în aparatul de filtru. Joe se sculă de la masă, turnă două ceşcuţe minuscule şi se aşeză la loc, numai urechi.
— A fost un fel de crescendo, începu Frank. A pornit din nimic. Apoi a prins viteză şi n-am mai putut să mă opresc.
— Ai vrut tu să te opreşti ?
— Da, am vrut. E foarte tînără, Joe. Eu sînt cu mult mai în vîrstă. Iar ei i-au intrat în cap nişte fantezii.
— Ce fel de fantezii ?
— Despre mine. Despre State. Vrea să ajungă acolo.
— Cine nu vrea ?
— Eu, de pildă.
— Ei da, asta-i ceva mai ciudat. O chestiune strict personală. Dacă aş fi copilărit la Seattle, iar nu la New York, poate că nici mie nu mi-ar fi convenit să mă întorc acasă.
— Tom n-a copilărit la Seattle.
— Ştiu, a copilărit în Vestul Mijlociu. Chiar mai rău. În mijlocul preriei. Dar New York-ul este centrul unde se întîmplă totul.
— Ştiu, zise Frank, zîmbind strîmb. Nu mi-o spui pentru prima dată.
— Ce vă prind eu că citiţi cînd trec pe la voi ? Tu şi cu Tom. Revista „New Yorker", „Times Book Review".
— Asta nu înseamnă că trebuie neapărat să-ţi placă New York-ul.
— Ei i-ar place New York-ul. Italienilor le place la New York. Ar pune-o pe jar. Ar fa-

ce-o praf. În special dacă vine dintr-un oraş ca ăsta; unde tot ce era să se întîmple s-a întîmplat deja. Cine nu preferă viitorul faţă de trecut ?

— Eu sînt unul din ăia.

— Oamenii au nevoie şi de trecut şi de viitor. Artiştii poate mai mult decît oricine. Totul e să potriveşti bine proporţiile. Vin aici, mă uit la ce s-a făcut, le absorb pe toate, apoi mă întorc la New York şi folosesc acele lucruri de care am nevoie.

— Mie să nu-mi faci propaganda New York-ului, zise Frank.

— Şi mie să nu-mi faci propaganda Florenţei, adică singură, fără New York.

Se auzi lipăit de picioare goale pe culoar; Erika băgă capul pe uşă.

— Aţi făcut cafea ? Am mirosit eu !

— Avem şi pentru tine. Dînsul e Frank. Locuieşte aici, la Florenţa.

— Hello, Frank ! spuse ea şi îi întinse, zîmbind, o mînă cam pătrăţoasă, puternică.

Nu semăna deloc cu celelalte iubite ale lui Joe pe care Frank le cunoscuse. În primul rînd, era bine trecută de treizeci de ani. Avea un păr blond, lucios, tuns scurt, sever, ochii albaştri, scînteietori şi un ten bronzat, bătut de vînt, cum au cei care petrec mult timp în aer liber. Avea un trup mic, bine clădit. Îmbrăcase un balon peste cămaşa de noapte albă, lungă.

— *Ah, caffè !* exclamă ea în clipa în care Joe îi întinse ceşcuţa. *Bello, bello !*

Închise ochii şi strînse din nas, mimînd o încîntare totală. Zîmbea des, arătîndu-şi dinţii

albi, frumoşi, mai mult lui Joe, dar uneori şi lui Frank.

Inspira o senzualitate viguroasă, un aer, îşi zise Frank, de sălbăticiune abia scăpată din captivitate şi care abia învaţă să-şi preţuiască libertatea. Îşi plimbă mîna pe obrazul lui Joe, apoi în jos, spre gît şi spre pieptul lui gol, păros, surîzîndu-i acum lui Frank.

— Mă duc să fac un duş. Vin imediat.

Fără să vrea, Frank o urmări cu privirea. Avea un mers elegant şi, în acelaşi timp, uşor provocator.

— Duş rece, spuse Joe cu admiraţie. Întotdeauna se spală cu apă rece. E o figură, nu ? La urmă, bărbatu-său nu se mai putea înţelege deloc cu ea. Nici n-o prea satisfăcea. E fantastică la pat.

— Pot să-mi închipui, zise Frank.

— Nu cred că-ţi poţi închipui. Nici eu nu mi-aş fi închipuit. Acum spune-mi cum ţi-a mers ţie. Deci, eşti sedus de o fată mare. Nebunie curată !

— Părea să ştie o groază de lucruri.

— Aşa se întîmplă cu fetele de pe-aici. E ceva care nu-i în regulă. Ipocrizie multă. Atîta timp cît pot să-şi păstreze virginitatea, totul e permis. La fel ca fetele de liceu din America. Te lasă să te joci cu ele, să le mîngîi în toate felurile, numai să nu treci de ultima limită. Însă Anna ta e altceva. Pare să aibă mai mult curaj.

— Sigur că are. Dar ce naiba mă fac eu ?

Întrebarea, îşi dădu seama de îndată, era inutilă. Joe nu-i putea spune ce să facă, ci

numai ce ar fi făcut el în această situație, iar Frank știa bine că nu va proceda niciodată la fel ca Joe. În plus, Joe nu știa nimic despre Anna, nimic în afară de ce îi spusese el acum, că îl sedusese. Pînă la urmă, acesta era mediul lui Joe, o lume de urmăriri și cuceriri, unde realitatea începea în pat, chiar dacă acum, de cînd cu Erika, se arătau și alte semne.

— Cum ce să te faci tu? Continui să faci ce-ai mai făcut o dată, ce dracu! Asta își dorește și ea.

— Ea nu e turistă, Joe. Are familia aici.

— Crezi că le spune?

— Nu, nu cred. Nu e prea fericită în familie. Ba are chiar o anumită ostilitate. Familia e unul dintre principalele motive pentru care vrea să scape de aici.

— Atunci nu-ți rămîne decît să fii prudent. Nu-ți asuma riscuri inutile. Să nu fii văzut cu ea.

— Nu-i chiar așa de simplu.

— E drept, dar ești pe picior de plecare. Cît ți-a mai rămas? Șase luni? Asta ți-e rezolvarea problemei. Pleci și cu asta s-a terminat tot.

— Poate pentru mine.

— Și pentru ea. Se împacă ea cu gîndul. Nu-i decît o chestiune de timp. Iar la ele durează mai puțin. Italiencele știu să aibă mult simț practic.

După cum bănuise Frank din capul locului, Joe reducea totul la aceeași dimensiune. Un amor nu-i decît un amor, o iubită nu-i decît o iubită; poate să dureze o vreme, dar poate

să nu dureze, atunci treci la următoarea. Frank nu-și putea găsi aici mîngîierea pe care și-o dorise. Ceea ce era perfect în regulă pentru Joe nu putea fi nicicînd acceptabil pentru el. Iar orice complicitate i se părea nelalocul ei, o respingea. Pînă la urmă, găsea mai multă consolare cu Tom, care, cel puțin, o cunoștea pe Anna, îi știa familia, era conștient de toate implicațiile.

— Mi-ar place să o cunosc, declară Joe. Trebuie să mă prezinți. Pare să fie o fată senzațională.

— Chiar este, răspunse Frank, dus pe gînduri.

Acum Erika lipăi din baie înapoi la bucătărie.

— Gata. Joe mi-a spus o mulțime de lucruri despre dumneata.

— Nu e mare lucru de spus, zise Frank.

— Mi-a spus că dumneata ești bun la suflet și inteligent și că ai vrea să-ți trăiești viața la Florența.

— Așa este. Mi-ar place.

— Nu cred că mi-ar surîde să stau tot timpul aici. Am mai fost în orașul acesta. Acum mi-e bine la Florența. Dar, pînă la urmă, e un oraș mic. E mai plăcut decît Milano, dar prea mic. Cei din Milano nu se gîndesc decît la bani. E singurul lucru de care le pasă. Și soțul meu e tot la fel. Bani, bani, mereu bani. Cu cît aș putea vinde lucrarea asta? Cît au să-mi plătească pentru astălaltă? Dar Joe nu e croit astfel.

Spunînd aceasta, îi strînse brațul lui Joe cu un gest, gîndi Frank, plin de afecțiune și, în același timp, de posesivitate.

— Eu pictez, spuse Joe. Nu fac decît să pictez. Dacă cineva vrea să-mi cumpere tablourile, atunci le vînd. Dar de pictat le pictez pentru mine.

— Asta e singur cale în artă, decretă Erika.

— Nu este singura cale, o contrazise Frank, ferindu-și privirea. Multă vreme, artiștii Renașterii au lucrat la comandă.

— Așa era atunci, interveni Joe. Pe atunci mai erau oameni cu ceva gust. Familia Medici, papii, clanul Pitti. Ce a comandat Henry Ford ? Nici nu-i trece prin cap să cumpere un tablou. Sau frații Mellon. Ei ce-au comandat ? N-au făcut decît să cumpere ce li s-a spus că e valoros.

— Perfect adevărat, zise Erika. Timpurile s-au mai schimbat, prietene. Dar Joe tot va trebui să deschidă o expoziție.

— Chiar așa, se învioră Joe. Și aici și la New York. Dar mai întîi aici. Poate pe undeva în Via Tornabuoni. Pe urmă și la New York. Asta impresionează lumea. Sună și mai bine : „Imediat după succesul de la Florența !"

— Bun, zise Frank pe un ton neutru.

Erika îi aruncă o privire iute.

— Nu crezi că e o idee bună ? Nu crezi că va avea succes ?

— Sper din toată inima să aibă.

În ochii ei apăru o lucire rece.

— Va avea cu siguranță !

Și dacă nu are ? se întrebă Frank. Oare va da vina pe el ? Oare va mai rămîne cu el ? Se va supăra pe lumea asta rea ?

— La Florența s-ar putea să nu le placă, observă ea. Cei de aici sînt prea demodați, prea tradiționaliști. Totul este figurativ. Chiar și De Chirico ! Și Annigoni cu portretele lui idioate, pe care tot niște idioți le cumpără ! Sînt ridicoli !

— Are tehnică, spuse Frank.

— Numai tehnică !

— Tehnica lui e de împrumut, zise Joe.

— Tehnică pentru *la bourgeoisie*, adăugă Erika. Portrete pentru *les nouveaux riches*, pentru cei care s-au îmbogățit peste noapte !

— Ăștia întotdeauna și-au dorit portrete, spuse Frank. Încă din timpul Renașterii.

— Acum își doresc fotografii, zise Joe. Sau portrete care arată ca niște fotografii. Vor să arate mai bine în poză. Cui îi mai convine să picteze portrete în ziua de azi ? Arta portretului a murit. Nu mai are nici o valoare. Poate numai ceva în genul lui Picasso. Ceva care să-i șocheze.

— Deci, vom face expoziție ! hotărî Erika, strîngînd iar brațul lui Joe. Și o să vindem o groază de tablouri ! Nu la Florența, ci la New York.

— Vă doresc mult noroc, spuse Frank.

— Nu avem nevoie de noroc ! îl apostrofă ea.

Nu mai rămase mult la ei. Plutea ceva în aer care îl tulbura, îl punea în încurcătură. Joe era altul decît cel pe care îl cunoscuse, nu zdrobit și supus, ci mai degrabă prins în cîrlig,

plimbat în lungimea gutei, jucat din mulinetă ; ei nu-i mai rămînea decît să-l tragă la mal, să-l salte în minciog și să-și adjudece trofeul. Cînd Joe se lansa în una din tiradele lui obișnuite, Erika zîmbea, încuviințînd din cap, dar nu pentru a-și exprima acordul, ci mai degrabă pentru a-și etala, cu oarecare îndulgență, captura.

— Trebuie să mă duc să iau de mîncare, spuse Frank, ridicîndu-se de la masă.

— A, te duci la piață, zîmbi Erika, uitîndu-se amuzată la sacoșa lui, făcîndu-l, fără nici un motiv, să se simtă prost. Azi nu mă mai duc la piață. De zece ani tot fac piața. Zece ani am tot stat să pregătesc micul dejun. De astăzi am terminat !

Joe îi cuprinse umerii cu brațul.

— Azi te odihnești.

La plecare, Frank rămase cu imaginea surîsului ei satisfăcut și împăcat, de pisică sătulă.

Spectacolul pieței îl înveseli din nou. Se cufundă în acel labirint zgomotos, în continuă mișcare, vrăjit de amestecătura multicoloră de fructe, resturi de ambalaje, încălțăminte, stelaje cu rochii, veselă, strecurîndu-se cu greu prin mulțime, pe lîngă tarabe cu solduri, articole de galanterie, suveniruri, alimente. Tom și cu el își aveau negustorii favoriți. Dugheana de fructe în fața căreia se oprise acum era ținută de un prăvăliaș micuț, negricios, plin de neastîmpăr, care avea o nevastă taciturnă, cu brațe groase.

— *Oh-oh ! Capo ! Buon giorno !* îl salută el pe Frank în florentina aceea cîntată. *Oggi*

abbiamo mele ! Son tutti copolavori ! Azi avem mere. Toate sînt niște capodopere !

— Ale cui ? întrebă Frank.

— Ale naturii ! Ale Nemuritorului Părinte ! Sînt prea bune ca să le mănînci ! Prea bune ca să le vinzi !

— Dar nu prea bune ca să le cumperi ?

— *Ecco ! Bravo !*

Frank cumpără mere, portocale, pere și struguri din aceia cu bobul mic și dulce, apoi se îndreptă spre alte tarabe să ia carne, brînzeturi, făinoase, legume. Numai aici, își zise el, orașul capătă o viață proprie, aici simțea legătura nu monumentală, ci simplă, omenească, cu trecutul, deși era acolo și un monument al vechimii : San Lorenzo, cu zidurile lui înalte, aspre, masive.

Ieșind, în sfîrșit, din învălmășeală cu sacoșa grea sub braț, trecînd în liniștea relativă din Piazza del Duomo, Frank fu cuprins de o stare de euforie, sporită și de conștiința faptului că Anna se află la numai cîțiva pași, în San Marco, la universitate. Ce alt contact cu orașul putea fi mai viu, mai vibrant ? Ce oare îl putea face să nu se mai simtă ca un intrus, căruia i se refuză accesul la viața reală a acelor locuri ? Nici Joe nu reușise să ajungă la o asemenea împlinire. Joe avusese iubite americane, acum avea o austriacă, dar nu găsise niciodată o florentină. Începură să-i sune în cap tot felul de melodii, dar nu americane, dintre cele care fuseseră la modă în anii treizeci, mai degrabă cîntece voioase, sentimentale de ale lui Spa-

daro. La un moment dat, se trezi fredonînd : *Fi-renze, città d'ingegni arditi...*

Trecătorii se uitau după el, nedumeriți și uimiți, însă el pășea mai departe, cîntînd, fără să-i pese de ei.

*

După plecarea lui Frank, Tom se apucă să spele ceștile de cafea și farfuriile, mișcîndu-se lent, cu un aer absent. Apoi urcă sus și, cu aceeași încetineală, făcu focul în sobă. Terminînd ce avusese de făcut, luă în mînă autobiografia lui Cellini și se lăsă, cu un oftat, în fotoliul lui favorit. Trebuia, își zise el, să-și stabilească un punct de vedere. Dacă se simțea rănit, îi era rușine de acest sentiment. O reacție infantilă, dar nu mai puțin reală. Frank și Anna. Nu doar Frank, ci și Anna, nu doar Anna, ci și întreaga familie Bertolini și, alături de ea, Florența. Peste șase luni, își spuse, vei fi departe. Dar și aceste șase luni păreau acum searbăde, ca o osîndă. Și ce rost mai avea ? *Sub specie aeternitatis ?* Cu ce schimba asta situația ? Care îi va fi sensul atunci cînd se va afla iar în Statele Unite, îndeplinind cine știe ce slujbă plicticoasă ?

Slabă consolare. Durerea tot nu-i trecea. Trădare ? se întrebă. Pur și simplu caraghios ! Ce fel de trădare ? Sînt amîndoi oameni maturi și nu-mi datorează nimic. Trădare ! Trădări găsești aici în fiecare pagină. Răsfoi încet cartea, cu tot cortegiul ei de hiperbole, vanități, minciuni sfruntate, lăudăroșenii. Firește, Florența a fost din totdeauna un oraș al trădării : vezi clanurile Pazzi și Borgia, vezi Savonarola.

Tot nu ajuta la nimic. Rămăsese singur, părăsit de cei pe care îi iubise, în care avusese încredere. De-acum, prudent ca un melc, se va retrage în cochilia lui, neîncrezător față de străini, față de orice gest din afară. Fusese rănit de prea multe ori, silit să-și poarte durerea în însingurare. I se întîmplase și mai înainte, acum se întîmpla din nou, dar mai crud, mai neașteptat de usturător. Pierdea un prieten, pierdea o familie.

Zău că ești paranoic, își zise. Frank e încă prietenul meu, ce naiba ! Dacă mi s-ar fi întîmplat mie, dacă m-ar fi ales pe mine, n-aș fi făcut la fel ? Dar asta era de neconceput. Ea nu l-ar fi ales niciodată, iar el nu simțea nici un îndemn să procedeze în același mod.

Carpe diem, gîndi, trăiește-ți clipa ! Fiecare zi era prețioasă acum, cînd nu mai rămînea decît atît de puțin. Fiecare zi trebuia să fie folosită din plin, să devină memorabilă, să nu-l lase să se mai gîndească la orașul acesta. Avea să-și reia lucrul la monografia care, pînă acum, rămăsese nescrisă : „Artă și violență în timpul Renașterii". În felul acesta va avea un scop, o îndeletnicire pe care să se concentreze ; neglijase lucrul prea multă vreme, mai mult se jucase de-a scrisul. Nu-i rău fără bine, făcu el haz de necaz. Halal bine ! Mă rog, *faute de mieux*, în lipsă de ceva mai bun... Cam așa se prezintă situația.

Înapoi în cochilie, la bibliotecă ! Ah, bibliotecile ! De cînd se știa se tot ascunsese prin biblioteci. Mai puțin în liceu, unde biblioteca nici nu-și merita numele, doar cîteva rafturi de cărți plicticoase ; un moft, o formalitate peste care trona o femeie răutăcioasă, pentru care toți elevii erau niște dușmani, care dădea cărțile cu împrumut avînd aerul că nu le va mai revedea niciodată și trata fiecare cerere cu o suspiciune harpagonică.

Mult mai bună fusese biblioteca de la facultate, prilej de evadare din ghetoul vesel al universității, cu micile lui mizerii și fățărnicii, cu găștile în care el nu era primit, cu idolatria față de echipa locală de fotbal american. Uneori, se ducea și el să vadă înfruntarea dintre turmele de mastodonți ; nu pentru că îl interesa meciul și nici din dorința de a fi la fel cu ceilalți, ci doar din curiozitate, să afle și el motivul atîtor pasiuni. Erau frumoase acele după-amieze liniștite de toamnă, gazonul era de un verde proaspăt, copacii din jurul stadionului se coloraseră în roșu-ruginiu, auriu și galben, tribunele fierbeau de zgomot și culoare, dar spectacolul de pe teren îl deprima de fiecare dată. Numai izbituri și placaje nemiloase între acei gladiatori, a căror înverșunare se transmitea și în tribune ; adesea, spectatorii începeau să se bată între ei, cu fețele schimonosite de furie.

În schimb, biblioteca era un refugiu de liniște și pace. Aici găsea scăpare de premianții din asociația „Phi Beta Kappa“ la fel ca și de

microbiștii echipei de fotbal cu fanfarele lor asurzitoare și stolurile de majorete zănatice. Aici putea să citească liniștit, să studieze netulburat, departe de vîltoarea imbecilă și agitația sterilă a complexului universitar.

În armată nu avusese parte de un asemenea liman, viața de cazarmă nu lăsa loc pentru o retragere în sine. Greu îi fusese și după aceea, cînd, terminîndu-și studiile și refuzînd oferta de a rămîne în învățămîntul superior, predase o vreme într-un liceu. Dar în orașele în care funcționase ca profesor de liceu existau biblioteci. Avea o bibliotecă bună și la Florența.

Chiar și aici, în salonaș, își alcătuiseră un fel de mică bibliotecă, numai a lor, mai puțin austeră și protocolară, un loc unde puteai asculta muzică, puteai sta de vorbă și adulmeca mirosul fumului de la gura sobei. Acum, toate acestea luaseră sfîrșit. Refugiul fusese violat.

Rîse iar de unul singur. Auzi, violat ! Ce prostie ! Și totuși, uitîndu-se la canapea, cuvîntul îi reveni în minte. Aici se întîmplase. Aici ea l-a sedus pe Frank, sau invers, ce contează ? Aici fuseseră împreună, ea și el, și vor mai fi.

Și de ce nu ? își zise. Doar Florența nu e doar orașul lui Dante, ci și al lui Boccaccio. Dar știa el bine de ce nu. Oricît și-ar reprima sentimentele, ele îl urmăreau inexorabil. Nu se mai putea, trebuia să plece. Se simțea apăsat de atmosfera acelei încăperi. Bine că mai există și biblioteci pe lume. Deci, înapoi la bibliotecă ! Acolo, cel puțin, putea să-l citească

pe Cellini fără să fie tulburat de alte gînduri. Acolo putea să se cufunde în viața Renașterii și să se ridice deasupra prezentului.

— De ce-ai făcut tu asta, Anna? se auzi el, pe neașteptate, întrebînd cu voce tare.

Imediat își zise că a fost o absurditate. Fusese un reproș, nu o întrebare. Puteau fi zeci de motive care să o îndemne să facă ceea ce făcuse; Frank numise cîteva dintre ele, dar mai puteau fi și altele.

Îi lăsă o notiță lui Frank, cu scrisul lui clar, rotund, puțin școlăresc: „Sînt la bibliotecă. Nu mă aștepta cu prînzul". Știa că și acesta era tot un reproș și, ieșind pe ușă, se simți iar rușinat.

*

Trebuie să-i dau telefon, gîndea Frank, trebuie să-i dau telefon. Pe măsură ce se apropia ora prînzului, mergînd spre casă, simțea cum îi crește un nod în stomac. Și dacă n-o găsesc? Dacă răspunde maică-sa ori frate-său? Cum pot să spun: dați-mi-o, vă rog, pe Anna? Sau poate că se învîrtește pe lîngă telefon, așteptînd să sune, astfel încît, dacă maică-sa apucă să pună mîna prima pe receptor, să poată spune: „A, e Frank? Vreau să vorbesc și eu cu el!"

Și după aceea? Ea ce va spune? „Vreau să te văd. Trebuie să ne întîlnim. Trebuie!" Sau cam așa ceva. Gîndul acesta îl tulbură, îi stîrni alte întrebări. Unde, cînd, cum? Nu era decît un singur loc, asta era nenorocirea. Acasă la el. La el și la Tom. Asta însemna să-l implice

pe Tom, să trebuiască să-l roage, să-și asigure complicitatea lui. Cum naiba avea să facă așa ceva?

Trecu pe lîngă un mic bar care avea deasupra intrării semnul galben de telefon public. Se întoarse, dădu să intre, se răzgîndi brusc și porni mai departe. Mai trecu pe lîngă un telefon, fără să se oprească, apoi pe lîngă încă unul. Abia la al treilea, pe o străduță îngustă care purta numele de Via Porta Rossa, își făcu curaj să intre.

Mai fusese în bărulețul acela. Fata drăguță, durdulie, cu părul lung, castaniu, îi vîndu un *gettone*. Cîțiva bărbați, sprijiniți cu coatele de tejghea, își beau în grabă cafeaua, lăsînd cîțiva bănuți de bacșiș în farfurioară. Telefonul era în fundul încăperii, ascuns într-un colț întunecos, în spatele unui morman de cutii de carton. Cînd să bage fisa în aparat, își dădu deodată seama că a uitat numărul Annei, apoi i se păru că-și amintește, dar nu era sigur; ca să se verifice, începu să-l caute în cartea groasă de telefon, cu paginile zdrențuite.

Pe neașteptate, auzi o vînzoleală mare, țipete, zgomot de scaune răsturnate. Barmanul blond, îmbrăcat în haină verde, sărise peste tejghea, repezindu-se la un bărbat mai solid, cu părul pomădat, care stătea lîngă casă. Îi dădu un pumn, omul lovi și el. Într-o clipă, se iscă o învălmășeală cu brațe ridicate, strigăte, înjurături. Casiera începu să țipe. Pînă la urmă, bărbatul cu părul pomădat fu scos în stradă, în timp ce alți doi consumatori îl țineau bine pe furiosul *barista*. Fata plîngea

în hohote. Numai *la padrona*, într-o rochie neagră care plesnea pe ea, domina tumultul cu vocea ei stridentă.

— *Ma è cattivo, è un ignorante ! Qui, siamo gente buona !* Auzi ce mocofan ! Noi sîntem oameni serioși !

— Ce puteam să fac ? exclama mereu *il barista*. Sînt bărbat. Ce puteam să fac ?

Frank puse iar mîna pe telefon. Toată întîmplarea îi părea acum ca un semn, ca o prevestire. Mai bine sun din altă parte, își zise el. Își retrase fisa, apoi iar se hotărî, căută în carte, formă numărul și așteptă, cuprins de un fel de fatalism. Era vocea Annei. Ușurat, apăsă butonul ; clinchetul fisei în aparat îl vesti că de-acum nu mai era cale de întoarcere.

— *Pronto ?*

Glasul Annei trăda o nerăbdare abia stăpînită.

— Sînt eu, Frank.

— *Carissimo ! Come stai ?*

— Bine. Și tu, Anna ?

— *Sto bene ! Molto bene !* Chiar foarte bine ! Cînd ne vedem ? Pot să vin la tine ? În după-amiaza asta sînt liberă.

— Astăzi ? Azi e ceva mai greu.

— Ah ! făcu ea cu voce jalnică.

— Trebuie să aranjez lucrurile, Anna, să stabilim dinainte. Tom are să fie acasă.

— A fost acasă și ieri !

— Ieri a fost altceva.

— Bine, înțeleg, spuse ea, aproape cu indiferență.

— Ai putea veni la ceai.

— Vreau să te văd pe tine. Vreau să fiu cu tine.

— Și eu vreau să te văd. Poate în altă parte. Undeva, în oraș. Într-un loc unde nu-i multă lume.

— Unde ? Unde ?

— Să zicem la „Tabby Cat". În Via Vigna Nuova.

— Da, știu unde e.

— Nu vine nimeni acolo după-amiaza, doar niște bone englezoaice bătrîne.

*

Era plin localul de bone și guvernante, prin toate ungherele întunecoase, la aproape toate mesele, bătrîne și vorbărețe, cu părul alb, aparent neafectate de anii îndelungați petrecuți în Italia ; cele mai multe vorbeau Cockney, argoul mahalalelor londoneze.

— Ați aflat că doamna Blake e la pat ? Iar trebuie să o opereze.

— La picior ?

— Nu, acum la șold, sărăcuța. Ultima operație n-a fost prea reușită. Acum trebuie să-i pună o tijă.

Sprijinit cu coatele de fața de masă în carouri multicolore, Frank trăgea cu urechea la conversația lor, zîmbind în sinea lui, prefăcîndu-se că citește „La Nazione". Cînd, în sfîrșit, apăru Anna, toate se opriră din vorbă și o urmăriră cu un aer sibilinic cum traversează radioasă salonul, se apropie de Frank, îl sărută. Apoi își reluară discuția, de data aceasta pe șoptite, schimbînd impresii și păreri, arun-

cînd din cînd în cînd cîte o privire spre masa lor.

— Ți-am cumpărat asta, spuse Anna, întinzîndu-i un pachețel viu colorat.

— Drăguț din partea ta, zise el mișcat, puțin încurcat.

— Deschide-l ! Desfă-l acum ! Ai nevoie de așa ceva. Trebuie să o porți !

Era o cravată de mătase, verde închis cu rotocoale albe.

— Pune-ți-o chiar acum !

Toate bonele se uitau acum la ei.

— La cămașa asta, Anna ?

Avea pe el o cămașă de lînă, cadrilată, deschisă la gît.

— Da ! Vreau să văd cum arată !

El ridică din umeri și își legă cravata la gît, jenat de absurditatea situației.

— E o cravată frumoasă, Anna, dar nu cred că se potrivește.

— Nu contează ! Vreau să văd cum îți stă !

Deschise poșeta, scoase o oglinjoară și i-o ținu în față să se vadă și el. Bonele ciripeau ca un stol de vrăbii.

— Mă tem că e puțin cam prea bună pentru mine.

— Nimic nu e prea bun pentru tine !

— Ei, asta-i..., auzi Frank vocea uneia dintre guvernante.

Chelnerul se apropie de masa lor și Frank comandă ceai pentru amîndoi. Anna nu-și lua ochii de la el, îl privea cu drag, cu un aer complice. Aplecîndu-se peste masă, îl mîngîie ușor pe mînă.

— Sînt atît de fericită...

— Și eu, Anna.

— Chiar ești ? Te bucuri cu adevărat ? *Non far complimenti !* Să nu-mi faci complimente.

— Mă bucur foarte tare. Dar sînt și puțin îngrijorat.

— De ce ? dintr-o dată i se umbriră ochii.

— Pentru tine. Mă gîndesc ce s-ar putea să ți se întîmple.

— Nu mi se poate întîmpla nimic ! Nimic din ce ar putea să schimbe ceva.

— Ba da, Anna. Dacă se află. Mă gîndesc la familia ta. La tatăl tău.

— Ți-e cam frică ?

— Nu mă tem pentru mine. Doar pentru tine.

— Să nu te mai temi ! îi zîmbi ea. Dacă află, n-au să mă omoare, doar o să zbiere la mine. În cel mai rău caz, să mă dea afară din casă.

— Asta ar fi îngrozitor.

— Ar fi, dar nu mă gîndesc la asta. Mă gîndesc numai la tine.

— Nu merit.

— Ba da, sigur că meriți ! De ce să-mi spui mereu lucruri din astea ? De ce trebuie să fii atît de modest ? Eu sînt obișnuită cu bărbații italieni. Ei nu sînt modești niciodată ! Mereu își închipuie că sînt cei mai minunați. Mereu îți spun ce noroc ai avut să-ți acorde ei atenție.

— Mi-ar place și mie să am un asemenea sentiment.

— Dar e groaznic ! Pentru femei e groaznic ! Același lucru îl observ și la Paolo, fratele

meu. Ca și la toți italienii. Mamele îi răsfață prea tare și atunci ei încep să se creadă superiori. Nici o femeie nu le poate sta în față.

— Și ce se întîmplă dacă îi refuzi ?

— Nu le vine să creadă, rîse ea. Se simt jigniți. Fata asta are ceva care nu-i în regulă. Tocmai eu, care sînt atît de frumos ! Atît de deștept ! Toată lumea mă iubește !

— Și Giorgio ? întrebă el fără să se gîndească.

— Uf, Giorgio e la fel. Toți sînt pe același calapod. *„Ma perchè mi tratti cosi male ? Non sai che ti voglio un gran bene ? Non sai che ti voglio pure sposare ?* De ce te porți așa de rău cu mine ? Nu știi cît de mult te iubesc ? Nu știi că vreau chiar să mă însor cu tine ?"

— Și atunci tu ce răspunzi ?

— Zic așa : Știu cît de mult te iubești pe tine însuți. Unde să mai fie loc și pentru mine ?

— S-a supărat ?

— Nu prea. De fapt, nici nu cred că s-a supărat. S-a prefăcut doar. *„Ma questo proprio non merito.* Nu merit să-mi spui așa ceva. Eu te-am respectat întotdeauna. Te-am tratat mereu cum se cuvine."

— Și așa a fost ?

Ea trecu iar pe italiană.

— Ce înseamnă respectul la el ? „Pun mîna aici, dar nu pun mîna dincoace. *Ti vedo da ragazza seria.* Te consider fată cuminte. Vreau să mă însor cu tine, așa că nu te pot seduce. Dacă te seduc, atunci nu mai pot să mă însor cu tine." Uneori mai și plînge. Italienii sînt foarte pricepuți la plîns. Dacă văd că nu pot

să te intimideze, să te domine, atunci se pun pe plîns. Menirea femeii e să-i consoleze. Să se simtă vinovată. Ni se cere să ne purtăm ca niște mămici. Nu mai pot să suport. Nu mai pot să accept. Vreau să pot merge pe stradă fără să fiu jignită, insultată, fără să mi se facă tot felul de propuneri rușinoase ! *„Vuole andare ? Vuole andare ?* Vii cu mine ?" Și tot așa, de dimineața pînă seara. Peste tot unde te duci. *„Vuole andare ?"* Și cine spune asta ? Cei mai respingători bărbați ! Cei mai bătrîni ! Fără rușine și fără rost. Numai pentru că ei sînt bărbați, iar tu ești femeie ! Afli toate astea atît de devreme ! Cînd ești încă o fetiță și mergi la școală ! Și numai Dumnezeu știe cît durează. Pînă cînd îmbătrînești, așa bănuiesc, pînă te faci urîtă. Și cînd, în sfîrșit, se-ntîmplă și asta, vine altă insultă. Din punctul lor de vedere, nici nu mai merită să-ți facă propuneri rușinoase.

— Cred că ai dreptate. Să spun drept, Anna, nici nu m-am prea gîndit la toate astea.

Dar își dădu seama că văzuse destule, că se obișnuise chiar cu asemenea atitudini, că pentru el acestea nu mai reprezentau decît un element de fundal, o dominantă invizibilă, dar sesizabilă, de șoapte, priviri, gesturi urmărind mereu femeile care treceau mîndre, imperturbabile, demne.

— Te descurci atît de bine..., zise el plin de admirație.

— Ce altceva aș putea să fac ? Fie că învățăm să ne împăcăm cu chestiile astea, fie ne

distrug. Cînd ni se întîmplă pentru prima dată, e ceva groaznic, înfiorător. Nu sîntem pregătite pentru așa ceva. Dintr-o dată, ne simțim vulnerabile, murdărite. Mamele noastre ne mai spun cîte ceva despre bărbați. Ne pun în gardă. *L'uomo è cacciatore*. Bărbatul e un vînător. Noi sîntem prada. Dar ce înseamnă toate astea pînă nu le trăiești cu adevărat ?

— Așa cum spui tu, pare insuportabil.

— Nu, nu-i deloc insuportabil. Trebuie să ne ducem povara. Ne măritãm, facem copii. Iar soții noștri umblă cu alte femei în vreme ce noi stăm acasă și ne îngrășăm, și ne răsfățăm copiii, dacă se întîmplă să fie băieți. Așa că eu aș vrea să trăiesc în altă parte. Mi-ar place să mă duc în America. Acolo e altceva.

— Da... Cred că e mai altfel.

— Vreau să stau undeva unde femeile pot fi mîndre de ele însele. Pe tema asta mă cam cert eu cu prietenii mei comuniști de la universitate. Ei urăsc America, sau cel puțin așa spun. Ei văd bine racilile Italiei pentru că sînt comuniști, dar, pentru că sînt italieni, văd lucrurile numai din punctul de vedere al bărbatului. Vorbesc, desigur, și despre eliberarea femeii, dar nu prea cred în chestia asta. Sînt bărbați ! Bărbați italieni ! Iar mamele lor sînt italience !

— Și totuși..., începu el, dar se opri și își aținti privirea asupra feței de masă.

— Și totuși ce anume ?

Frank își ridică ochii spre ea, o strînse de mînă.

— Voi, italiencele, sînteți niște femei minunate ! N-am cunoscut niciodată femei ca voi. Sînteți feminine, tandre, aveți tot ce n-au femeile de pe la noi.

— Sîntem ceea ce am fost făcute să fim. Ceea ce ni se permite să fim. N-avem de ales. Niște biete sclave !

El zîmbi și scutură din cap.

— La noi femeile sînt atît de aspre, de masculinizate, de dominatoare...

— Dar cinstite ! Nu simt că trebuie să se răzbune, sînt sigură. Nu se supun bărbaților numai pentru a le distruge fiii. Italiencele nu sînt chiar atît de delicate. Nu sînt chiar atît de slabe. Sînt prefăcute pentru că sînt învățate să se prefacă, pentru că trebuie să se prefacă mereu. Cumva, trebuie să se apere și ele.

Frank dădu din umeri.

— Nimic nu e perfect pe lumea asta. Oricum, sînt convins că tu nu ești o prefăcută.

— Ba da, sînt. Tu nu mă cunoști. Dacă vrei să știi, am ajuns să mă disprețuiesc. Zîmbesc dulce atunci cînd, de fapt, nu simt decît ură și mînie. Dau înapoi atunci cînd ar trebui să țip, să urlu. Mă declar de acord cînd detest ceea ce s-a spus. Flatez oameni pe care nu pot să-i sufăr. *Son' un italiana, anch'io.* Sînt și eu italiancă.

— Și pe mine m-ai flatat ? întrebă el, zîmbind.

— Poate, zîmbi și ea. Poate pentru că te iubesc. Întotdeauna îi flatăm pe cei pe care îi iubim.

— Atunci e mai bine să nu te cred.

— Nu, să nu mă crezi niciodată !

Rămaseră tăcuţi o vreme ; nu se mai auzea acum decît cotcodăcitul bonelor.

— Tom mă urăşte ? întrebă ea în engleză.

— Nu, sigur că nu. Cum o să te urască ? răspunse el, poate puţin cam prea repede.

— Cred că, în locul lui, m-aş urî.

— De ce să te urască ?

— Pentru că i-am distrus liniştea. Ţin şi la el, desigur. Doar ştii şi tu. Însă în alt fel. Mai mult ca la un unchi, poate ca la un tată. Pe vremuri, aşa vă vedeam pe amîndoi. Tom-Frank. Frank-Tom. Nu mă gîndeam la nici unul dintre voi, separat adică. Pentru mine eraţi aceeaşi persoană, ca nişte fraţi siamezi !

— Ei, asta-i mai puţin flatant.

— Poate, numai că de tine m-am îndrăgostit, numai de tine ! Cînd am crescut mai mare, am început să vă văd şi separat. Mi-am dat seama că eraţi altfel decît îmi închipuisem. M-am îndrăgostit de tine, iar Tom este unchiul meu !

— Nu cred că ar fi bine să-i spui asta.

— N-am s-o fac. Nici n-aş îndrăzni. Dar te rog să-i explici că ţin la el.

— Te asigur că am să încerc.

Dar cum oare putea încerca ? Simţise la Tom o mare vocaţie a singurătăţii, domolită o vreme, acum iar stîrnită. Tom nu va spune nimic, era sigur de asta, nimic la modul direct. Tocmai asta era cel mai rău, asta şi faptul subînţeles că nici nu se putea aştepta la altceva. O mai păţise şi mai înainte. Acceptase de fiecare dată fără să se plîngă, fără să facă

reproşuri, şi se retrăsese, aşa cum făcuse şi acum, într-o bibliotecă.

Îi eşti dator cu cîte ceva, îşi spuse el în timp ce se îndrepta fericit spre casă. Se despărţiseră ca nişte spioni după o întîlnire conspirativă. Anna plecase prima, strecurîndu-se prin uşa cafenelei, cercetînd atentă strada, apoi întorcînd capul spre el cu un ultim surîs de rămas bun, înregistrat ca atare de toate guvernantele din local. Mai aşteptase zece minute, apoi plecase şi el. Doamne, se gîndi el, măcar dacă am putea merge undeva, în altă parte. Un loc despre care el, Tom, să nu ştie. Numai să nu trebuiască să-l rog. Ştiind — şi asta era cel mai rău — că Tom va spune întotdeauna da, nu va ridica nici o obiecţie, doar va lăsa capul în jos cu zîmbetul lui blînd, care nu dezvăluie nimic din adevăratele lui simţăminte.

— Mîine ? îl imploră ea. Hai să ne vedem mîine, te rog !

— Anna, ştii doar că vreau şi eu ! Mi-ar fi plăcut să fim împreună şi astăzi, dar în lucrurile astea trebuie un pic de tact.

— Ştiu, înţeleg.

Da, dar nu accepţi, îşi zise el. Acum ştia că legătura lor va continua. Nu se mai putea opri. Nu putea ? Ba nu voia. Indiferent de pericole, de cursele şi eventualităţile posibile. Şi de ce ? De ce nu ? Dîndu-şi seama că, de fapt, trebuia să spună : de ce să nu-mi permit şi eu aşa ceva ? Ştiind că însăşi această întrebare ascundea o îndoială, un sentiment de vinovăţie.

*

Speráse că Tom nu va fi acasă la întoarcerea lui, dar el era acolo, în fotoliul lui obișnuit, citea biografia lui Cellini.

— Cum ți-a mers ? îl întrebă Frank.

— Bine, okay, răspunse Tom cu rîsul lui scurt, de om timid. Nu prea are ce să nu meargă bine la o bibliotecă. Și tu ?

— Bine, cred... Am băut un ceai cu Anna, recunoscu el.

— Cum o mai duce ?

— Bine.

Deodată, Frank își dădu seama că nu avea chef să vorbească despre ea ; intervenise ceva, nu le mai aparținea amîndurora în aceeași măsură.

— M-am văzut și cu Joe, spuse el, bucuros să schimbe vorba.

— El ce mai zice ?

— Are altă iubită. O austriacă. Și-a părăsit soțul și doi copii. Bărbatu-său e sculptor, la Milano.

— E mai în vîrstă decît Joe ?

— Cu vreo zece ani, aș spune. Poate mai mulți.

— Asta nu prevestește nimic bun. Cum arată ?

— Pare o femeie care știe ce vrea, puternică.

— Mai puternică decît Joe ?

— Cred că s-ar putea să fie.

— Drăguță ? Dintre amorurile lui, cele mai multe au fost destul de drăguțe.

— N-aș spune că e drăguță. Mai degrabă sexy. Pe genul provocator. Cred că s-ar putea să-i fie mai greu să scape de ea decît îi e de obicei. Asta dacă vrea el, pentru că pînă acum a vrut de fiecare dată.

Tom rîse iar.

— Pare coborîtă direct dintr-o caricatură de Thurber.

— Chiar așa. Desigur, are încredere în pictura lui. La fel ca toate iubitele pe care le-a avut.

— Și Joe crede în ceea ce face.

— Știu. Dar poate fi și periculos. Ea pare să-i împărtășească toate mofturile. Expoziție la Florența. Expoziție la New York. Să-și vîndă toate lucrările. Mă întreb cum are să se împace cu sora lui Joe. Mi-e teamă că nu prea bine. N-aș vrea să fiu de față cînd se întîlnesc.

— Mă întreb care dintre ele iese victorioasă.

— Oricum, va fi o luptă strînsă, zise Frank. Soră-sa e cu banii, Erika e cu amorul. Și amîndouă cred în el.

— Vai de capul lui. Sper c-o s-o scoată la capăt.

Tăcură iar, însă acum era un alt fel de tăcere, nu o pauză de liniște, ci o tăcere încordată, jenată. După cîteva momente, Tom își reluă lectura din Cellini, iar Frank luă un exemplar mai vechi din „Times Book Review" și începu să citească un articol lung despre romanele lui William Faulkner. La un moment dat, Frank se sculă să aprindă lumina, iar Tom se duse să mai pună niște lemne pe

foc. Pentru prima oară li se întîmpla ca cititul să nu mai fie un punct de apropiere, ci un fel de obstacol între ei.

Din această cauză, Frank își dădu seama că nu se poate concentra. Citea fraze la rînd fără să le pătrundă sensul, o lua de la început, dar tot nu pricepea bine ce vrea să spună autorul. De vreo două ori, se uită spre Tom, însă acesta părea absorbit de lectură ; dacă i s-ar fi adresat atunci, însemna să-l deranjeze. Frank simți că ar vrea să plece de acolo și, mai presus de orice, să fie cu Anna. Șase luni, își zise, încă șase luni o să fie tot așa. N-aș suporta. Luni în șir de tăcere încordată, de durere ascunsă, de reproșuri nerostite. Poate că ar trebui să mă mut în altă parte, se gîndi el cu un fel de disperare. Să închiriez altă cameră, sau să mă întorc la *pensione*.

Dar nici aceasta nu era o soluție, ar fi un gest de părăsire, de ostilitate. Atîta timp cît rămîneau împreună, mai era ceva de salvat, cît de puțin.

Privind din nou spre Tom, băgă de seamă că acesta zîmbește cu nasul în carte și înțelese că prietenul său caută o rezolvare în stilul lui caracteristic, îndepărtîndu-se de el, de el și de Anna, retrăgîndu-se din realitatea prezentului. E și acesta un *modus vivendi*. În felul acesta își găsește o scăpare. Gîndul acesta îl întristă pe Frank, dar îi dădu și un fel de ușurare. Așa fiind lucrurile, puteau rămîne împreună. Refugiindu-se în bibliotecă, în *Rinascimento*, Tom era în măsură să depășească

șocul celor întîmplate și celor ce ar mai putea urma, putea să apară, dacă nu invulnerabil, cel puțin apărat. Pînă la urmă, adunîndu-și tot curajul de care era în stare, Frank îl întrebă :

— Tom, te deranjează dacă Anna vine pe-aici din cînd în cînd ?

— Să vină aici ? făcu Tom mirat, ridicînd ochii din carte. De ce să nu vină aici ?

— Am vrut să spun, rosti greu, chinuit Frank, adică să vină să se întîlnească aici cu mine.

— A, sigur. Nici o problemă. Doar să-mi spui cînd. Am eu grijă să am treabă în altă parte.

— Ascultă, Tom, mi-e rușine să-ți cer asta. Singurul motiv este că n-avem unde merge în altă parte, știi și tu.

— Înțeleg. Numai să-mi spui din timp.

— Okay. Îți spun. Îmi pare rău, Tom.

— De ce ? rîse Tom. De ce dracu să-ți pară rău ? Ar trebui să te bucuri ! și își vîrî iar nasul în carte.

■

În ziua următoare, ușor emoționat, Frank dădu un telefon, tot pe la ora prînzului, dar îi răspunse *la signora*, așa că puse receptorul la loc în furcă, dezamăgit. Mai încercă o dată, la ora șase, de la o lăptărie aflată la poalele colinei, dar de data aceasta răspunse fratele ei. Ce mă fac ? se întrebă. Ce naiba mă fac ? Să o pîndesc în fața casei ? Să stau pe o bancă

în Piazza San Marco pînă cînd apare ? Dacă mai continuă să sune la telefon și apoi să închidă, s-ar putea să le trezească suspiciuni.

În noaptea aceea dormi rău, întrebîndu-se ce să facă, luînd tot felul de hotărîri și renunțînd îndată la ele, apoi inventînd alte soluții, la fel de derizorii. În ziua următoare, încercă încă o dată, de la o cafenea, și dădu iar de maică-sa.

Negru de supărare, merse prin ploaie, printre cohortele de ciuperci negre ale umbrelelor, pînă în Piazza San Marco, dornic să facă ceva, orice, să simtă că întreprinde o acțiune. Vremea era prea urîtă ca să stea pe terasă, așa că intră într-o cafenea și se așeză la o măsuță urîtă, din metal ; își comandă un *espresso* și rămase acolo o vreme, privind piața largă, udă de ploaie, prin care treceau din cînd în cînd autobuze lungi, verzi, trăgînd cu ochiul la telefonul public de pe peretele de lîngă ușă. Știa că Tom trebuie să fi pregătit prînzul, dar nu se îndura să se ducă acasă. Într-un tîrziu, se ridică și se duse de cealaltă parte a pieței, la *Convento*, trecînd prin frumoasa grădină interioară, pe sub arcade, apoi în sus, pe scări, ca să se mai uite o dată la „Cina cea de taină" de Fra Angelico.

Dar nici seninătatea discipolilor, cu chipurile lor înțelepte, bătrîne, iluminate de cunoaștere, nu-l ajută să-și regăsească liniștea. Avea sentimentul că pierduse ceva important, ceva prețios. Ieși grăbit înapoi în stradă, în ploaie.

*

Era pe la mijlocul după-amiezii cînd Anna sosi la Torre dei Ghibellini. Cînd Tom îi deschise ușa, nu fu în stare să-și ascundă dezamăgirea și întristarea ; arăta ca un copil care, desfăcîndu-și cadoul de Crăciun, găsește un obiect cu totul nedorit.

— Tom ! *Ciao !* Frank e acasă ?

— Nu, mă tem că nu este. De fapt, nici nu știu pe unde o fi, Anna. Ar fi trebuit să vină la masă.

— Uf, zise ea amărîtă. Dar e bine, nu ?

— Da, sigur, cred că e bine. Numai că nu știu ce i s-o fi întîmplat. Poate că s-a întîlnit cu vreun cunoscut.

— Da. Se poate. Îmi pare rău că te-am deranjat.

— Nu mă deranjezi deloc. Nu vrei să intri să te usuci puțin ? Poate să se întoarcă în orice moment.

— Eu știu ? Bine, mulțumesc. Am să stau un pic. Numai dacă nu te deranjez.

— Asta în nici un caz.

Intră, scuturîndu-și picăturile de ploaie din păr. Ajunși în salonaș, Tom îi oferi ceai sau cafea, dar ea refuză cu un gest de ușoară nervozitate ; rămase în picioare, încordată, în mijlocul camerei.

— Scoate-ți, cel puțin, pardesiul și ia loc, zise el cu zîmbetul lui obișnuit.

Îl lăsă să-i ia haina și se așeză, observă el, nu pe canapea, ci în fotoliul-balansoar de lîngă sobă.

Tăceau amîndoi, Anna pentru că era încă agitată, Tom din timiditate. Pînă la urmă, Anna fu cea care sparse tăcerea.

— Te-am cam supărat, nu-i așa, Tom ?

— Nu, nu m-ai supărat, rosti el cu voce egală.

— Așa mi-am închipuit eu. E vorba de alaltăieri seară. Poate în locul tău...

— Nu e ceva care să mă privească pe mine.

— Ba eu aș crede că da. Tu și cu Frank sînteți prieteni atît de apropiați... Iar eu te respect.

— Chiar ?

— Sigur că da. Îmi închipui că ești foarte înțelept. Întotdeauna am crezut asta. De fapt, mi-a cam fost teamă de tine la început, cînd eram mai mică. Spuneai atît de puțin și păreai că știi atît de multe...

— Iar acum ți-ai dat seama că nu știu mare lucru.

— Ba nu, știi o groază de lucruri. Semeni cu un călugăr bătrîn și înțelept.

— Călugăr ?!

— Nu în sensul rău, se grăbi ea să o dreagă.

— Călugăr ! repetă el. Și probabil că asta e chilia mea ?

— Poate că da, într-un fel. Nu o chilie în care te rogi, ci un loc liniștit, unde să poți să studiezi.

— Celula mea americană, spuse Tom cu o undă de ironie.

— Frank ți-a spus asta ? întrebă ea, brusc neliniștită.

— Mi-a spus unele lucruri.

— Ne iubim. Ți-a spus asta ?

Tom ezită o clipă.

— Da, mi-a spus.

— Mai bine ! Știi, sînt chiar mîndră ! declară ea cu o voioșie puțin sfidătoare. Mă bucur că ți-a spus. Și cîte ceva din ce am îndrugat eu... Cred că mă cam înfuriasem.

— Supărarea e precum vinul. Ajută să iasă adevărul la iveală.

— Cîteodată, poate. Da, cîteodată.

— Și care este adevărul ?

— N-am vorbit rău de tine, Tom.

— Anna ! Lasă asta.

— Tu ești un cărturar.

Tom rîse.

— Un cărturar care nu cercetează nimic.

— Ba da. Tu studiezi mereu, în felul tău.

Tom făcu un gest ironic spre teancurile de cărți și reviste.

— Asta citesc eu.

— Dar cărțile ? Și, pe urmă, tu studiezi Florența.

— Locuiesc aici, asta-i tot.

— Dar cred că Frank nu e la fel ca tine.

— A, sigur. Frank e altfel.

— Da, este ! se înflăcără ea deodată. Tu ești tu însuți, iar Frank nu este. El te imită pe tine !

— Vrei să spui că Frank e un tip activ, dar încearcă să trăiască mai domol ?

— Nu, nu-i deloc asta !

— Atunci vrei să spui că s-a vîrît și el în chilia mea ?

Ea rîse fără să vrea.

— Ești groaznic ! Tot ce-am vrut să zic e că tu duci o viață mai contemplativă.

— Și l-am corupt și pe el.

— *Macchè !* El s-a lăsat să-l ducă valul.

— Și acum tu l-ai silit să-și încalce jurămîntul de castitate.

— Ești groaznic, groaznic !

— Ce, nu-i așa ?

— Tom, ce să fac eu acum ?

— Pe mine mă întrebi ?

— Da. Pe tine. Ți-am spus că ești foarte înțelept. Și, în plus, îl cunoști pe Frank.

— Ai venit la schimnicul cel bătrîn și înțelept ?

— Tom !

— Cam așa s-ar părea. Ei bine, Anna, zău că nu știu ce să spun. Nici măcar nu-mi vine în minte ceva criptic, obscur. Ce-ai vrea să-ți zic ? Dacă vrei, pot să-ți dau binecuvîntarea mea.

— Hai, Tom, te rog. Ce-ai face dacă ai fi în locul meu ?

— Nu știu nici măcar ce-aș face dacă aș fi în locul lui Frank.

— Îl iubesc, Tom.

— Da, știu.

— De unde știi ? întrebă ea repede, brusc bănuitoare.

— Mi-am dat seama, zise el calm. N-ai spus tu că sînt înțelept ?

— Ți-a spus el ! exclamă ea. Frank ți-a spus !

— Nu era nevoie să-mi spună cineva, Anna.

— Dar nu cred că el mă iubește, zise ea cu o resemnare subită.

— Asta n-am de unde să știu.

— Ba da, se înfierbîntă ea din nou. Ba da, tu poți să-ți dai seama că eu îl iubesc, dar nu știi dacă mă iubește și el pe mine, cu toate că stai cu el toată ziua.

— Nu știu, Anna, repetă Tom cu încăpățînare. N-am idee.

— Ciudat. Ne-am format o imagine despre americani. Zicem că sînt deschiși, naivi ca niște copii. Dar tu nu ești așa. Ești închis. Ești tainic. Îți ascunzi toate gîndurile. Nici nu știu ce gîndești.

— Astea sînt niște stereotipe, Anna.

— Știu că sînt, dar nu cred că sînt mulți oameni ca tine în America.

— Se mai găsește cîte unul pe ici, pe colo.

— Știi ceva, zise ea, uitîndu-se lung la el. Nu pot să mi te închipui în timpul războiului.

— Nu poți ? De fapt, nici eu nu prea mai pot.

— N-a trebuit să tragi cu pușca, nu-i așa ?

— A, nu. Asta nu ! Am lucrat mai mult în depozite, apoi la transporturi. Alții trăgeau gloanțe, eu doar le puneam la dispoziție. Pe tot parcursul, din Sicilia pînă sus în Anzio, iar apoi spre nord-est, pînă la Udine.

— Și pe urmă te-ai întîlnit cu Frank.

— Asta a venit mult mai tîrziu. Aici s-a întîmplat, la Florența, urmam amîndoi niște cursuri la universitate.

— Dar Frank a tras cu pușca.

— Sigur că a tras, dar nu cu pușca, ci cu tunul. A fost ofițer de artilerie.

— Și asta-i cam greu de închipuit.

— Bănuiesc și eu.

— Și pe urmă ai predat la școală ?

— Am predat. Doamne, zău dacă asta n-a fost mai rău decît în război.

— Și cu toate astea cred că ești un profesor înnăscut. Ai fi un profesor excelent, dar probabil numai la o universitate.

— E la fel de rău și la facultate, în felul său. Toată agitația aia fără rost. Listele negre. Vînătoarea de vrăjitoare. Faptul că ești obligat să publici ; asta contează mai mult decît faptul că ții un curs. Acum nu se mai prea pune preț pe cunoaștere în sine.

Se gîndi la absconsa lui teză de doctorat, pe care, chiar dacă o va scrie cîndva, nu o va publica niciodată, nu o va sacrifica pe altarul unor zei falși.

— Și totuși iubești America ! Amîndoi o iubiți !

— Ce te face să crezi ?

— Pentru că așa este ! insistă ea. Din felul cum vorbiți ! După cărțile pe care le citiți ! După melodiile pe care le ascultați !

— A, sigur că sînt și lucruri care îmi plac. Bineînțeles că sînt. Dar aici, în chilia mea, gust din ce-i mai bun, din ambele părți.

— Și crezi că izbutești ?

— Da, Anna, spuse el sec. Cred că reușesc Tu nu crezi. Asta-i dreptul tău.

— Mă gîndesc doar că tu și cu Frank sînteți atît de deosebiți, reluă ea firul.

— Așa e, Anna. Și sînt deosebiri și între tine și noi doi. Noi am văzut Italia, tu n-ai văzut America.

— Da, e drept, presupun că așa e, recunoscu ea.

— Aici nu merge cu presupunerile, spuse el pe un ton mai apăsat. Numai după ce vezi America, dacă ai s-o vezi vreodată, atunci ai să poți pricepe ceea ce simțim noi acum.

— Știu ce ați găsit voi în Italia. Mi-a spus Frank. Sînt toate lucrurile astea foarte vechi. Și foarte frumoase.

— Tu ai crescut printre ele, Anna. Fac parte din peisaj. Din aerul pe care-l respiri. Noi trebuie să le descoperim și să încercăm să le înțelegem de capul nostru.

— Atunci voi luați ce vă place. Dar noi nu putem să alegem.

El surîse cu un oftat.

— Cred că sîntem pe lungimi de undă foarte diferite.

— Așa cred și eu, rosti încet Anna, schimbînd tonul. Dar într-o privință cred că sîntem pe aceeași lungime de undă.

— Ce ai în vedere ? întrebă el bănuitor.

— Cred că știi ce am în vedere. Ești foarte înțelept.

În tăcerea care a urmat se uitară mai atent, mai altfel, unul la altul, Tom cu o înverșunare pe care nu i-o cunoscuse înainte, iar ea cu un fel de bravadă, de ușoară sfidare. Dar, înainte ca vreunul dintre ei să poată rosti un cuvînt, se auzi zgomotul cheii în broasca ușii de jos. Expresia și postura Annei se schim-

bară pe dată; şedea acum dreaptă pe marginea fotoliului, vibrînd de aşteptare.

— Frank!

Întoarse capul spre uşă, cu chipul luminat de bucurie, ascultînd paşii lui Frank cum urcă încet treptele, în vreme ce Tom, total uitat, se uita la ea de parcă ar vedea-o pentru prima oară.

— Hello, Frank! spuse ea radioasă, în clipa în care el păşea în cameră, trăgînd de pe el impermeabilul ud de ploaie.

— Hei, Anna! zise el, la fel de bucuros să o vadă.

— Sper că nu te superi că am venit. N-am avut nici o veste de la tine.

— Cum o să mă supăr? Ţi-am dat telefon de mai multe ori, dar n-ai răspuns tu. Te-am căutat şi pe străzi.

— M-ai căutat? întrebă ea, uimită şi încîntată în acelaşi timp.

— Da, prin Piazza San Marco. Acum ai să zici că sînt un prost.

— *Ma che carino!* Ce drăguţ din partea ta. Îmi pare rău.

— N-aveai de unde să ştii.

Se apropie de ea, se opri o clipă, nehotărît, apoi se aplecă şi o sărută repede pe obraz.

— Îţi promit că data viitoare voi fi acolo!

— Data viitoare am să încerc să te anunţ cînd vin, spuse el, apoi se întoarse spăsit către Tom. Am lipsit de la masă. Te rog să mă ierţi.

— Nu face nimic. Mă întrebam numai unde te-oi fi dus. A mai rămas ceva în tigaie, dacă

vrei. Nu-i decît un *risotto* de casă, conceput la modul naiv, dar cred că o să te amuze încercarea mea de a realiza această performanţă.

Frank rîse.

— Citat din Thurber, îi explică el Annei.

— Anna şi cu mine ne-am cam ciondănit, anunţă Tom.

— Ei, cum poţi să spui că ne-am ciondănit? se grăbi ea să-l contrazică.

— Chiar v-aţi certat? întrebă Frank îngrijorat.

— N-a fost chiar aşa de grav, zise Tom. Pur şi simplu am căzut de acord că vedem lucrurile în mod diferit.

— Atunci e-n regulă, se linişti Frank.

— Anna crede că eu sînt un călugăr şi că te-am corupt şi pe tine.

Rîzînd stingherit, Frank îşi pipăi creştetul capului.

— Ce mi-ai făcut? M-ai ras în cap în vreme ce dormeam?

— Cred că a avut în vedere latura spirituală, preciză Tom.

— Cam aşa îmi închipui că fac călugării, raţionă Frank. Dacă tot e vorba s-o facă.

— N-am spus niciodată asta, Frank! exclamă Anna.

— Cineva tot a spus-o! nu se lăsă Tom.

Frank nu mai zise nimic, prins între două focuri, redus la tăcere de loialitatea pe care o datora fiecăruia dintre cei doi, simţind că orice cuvînt al lui ar putea fi luat drept o trădare. De parcă şi-ar fi dat seama ce-i în sufletul lui, Anna îi aruncă o privire rugătoare, apoi

își mută ochii spre Tom, care, din moment ce-și pierduse acum simțul umorului, arborase o expresie de detașare crispată.

— Eu trebuie să plec, spuse ea cu un aer resemnat, înfrînt.

— Nu pleca ! Nu pleca ! săriră amîndoi, Frank sincer alarmat, iar Tom cu teama de a fi încălcat un tabu al ospitalității.

Ca să dreagă cumva situația, Tom se ridică primul.

— Oricum, eu trebuie să mă reped pînă la Biblioteca Americană. Am de văzut o revistă de care am nevoie.

— Okay, răsuflă ușurat Frank, adăugînd apoi cu o voioșie prefăcută : Nu cumva e vorba de „The American Journal of Sociology" ?

— Nu, răspunse Tom cu toată seriozitatea. Asta a fost luna trecută. Mi-au plăcut mai ales graficele. Procentajul de studente căministe care se simt ofensate de mîngîierile de la brîu în sus. Procentajul celor care se simt ofensate de mîngîierile de la brîu în jos. Asta înseamnă să-ți faci studiile în America, Anna. Asta e mediul în care vrei să mă trimiți tu.

În vreme ce el se îndrepta spre ușă, Anna se ridică pripit de la locul ei și îl sărută apăsat pe amîndoi obrajii, apoi făcu un pas înapoi, speriată de impulsivitatea propriului ei gest. El însă îi zîmbi blînd, ca de obicei.

— Dacă ai nevoie de mine, sună-l pe îngerul păzitor.

După plecarea lui Tom, se lăsă iar o tăcere.

— Îmi pare rău, Frank, spuse Anna într-un tîrziu.

El ridică neputincios din umeri și se puse în genunchi la gura sobei ca să mai bage niște lemne pe foc.

— Chiar trebuia să-i spui toate astea ?

— Da ! Trebuia ! Simțeam nevoia să-i spun că tu ești altfel decît el. Tu nu poți trăi o viață așa cum o duce el !

— Asta e cam riscant, Anna.

— Dar el asta vrea !

— Ascultă, Anna ! Eu hotărăsc ce fac în viață !

— Ba nu, nu hotărăști tu ! Ai doar impresia ! Te-ai potrivit după viața lui !

— Despre asta am mai discutat.

— Trebuia s-o spun ! Tom este un călugăr. Nu-i nici o nenorocire. Ba e chiar foarte bine. Asta vrea el să fie, așa s-a născut el ! Dar tu ești altfel !

— Știu și eu că sînt altfel.

— Atunci de ce te lași dus de val ? De ce să-ți trăiești viața în felul acesta, cînd știi că asta nu e viață ? Aici nu e loc pentru mine, nu e loc pentru nici o altă femeie. Sîntem toate excluse !

— Eu nu te-am exclus pe tine !

— Încă nu, dar mă tem c-ai s-o faci ! Pentru că nu m-ai lăsat tu, ci eu am intrat în viața ta. Fără nici un fel de invitație ! Iar Tom nu mă vrea pe mine, el te vrea numai pe tine ! Vrea să fiți numai voi doi, împreună !

— Tu nu-l cunoști.

— Ba tu nu-l cunoști ! Eu îl înțeleg mai bine și el știe asta.

— Acum a plecat. Ne-a lăsat singuri. Asta nu-ţi spune nimic? A plecat pentru că a vrut el să plece.

— Ori el ori eu. Unul dintre noi trebuia să plece. Amîndoi nu mai puteam rămîne. Întîi am spus eu că plec, apoi a spus el.

— Zău dacă ştiu ce să mai spun, Anna, zise el cu disperare în glas.

— Nu e nimic de spus. Vorbele n-au nici un rost, numai faptele!

Cu aceste cuvinte, veni în braţele lui, îl sărută adînc, răscolitor, fără să-i mai pese de nimic, începu să-l dezbrace pe el mai întîi. În numai cîteva clipe erau goi amîndoi, căutîndu-se înfriguraţi ca şi prima oară, pe aceeaşi canapea, fără să mai vadă sau să mai audă ceva, prinşi în năvalnica vîltoare a simţurilor, dăruindu-se şi primind, pînă la acea ultimă, copleşitoare izbucnire de bucurie... Îşi revenіră încet, cu uimire, ţinîndu-se strîns de mînă ca doi copii temători să nu se piardă.

— O, Doamne, rosti într-un tîrziu Frank. Dacă s-ar fi putut să fim în altă parte...

— Nu există altă parte. Nu există decît aici. Decît acum. De fapt, adăugă ea după cîteva clipe de tăcere, mi-ar place să plec cu tine undeva, departe.

— Şi mie. Dar unde, cînd, cum?

— Nu ştiu cum. Mi-ar place şi-atît. Dar e atît de greu... Am impresia că toată lumea mă urmăreşte. Parc-aş fi într-o închisoare. Într-o celulă, ca Tom.

— Anna!

— Iartă-mă... Dar, cel puţin, el are de ales. El şi-a ales singur chilia! Eu nu mi-am ales-o pe a mea.

— El şi-a căutat un refugiu, Anna, iar nu o temniţă.

— Şi care-i deosebirea? Decît faptul că el poate pleca oricînd, dar nu vrea? Acum sînt liberă şi eu. Doar acum. Aici, cu tine.

— E minunat, Anna, dar eu nu mai am decît şase luni.

— Ştiu bine şi nu-mi pasă. Ţi-am spus: acum sînt liberă. Dacă mă gîndesc la viitor, atunci nu mai sînt. Cei de aici nu se gîndesc decît la viitor. Dacă faci asta, te măriţi. Dacă faci altceva, nu te mai măriţi. Nu e ca la puşcărie?

— Frumoasă puşcărie!

— A, nu! Nu-i nimic frumos într-o închisoare.

— Tu te mai duci la spovedanie? întrebă el, plimbîndu-şi mîna pe trupul ei încă încins.

— Asta ţine tot de viitor. Altă închisoare, poate cea mai rea dintre toate. Dacă faci asta, ajungi în paradis. Dacă te abaţi, făptuieşti un păcat de moarte.

— Ce simplu şi limpede vezi tu totul!

— Trebuie! rosti ea cu vehemenţă. Trebuie să fiu puternică! Tocmai datorită faptului că familia, biserica, societatea sînt atît de puternice!

— Eşti puternică, Anna.

— Da, cred că sînt. Ştii, vreau să fii puternic şi tu!

Începu ea să-l mîngîie acum, încet, cu drag.

— Și ce înseamnă să fiu eu puternic ?
— Să ieși din chilie, să înfrunți viața !
— Atîta tot ?
— Atîta tot.
— Și, de fapt, asta ce înseamnă ?
— Să te lași iubit, murmură ea, sărutîndu-l. Și asta-i numai o parte.
— De tine ?
— De mine.
— Ei, asta nu mi-e chiar atît de greu. Și mai ce ?
— Cred că, pentru moment, asta-i cam de-ajuns, rîse ea, întorcîndu-se spre el cu o lucire șăgalnică în ochi.

*

În piață, Tom se întîlni cu Joe și Erika. Văzîndu-l primul, Joe îl salută cu entuziasmul lui obișnuit, de adolescent.
— Hei, Tom ! Arăți grozav ! Cum o duci ? Ah, prezentările ! Ea e Erika. El e Tom, Erika. Prietenul lui Frank ! Tipul despre care ți-am vorbit atît !
Ea îl privi lung, cu un surîs ambiguu, de cunoscătoare la bărbați, și îi întinse mîna.
— A, da, prietenul lui Frank.
— E adevărat ! rîse scurt Tom.
Stăteau lîngă o tejghea cu articole de pielărie, pe care se aflau îngrămădite sau agățate o mulțime de poșete, borsete, curele, cordoane, truse de machiaj, porttigarete, casete pentru cărți de joc cu ornamente imprimate, un adevărat corn al abundenței.

— Tom mi-a dat multe sfaturi bune, spuse Joe.
— Îmi vine să cred, spuse ea, fulgerîndu-l iar pe Tom cu ochii ei albaștri, mari. Are un aer de băiat deștept.
Jenat, Tom își feri privirea.
— Frank ce mai face ? întrebă Joe. Cum îi merge ? M-am bucurat cînd am auzit, să știi. Nu m-am așteptat la așa ceva. M-am obișnuit să vă consider niște anahoreți. Eu respect asta, cînd cineva preferă singurătatea.
— Pot să-mi închipui, spuse Erika, măsurîndu-l iar din ochi pe Tom, care se simțea acum tot mai stînjenit.
— Hai să bem o cafea, propuse Joe.
— Mai am de făcut niște cumpărături, zise Tom încet, cu glas stins.
Dar Joe nici nu voia să audă. Îl înhăță de braț, croindu-și drum prin înghesuiala din piață.
— Luăm doar cîte un *espresso*. Să nu spui că n-ai timp pentru așa ceva !
Un soare palid, anemic, își arunca razele peste cupola masivă, cafenie, de la San Lorenzo ; era, totuși, destul de cald ca să se așeze pe terasa unei cafenele modeste, cu scaune din fier forjat, vopsite în alb. Tom se simțea încolțit, pradă vorbăriei lui Joe și zîmbetelor hrăpărețe ale Erikăi. Ea îl întrebă cu ce se ocupă la Florența.
— Cu nimic ! răspunse el rîzînd.
— Are bursă de fost combatant, ca și Frank, o lămuri Joe. Citesc. Află lucruri noi. Privesc în jur, se uită la lucrări de artă, de pildă.

— Și la lucrările lui Joe ?
— Da, încuviință Tom.
— Și v-au plăcut ?
— Foarte mult.
Nu putea suporta lucirea aceea ciudată din ochii ei. Ea îl privea fix, de parcă i-ar fi lansat o sfidare. Cît de mult ți-au plăcut ? Îmi spui oare adevărul ? Chiar îți plac atît cît trebuie, cît merită ?
— Am înțeles că Frank e, în sfîrșit, fericit, spuse Joe. Data trecută, cînd am vorbit cu el, părea ușor îngrijorat. I-am spus să nu-și facă prea multe probleme. E un bărbat atrăgător, nu ? Trebuie să se împace cu asemenea lucruri. Mai mult, trebuie să-l și bucure. Să nu-și facă reproșuri din pricina asta.
Tom nu răspunse, se foi doar puțin pe scaun. Ar fi fost destul de rău dacă era numai Joe, însă prezența Erikăi aducea, în plus, un element neliniștitor de ambiguitate.
— Italiencele au de obicei familie, observă ea. Poate că de asta se teme Frank.
Tom își ridică ochii spre ea.
— Anna ? Da, are familie. O familie foarte cumsecade. Îi cunoaștem de multă vreme ; au fost foarte drăguți cu noi.
— Asta complică un pic lucrurile, își dădu Joe cu părerea.
— Ba tocmai le face mai interesante, zise Erika, zîmbind cu aerul ei de *enfant terrible.*
Tom simțea că se sufocă. De ce naiba se amesteca Erika în toată povestea asta cu Anna ?

— Nu cred că-i chiar așa de nostim, interveni Joe. O situație ca asta poate să scape de sub control.
— Cum așa ? Doar nu sîntem în Sicilia.
— Oricum, sîntem în Italia.
— Ție nu ți-ar fi fost frică, îl mîngîie ea cu privirea.
— Poate că nu, dar aș fi fost prudent.
Joe n-are nici un drept să-și bage nasul în treburile lui Frank, își zise Tom, iar Erika nici atît. De ce i-o fi spus ? Ce naiba l-o fi apucat pe Frank ?
— Eu mai am de cumpărat niște lucruri, încercă să se scuze Tom.
Era adevărat, trebuia să mai ia cîte ceva, dar cel mai mult își dorea să scape de ei, mai ales de ea. Își pusese în gînd ca, odată plecat, să nu mai revină în piață, ci să se ducă în Capela Medici, să-și caute liniștea sub boltele ei întunecoase.
— Știai că Joe va deschide o expoziție ? întrebă Erika, de parcă nu l-ar fi auzit, n-ar fi observat că era gata să se ridice.
— Da, știu. Mă bucur foarte tare.
— Deschid una aici, spuse mîndru Joe, și una la New York. Știai că Tom și Frank au un tablou de-al meu ? Și l-au pus în salonaș.
— Așa este, confirmă Tom.
— Și chiar vă place ? întrebă ea, privindu-l fix.
— Foarte mult.
— L-ați cumpărat ?
— Nu, mă tem că nu l-am cumpărat,

— Rău faci ! se răsti ea la Joe. Foarte rău ! Să nu mai dai din tablourile tale ! N-am să te mai las !

— Am mai dat cîte unui prieten, încercă el să se explice.

— Dacă-ți sînt prieteni, ar trebui să le cumpere ! Are să le pară rău că n-au făcut-o. Trebuie neapărat să-i vedeți noile lucrări, se adresă ea acum lui Tom. Cele pe care le-a pictat în ultimele șase luni.

— E vorba de pînzele pe care le-am lucrat după ce am cunoscut-o pe Erika. Asta are ea în vedere, preciză Joe.

— Dar ce, nu sînt mai bune ? Spune drept dacă nu crezi și tu că sînt mai bune, rosti ea pe jumătate în glumă, dar mai mult ca un avertisment, strîngîndu-i brațul cu degetele ei scurte, puternice.

— Sigur, sînt cele mai bune pe care le-am făcut vreodată. Dacă tu crezi că meritul îți aparține...

— Da, cred !

— Adevărul e că au mult mai multă forță, îi spuse Joe lui Tom. Frank le-a văzut. Nu ți-a spus ?

— Mi-a spus el ceva.

— Nu-i așa că i-au plăcut ?

— I-au plăcut, sigur că i-au plăcut.

— Nu se poate doar să-ți placă și atît ! se băgă iar în vorbă Erika. Au o forță extraordinară ! Trebuie să te simți șocat cînd le vezi. Să devii alt om !

— Poate că exact asta a simțit și el, o liniști Tom.

— Știi, m-am întîlnit la New York cu o cucoană, schimbă Joe vorba. Ține o galerie de artă chiar în mijlocul Manhattan-ului. I-am spus : „Vreau să vă arăt niște fotografii. Toate tablourile mele sînt la Florența.“ Ea de colo : „Nu cred că se poate vedea mare lucru dintr-o fotografie.“ La care eu : „Dacă v-aș arăta cîteva clișee ale unor lucrări de Rembrandt, le-ați cumpăra ?“ Dar ea : „Cred că Rembrandt este un pictor supraevaluat.“ Gust de femeie, ce vrei ?

— Nu orice femeie. Mie îmi place Rembrandt ! declară Erika.

— Tu ești femeie inteligentă ! îi zîmbi el, pierzîndu-se în ochii ei.

— Pînă la urmă, ți-a cumpărat ceva din tablouri ? se interesă Tom.

— Nu. Tocmai la asta voiam să ajung. După ce i-am arătat toate fotografiile, a rămas îngrozită. S-a tras înapoi, de parcă se temea să nu-i explodeze în nas !

— Ea ce fel de tablouri vindea ?

— Numai niște pictori fără vlagă, fără nerv. Tablouri care nu spuneau nimic. Tablouri care n-aveau nici un mesaj. I-am și spus : „Astea sînt niște lucrări burgheze. N-au decît valoare decorativă. Tablouri pentru niște oameni bogați și tîmpiți, care stau în case cu etaj. Cum le vindeți ? La duzină ? La metru ? Așa ar trebui să le vindeți ! Asta e marfă, nu artă !“

— Acum îmi dau seama de ce nu ți-a cumpărat nici un tablou.

— Mă doare pe mine undeva ! Nici nu i-aș fi vîndut, dacă vrei să știi. I-am zis-o de la

obraz : „Spuneați că nu vă plac fotografiile, dar tocmai astea sînt fotografii ! Astea pe care le-ați atîrnat pe pereți ! Au mai puțină viață-n ele decît niște biete fotografii !“

— Bravo, *bravissimo !* îl aplaudă Erika. Îmi pare rău că n-am fost și eu acolo !

Acum Tom se ridică în picioare.

— Treci pe la noi, îi spuse Joe. Aș vrea să-mi vezi și tu lucrările din seria nouă.

— Am să vin neapărat.

Are dreptate Frank, își zise Tom, îndepărtîndu-se în grabă ; femeia aceasta îi face rău, îl domină, nu el are nevoie de ea, ci ea de el, cel puțin pentru moment.

Jos, în capela de la San Lorenzo, printre lespezile de morminte, era răcoare și liniște. În sala pardosită cu marmoră nu erau decît cîțiva vizitatori, majoritatea italieni, cu paltoanele pe ei, vorbindu-și în șoaptă în fața monumentelor funerare, de parcă însăși încăperea aceea posomorîtă și austeră le impunea tăcere și respect.

Sentimentul pe care îl căpăta în acel locaș, contemplînd perfecțiunea rece a giganților de marmoră, nu era de bucurie, de reculegere, ci de purificare. Frumusețea înghețată, monumentală, a statuilor, seninătatea sacramentală a atitudinilor și gesturilor le făceau să se înalțe dincolo de simțămintele omenești, dincolo de banalitatea trăirilor zilnice, într-o superioară detașare de lumesc. În fața formelor albe, desprinse de pe fondul întunecat, Tom se simți la început, după cum i se întîmplă de fiecare

dată, copleșit, redus la dimensiunea nimicniciei lui umane. Ieșind însă din nou la lumină, la soare, în zarva străzilor și a pieței, avu sentimentul unei regenerări binefăcătoare. Nimic nu era pierdut, iar dacă totuși pierduse ceva, nu era chiar atît de grav cum își închipuise.

Capitolul 5

Lui Frank i se părea că trăiește acum într-o permanentă stare conspirativă. Era ceva nou pentru el, o situație apăsătoare, care îl tulbura și îl punea adesea în încurcături, în vreme ce Anna părea că se așteptase la aceasta și se simțea perfect în largul ei. Trebuia acum să se gîndească la tot felul de eventualități, să evite pericole posibile, să-și ia anumite precauții. Familia ei, tatăl, mama, fratele, fiecare dintre aceștia trebuia ocolit și evitat la anumite ore, în anumite locuri. Era și Giorgio, pe care ea îl considera cel mai periculos ; rănit în mîndria lui masculină, acesta intrase deja la bănuieli și era în stare să o urmărească, să pună întrebări despre ea. Mai era și Tom, pe care nu trebuiau să-l evite, ci să-l împace cumva. Pentru Frank problema cea mai dureroasă o reprezenta Tom, mai ales din clipa în care îi spusese că nu mai are tăria sufletească să continue vizitele de duminică după-amiaza la familia Bertolini.

— Și ei ce-o să zică ? întrebă Frank disperat. Zău că-mi vine greu să te rog. Dar nu pot să mă duc singur și dacă nu mergem deloc...

Tom își lăsă bărbia în piept, rîse încet, fără nici o bucurie, și clătină din cap.

— Va fi sinistru. Am să mă simt groaznic.

— Știi și tu că nu-mi place să te amestec în toată chestia asta.

— Am să încerc..., se înduplecă Tom pînă la urmă. Și, pe deasupra, tot mai țin la ei.

Simbolice la început, întîlnirile de duminică, la ceai, erau acum golite de sens sau, mai degrabă, căpătaseră un nou conținut, acela de disimulare, un exercițiu în arta inducerii în eroare. Încă se mai duceau acolo, mai rîdeau la calambururile făcute de *il avvocato,* la protestele și indignările prefăcute ale doamnei Bertolini. La rîndul ei, Anna părea mai comunicativă, reacționa mai prompt, cu mai multă atenție la glumele tatălui ei.

Cu Giorgio era ceva mai greu.

— Urăsc momentele cînd rămîn împreună cu el, îi spunea ea lui Frank. Nu mai suport să mă atingă.

Recunoscuse și ea că, într-o vreme, se simțise atrasă de Giorgio.

— Dar eram mică și proastă pe-atunci. Cred că eram flatată de faptul că mi se acordă atenție. Și, pe urmă, era ceva nou pentru mine. Era altceva. Acum nu mai pot să-l sufăr.

Îi povesti într-o zi lui Frank cum decurgeau întîlnirile ei cu Giorgio.

— Dar de ce, de ce, de ce ? se indigna Giorgio. De ce te porți așa cu mine ?

În spațiul îngust, neutru, al mașinii parcate într-un loc mai retras, unde se mîngîiaseră cîndva pe furiș, cu satisfacții limitate, acum ea îl ținea la distanță, abia dacă îl mai lăsa s-o sărute.

— Ai pe altcineva ! Ce, crezi că nu-mi dau seama ?

— N-am pe nimeni !

— Dar sîntem aproape logodiți ! Urmează să ne căsătorim !

— Știu asta.

— Nu mai vrei să te măriți cu mine ?

— Nu știu, Giorgio.

— Ba trebuie să știi ! Dacă spui că nu știi, înseamnă, de fapt, că nu mai vrei.

— Înseamnă ce am spus că înseamnă. N-are rost să-mi întorci vorbele.

— Atunci mă iubești sau nu ?

— Nu știu !

Îi relatase toată discuția lui Frank.

— Acum va începe să mă urmărească. Asta e pasul următor. Îl cunosc prea bine. Nu e chiar tîmpit. Bănuiește el ceva.

Semnificativ era și faptul că Giorgio se prezenta acum la ora ceaiului în fiecare duminică ; ședea acolo tot timpul tăcut, bănuitor, impenetrabil ca un sfinx, ascultînd ce se spune, urmărind fiecare gest cu o mină posomorîtă, cu ochii mereu la Anna sau la cel care-i vorbea în acel moment, mai cu seamă dacă se întîmpla să fie Frank sau Tom.

Farmecul acelor după-amieze de duminică dispăruse cu desăvîrșire. Oare *la signora*, cu toate ciudățeniile ei joviale, nu-și dădea seama că se petrece ceva ? Oare nici *il avvocato*, cu toate monologurile și aforismele lui, nu prinsese de veste ? Asemenea întrebări îl chinuiau acum mereu pe Frank.

Anna era într-o situație în care nu prea avea de ales. Dacă nu rămînea la ceaiul de duminică, nu mai avea un pretext plauzibil ca să-l refuze pe Giorgio, să scape de excursiile cu mașina, devenite de-acum un chin pentru ea.

Giorgio era acum un fel de duh vrăjmaș, o fantomă răzbunătoare, mai amenințător în absență decît atunci cînd era de față. În mod evident, Giorgio își punea întrebări, căuta răspunsuri ; ce avea să urmeze nu putea fi decît o întîmplare.

— Știu bine că ne urmărește, spunea Anna. Uneori îl observ reflectat într-o vitrină, apoi dispare din nou. Sau trece pe lîngă mine cu mașina, prefăcîndu-se că nu mă vede. Sau se întîmplă să intre într-o cafenea sau un restaurant, cînd mă aflu eu acolo. „A, salut, Anna !“ îmi zice el atunci, de parcă ar fi numai o coincidență. Mă tem că, într-o zi, are să mă urmărească pînă acasă la tine.

— Chiar dacă reușește, poți să spui oricînd că ai luat ceaiul cu noi, cu Tom și cu mine. N-are cum să dovedească altceva, dacă nu-l lăsăm să intre în casă.

— Nu va crede nimic din ce-i spunem noi. E o fire bănuitoare. Are să mă tot întrebe : „Ce-ai făcut acolo ? De ce te duci tu acolo ?“ Sau vine să te întrebe pe tine.

— Dacă mă întreabă, am să-i spun să nu mai fie chiar atît de paranoic.

— Cel mai rău ar fi dacă se duce să le spună părinților mei.

— Ce ar putea să le spună ? Și ce să dovedească ?

Își aranjau întîlnirile ca niște spioni experimentați. Dacă urmau să se vadă la o cafenea, Frank venea întotdeauna primul și se așeza mai în fundul sălii pentru eventualitatea în care ea ar fi fost urmărită de Giorgio. Anna venea de fiecare dată la întîlnire pe drumuri ocolite, prin străzi și piațete lăturalnice, pentru a se asigura că Giorgio nu vine în urma ei. Nu-și mai dădeau întîlnire la „Tabby Cat" și nici în cafenelele din Piazza Repubblica sau din Piazza della Signoria, ci numai în niște bărulețe obscure, situate pe străduțe înguste, departe de centru, uneori pe lîngă Santa Croce, alteori dincolo de Borgo San Frediano sau chiar mai sus, la Fiesole, unde se plimbau pe lîngă zidurile înalte de piatră, pe alei întortocheate, pe sub boltele verzi ale arborilor. Chiar și acolo, la o cafenea din marginea piațetei, admirînd de sus priveliștea orașului, mulțimea de turle și cupole dominată de domul lui Brunelleschi, Anna tresărea și întorcea capul de fiecare dată cînd trecea prin apropiere vreun automobil.

— Liniștește-te, Anna, ce naiba, îi zise o dată Frank. Sîntem la Fiesole. Bem și noi o cafea. Cu ce dracu am păcătuit ?

— O să mă întrebe de ce. De ce tocmai la Fiesole ? De ce singuri ? De ce atît de departe ?

— Anna, cred că exagerezi, zise el, dar știa că ea are dreptate.

Vizitele ei, destul de rare, la Torre dei Ghibellini erau pregătite ca niște manevre militare, stabilite dinainte în detaliu, la minut, și precedate de subterfugii complicate. Anna schimba

mai multe tramvaie și autobuze pînă la marginea orașului, apoi revenea pe alt drum. La Costa rămînea teritoriul cel mai periculos, cu panta aceea dreaptă, pe care cel care urca sau cobora era expus privirilor vreme îndelungată. Se întîmpla și ca ea să nu poată veni la întîlnire, speriată de apropierea, reală sau imaginară, a lui Giorgio și atunci urma procesul chinuitor de restabilire a legăturii, ruleta încercărilor de a o găsi la telefon. Așteptînd-o, Frank simțea că începe să-i împărtășească temerile, se uita pe fereastră, sperînd să o vadă pe ea, temîndu-se să nu-l vadă pe Giorgio, împăcîndu-se, în sfîrșit, cu gîndul că ea nu va mai veni, că nu se va iubi cu ea, că degeaba l-a dat afară din casă pe Tom.

Dacă exista vreo consolare pentru faptul că se vedeau acolo atît de rar, aceasta era că nu trebuia să-l deranjeze prea des pe Tom. Erau momente în care o invidia, ba era gata chiar să o condamne pentru ușurința și îndemînarea cu care se descurca în hățișurile acestei existențe duble, dar își dădea seama că întreaga ei viață de pînă acum — ca, de altfel, a oricărei tinere italience — fusese, într-un sens, o pregătire tocmai pentru așa ceva. Presiunile care le învățaseră să fie mereu înșelătoare, atente la orice pas, pline de suspiciuni, le înzestraseră din plin pentru astfel de intrigi.

În același timp, observa cum crește în ea un sentiment de revoltă. Într-o zi, cînd, în sfîrșit, erau împreună în pat, la el acasă, ea izbucni :

— Cum poate să spună cineva că ceea ce facem noi e rău ? De ce vor toți să ne împiedice să fim fericiți ? De ce trebuie să ne silească să ne ascundem, să mințim ?

El îi înțelegea simțămintele, dar nu avea nici un răspuns. Știa și el că nu este drept, că, pînă la urmă, era vorba de un fel de cruzime, dar era conștient și de complexitatea situației, de mulțimea de nuanțe, de niște tradiții înrădăcinate de veacuri. El însuși se simțea micșorat ca bărbat, prins în cursă, condamnat să joace un rol care-i fusese atribuit, dar care îi era străin, într-o lume încurcată, care nu era a lui, o lume în care ești obligat să-ți exploatezi prietenii, să-i trădezi pe cei care au fost cîndva buni cu tine, să smulgi vieții clipe de fericire trecătoare, care în sine era pătată. Avea sentimentul că tocmai așa își închipuise ea că trebuie să fie dragostea, trăită pe ascuns, amenințată din toate părțile, ferită de ochii familiei, bisericii, societății, că, oricît erau de neplăcute, toate acestea se cuveneau să fie acceptate, pur și simplu, ca o fatalitate.

— Anna m-a întrebat dacă o iubești, îi spuse Tom într-o zi.

— Pe tine te-a întrebat ?

De atunci se întreba întruna dacă, într-adevăr, o iubește, conștient de faptul că ar trebui să o iubească, știind că, dacă n-ar iubi-o iar ea și-ar da seama de aceasta, ar fi distrusă. Știa că o dorește, poate mai mult decît dorise vreodată o altă femeie, că se simte fericit cînd sînt împreună, mai ales atunci cînd fac dragoste. Nu mai încercase niciodată un asemenea sentiment.

Uneori își dorea chiar să se fi născut italian, să poată spune cu atîta ușurință, atît de convingător : *„Ti amo, ti adoro, ti voglio tanto bene !“* O dată, în vreme ce făceau dragoste, ea îl întrebase, privindu-l în ochi : *„Mi ami ?“* Ce putuse să răspundă atunci, decît că da ? În plus, în momentul acela era chiar adevărat.

Te iubesc atunci cînd fac dragoste cu tine, își zise el în gînd, cu un zîmbet amar. Ce fel de declarație o mai fi și asta ?

— Aș vrea să-mi cunoști prietenii, îi spuse ea într-o altă zi. Sînt foarte mîndră de tine, dar e cam periculos. Aș dori să-l întîlnești pe Marco. Ține un seminar cu noi, e asistent universitar, comunist. *Ma tanto buono* ! Un om nemaipomenit !

— Ar fi foarte interesant, dar mă tem că nu se poate.

— Ba s-ar putea, numai că trebuie să fim foarte, foarte atenți.

Și-au luat precauții infinite. Din nou, au complotat și au recurs la manevre subtile, ca într-o afacere de spionaj. Anna învăța la universitate. Din cînd în cînd, Frank se mai ducea și el pe la cursuri. Tot acolo preda și Marco. Orchestrarea unei coincidențe devenea astfel posibilă. La o anumită oră, într-o anumită zi — o zi în care Frank avea ore la universitate — urmau să se întîlnească, pasămite din întîmplare, în Piazza San Marco. Apoi vor lua masa împreună la *Mensa,* cantina studențească din apropiere, în Via Cavour. Acolo, în haosul

și învălmășeala permanentă a localului, era puțin probabil să fie descoperiți.

Dacă venea și Tom, sugerase ea, era și mai bine, pentru siguranță.

— Ascultă, Anna, obiectă Frank. Nu-mi place să mă folosesc de Tom în felul acesta. Pe urmă, el nu se prea mai duce pe la cursuri, nici atît cît mine.

Îi era limpede că nu poate să-i ceară asta lui Tom, dar, de această dată, Tom veni de bună voie.

— Te duci la cursuri ? întrebă el uimit cînd Frank îi anunță intenția. Știi doar că nu sîntem obligați. Ne-am îndeplinit cota de frecvență !

— Așa m-am gîndit eu, că n-ar fi rău, răspunse Frank fără convingere.

— Bine, okay, ridică Tom din umeri. Atunci s-ar putea să vin și eu.

Atunci, își zise Frank ușurat, nu mai e nevoie de nici un fel de stratageme, cu excepția faptului că trebuie să ajungem exact la timp. Se îndoia că Tom va mai veni dacă știe că urmează să se întîlnească cu Anna. De cînd cu „ciondăneala“ lor de atunci, între Tom și Anna se instalase un fel de răceală. La ceaiurile de duminică, se putea observa că Tom vorbește mai puțin cu Anna, abia cînd îi mai aruncă o privire, dar conversează și rîde cu toți ceilalți membri ai familiei. Cînd se amintea de numele ei sau cînd ea era în preajmă, i se citea uneori pe față o expresie abătută. De cîteva ori, folosind remarci indirecte, prin ricoșeu, singura metodă de a obține ceva de la

Tom, Frank încercase să afle ce e între el și Anna, dar fără succes. De fiecare dată, Tom se retrăgea în tăcere, se prefăcea că nu înțelege sau, pur și simplu, evita subiectul.

Anna era și mai enigmatică.

— Ce-i cu Tom și cu tine ? E ceva, s-a întîmplat ceva ?

— Știi bine ce s-a întîmplat, răspunse ea. Noi doi am luat-o razna. Tu și cu mine.

— Știu toate astea, Anna, dar mai e ceva, pare să mai fie și altceva.

— De ce să mai fie și altceva ? Ce, nu-i destul ?

Dorea să o întrebe ce s-a petrecut în după-amiaza aceea. Ce ai făcut tu ? Ce-ai spus ? Ce anume nu-ți poate ierta ? Dar nu punea aceste întrebări, știind bine, în sinea lui, că nici n-ar vrea să cunoască răspunsul.

*

— *Ma guarda chi si vede !* Ia te uită cine-i aici ! exclamă micuța *professoressa* de la cursurile lor de italiană cînd Frank și Tom își făcură apariția în sala de seminar. *Come mai qui ?* Ce mai căutați aici ? Acum știți italiana ! Nu mai aveți ce învăța de la mine !

— N-avem nimic de învățat de la nimeni, spuse Tom. Asta-i necazul nostru.

Se așezară, simțindu-se ușor stingheriți, ca de obicei, în fundul sălii, printre proaspeții bursieri „Fulbright“, alături de niște tinere studente cu obrajii rumeni ; din cînd în cînd, mai mult din cochetărie, *la professoressa* le mai punea cîte o întrebare. La sfîrșitul orelor

de curs, mai zăboviseră cîteva minute să stea de vorbă cu ea. După ce își luară rămas bun, Frank se uită pe furiș la ceas, constatînd că este exact momentul stabilit să traverseze Piazza San Marco.

O zări imediat pe Anna, care venea spre ei din partea cealaltă a pieței, avînd alături un bărbat blond, încă tînăr, bine făcut. Avea în privire și în mișcări ceva ce amintea de un cîine ciobănesc, mare și prietenos, iar chipul îi era de o urîțenie înșelătoare. Purta o cămașă albastră și o bluză de vînt, care părea abia să-i cuprindă umerii largi și toracele robust. Mergea cu pași mari, puțin săltăreți, silind-o pe Anna să se grăbească pentru a nu rămîne în urmă. Cînd ajunseră destul de aproape, ea mimă la perfecție impresia de surpriză.

— Frank ! Tom ! *Ma che bello !* Ce bine-mi pare !

Mai mult din instinct, Frank simți că, alături de el, Tom se schimbase la față. Nici nu trebuia să se uite la el ca să știe că privirea prietenului său devenise acum întunecată și rece. Dar nimic nu putea rezista în fața amabilității exuberante a lui Marco, pe care Anna îl prezentase cu titlul de „profesorul meu".

— *Macchè professore !* protestă el cu un accent florentin puternic, cîntat, mai potrivit pe străzi decît la catedră.

Rîdea mereu, de te miri ce, ca un copil încîntat. Avea o bărbie mare, pătrățoasă ca o cazma, iar privirea ochilor lui albaștri era de o sinceritate neprefăcută.

— Sînt doar un biet asistent ! preciză el. Dar ce plăcere îmi face să vă cunosc ! Anna mi-a vorbit mereu despre voi, cei doi unchi din America ! Mi-a fost frică să nu apuc să vă cunosc. Credeam că vrea să vă țină numai pentru ea.

— Poate că i-a fost rușine să ne arate, spuse Frank.

— Dar ce bine vorbiți italienește ! exclamă Marco, privindu-l cu și mai multă uimire. De ce nu mi-ai spus, Anna ? Uite ce bine poate să știe el italiana !

I se luminase și fața de bucuria acestei noi descoperiri.

Trecură piața toți patru, îndreptîndu-se spre *La Mensa*. Frank și Tom luaseră uneori masa acolo, pe vremea cînd se duceau regulat la ore, dar mîncarea era cam proastă, deși ieftină, iar gălăgia infernală. Mulțimea aceea zgomotoasă de tineri îi făcuse atunci să se simtă înstrăinați, stingheri.

Găsiră cu greu o masă liberă și își aduseră singuri tăvile cu mîncare, strecurîndu-se anevoie prin mulțime. Anna și Marco ajunseră ceva mai tîrziu la masă pentru că se opreau mereu să mai schimbe o vorbă cu cîte un student cunoscut. Meniul sărăcăcios se compunea dintr-o ciorbă subțire, cam rece, niște macaroane prost fierte, fără nici un gust, și cîte un pahar de vin roșu, acrișor. Lui Marco părea că nici nu-i pasă ce înghite, mînca repede și cu poftă, vorbind și rîzînd tot timpul.

— E de speriat cum poți să mănînci tu, Marco ! îi reproșă Anna. Și cînd mă gîndesc

că pe vremuri ai făcut ciclism! Curînd ai să fii atît de gras că n-o să te mai poți urca la ghidon!

— Așa e, zău așa! rîse el fără să se supere deloc. Ca ciclist sînt ratat. Singura mea speranță este să ajung într-o zi un profesor gras!

— Ați fost ciclist? întrebă Frank curios.

— Nu, nu, am terminat cu asta, răspunse Marco, rîzînd iar, cît se poate de fericit. Am făcut o căzătură rea, pe o porțiune de cățărare, în munți. M-am zdrelit destul de zdravăn. Mare noroc am avut!

— Ce noroc e ăsta? întrebă Tom.

— Da, chiar am avut noroc! Pentru că nu mă mai puteam ține de ciclism, m-am pus pe carte! Mi-am luat diploma, am început să predau și iată-mă! Părea de necrezut, dar acum țin seminarii la universitate.

— Marco a fost un foarte bun ciclist, spuse Anna.

— *Ma no, ma no!* rîse el. Am fost un ciclist destul de mediocru. Cu posibilități de perspectivă, atîta tot. Din ăștia sînt sute! Probabil că aș fi ajuns un *gregario,* alergător de trenă pe lîngă marii campioni, iar pe la treizeci de ani eram terminat. Abia atunci ar fi trebuit să o iau de la capăt, se lumină el la față la gîndul norocului pe care-l avusese. Cicliștii sînt și ei exploatați. Văd în sport o cale de scăpare din sărăcie și șomaj. Văd că există stele ale ciclismului, ca Bartali sau Coppi. Ăștia, puțini, au ajuns bogați. Au ajuns celebri. Iar ceilalți își închipuie că pot să fie și ei la fel. Cți reușesc? O singură căzătură poate să

le spulbere toate visurile. Dar eu am avut noroc.

— *Hai cascato bene,* remarcă Anna. Ai căzut cu folos.

— *Brava, brava!* rîse Marco.

— Se spune că Bartali a oprit o revoluție, observă Frank. În patruzeci și opt, cînd ieșea cîștigător în Turul Franței, la puțin timp după atentatul împotriva lui Togliatti.

Pentru prima dată, pe chipul lui Marco se așternu o expresie gravă.

— E adevărat. Mai este și un alt aspect. Nu e vorba numai de sportivi, ci și de suporteri, de marea masă a iubitorilor de sport. Sportul este folosit pentru a-i induce în eroare. E și asta o metodă pentru a-i face mai docili.

— Asta a fost teza lucrării tale, zise Anna.

— Da, e tema lucrării mele de diplomă: „Sportul și utilizarea lui în scopuri antidemocratice". Iubesc sportul. Iubesc mai departe ciclismul. Dar nu-mi plac falsurile care se fac în sport. Nu-mi place atenția disproporționată care i se acordă. Oamenii au ajuns să se gîndească prea mult la sport, în detrimentul altor lucruri mai importante.

— În detrimentul politicii, vreți să spuneți, interveni Tom.

— *Bravo!* exclamă Marco. Chiar așa, pe seama politicii. Pe seama propriilor lor interese. Este împușcat Togliatti, cel mai de seamă comunist al țării, iar pe ei îi preocupă mai mult unul care merge cu bicicleta, ca și cum acesta ar face ceva pentru Italia.

— Ceva-ceva tot face el, nu se lăsă Tom.

— Am în vedere ceva real ! Să le pună mîncare pe masă ! Să le pună bani în buzunar ! Şi eu la fel, tot aşa vedeam lucrurile. Am fost unul dintre cei care-l aclamau pe Bartali ! Cu atît mai mult cu cît era şi el din Toscana. Doream să fiu şi eu un al doilea Bartali !

Chiar şi atunci cînd era cuprins de *saeva indignatio* — o indignare furibundă, cum îi spunea Anna — avea aceeaşi inocenţă copilărească, înverşunarea lui părea un simplu revers al rîsului, o reacţie izvorîtă din faptul că încrederea lui în bunătatea firească a oamenilor fusese înşelată, cerînd instalarea unei noi credinţe care să compenseze această pierdere.

— Cine va cîştiga alegerile ? îl întrebă Tom.

Marco se întunecă şi mai tare la faţă.

— *La Legge Truffa !* exclamă el cu năduf, exagerîndu-şi accentul florentin. Aşa au ei de gînd să se menţină la putere ! Aşa vor ei să răstoarne voinţa poporului !

— Şi care este voinţa poporului ? îl îmboldi Tom.

— Poporul vrea dreptate economică ! Vrea să-şi vadă împlinit dreptul la muncă !

— Şi mai mult ciclism, observă Tom.

— Da, recunoscu Marco, liniştindu-se ca prin farmec, mai mult ciclism şi mai mult fotbal. Cel puţin, mulţi îşi închipuie că asta doresc. Aşa au fost învăţaţi să creadă.

— Ce părere aveţi despre La Pira ? întrebă Frank.

— Un călugăr făţarnic ! Un trădător ! Pretinde că e sărac, dar e amicul celor bogaţi !

Un sicilian care face pe florentinul !

— Asta, într-adevăr, nu se poate ierta ! zise Tom.

Însă Marco îşi continuă rechizitoriul fără a lua în seamă ironia, ridicînd vocea ca să se facă auzit şi de alţii.

— Auzi, un socialist creştin ! Aşa ceva nu există ! Dacă eşti socialist, atunci nu poţi fi creştin. Dacă eşti creştin, nu poţi fi şi socialist. Biserica e tare vicleană. Ştie ea ce face ! Preoţii ăştia preiau argumente socialiste pentru a le folosi în propriile lor scopuri, pentru a înşela poporul. Biserica a fost întotdeauna împotriva poporului. *Ma sono furbi.* Dar sînt vicleni.

Din cînd în cînd, Frank surprindea cîte o privire a Annei, care şedea în faţa lui ; îi zîmbea complice, apoi îşi întorcea iar ochii spre Marco, urmărindu-i peroraţiile cu un amuzament plin de afecţiune.

— Democrat-creştinii nu ne vor lăsa niciodată să cîştigăm noi ! Dacă nu le iese figura cu *La Legge Truffa*, atunci vor încerca altceva ! Chiar şi o dictatură ! Să mă iertaţi, dar ei fac exact ce le spun americanii !

— S-ar putea să aveţi dreptate, spuse Tom împăciuitor.

— Îmi pare rău, dar ştiu că am dreptate ! Aici treburile nu mai sînt conduse de la Roma, nici măcar de la Vatican. Sîntem administraţi direct de Washington !

— Marco ! îl mustră Anna.

Dar acesta nu mai putea fi oprit.

— Eu n-am nimic cu americanii ! Sînt și ei oameni, la fel ca noi. Oameni cumsecade ! *Gente buona !* Dar militariștii și marii industriași, ei sînt cei care conduc !

Tom și Frank schimbară un zîmbet, dar nu ziseră nimic. Pe sub masă, Anna îl atinse ușor cu piciorul pe Frank.

— Pe mine să mă iertați, se opri deodată Marco, puțin încurcat. Voi sînteți americani. N-am vrut să vă jignesc.

— Nu face nimic, spuse Tom. Eisenhower a zis același lucru.

— Eisenhower e băgat și el pînă-n gît !

— Nu cred că-i chiar atît de simplu, zise Frank.

— Sigur că nu e ! Nimic nu-i simplu ! Totul e un joc de interese. *Il gioco degli interessi.* Washingtonul. Vaticanul. *È tutto un imbroglio !* Se leagă !

Pe Tom și Frank îi pufni rîsul. Înflăcărarea lui Marco, pasiunea pe care o punea în tot ce zice aveau și o notă comică, excluzînd orice implicație jignitoare. Întotdeauna a fost așa, își zise Frank, și așa va rămîne. Pe alte timpuri, ar fi fost partizan, ar fi luptat în Spania. Probabil că ar fi fost ucis. Credința lui față de un ideal era prea puternică pentru a fi închistată în tiparele unei dogme.

— Vii la demonstrația de la Carmine ? o întrebă Marco pe Anna.

— Ce demonstrație ? se interesă Tom.

— În sprijinul celor de la „Pignone", textiliștii aflați încă în grevă. Ținem un miting la Carmine, la ora șase. Sînt sigur că *i celeri*

vor încerca să spargă manifestația, adăugă el amar.

Îi promiseră cu toții că vor veni. Tom și Frank erau la curent cu desfășurarea grevei ; timp de mai multe săptămîni, zidurile orașului fuseseră pline de afișe incendiare, puse de socialiști, comuniști și sindicate, în care erau denunțați patronii și democrat-creștinii și se formulau apeluri la solidaritate, fiecare grupare cu lozincile și îndemnurile ei.

— Oare e bine să vină și Anna ? întrebă îngrijorat Tom.

— Sigur că am să vin ! se indignă ea. Am mai fost și în alte dăți. Nu mi-e frică.

— *Brava, bravissima !* aplaudă Marco, surîzînd încîntat.

*

Se întîlniră toți patru în Piazza del Carmine cu puțin înainte de lăsarea serii. Tom și Frank făcuseră tot drumul de acasă pe jos, asurziți de clinchetul amenințător al tramvaielor de pe Via Santo Spirito, trecînd apoi prin Borgo San Frediano pînă în cartierele muncitorești, *Firenze degli operai.* Se adunase deja destul de multă lume. Doar puțini dintre cei de față purtau paltoane, cei mai mulți aveau bășți pe cap, erau îmbrăcați sărăcăcios, în haine ponosite. Cu toții vorbeau tare între ei, gesticulînd cu aprindere, în vreme ce se îndreptau spre partea de nord a pieței, cu spatele la impunătoarea clădire a bisericii. În colțul din stînga, trasă lîngă trotuar, se afla o mașină

descoperită a poliției, plină de *i celeri* de la brigada mobilă, în uniformele lor cenușii.

Anna și Marco erau deja acolo, înconjurați de un grup de muncitori, cărora Marco li se adresa acum cu însuflețire, mișcîndu-și violent brațele lungi.

— Asta nu-i dreptate ! tocmai striga el. Dar ce dreptate poate fi atunci cînd capitaliștii dictează hotărîrile tribunalelor și tot ei sînt cei care fac legile ?

— Adevărat, așa e ! strigară cîțiva muncitori.

Unii dintre ei începuseră să arunce priviri bănuitoare către Frank și Tom. Însă Marco îi salută cu veselia lui obișnuită, copleșitoare ; deschise larg brațele, radiind de sinceră bucurie, și le strînse mîinile la amîndoi, cu efuziune, ca și cum ei abia s-ar fi întors dintr-o călătorie plină de pericole.

— Dînșii sînt americani ! îi anunță el pe muncitorii din jur. *Ma bravi ! Simpaticissimi !* Băieți de treabă !

Muncitorii îi primiră de îndată în mijlocul lor, zîmbindu-le cu prietenie.

Treptat, piața se umplea de lume ; unii veneau din Borgo San Frediano, alții dinspre sud, strîngîndu-se mai aproape de cel care le vorbea acum, un bărbat mai în vîrstă, mic de statură, cu fața brăzdată de riduri, care se urcase pe o ladă ca să fie auzit mai bine.

— Tovarăși ! începu el. Tovarăși muncitori ! Aceasta nu este o grevă ca oricare alta ! Este un protest împotriva nedreptăților !

În clipa aceea se auzi un zgomot de motor. O altă mașină a brigăzii mobile de poliție venea încet spre ei din celălalt capăt al pieței. Se opri cam la cincisprezece metri de mulțime. O urmă încă una, plus cea care staționase acolo mai înainte. Anna se agăță de brațul lui Frank.

— *Mascalzoni !* exclamă Marco, privindu-i pe polițiști cu o furie plină de dispreț. Ticăloșii !

Vorbitorul ridică glasul și acceleră ritmul pentru a recîștiga atenția auditoriului.

— Unii încearcă să ne oprească, dar nu vor reuși niciodată ! Acum încearcă să ne împiedice să spunem adevărul ! Noi nu vom înceta să ne cerem dreptatea...

La un semnal, cele trei mașini porniră spre mulțime. Încet, dar fără să se oprească nici o clipă, ambalînd motoarele, intrară în mijlocul oamenilor, care abia mai apucau să se ferească, și începură să descrie cercuri strînse, înaintînd în formație. Curînd, mulțimea începu să se împrăștie, vociferînd, iar piața rămase în stăpînirea celor trei mașini de poliție, care continuau să se învîrtească în gol.

Cînd ajunseră, în sfîrșit, în siguranță, pe trotuar, Marco, ținîndu-și brațul, protector, pe după umerii Annei, se întoarse încă o dată spre polițiști, livid de furie.

— *Per ora, si !* Acum v-a mai mers ! Azi ați izbutit să ne opriți ! Dar vor mai fi și alte zile ! Atunci o să fie altfel !

— *Tranquillo !* îl sfătui Anna. Potolește-te. Vezi că te arestează.

— N-au decît să mă aresteze ! Nici nu-mi pasă ! Ce-am făcut ? Ce crimă am comis ? Ei sînt criminalii ! Ei sînt cei care încalcă legea ! Așa am să le spun și la tribunal : Sînt democrat ! Asta e apărarea mea. Din cauza asta am fost arestat !

Mașinile se opriseră acum în mijlocul pieței ; polițiștii vorbeau tare între ei, rîdeau sfidător, își aprindeau cîte o țigară.

— *Andiamo !* îi îndemnă Anna. Să mergem. N-avem de ce să mai stăm.

Îl luă de braț pe Marco, care încă îi mai fulgera din ochi pe polițiști, și îl trase încet, cu greu, după ea pînă în Borgo San Frediano. El nu încetă să vorbească tot drumul, roșu la față, protestînd cu indignare, condamnînd nedreptatea ce li se făcuse. Se opriră, pînă la urmă la un bărulet din Borgo. Frank comandă cafele. Încetul cu încetul, Marco începu să se liniștească.

— Acum ați văzut și voi, zise el către Frank și Tom. V-ați convins ce înseamnă libertatea cuvîntului în Italia.

— A fost urît, spuse Tom.

— Urît ! exclamă Marco și, pe neașteptate, izbucni în rîs. Da, așa e ! Asta e cuvîntul. Urît ! Foarte urît ! Într-o bună zi, o să punem noi capăt la toată urîțenia asta !

— *Magari !* zise Anna cu un aer visător. Măcar să fie așa.

— Sigur că așa o să fie ! Va veni clipa ! Poporul își va spune cuvîntul ! Atunci nu se vor mai putea petrece niciodată lucruri ca astea !

— Mă tem că poliție va exista întotdeauna, observă Tom.

— Da, poate, dar o poliție care să apere poporul ! Împotriva adevăraților criminali, iar nu împotriva unor oameni nevinovați !

Anna căută pe furiș mîna lui Frank și i-o strînse ușor.

— *Magari !* repetă ea.

Capitolul 6

— Giorgio știe tot!

Anna stătea în pragul ușii de la Torre dei Ghibellini, îmbujorată la față, încordată toată de îngrijorare, așa cum Frank n-o mai văzuse niciodată.

— Doamne! făcu el uluit. Ești sigură?

— Da! zise ea cu o ușoară iritare în glas. Sînt chiar foarte sigură. Adineauri m-am despărțit de el! Pot să intru? Tom e acasă?

— Putem să mergem la bucătărie, zise el, apoi strigă în sus pe casa scărilor, către Tom. E Anna! Urcăm îndată.

Ajunși în bucătărie, se priviră în ochi cîteva clipe, fără să-și vorbească.

— Doamne! repetă Frank. Dar cum? Cum de-a aflat?

— M-a urmărit, exact cum ți-am spus. M-a văzut venind aici.

— Ei bine, am mai zis-o și înainte, asta nu înseamnă nimic, ce naiba...

— Sîntem la Florența. El știe acum că am fost singuri, cînd Tom era plecat. A pîndit casa asta zile întregi.

— Dar nici asta nu înseamnă nimic.

— Pentru el e destul.

— Și tu ce i-ai spus?

— I-am zis că are dreptate. Că e adevărat.

Frank se uită lung la ea, surprins și neîncrezător.

— Cum? De ce dracu trebuia să faci una ca asta?

— Ți-e frică? întrebă ea încet, uitîndu-se drept în ochii lui, liniștită și rece, ca și cum l-ar pune la încercare.

— Mă tem pentru tine, nu pentru mine. Și acum, ce naiba o să se mai întîmple?

— Mi-a zis c-o să le spună părinților mei, rosti ea cu aceeași voce egală, calmă.

— Și crezi c-o s-o facă?

— S-ar putea. E căpiat de gelozie, explică ea, imitîndu-l apoi pe Giorgio: „Cum poți să faci așa ceva cu unul de vîrsta lui? Un oarecare, un nimeni din America! Un pederast!"

— Auzi, pederast! repetă furios Frank.

— Se simte umilit. E în stare să spună orice.

— Crezi, într-adevăr, că ai făcut bine să-i spui?

— De ce să nu-i spun? N-are nici un drept asupra mea. Nici o putere! Trebuia să-l fac să-și dea seama! Tot repeta întruna: „De ce, de ce, de ce?" Și pe urmă s-a pus pe plîns.

— A și plîns?

— A, sigur că da. Ți-am mai spus. În Italia, bărbații plîng foarte ușor. Apoi, cînd a văzut că eu nu-l bag în seamă și că tot n-are nici un rost, mi-a zis: „Dacă te mai întîlnești cu el, am să te spun părinților tăi".

— Cam jalnic.

— Atunci i-am spus așa: „Bine, n-ai decît, spune-le. Tot n-ai să schimbi nimic. Eu pe el

îl iubesc, nu pe tine. N-am să mă mărit niciodată cu tine". După asta, mi-a zis că va veni să vorbească cu tine, să-ți spună ce părere are despre tine, despre faptul că ai sedus o fetiță nevinovată. Se va duce și la *questura*, să spună și la poliție ce crimă ai comis tu. Apoi a zis că te ucide. Vorbe de om smintit. A înnebunit de tot.

— Așa se pare.

Vizibil zdruncinat, Frank se așeză pe unul din scaunele de lemn, cu spătar înalt, aflate în preajma mesei cu tăblie de marmoră. Își prinse capul între mîini. Chiar așa, nebunie curată. Dintr-o dată, se văzu pus în fața unei lumi amenințătoare, iraționale, o lume cu care nu putea exista un dialog normal. Cealaltă față, își zise el, cealaltă față a Italiei. Ca și cum s-ar fi răsucit o lespede.

Se așeză și Anna, în capul mesei.

— N-am mai răbdat atunci, continuă ea, și i-am zis: „Am să le spun celor de la poliție că am fost de acord, că eu am vrut, că, de fapt, din cauza mea s-a întîmplat totul". El a plîns din nou. Spunea mereu: „Nu te cred. Nu poate să fie adevărat". Pe urmă a zis deodată: „Dar pe mine m-ai iubit!"

Fără să vrea, Frank simți că-l cuprinde un fel de milă, de înțelegere față de Giorgio. Vai de capul lui, sărmanul, își zise în gînd.

— I-am spus: „Nu-i adevărat, nu te-am iubit. N-a fost decît o atracție". Atunci el: „Nu m-aș fi purtat niciodată ca el. Eu nu ți-aș fi răpit virginitatea". „Nu", i-am replicat eu, „pentru că ți-ai închipuit mereu că-ți aparține, că ai plătit pentru asta!"

— Dumnezeule! răsuflă adînc Frank. Cam tare i-ai zis-o.

— Atunci s-a pus iar pe plîns. Mi-a spus că sînt crudă, că i-am distrus viața, că sînt singura fată pe care a iubit-o cîndva. „Lasă c-o să mai fie și altele", l-am consolat eu. „Ești tînăr, ești bogat, ai să mă uiți repede". Nu, mi-a zis, n-are să mă uite niciodată. Și atunci am plecat.

— Doamne! spuse Frank. Mă întreb ce-o să facă el acum.

— Nu-mi pasă ce face, răspunse ea cu vehemență. I-am și spus că poate să facă ce-i place.

— Poate că ar trebui să-ți pese, observă sumbru Frank.

— Ba nu! Nu! Am înghițit destul, pentru toată viața! De la el! De la mama! De la tata! Toată lumea țipă și plînge și spune că eu îi distrug pe ei, numai ca să mă silească să fac ceea ce vor ei! Las-că n-o să moară Giorgio. Nu e el omul care să se sinucidă. Toți spun așa numai ca să te sperie, să te domine, să te împiedice să fii liberă!

Se sculă brusc și își încolăci brațele în jurul gîtului lui Frank.

— Hai să plecăm de-aici!

— Unde?

— La Veneția! șopti ea, lipindu-și obrazul de fața lui.

— Minunată idee, spuse el, cam fără convingere.

Ea se desprinse de el și făcu un pas înapoi, privindu-l ca un copil dezamăgit.

— Nu vrei să mergem ?

— Ba sigur că vreau, Anna.

De fapt, la modul ideal, chiar își dorea aceasta. Doar că, în acele clipe, se simțea împresurat de o sumedenie de surprize și senzații noi, cu toate consecințele lor posibile.

— Am acolo o prietenă, se îmblînzi Anna ; acum îi luceau ochii la gîndul viitoarei călătorii. Eu pot să stau la ea. Iar tu te instalezi la un hotel.

— Cred că-i foarte bine așa, zise el, impresionat din nou de spiritul ei practic.

— Pe vremea asta e minunat acolo, spuse ea, punîndu-și mîinile pe umerii lui. Orașul e atît de frumos ! Turiști nu sînt mai deloc. Și e o liniște ! Totul e splendid, chiar și pe ploaie.

— Știu.

— Și vom fi împreună ! exclamă ea voioasă. Toată ziua, fără să ne deranjeze nimeni. Nici nu va mai fi nevoie să ne facem tot felul de planuri, să ne căutăm scuze.

El se simți iar cuprins de îndoială.

— Ești sigură că nu vor fi probleme ?

— Da, sînt sigură. Sînt cît se poate de sigură !

— Okay ! zîmbi el. Atunci mergem.

— Mîine !

— Eu știu... Ce-ai zice de săptămîna viitoare ?

— Tocmai săptămîna viitoare ! strigă ea, lovindu-i în glumă, dar totuși destul de tare,

pieptul cu pumnii. Ce ai tu de făcut ? Ce te ține aici ? izbucni ea, apoi deodată cu tristețe : Tom ! Nu vrei să-l lași singur pe Tom !

— Nu e chiar așa..., începu el.

— Ba da, așa este ! Știu că-i așa !

— Nu pot să-l părăsesc în felul ăsta, Anna. Nu e drept. Măcar să-l anunț cu o zi înainte.

— Bine atunci, se îmbufnă ea. Poate-i mai bine să vină și el cu noi ! și se îndepărtă de el.

— Oamenii mai au și obligații, Anna.

— Și cine-i pe primul loc ? Iubita sau prietenul ?

— Anna ! exclamă el exasperat. Bine, vin. Okay ? Am să vin. Numai să nu faci atîta tămbălău pe chestia asta.

— Te porți cu Tom de parcă ar fi un copil.

— Așa înțeleg eu să mă port cu un prieten.

— Un prieten care te iubește, îl înfruntă ea, îmbujorată la față, mirîndu-se și ea de propria îndrăzneală.

Frank simți cum i se urcă sîngele în obraji. Era pentru prima oară cînd ea îl provoca direct, sfidîndu-i mînia, dar probabil că nici nu se mai putea opri.

— Îl protejezi ca pe un copil ! Mereu numai asta aud : Nu pot să-l las pe Tom ! Nu poate să rămînă singurel !

— Anna ! ridică Frank tonul. Pentru ultima oară îți spun : am să vin la Veneția ! Vin ... cu tine... la Veneția !

Într-o clipă, ea deveni alta, tandră, surîzătoare, îl mîngîie cu drag pe față.

— Știu că ai să vii, știu !

Îl sărută cu pasiune, apoi, după un timp, şopti cu răsuflarea întretăiată :

— Cînd îi spui ?

— Ascultă, Anna, se burzului el iarăşi. Lasă-mi şi mie un timp, nu ?

— Cît ? O zi ? O săptămînă ? O lună ?

— Lasă asta în seama mea. Bine ?

Urcară în casă. Tom şedea în fotoliul lui, cu „The Book Review" în mînă. Plutea în aer o mireasmă dulceagă de foc făcut cu lemne.

— Bună, Anna, zîmbi el scurt, crispat, aproape protocolar.

— Marco îţi transmite salutări.

— La fel din partea mea. Mi-a făcut plăcere, cu adevărat, să-l cunosc. Are un entuziasm... mai deosebit.

— Poate prea mult entuziasm. Cîteodată îi şi spun : „Ar trebui să te mai stăpîneşti, ştii ? Ai ajuns un fel de Don Quijote".

— Exact ! rîse acum Tom. Chiar aşa pare. Numai că-şi alege mori de vînt care ar putea să şi riposteze.

Frank şi Anna rîseră şi ei, darmai moderat, ca din obligaţie.

— Nu vrei să iei loc ? o pofti Frank.

După cîteva clipe de tăcere, Anna prinse curaj.

— Ştii, Tom, Frank şi cu mine vrem să ne ducem la Veneţia.

Frank îi aruncă o privire ucigătoare, dar ea nici nu se uita la el. Doar pentru o fracţiune de secundă, destul timp ca Frank să-i surprindă expresia, pe chipul lui Tom trecu o

umbră de întristare, pe care şi-o mască în clipa următoare.

— Veneţia ? Splendid. Cît staţi ?

— Avem de gînd să petrecem doar cîteva zile, interveni repede Frank, pe un ton conciliant.

— O săptămînă ! preciză Anna.

Frank o fulgeră din ochi.

— Maximum. Cel mult o săptămînă.

— Şi cînd vreţi să plecaţi ? întrebă Tom într-o doară, aproape cu indiferenţă.

— N-am stabilit încă, se grăbi iar Frank. Răspunsul Annei veni cam în acelaşi timp.

— Cît de curînd.

— E o perioadă potrivită, aş zice eu, observă Tom. Dar acolo e frumos în tot cursul anului, poate doar cu excepţia lunii august. Fiecare anotimp îşi are farmecul lui.

— Ai fost acolo de multe ori ? întrebă Anna.

— De cîteva ori. Dar n-am să uit impresia pe care mi-a făcut-o prima oară.

— Aţi fost împreună ?

— Nu, răspunse el, strîmbînd uşor din buze. Poţi să mă crezi sau nu, dar n-am fost împreună. A fost, să ştii, o vreme cînd nu-l cunoşteam, deşi epoca poate să-ţi pară preistorică ! Îmi amintesc cum am intrat în oraş cu un *vaporetto*. Stăteam pe punte şi nu-mi venea să cred ce am în faţa ochilor. Pluteam pe lîngă palatele acelea, pe lîngă cupole şi coloane, spărgînd oglindirea lor în ape. Parcă eram în transă. Am depăşit cu cîteva staţii locul unde trebuia să cobor.

— Atunci de ce ai ales Florența iar nu Veneția ?

— Chiar nu știu. Poate că, într-un fel, Veneția era... excesivă. Ca și cum ai bea șampanie în fiecare zi. Și Florența este frumoasă, dar aici se poate trăi. Oricum, eram deja stabilit, devenisem deja un *fiorentino !*

— Nu cred că aș putea sta mereu la Veneția, spuse Frank. E prea multă apă.

— Adevărat, și ăsta e un motiv ! exclamă Tom. La un moment dat, te simți trist. Cunosc senzația. Mi-am dat seama de îndată. Și n-am vrut să-mi stric amintirile.

— Încă un romantic american ! rîse Frank.

— Exact ! Vrea cineva cafea ? întrebă Tom. Am crezut că o pregătiți voi, acolo jos.

— Ne ducem să facem acuma, se oferi Frank.

— Nu, nu, lasă că o fac eu, îl opri Tom, desfășurîndu-se din fotoliu ca un acordeon.

După ce Tom ieși din cameră, Frank se întoarse furios spre Anna.

— De ce ai făcut asta ?

— Cu ce am greșit ? întrebă ea, făcînd ochii mari.

— Ți-am spus că-i zic eu ! Ți-am spus că aleg eu momentul potrivit !

— Dar n-a avut nimic împotrivă.

— Tu nu-l cunoști pe Tom. N-aveai dreptul să i-o arunci așa, în față. Pentru numele lui Dumnezeu, Anna, n-ai încredere în mine ? Ți-am spus că merg cu tine !

— Nu eram sigură, murmură ea, gata să izbucnească în lacrimi.

— Anna ! făcu el dojenitor.

— Chiar nu eram ! Cum era să fiu sigură ? Îmi părea că ție de el îți pasă mai mult. E atît de important pentru tine...

— Țin la el, Anna. Și să știi că țin și la tine.

— Doar așa, ca prietenă !

— Nu mai spune prostii. Știi bine ce e între noi.

— Ba nu știu deloc ce e între noi ! Știu că eu te iubesc, dar nu știu ce simți tu pentru mine !

— Ascultă, Anna. Am cele mai bune sentimente pentru tine, merg cu tine la Veneția, plecăm săptămîna viitoare. Chiar la sfîrșitul acestei săptămîni, dacă vrei. Dar, pentru Dumnezeu, lasă-mă să aranjez lucrurile cum știu eu.

— Ai dreptate. E mai bine așa. Am greșit. Iartă-mă !

Veniră unul în brațele altuia și se sărutară îndelung, desprinzîndu-se din îmbrățișare numai în momentul în care auziră pașii lui Tom urcînd scările.

După ce le turnă cafeaua, rămaseră multă vreme tăcuți, simțindu-se deodată înstrăinați, fiecare cu gîndurile lui. La un moment dat, ridicînd ochii, Frank surprinse privirea Annei ; îi zîmbea cu drag, liniștită, nu i se mai citea pe chip nici o urmă din supărarea dinainte. I-ar fi răspuns la fel, dar își feri ochii, temîndu-se ca nu cumva Tom să se simtă jenat de schimbul acela de priviri drăgăstoase. Ca să spargă tăcerea, spuse primul lucru care-i veni în minte.

— N-a fost și Joe o dată la Veneția ?

— Joe ! exclamă Anna. Mereu pomeniți de Joe.

— Așa e, surîse acum și Tom. S-a dus s-o caute pe marea colecționară de artă Peggy Guggenheim.

— Și a găsit-o ? întrebă Anna, doar ca să susțină conversația.

— Pînă la urmă, da, rîse Frank, imitînd accentul de Brooklyn al lui Joe. „Mă apropii eu de tipul ăla cu cămașă înflorată și-i zic : Aș vrea să fac cunoștință cu Peggy Guggenheim. Aud că-i plac băieții înalți, mai brunețel. Iar el de colo : Asta n-am de unde să știu. Eu nu-s decît fiul ei".

Anna rîse, mai mult cu ușurare, își zise Frank, decît din amuzament.

— Și ea l-a plăcut ?

— Se pare că da, spuse Tom. Dar nu cred că l-a plăcut destul. Sau poate că nu prea i-au plăcut picturile lui. Uite aici, asta e o lucrare de-a lui, dacă n-ai știut pînă acum.

Anna se sculă să privească tabloul.

— E cam întunecat. Și trist. M-am mai uitat la el și înainte, dar nu cred că înțeleg mare lucru.

Cei doi rîseră.

— Nici noi, o lămuri Tom.

— Ne-a explicat Joe ce reprezintă, spuse Frank.

— Și, ca urmare, am înțeles și mai puțin ! preciză Tom.

— Are vreo legătură cu Florența ? întrebă Anna, tot cu ochii la tablou.

— Cred că subiectul i-a fost sugerat de Florența, zise prudent Frank.

— E impresia pe care i-o face Florența lui Joe, adăugă Tom.

— Asta e impresia pe care mi-o face și mie Florența cîteodată, spuse Anna. Ceva întunecat și straniu.

— La fel ca Joe ! exclamă Tom rîzînd.

— Joe, Joe, Joe ! repetă Anna, așezîndu-se la loc. Poate că, într-o zi, am să-l cunosc și eu.

— Și el vrea să te cunoască, spuse Frank. Numai că acum a apărut Erika.

— Cine-i Erika ?

— O austriacă, o informă Tom. Blondă. Are doi copii și un soț pe care i-a părăsit la Milano.

— Ea însă crede în arta lui Joe, spuse Frank.

— O, Doamne, și ce tare crede ! exclamă Tom.

— Cred că asta e bine, remarcă Anna.

— Nu sînt chiar așa de sigur, zise Tom. Îmi închipui că nu-i deloc ușor să creadă cineva în tine cum crede Erika în Joe.

— Mai ales dacă ai la New York o soră care crede și ea în tine, adăugă Frank.

— Sora lui ? întrebă Anna.

— Lucrează în industria confecțiilor. Ea suportă cheltuielile șederii lui Joe aici. E un fel de bursier de soră.

— *Ma che cattivo !* Vai ce urît.

— Au să se întîlnească ele într-o zi, sora și Erika, zise Tom. N-aș vrea să fiu de față !

— *Cattivo !* Răule ! spuse Anna, ridicîndu-se. Acum chiar că trebuie să plec. Mama are niște oaspeți.

— Okay, zise Frank. Te conduc pînă jos.

— La revedere, Tom.

Se duse spre el și îl sărută pe obraz ca o fiică bine crescută, ca o nepoțică iubitoare.

— La revedere, Anna. Sper că o să vă distrați bine la Veneția.

— Așa vom face. Îți trimitem și o ilustrată.

— Două ilustrate ! se grăbi Frank.

— Ai văzut ? zise ea cînd ajunseră în capul scărilor. Tom și cu mine sîntem încă prieteni ! La urmă, a fost chiar foarte drăguț.

Și, înainte ca el să poată răspunde, îl sărută, lipindu-se toată de el, așa că tot ce avusese de gînd să-i spună își pierdu pe dată orice însemnătate.

— Îi vom trimite cîte o ilustrată în fiecare zi ! îi zise ea lui Frank din prag.

— Dar Giorgio ? își aminti el cuprins de îngrijorare.

— Giorgio ! făcu ea cu dispreț, continuînd să-i zîmbească. *A Giorgio, ci penso io !* Lasă-l în seama mea. Doar n-o să ne urmărească și la Veneția. Acolo nici nu ne vom mai gîndi la el.

Îl sărută din nou, apoi, înainte ca el să mai apuce să spună ceva, plecă repede, îndepărtîndu-se cu mersul ei săltat ; se mai întoarse o dată să-i facă cu mîna și dispăru dincolo de coama dealului.

Frank urcă încet scările, pășind greoi. Tom se apucase iar de citit.

— Îmi pare rău, Tom.

— De ce să-ți pară rău ? întrebă acesta mirat, ridicînd ochii din revistă.

— Pentru că Anna ți-a trîntit-o chiar așa, că noi doi plecăm la Veneția.

— Nu-ți face probleme. Trebuie să fie frumos acum acolo.

Îi întinse lui Frank pachetul de „Esportazioni“. Recunoscător, Frank luă o țigară, și-o aprinse.

— Și eu cred că o să fie frumos. Și-a dorit tare mult să mergem.

— Anna ? Și tu ?

— Cred că și eu, naiba mai știe. S-au cam încurcat lucrurile, asta-i toată povestea. Acum Giorgio știe tot.

— Știe ? Cum așa ?

— A urmărit-o pe Anna. Apoi i-a spus ea.

— Nu mai spune !

— A amenințat-o că le spune tot părinților ei.

— Ce-ai de gînd să faci ? Fugi din oraș ?

— Nu știu nici eu ce-am să fac, Tom. Acum e cam prea tîrziu să mă opresc.

— Ai vrea să te oprești ?

Se lăsă un moment de tăcere. Frank își fumă liniștit țigara pînă la capăt, cu un aer contemplativ.

— De fapt, acum nici nu mai contează. Mai ales dacă ții seama de ce-are să se întîmple de-acum înainte.

— Ea te iubește.

— Cred că da. Vrea să fie cu mine, numai noi doi. De aceea vrea să mergem la Veneția.

— Dar tu ?

— Eu ? răspunse Frank tot cu o întrebare, rămase cîteva clipe pe gînduri, apoi continuă : Uneori, mă simt minunat cînd sînt cu ea. Oricum, nu ni se întîmplă prea des. Alte dăți, mai rar, am senzația că sînt ca tipul acela din caricatura lui Thurber.

— Ăla care s-a trezit cu o focă lătrînd la el chiar deasupra patului ?

— Ăla cred că sînt eu. Iar foca este Giorgio.

Capitolul 7

Făcură drumul pînă la Veneția cu trenul, apoi luară un *vaporetto* de la debarcaderul de lîngă gară. Puseseră la cale călătoria, sau, mai degrabă, ea așa o plănuise, ca o evadare, ca o acțiune clandestină și plină de pericole, în care primul lucru era să scapi de urmăritori. Urmau, mai întîi, să se urce în vagoane diferite de clasa a treia, să se prefacă de la început că nici nu s-au văzut pe peron și să se regăsească numai după ce trec de Bologna, cînd nu mai era nici o teamă să fie văzuți.

— Dacă mă vezi, nu mă cunoști ! îi atrăsese ea atenția.

Dar nici n-a zărit-o, nici în înghesuiala de pe peron, nici mai tîrziu, cînd se strecura pe culoarul plin de lume, pînă și-a găsit un loc pe bancheta de lemn a unui compartiment. Îngrijorat, începu să se întrebe dacă nu cumva ea o fi scăpat trenul. Se ridică, se duse la fereastra de pe culoar și cercetă cu grijă peronul, dar nu o văzu nici atunci. Reveni la locul lui și tocmai se gîndea că poate e mai bine să coboare, cînd trenul se puse în mișcare. Nu mai avea nimic de făcut pînă la Bologna, la aproape două ore de mers, ea îi interzisese să o caute, așa că încercă, zadarnic de altfel,

să-și citească ziarul, concentrîndu-se asupra injuriilor reciproce din campania electorală, trecînd apoi la *terza pagina*, plină de meditații savante despre artă și istorie.

Ce se va face dacă ajunge la Veneția fără ea ? Să rămînă ? Să se întoarcă ? E prea de tot, își zise el cu o subită iritare. Poate că-i plac ei toate schemele astea, dar eu m-am săturat. Figura palidă, grăsulie, a lui Giorgio îi apăru în minte, o imagine plîngăreață, răzbunătoare. Ce-o fi uneltind el acum ? Iar gîndul la Tom, la înțelegerea și bunătatea de care acesta dăduse dovadă, îl făcu să se simtă și mai rău. Din nou, resimțea acum nevoia să stea de vorbă cu Joe. Nu despre Anna, despre el și Anna, ca și cum ea ar fi fost un fel de proprietate comună, ci doar despre aceasta, despre afacerea cu Giorgio, despre descoperire și trădare, genul de lucruri în care Joe, desigur, se descurca cel mai bine, căci le pățise de mai multe ori și era în stare să le descurce, sau cel puțin să dea un sfat. Dă-l încolo pe Giorgio, ar fi trebuit să discut cu el înainte de plecare. Lasă, vorbesc cu el după ce ne întoarcem. E nebună că-l lasă să facă ce-i trăznește prin cap. Zău dacă nu-i nebună, își zise el, simțind cum îi crește enervarea.

Nu știa ce are să-i spună lui Giorgio, cu toate că știa bine ce i-ar fi plăcut să-i spună. Îi răsări din nou în minte imaginea lui stereotipică de mascul italian : mereu nemulțumit de ceva, incapabil să-și recunoască lipsurile, molîu, exagerat de sentimental, frivol, lăudăros,

îngăduitor numai cu sine, un adevărat *papagallo*. Ce dracu m-a apucat, își spuse acum Frank, nu-i și el decît un om, un bărbat ca oricare altul.

Se uită pe fereastră. Se făcuse întuneric, nu mai era de văzut priveliștea care, altfel, poate că l-ar fi liniștit : munții, povîrnișurile plantate cu măslini ale Toscanei, clădirile albe ale orășelelor de pe coline, agățîndu-se cu disperare de coastele abrupte, dornice să-și păstreze splendoarea de odinioară.

Asta este, gîndi el cu resemnare, dacă ea n-a prins trenul asta-i situația. Încercă iar să citească un articol încîlcit despre rolul lui Manzini în *Risorgimento*. Trenul se opri, în sfîrșit, la Bologna. Acum, își zise, acum ori niciodată. Doamne, fă ca ea să fie în trenul acesta. I se părea că stă în stație la nesfîrșit, dar iată, începu să se miște încet, lăsînd în urmă peronul, afundîndu-se iar în noapte. Frank simți un gol în stomac. *Lo stomacco ! Lo stomacco !* Cîtă dreptate aveau italienii să pună un accent atît de mare pe *lo stomacco !* Se ridică de pe bancheta dură, incomodă, și, ferind cu grijă picioarele pasagerilor adormiți, ieși pe ușa compartimentului. Pe culoar înghesuiala era și mai mare, mulți călători ședeau chiar acolo, pe bagaje. Porni spre stînga. Călătorii îl lăsau încruntați să treacă, se uitau la el cu privire bovine atunci cînd băga capul pe ușa cîte unui compartiment. Anna nu era nicăieri.

Cuprins de disperare, ajunse la capătul celui de-al doilea vagon de clasa a treia, unde începeau vagoanele de clasa a doua, întrebîn-

du-se dacă nu cumva s-o fi răzgîndit, o fi hotărît să călătorească mai confortabil. Își croi iar drum înapoi în vagonul său, trecu pe lîngă compartimentul unde își găsise loc, apoi într-un alt vagon de clasa a treia. Ajunse aproape de capătul culoarului cînd o văzu așezată chiar lîngă ușa compartimentului. Îi scăpă un oftat de ușurare. Bătu ușor cu degetul în ușa de sticlă și văzu cum îi înflorește pe față un surîs de mare bucurie.

— Unde ai stat ascunsă ? o întrebă el, îmbrățișînd-o. Mi-a fost frică nu cumva să fi pierdut trenul.

— M-am învîrtit puțin pe afară ca să fiu sigură că nu m-a urmărit nimeni. Pe urmă m-am urcat în tren în ultimul moment.

— M-am uitat după tine, dar nu te-am zărit.

— Ai fost îngrijorat ?

— Sigur că am fost.

— *Poverino !* Sărmănuțul de el ! zise ea, sărutîndu-l.

Erau acum în plină aventură. Singuri, împreună într-un tren ce gonește prin noapte, la adăpost de privirile iscoditoare ale celor care îi cunoșteau. Scăpat de povara îndoielii, Frank se simțea acum încîntat, aproape fericit. Mergeau împreună la Veneția. Nu-l mai preocupa viitorul. Au să se descurce ei cumva.

Rămaseră împreună pe culoar pînă la sfîrșitul călătoriei, privind întunericul de afară, ținîndu-se strîns de mînă, sărutîndu-se din cînd în cînd, pe ascuns. Ea îl anunță că i-a și rezervat un loc la hotel.

— E foarte aproape de casa unde am să stau eu. E un hotelaș de clasa a doua, dar foarte plăcut. Am să vin eu la tine.

— N-o să-ți fie greu ?

— *Son' ragazza di buona famiglia !* Sînt fată de familie bună. Am stat și eu cîndva la hotelul acela, cei de-acolo mă cunosc. La etajul întîi există un *salotto*. Luăm o cafea acolo și pe urmă ne facem nevăzuți. Cine să știe unde ne-am dus ?

*

Cînd au ajuns, era întuneric beznă. Au rămas pe puntea vaporașului, mînă în mînă, privind mărețele *palazzi* scăldate în lumină. Spre deosebire de ce îi spusese Tom, Frank nu se simți impresionat prea tare de frumusețea clădirilor. În schimb, pe timp de noapte, Marele Canal avea un mister plin de farmec, dezvăluindu-se mai mult prin sugestii, niciodată în întregime, nu în oglindiri, ci în dansul unor licăriri pe fața apei. Anna îi întrerupse brusc reveria.

— Aici. Aici trebuie să coborîm.

Braț la braț, coborîră pe debarcaderul de scînduri negeluite, apoi o luară în sus, pe o alee îngustă, abia luminată, spre oraș.

— Întîi te las pe tine la hotel, îi spuse ea. Pe urmă mă duc singură la prietenii mei, care stau chiar aici, în apropiere.

Hotelul, aflat chiar la capătul aleii, era mic, elegant și curat. Recepționista o recunoscu imediat pe Anna și o salută cu efuziune.

— De data asta nu stau aici. Vi l-am adus, în schimb, pe domnul acesta din America. Să aveți grijă de el, altfel tata va fi tare dezamăgit.

— *Ma certo, certo, Signorina!* Nici o grijă, domnișoară.

Camera lui Frank era mică, fără pretenții, dar perfect confortabilă. Își dădu seama, privind pe fereastră, că aceasta dă într-o grădină. Înainte de a se culca, își aprinse o țigară, reflectînd la îndoielile lui de peste zi și la bucuriile care îl așteptau în săptămîna care urma. În camera aceasta va veni ea. În patul acesta. Aici se vor iubi. Acum nu mai trebuie să se gîndească mereu cum să-l împace pe Tom. Cum să păcălească familia Annei. Cum să se ferească de Giorgio. O săptămînă întreagă cu Anna! Ca într-o permisie de pe front.

În dimineața următoare, începură explorarea orașului. Frank îl cunoscuse cîndva destul de bine, dar acum i se părea altul. Aceeași senzație o avea și ea. Ca o clipă furată războiului. O clipă petrecută departe de suferință și durere. Faptul că orașul era atît de deosebit de Florența, oferind mereu alte surprize, făcea ca și evadarea să le pară mai ușoară. El nu o cunoscuse decît la Florența. Iubirea lor se înfiripase la Florența, fusese închisă în convențiile și restricțiile acelui oraș. Acum se regăseau pe un tărîm străin, printre canale înguste, străduțe minuscule și piațete ascunse privirii, cu deschideri neașteptate spre marile întinderi de apă. De fapt, apele erau omniprezente, formau tema dominantă, permanentă, a locului, nu numai cele care lingeau treptele de piatră ale palatelor în labirintul de canale, ci și cele care cădeau din cer, transformînd Piazza San Marco într-o baltă nesfîrșită prin care ei treceau plescăind, fericiți ca niște copii. Anna mai ales se simțea ca un copil în vacanță. Așa cum era acum, îi reamintea de fetița pe care o cunoscuse la început, dornică să cunoască cît mai mult, încă puțin timidă, plină de farmecul vîrstei. Acum se eliberase întru totul de orice grijă, nu mai trebuia să fie prudentă, să-și ia precauții, să recurgă la subterfugii și disimulări. Aici trăia numai în prezent, savurînd fiecare clipă, fie că făceau dragoste sau stăteau de vorbă, mîncau sau se plimbau prin încrengătura de străduțe obscure. Ea cunoștea Veneția mai bine decît el, dar se purta de parcă acum ar descoperi orașul, de parcă tot ce vedea împreună cu el trebuia neapărat să fie o noutate. Priveau parcă acum cu alți ochi frescele și palatele, bisericile, din afară și în interior, monumentele statuare, piețele, gondolele negre pe luciul apei. Într-o zi, se plimbară chiar cu gondola.

— Acum sîntem niște turiști adevărați, spuse ea atunci.

Timp de un ceas, se lăsară în voia fanteziei vîslașului, alunecînd prin defileurile de piatră, prin labirintul de ziduri. Picăturile de ploaie li se prelingeau pe față, făceau cerculețe pe întinsul apei, iar ei rîdeau.

E prea frumos ca să fie adevărat, își spunea el. Nu încercase nicicînd asemenea simțăminte, cu atît mai puțin la el în țară, unde nu

exista un astfel de oraș și nici o astfel de fată, care găsea motiv de bucurie în tot ce făceau împreună, care se dăruia toată iubirii, fără reproșuri și revendicări, explicite sau nu. Da, prea frumos ca să fie adevărat. Prea frumos ca să poată dura. Prea bine pentru el. Și dacă ar fi să dureze? N-ar trebui să încerce? Să se însoare cu ea? Ea nu-i pomenise niciodată de măritiș, ceea ce făcea ca perspectiva să fie cu atît mai ademenitoare. Dacă îi cerea mîna acum, știa că ea va spune da. Cum ar fi putut să-l refuze? Dar asta însemna, știa el bine, să-i ceară să prelungească acele clipe, să extindă la nesfîrșit ceea ce putea exista numai în farmecul unei paranteze. Așa că savura și el totul, fiecare gest de dragoste, fiecare dezmierdare, fiecare surpriză pe care i-o dezvăluia trupul ei, fiecare moment de extaz. Și tot la fel își împărtășeau bucuriile prilejuite de cunoașterea acelui încîntător oraș.

Uneori avea senzația că toate acestea i se petrec altcuiva, că se nimerise din greșeală într-un rol destinat altui actor. Un oraș sublim, iubirea unei fete frumoase, mult mai tinere decît el. Ce legătură aveau aceste daruri cu viața pe care o cunoscuse el pînă atunci? Iar Veneția, își spunea el, oferă cadrul ideal pentru o asemenea trăire de-o clipă, cu rafinamentul ei aproape ireal, insinuînd iluzoriul nemuririi; un oraș în sine prea puternic pentru a fi suportat multă vreme, mai potrivit pentru o aventură sau o lună de miere, definindu-se și îmbogățindu-se prin propria sa vremelnicie.

Faptul că nu puteau dormi împreună făcea și el parte din atmosferă. Urcau în camera lui ca să facă dragoste, nu să doarmă. Și abia acolo, în pat, el era în stare să-i spună acum: „Te iubesc".

— Spune-mi, îi cerea ea. Mai spune, spune, spune! Spune-mi că mă iubești!

— Te iubesc! spunea el, simțind-o cum îl învăluie toată. Da, da, te iubesc, Anna! Te iubesc, te iubesc!

— *Bello, bello, bello!* repeta ea tot mai tare, pînă la țipătul din urmă al împlinirii.

Cîndva, mai fusese la Scuola di San Rocco, dar, avînd-o pe ea alături, pînzele mari, întunecate căpătau acum o măreție și mai profundă, mai copleșitoare.

— *Che prepotente!* Cîtă forță! exclamase ea.

Iar Frank își zise că tocmai acesta este cuvîntul care redă cel mai bine monumentalitatea lucrării, culorile ei sumbre, formele difuze, extravaganța inspirației.

— *Macchè Tintoretto! Tintorone!*

El rîse, pricepînd tîlcul spuselor ei, nu micuțul, ci marele Tinto, căci într-un asemenea context de neasemuită vigoare orice diminutiv părea absurd.

Ieșind din Scuola, își mijiră ochii precum cîrtițele scoase la lumină; se țineau strîns de mînă acum, nu atît din dragoste cît din dorința de a-și recăpăta siguranța de sine, se simțeau amîndoi înălțați și micșorați totodată, inspirați și rușinați. Porniră mai departe în tăcere și nu scoaseră o vorbă pînă cînd ajunseră într-o mică *piazza*. Se așezară pe terasa

unei cafenele, afară, nepăsători față de burnița rece. Comandară cîte un *cappuccino*. Surîzînd tainic, ea îl sărută.

— Nici nu știi cît te iubesc atunci cînd ești așa de grav.

— Nu sînt deloc grav, doar redus la dimensiunea reală. După ce privești asemenea lucruri începi să te simți mai puțin important.

— De ce? întrebă ea cu tandrețe, mîngîindu-l pe mînă. Acelea sînt tablouri. Noi sîntem oameni. Sîntem importanți unul pentru altul.

— Ai dreptate, zîmbi el, prinzîndu-i degetele. Tu ești importantă pentru mine.

— Iar tu pentru mine.

— Zău că nu știu de ce.

— Nici eu! Ce-oi fi văzut eu la tine? De ce oare mă aflu aici cu tine? Cred că nu sînt zdravănă la cap!

— Asta sigur.

— Atunci, ține-mă, Doamne, așa, zăpăucă, cît mai multă vreme!

Mergeau adesea cu *il vaporetto*; uneori, făceau curse în sus și în jos pe Marele Canal doar ca să admire din mers panoplia de palate, fiecare majestuos în felul său, aproape dureros de perfect, pus în valoare de apele canalului.

Restaurantul lor preferat se afla într-o piațetă mai îndepărtată. Acolo cinau în fiecare seară, în cîte un separeu îmbrăcat în verdeață. Localul era mereu plin, pînă noaptea tîrziu, de oameni frumoși, veseli, volubili.

— Aici oamenii par să fie mai drăguți decît florentinii, îi spuse el într-o seară.

— Toți sînt mai drăguți decît florentinii.

— Mai drăguți ca tine?

— Mai ales! Eu sînt florentină pînă-n măduva oaselor. Am toate defectele, murmură ea, punîndu-i mîna pe genunchi.

Îi trimiseră cîteva cărți poștale lui Tom, conținînd mesaje pline de căldură. În mintea lui Frank însă fiecare ilustrată era o mică trădare, o ipocrizie, un gest de împăciuire. Ar fi putut să-l cheme, dacă doreau, dar ce rost avea el acolo, cu ei, el sau oricine altcineva? La Veneția erau numai ei doi, singuri, Frank și cu Anna, asta era frumusețea. Frank se tot chinuia să inventeze tot felul de glume, de vorbe de duh, însă Anna le producea fără nici un efort. *„Siamo qui, tutti bagnati"*, scrise ea pe o ilustrată. Sîntem aici, muiați pînă la piele. *„Ed ora, basta, bisogna asciugarci."* Acum gata, trebuie să ne uscăm.

■

Tom citea cărțile poștale cu un zîmbet amar, socotindu-le drept ceea ce, de fapt, erau în realitate: indicii ale nevoii de a ispăși o vină. Oricum, n-avea nici o dorință să meargă la Veneția, să-și dilueze, într-un fel, realitatea Florenței. Zilele îi erau pline, deși noaptea avea uneori vise ciudate și chinuitoare. În plus, în absența lui Frank, avea mai multe de făcut. Se ducea după cumpărături, își gătea, stătea mult la bibliotecă. Din cînd în cînd, pașii îl purtau pînă la *il portico* din preajma poștei centrale, unde asculta amuzat discuțiile des-

pre politică. Nu avea mult de căutat ca să găsească analogii. Acestea erau multiple și evidente. În schimbul Sfîntului Imperiu Roman exista acum în America, mai îndepărtată, dar cu o influență mai puternic resimțită. Dacă Franța sau Spania nu mai jucau nici un rol, exista în schimb Rusia. Guelfii și Ghibellinii se războiau în continuare într-o țară mereu divizată, turbulentă, ireconciliabilă.

La Vatican trona un papă subtil și perfid, Pacelli, care era încă puternic, deși nu mai dispunea de moșii și armate. În locul lui Savonarola exista un La Pira, poate mai puțin auster, mai înțelegător față de cele lumești, dar, în felul său, tot atît de înstrăinat și de radical. În locul pîlcurilor de mercenari existau acum forțele N.A.T.O. Chiar și la Florența era plin de militari din aviația americană, băieți tineri, în uniforme cenușii. Nu prea le plăcea acolo și nici nu țineau să se facă agreați, uneori se mai luau la bătaie cu florentinii, erau mereu agățați de femeile ușoare, frecventau mai ales barurile mai deocheate de lîngă Ponte Santa Trinità. Accentul lor specific îți izbea pe neașteptate auzul într-un bărulet sau la un colț de stradă.

Violența mai era prezentă, însă arta dispăruse. Nu se mai ivea un Cellini, care să declare una, dar să facă, în fapt, cu totul altceva. Artiștii tot își mai dădeau ifose, dar nu mai produceau nimic. Îl duse gîndul la Joe. Întreaga viață a acestuia părea să fie o poză. Sau poate o impostură ? Tom se tot uita la tabloul de pe perete și se minuna. Era oare

foarte bun sau foarte prost, sau nici una nici alta, doar o aiureală ? Nu putea spune. Pictura vremii trecuse dincolo de înțelegerea lui, într-o zonă în care nu-i mai putea urmări sensul. Fără îndoială, tabloul lui Joe emana o anumită forță. Încercă să-și impună să-i placă lucrarea, să-l agreeze pe Joe, dar de fiecare dată gîndurile lui o luau razna sau, poate, se lăsa el în voia lor.

Apariția Erikăi introdusese o nouă dimensiune, deschisese altă perspectivă, negative amîndouă. Se obișnuise să vadă în Joe un fel de Candide, sălbatic și liber, însă acum acesta își găsise nașul, un alt animal de pradă, iar un Joe îmblînzit însemna un Joe anihilat. De asta Tom era sigur, chiar dacă nu era în stare să se pronunțe asupra picturii lui Joe.

Într-o după-amiază, Joe urcă dealul să-i facă o vizită. Purta obișnuita lui scurtă de piele și o pereche de ginși. Cu părul fluturînd în vînt, arăta mai mult ca oricînd drept tipul clasic al romanticului, boemul cu plete negre.

— Mi-a trăsnit prin minte să vă văd pe amîndoi.

— Frank nu-i aici. E plecat la Veneția.

Joe se uită lung la Tom.

— Veneția ? S-a dus cu Anna ?

Tom ezită o clipă înainte de a răspunde.

— Da, cu Anna. Dar nu trebuie să știe nimeni.

— Okay, atunci eu nu știu nimic. Mă primești puțin la tine ?

— Sigur. Mă duc să fac o cafea.

O luă el înainte spre bucătărie.

— Zici că a plecat cu ea la Veneția ? se minună Joe. Foarte bine a făcut. Mă bucur pentru el. Grozavă chestie. Cam neașteptată. Am bănuiala că ea a plănuit evadarea.

— Așa bănuiesc și eu, mormăi Tom, trebăluind deasupra plitei.

— Vreau să spun că, în tot timpul acela cît am stat împreună la *pensione*, el părea să nu se mai preocupe de lucrurile astea. De parcă s-ar fi șters singur de pe listă. Zău că nu știu de ce. Eu am cunoscut o mulțime de fete. Dar el părea că nici nu le vrea, nici nu-i trebuie. Și totuși părea fericit.

— Poate că era.

— Femeile nu te pot face fericit, nu pentru multă vreme. Unele reușesc să te facă să te simți bine un timp, pe urmă lucrurile încep să se încurce. Vor să te acapareze cu totul, să te țină numai pentru ele.

— Cred că așa se întîmplă, zise Tom.

— Erika e altfel. Știe cum sînt artiștii. Cu unul s-a și măritat. Exista o înțelegere între ei. O fi ea căsătorie, dar nu-i ceva veșnic. Dacă vreau să plec, plec. Dacă tu vrei s-o iei din loc, du-te. La fel e și cu noi. Adică între mine și Erika. Sîntem împreună, dar știm că nu durează o veșnicie.

— Da, înțeleg.

— Sper că Frank va rămîne printre cei fericiți. E un băiat de treabă. Merită și el. Sper că nu-și închipuie că s-a angajat pe vecie.

Tom rîse scurt.

— N-aș crede că-și închipuie așa ceva.

— Și tu ? Ce părere ai tu ?

— Despre ce ? rîse iar Tom, mai lung, mai tare, fără nici un fel de veselie.

— Despre plecarea lui Frank. Despre evadarea asta a lui.

— N-am nici o părere. Ce-aș putea să zic ? Țin la Frank. Țin la Anna. Nu mai sînt copii. Sper că sînt fericiți împreună, dar cred că asta e treaba lor.

— Și tu îți vezi de ale tale.

— Da, chiar asta fac, zise Tom, turnînd cafeaua. Și ce-i cu asta ?

— Nimic, chiar nimic. Îmi închipui doar că te-ai obișnuit cu anumite lucruri. Faptul că Frank n-avea de-a face cu femeile. Faptul că stăteați mai tot timpul împreună.

— Nu chiar tot timpul, rîse din nou Tom.

— Okay, nu tot timpul. Vreau să spun că, de cînd vă cunosc, sînteți nedespărțiți.

— Ne-am întîlnit la piață. Unde era Frank ?

— Bine, bine, bine. Okay, nu chiar tot timpul. Cea mai mare parte a timpului.

— Frank are să se întoarcă. Dacă asta e ceea ce te îngrijorează.

— Tocmai asta mă îngrijorează. Că vine înapoi. Cu ea. Aici, la Florența. Și nu va mai ști cum să se descurce.

— De ce nu ?

— El nu-i deprins cu așa ceva, de aia. Acum va fi îmbrobodit bine de tot. Nu va mai ști pe unde să-și scoată cămașa. Iar ea e italiancă. Nu-l scapă ea din mînă.

— Nu mai are decît șase luni. De fapt, nici atît.

Rămaseră tăcuți o vreme, sorbind din cafea.

— Cum îți place Erika ? întrebă brusc Joe.

— N-am văzut-o decît o dată, Joe. E o femeie plăcută.

— E puternică. Știe întotdeauna ce are de făcut. Uneori, omul se lasă prins prea tare de treburile zilnice. Ești prea ocupat cu pictura. Prea ocupat cu amorul. Prea ocupat să-ți trăiești viața. Ai nevoie de cineva care să-ți mai spună și ce se întîmplă în realitate.

— Și ce se întîmplă ? zîmbi Tom.

— Nimic rău. O seamă de lucruri sînt chiar bune. Pictez binișor. Cred că mă apropii de o străpungere, sînt pe cale să realizeze lucruri pe care nimeni nu le-a făcut înainte. Dar trebuie să am grijă să nu mă las influențat. Trebuie să-mi urmez calea. Sînt oameni care pot să mă ajute. Foarte bine, atîta timp cît nu vor să pună stăpînire pe mine.

— Cine crezi că vrea să pună stăpînire pe tine ? întrebă Tom, cu toate că avea sentimentul că știe.

— Sora mea a făcut și face multe pentru mine. Nu neg asta. Mai mult ca oricine. Dar eu trebuie să cresc. Poate că asta înseamnă că trebuie să mă îndepărtez de ea. Iar ea n-are cum să priceapă așa ceva. Va fi un lucru dureros pentru ea.

— Și în ce direcție ai de gînd să crești ? se interesă Tom, avînd din nou impresia că răspunsul e ușor de ghicit.

— Pentru moment, nu știu încă. Sînt în creștere, asta-i tot. În sus. În lături. Cine știe ? E nevoie de o revoluție. Pictura e moartă ; oricum, e pe ducă. În cîțiva ani moare. Are

nevoie de cineva care să-i insufle o nouă viață. Uită-te și tu care-i situația. Pe de o parte sînt tradiționaliștii. Ăia sînt, cu adevărat, niște mortăciuni. Tipii de genul lui Annigoni. Cei care fac ceea ce s-a mai făcut cu cinci sute de ani în urmă. Pe altă parte sînt tipii care pictează cu fundul. De genul lui Rothko, cel din New York, care vorbește singur. Sau de genul lui Jackson Pollock. Mie ăștia nu-mi spun nimic. Doar niște fîșii de culoare. Jucărele, formișoare. Parcă s-ar juca cu propria lor murdărie. Nu înseamnă nimic, deci poate să însemne orice. Criticii, isteți nevoie mare, se uită la tablou și spun : vai ce minunăție, ce geniu ! Negustorii de artă își iau bănișorii. Lucrează mînă în mînă. N-ai cum să dovedești că nu-i nimic de capul lor. Asta se intuiește. Marea pictură te subjugă. Marea pictură te emoționează. Cînd oare s-a simțit cineva mișcat de porcăriile astea, cu excepția labagiilor care se umplu de bani pe seama lor ?

— Eu unul nu m-am simțit mișcat, zise Tom.

— Nici Erika. Ea își dă seama de diferența dintre artificiu și arta adevărată. Unul dintre motivele pentru care l-a părăsit pe bărbatu-său a fost acela că nu-i plăcea ce face el acum. Mi-a și spus : „Nu era lucru adevărat. Nu mai era ce fusese pe vremuri. Nu mai lucra pentru el. Gustase din otrava succesului și asta îl va pierde."

— Se întîmplă destul de des.

— Dar nu li se întîmplă celor care au ceva de spus. Celor care au o viziune proprie, ce-

lor care știu ce vor. Atunci succesul nu te mai atinge. Și nici eșecul.

— Cred că ai dreptate.

— Am. Așa are să fie întotdeauna, declară Joe, ridicîndu-se de pe scaun. Vino și tu o dată pe la noi să luăm masa împreună, cît timp Frank e plecat. Poți să vii cînd vrei. Numai să ne anunți.

— S-ar putea să vin, spuse Tom în vreme ce îl conducea pe Joe pînă la ușă.

Reîntors în siguranța cochiliei lui, știa că nu va face niciodată această vizită. Mai presus de timiditatea lui înnăscută, ceea ce îl făcea să o evite pe Erika era bruschețea ei teutonică, sentimentul de jenă pe care i-l stîrnea atunci cînd o vedea împreună cu Joe. Prevedea limpede ce se va întîmpla și era sincer îngrijorat. O seară întreagă cu ei ar fi fost insuportabilă. Cu toată vulgaritatea lui nevinovată, Joe îi era simpatic. La Erika, Tom simțea o anumită grosolănie, o lipsă de subtilitate a spiritului. În plus, nu se dusese nici la familia Bertolini în duminica aceea.

I-ar fi fost prea greu, prea riscant, ca mersul pe sîrmă. Frank și Anna fiind plecați, nu i-ar fi rămas decît să recurgă la subterfugii și manevre delicate. Le telefonă să-i anunțe că Frank și cu el au stabilit să meargă la Settignano.

— *Ma che peccato!* Ce păcat, exclamase *la signora*.

În schimb, în după-amiaza aceea de duminică, porni pe jos pe Via Romana, nu chiar pînă la Porta Romana, ci doar pînă la Palazzo

Pitti, de unde coti spre Grădinile Boboli, trecînd mai întîi pe lîngă un Bacus rotofei, care își păzea fîntîna, apoi printr-un amfiteatru, înfundîndu-se într-un labirint de alei întortocheate, străjuite de arbuști. Era un loc splendid pentru cei care tînjesc după însingurare. Simțise acum nevoia să se ducă iar acolo, la început cu un fel de remușcare pentru faptul că nu se află la Porta Romana, la ceaiul ritual care-i devenise acum o povară.

Dar, pe măsură ce înainta, pierzîndu-se în încrengăturile de alei înguste, îl cuprinse o senzație de ușurare, de liniște senină. Nu era mai nimeni în parc, doar cîteva perechi de îndrăgostiți care-și vorbeau în șoaptă, îmbrățișați, pe banchetele de piatră. Aceștia îl indispuseră la început, amintindu-i de Frank și Anna, dar se corijă imediat, zicîndu-și că e ridicol, iar curînd încetă să-i mai observe. Aici, rătăcind pe aleile prăfuite, pierdeai curînd orice reper de orientare, căpătai o detașare de timp și spațiu.

Cine s-o fi plimbat cîndva pe aici? se întreba el. Poate Luca Pitti, dar sigur nu Buonaccorso, cu misionarismul lui medieval, pasiunea lui pentru jocurile de noroc și calculele lui nesfîrșite. Pe atunci nu exista încă palatul.

Găsind, în sfîrșit, o bancă liberă, Tom se așeză, își aprinse o țigară și încercă, așa cum făcuse de atîtea ori, să facă un salt în timp, să pătrundă în spiritul Renașterii. Dacă a existat așa ceva vreodată, își zise el. Cînd a început? Cînd a luat sfîrșit? Cînd a ajuns la capăt gîn-

direa medievală? Răspunsurile nu erau de găsit în jurnalele intime, în memorialistică. Pe acestea le răsfoise adesea, vrăjit de farmecul lor lumesc. Însă în acele scrieri esența era ascunsă în spatele întîmplărilor zilnice, camuflată de fluxul împrejurărilor curente. Cum se putea împăca acel Cellini care făurise chipul lui Perseu și cizelase cupele mari de aur cu lăudărosul ușuratec din autobiografie?

Macchiavelli? Da, el fusese chiar în mijlocul, în vîltoarea acelui *realpolitik*, în preajma violenței, dar nu a artei, iar violența însăși era pentru el abstractă și codificată. Mai bine să cauți esența în poezie, în pictură, în arhitectura clădirilor din acea vreme. Și dacă o găsește, își zise el rîzînd, în desenul criptic de pe un covor oarecare, ce va face cu ea? Să dobîndească un titlu de profesor? Să o încuie într-o casă de bani pentru beneficiul posterității? Asta nu e știință, în orice caz nu e genul de cercetare care se cere la universitate. Poate că este doar un moft, o evadare, o goană zadarnică după potirul cel sfînt. Știind că răspunsul nu există, căutarea poate dura la nesfîrșit. Avea atestarea științifică, dar știa că nu-și va scrie niciodată cartea. Era asta oare pentru că nici nu și-o dorea? Poate doar o cărticică de aforisme și epigrame: „Gînduri despre artă și violență în timpul Renașterii". Și mai rău. Îi veni iar să rîdă. Intolerabil de pretențios.

Își găsi cu greu drumul înapoi, prin zăpăceala de alei sucite, pînă la amfiteatru, apoi în Via Romana. Din nou, gîndul îl duse la

Anna, la cele spuse de ea, știind că pentru ea acesta fusese un triumf. El, Tom, era dușmanul, iar ea îl bătuse luîndu-l pe Frank la Veneția. Gîndul la nedreptatea acestei aprecieri îl făcu să tresară. Cu ce se făcuse oare vinovat ca lumea să creadă așa ceva despre el? De unde or fi pornit asemenea verdicte fanteziste? Doar țin la ea, ce naiba! își zise el în gînd. Mai țin și acum la ea.

Urcă La Costa cu pași mari, repezi, ca un cocostîrc grăbit. Ajuns acasă, făcu focul, dădu drumul la radio, luă în mînă ultimul număr din „New Yorker", îl duse gîndul iar la Anna, aruncă revista și încercă să citească din *Il Principe*.

*

La întoarcere, luară din nou un *vaporetto*, dar de data aceasta pe lumină. Acum, palatele li se înfățișau în toată splendoarea lor exotică, făcîndu-l pe Frank să se simtă cu atît mai mișcat, cu cît știa că le vede, poate, pentru ultima oară, astfel încît călătoria pe Marele Canal căpăta acum o nuanță elegiacă. Palatele, gotice sau aurite, cu colonade sau de tipul *rinascimentale*, atinse și transfigurate de razele blînde ale soarelui, păreau trainice și, în același timp, misterioase, permanente și imateriale. Nu mai ploua, cerul era senin și albastru. Privea cu lăcomie priveliștea ce li se desfășura în față, ținînd strîns mîna Annei, rușinat de lacrimile ce-i veniseră pe neașteptate în ochi. Acum era momentul cel mai po-

trivit să-i spună, să-i ceară mîna, dar, cine știe de ce, se reținu.

Ar fi spus da, era sigur de asta, dar mai era încă în permisie de pe front, clipele trebuiau prețuite, iar nu exploatate, căci fiecare clipă în care nu se petrece nimic are o semnificație dincolo de timp. I-ar fi spus da acum, din tot sufletul, tot așa cum i-ar fi cerut-o și el, dar apoi trebuiau să se întoarcă iar în lumea reală, iar pe front, unde sînt nevoiți să joace după cum li se cîntă. O va iubi el oare la Florența ? Se uită lung la Anna, iar ea îi întoarse privirea cu un surîs de beatitudine, de dăruire totală. În ochii ei nu era decît dragoste fără sfîrșit.

— *Non hai idea quanto son contenta.* Nici nu-ți închipui cît sînt de fericită.

— Și eu, spuse el și o sărută.

Trebuia să o sărute, fără să-i pese de privirile celor din jur, de dezaprobarea pe care o stîrnea orice sfidare a convenientelor. Era un sărut chintesențial, care marca și sărbătorea încheierea unui episod din viață.

În tren au mai fost veseli o vreme, și-au zîmbit, s-au ținut de mînă, dar ritmul roților le amintea că fuseseră izgoniți din paradis, că aveau să revină, inexorabil, în lumea opțiunilor, hotărîrilor, conflictelor.

Merseră să ia prînzul la vagonul-restaurant. El comandă o sticlă de „Barolo", apoi încă una. De obicei nu beau atît de mult, însă acum, zorind spre lumea reală, simțeau amîndoi nevoia unui anestezic, simțeau trebuința de ceva care să le mențină, măcar încă un pic, euforia.

De la zîmbete tandre au trecut curînd la chicoteli, glume decoltate, aluzii transparente. Anumite cuvinte le erau încă interzise : Giorgio, Tom, orice menționare a familiei ei. Încă își mai trăiau clipa, dar nu prezentul, ci trecutul imediat, săptămîna petrecută la Veneția, care îmbrăcase deja aura unei fantasme. Încă nu-și făceau planuri de nici un fel, căci aceasta i-ar fi readus la realitate și nimic nu avea voie să fie real pînă la sfîrșitul călătoriei, pînă la Florența.

Cînd au ajuns la Bologna, știau că de-acum trebuie să se ferească. Se întoarseră în compartiment și priviră în tăcere pe fereastră trecerea de la cîmpiile mănoase ale regiunii Emilia la dealurile unduioase, scăldate în culori pastelate, ale Toscanei. Cam cu o jumătate de oră înainte de Florența, se mai priviră o dată în ochi, cu nesfîrșită tristețe. Frank își luă geamantănașul și se duse în alt vagon, mai spre coada trenului. Își găsi loc într-un alt compartiment de clasa a treia, înghesuit între două țărănci masive în rochii negre și cu broboade pe cap, avînd fiecare cîte o boccea imensă la picioare. Abia atunci, starea de euforie începu să i se destrame. Despărțirea lui de Anna, atît de simplă, căpăta acum semnificația unei rupturi. Acesta să fie oare sfîrșitul ? *Finita la commedia.*

La sosirea în Florența, ascultînd zarva de pe peron, glasurile cu accent toscan prelungind terminațiile în *o*, Frank resimți din plin tristețea revenirii la punctul de plecare. Cercul se închisese. Rămase un timp în tren, așteptînd

ca vecinele de compartiment să-și adune boccelele, zăbovind mai mult ca să-i lase Annei destulă vreme să se facă nevăzută. Coborî din tren printre ultimii călători, pășind pe peronul bine luminat, înțesat de lume. Anna nu mai era în gară.

Geamantănașul lui era ușor, o nimica toată. Porni pe jos, traversînd orașul mai frumos parcă la ceasul amurgului, fără să se mai lase impresionat de zidurile impunătoare, vopsite în verde și alb, de la Santa Maria Novella, trecînd fără chef prin Via Tornabuoni, strecurîndu-se printre perechile care înaintau solemn, braț la braț, pe lîngă reclamele luminoase ale barurilor de unde răzbătea o aromă ademenitoare de cafea proaspătă. Mergea încet, nu avea de ce să se grăbească. Se opri la poalele dealului, întrebîndu-se ce-l așteaptă acolo, sus, cum se va purta Tom, dacă mai este cazul să se prefacă, să-și continue jocul de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic, de parcă totul ar fi ca înainte.

*

Încă pe cînd urca dealul, observă că geamurile de sus erau luminate. Deci Tom era acasă, în Torre dei Ghibellini. Frank se certă în gînd că nu se bucură să-l revadă, urcă scările și, deschizînd ușa, îl găsi pe Tom la fel cum îl lăsase la plecare, în fotoliul lui, cufundat în lectura unui număr mai vechi din „Book Review", în timp ce radioul cînta o melodie de Irving Berlin. La intrarea lui Frank, lăsă în jos revista, zîmbindu-i blînd, liniștit.

— Cum a fost ?

— Bine. Chiar foarte bine. Și tu cum ai dus-o ?

— Lăsă geamantanul într-un colț și se așeză pe canapea.

— Bine, surîse iar Tom. Nu s-a întîmplat nimic.

— Ei, înseamnă că toate-s bune.

— Cum arată Veneția ?

— O frumusețe ! Nici nu știu cum naiba aș putea să ți-o descriu, făcu el un gest neajutorat.

— Tot așa plină de apă ?

Rîseră amîndoi. Nici unul nu pomenise de Anna.

— Veneția e o altă lume, spuse Frank. Total diferită de Florența sau de orice alt loc. Nici măcar n-am încă sentimentul că m-am întors acasă. S-ar mai putea să dureze o zi sau două. Mă simt de parcă aș mai avea de trecut un pod.

Nu era numai faptul de a fi plecat din Veneția, de a fi iar la Florența. Era noutatea senzației de a se regăsi din nou singur cu Tom, după ce fusese atîta timp singur cu Anna, de parcă această absență îi dădea sentimentul unei duble înstrăinări.

Erau acum de o politețe cu totul neobișnuită. Tăcerile, cîndva atît de firești, deveniseră acum obstacole ce trebuiau depășite cu un efort. Ce-i putea spune Frank lui Tom ? Că trăise momentele cele mai pline, mai vibrante, din întreaga lui viață, că nicicînd nu mai cunoscuse asemeneaa bucurii și nici nu le va mai cu-

noaște vreodată ? Că a existat o simbioză perfectă între spiritul locului și întîmplările acelor zile ? Că nu fusese niciodată atît de fericit și nici nu știuse că poate exista atîta fericire ? Că se mai străduia și acum să se împace cu gîndul că toate acestea luaseră sfîrșit ?

— Am niște pește, o *baccala,* zise Tom. Nu durează mult de preparat, dacă vrei să mănînci ceva.

Fără nici un motiv, Frank se simți iar vinovat.

— Cred că da, îmi surîde ideea. Numai dacă nu-i prea complicat.

— Nu e deloc complicat.

Mai tîrziu, mîncînd din pește, Frank simți că-i pierise orice poftă, înghițea fiecare dumicat ca un reproș. În noaptea aceea a dormit rău și s-a trezit devreme, prins de un fel de înfrigurare. Ce mai urmează acum ? La ce se poate aștepta ? Își dădea seama că Veneția fusese un interludiu pentru care avea de plătit. Cel mai rău era acum sentimentul de incertitudine. Ce se mai petrecuse aici cît timp au fost plecați ? Își împlinise oare Giorgio amenințarea de a le spune părinților ei ? O așteptaseră oare ca să-i arunce adevărul în față, să o asalteze cu întrebările ? Ar fi vrut să fie alături de ea, să o apere, să ia totul asupra sa, oricît de dureros ar fi, și era convins că avea să treacă prin momente crunt de dureroase. Dar toate acestea erau mai ușor de suportat decît permanentul sentiment de reproș.

Cum îi va privi în față, pe *il avvocato* și soția lui ? Se ridică greoi din pat și coborî la

bucătărie să-și facă o cafea. Nu se făcuse nici șase dimineața. Acum n-avea nimic de făcut decît să aștepte pînă vine Anna. Nu putea să-i telefoneze. Dacă se întîmpla ceva, ceva grav, urma să vină ea acolo înainte de începerea orelor la facultate. Dacă nu, trebuiau să se întîlnească seara, la marginea orașului, într-un bar de lîngă Stadio Comunale.

Cum avea să aștepte pînă atunci ? Dar nu avea încotro, erau iar pe front, trebuiau să-și reia așteptările, uneltirile, ascunzișurile. Acum, după Veneția, i se părea și mai greu, privea viitorul cu un simțămînt de revoltă. Și totuși, avea oare altă ieșire ? Poate doar să se însoare cu ea, dar acum, aici, la Florența, această soluție îi părea o simplă fantezie. Putea oare *il avvocato* să se împace cu o asemenea eventualitate ? Greu de închipuit. Să accepte drept ginere un American fără un ban în buzunar, cu doisprezece ani mai bătrîn decît fiică-sa, fără nici o perspectivă, fără posibilități, un om care avea să se întoarcă în curînd în țara lui, unde nu-l aștepta nici un viitor ? Dar Anna, ce-și dorea ea oare cu adevărat ?

America, își zise Frank, pentru ea eu sînt America. Dacă e să mă însor cu ea și să o duc acolo, asta n-ar însemna decît să profit pe seama ei. Ce-i putea oferi, decît sărăcie și nesiguranță ? Trebuia, într-adevăr, să fie apărată, dar nu de el, ci de ea însăși.

Pe la opt, coborî în vale, la *giornalaio,* să-și cumpere „La Nazione". Ca de obicei, afișele colorate în roșu, alb și negru, lipite pe chioșcul de ziare, erau pline de salve electorale. De

Gasperi îl ataca pe Togliatti. La Florența, La Pira revendica mai multă dreptate pentru păturile sărace.

Își luă ziarul și urcă încet colina, citind din mers știrile de pe prima pagină. Tonul și conținutul erau aceleași, campania își urma cursul, ca un război fără sfîrșit.

Tom era deja sculat și pregătea micul dejun. Nu-i mai rămînea decît să-și omoare timpul pînă la zece, să se gîndească la alte lucruri, dacă îi era cu putință. Nu-i venea ușor. Nu-i mai era ușor nici să stea de vorbă cu Tom. Se trezi uitîndu-se tot mai des pe fereastră, pe furiș, temîndu-se să nu-l observe Tom, să nu-l întrebe de ce. Recurse atunci la tot felul de șmecherii copilărești. Ba se ducea să mai pună un lemn pe foc, ba la raftul cu cărți, ba să învîrtească butoanele radioului, numai ca să mai arunce o privire pe geam, dar nu se vedea nimeni urcînd pe La Costa.

▪

După ce trecu și ora zece, se simți mai ușurat. Înseamnă că nu s-a întîmplat nimic, că poate acum să plece, să coboare în oraș, să-l caute pe Joe în Borgo San Lorenzo și să-i spună tot. Găseau ei o modalitate să scape de Erika. Se sfătui întîi cu Tom de ce provizii mai aveau nevoie, își luă sacoșa, o porni iar în josul colinei. Bătea un vîntișor de primăvară timpurie, rece și proaspăt, care mîna iute pe cer turmele de nori albi. Mai departe, spre Fiesole, vilele albe se conturau în lumină de aveai senzația că le poți atinge cu mîna.

Dorea să se vadă cu Joe, dar îl întîlni, în schimb, pe Giorgio. Acesta îi apăru deodată în față, ieșind dintr-un bar de zi de pe Via Tornabuoni. Era îmbrăcat elegant, într-un palton nou, bleumarin. Tocmai își lua rămas bun de la un prieten, strîngîndu-i mîna cu o cordialitate exagerată. Apoi Giorgio o luă spre centru, iar celălalt coti în direcția Oltrarno.

Deprins cu subterfugiile de-a lungul mai multor săptămîni de clandestinitate, Frank era tentat acum să-l evite, să se ascundă în intrarea unei clădiri, așteptînd ca Giorgio să treacă mai departe, dar își aminti deodată că regulile jocului se schimbaseră. Trebuia să vorbească acum cu Giorgio, să vadă ce are de gînd, să-l oprească. Porni repede după el, strigîndu-l pe nume. Giorgio întoarse capul, îl zări, se prefăcu îndată că nu-l vede și grăbi pasul.

— Giorgio !

Frank alergă cîțiva pași, îl prinse din urmă, dar Giorgio se purta mai departe de parcă el nici n-ar fi existat. Își urma drumul încruntat, grăbit parcă să scape de urmărire.

— Giorgio ! strigă Frank încă o dată, prinzîndu-l acum de braț.

Silit să se oprească, acesta se întoarse, în sfîrșit, spre Frank, cu o expresie agasată.

— *Ho freta,* zise el sec. Sînt grăbit.

— *Va bene*. Bine, dar avem de discutat ceva.

— De ce ? Ce avem noi de vorbit ?

— Știi bine ce.

— Te-ai purtat ca un ticălos. Ce mai e de spus ? N-am nici un chef să mai stau de vorbă cu tine.

— Ba trebuie să-ți vorbesc.

Giorgio porni mai departe, dar Frank mergea acum alături de el, fără a-și lua mîna de pe brațul lui. Giorgio aruncă o privire speriată în jur, de parcă ar dori să strige după ajutor.

— Numai zece minute, insistă Frank. Cred că va fi de ajuns.

— Cinci. Cinci minute.

Giorgio se lăsă condus de partea cealaltă a străzii, la „Doney's Tea Room“, unde doamnele de condiție bună își luau, la ora aceea, obișnuita cafea cu prăjituri. Odată așezați la masă, Frank cercetă repede din ochi încăperea să se convingă dacă doamna Bertolini nu este și ea acolo. Atîta ar mai fi lipsit !

— Ce vrei să iei ?

— *Espresso*, mormăi îmbufnat Giorgio.

— Fursecuri ?

Giorgio nu răspunse, scutură doar din cap, plictisit.

— *E allora*... Și ?

— Ascultă, spuse Frank, trecînd pe engleză. Îmi pare rău de toate cîte s-au întîmplat.

Giorgio se uită lung la el, întîi cu dispreț, apoi cu o mînie abia stăpînită.

— Ai fost cu ea la Veneția !

— Da, am fost.

Giorgio dădu încet din cap, ca și cum nu i-ar veni să creadă că poate exista pe lume atîta perfidie.

— *Vergogna !* Rușine ! exclamă el în șoaptă. Ți-ai bătut joc de ea. Ai corupt-o. I-ai distrus viitorul !

— Ascultă, Giorgio, îi zîmbi blînd Frank. Îți înțeleg sentimentele...

— Ba nu ! Nu le înțelegi ! N-ai cum să le înțelegi ! Ea este fata pe care am iubit-o. Am vrut să o iau în căsătorie.

— Are și ea dreptul să hotărască, Giorgio. Fiecare are acest drept.

— Ai hotărît tu pentru ea ! Ai fost la ei în casă, i-ai cîștigat încrederea. Ai susținut chiar că ești prietenul familiei ei !

— Giorgio ! Le-am fost prieten. Sînt și acum !

— Nu, nu le ești prieten. Nu te vor mai considera prieten.

La auzul acestor cuvinte, Frank simți cum renaște în el, pe neașteptate, o speranță aproape absurdă. Giorgio vorbise la timpul viitor. Deci încă nu le-a spus. Acum Frank nu mai era în situația să bîjbîie în întuneric. Știa că mai poate încerca să-l convingă pe Giorgio să-și țină gura, dar își dădea seama și cît de greu va fi. Trebuia, prin urmare, să-și mascheze enervarea, să nu se lase provocat de acuzațiile ipocrite și văicărelile sentimentale ale lui Giorgio.

— Ascultă, Giorgio. Tu o iubești pe Anna ?

— Da, o iubesc ! De aceea, tocmai pentru că o iubesc, sînt atît de nefericit. Te urăsc pentru ceea ce ai făcut ! Tu nu înțelegi nimic ! N-ai nici o idee ce înseamnă Italia ! Eu aveam de gînd să mă însor cu ea !

Rostise ultimele cuvinte cu emfază, cu o convingere care excludea orice discuție, dar totuși pe un ton coborît, ca să nu atragă atenția doamnelor din jur, care îi urmăreau pe furiș, trăgînd cu urechea.

Dar ea s-ar fi măritat cu tine ? îi stătea pe limbă lui Frank să-l întrebe, dar își înghiți vorba, știind ce ar fi urmat.

— Cred că, în locul tău, m-aș fi simțit la fel, spuse el în schimb.

Dar vorbele lui nu avură darul decît să-l ațîțe și mai mult pe Giorgio. Grăsuliu cum era, tremura acum din tot corpul, abia stăpînindu-și furia. Deschise gura să-i răspundă, sufocat de indignare, apoi se răzgîndi, rămase tăcut cîteva clipe.

— M-ai umilit, rosti el într-un tîrziu, cu voce surdă, moale.

— Îmi pare rău. Să știi că n-am dorit aceasta niciodată.

— Atunci ce-ai vrut ? Ce-ai vrut ? Nu te-ai gîndit nici o clipă la ea !

Din nou, Frank trebui să facă un efort ca să se stăpînească. În plus, de data aceasta, Giorgio trecuse dincolo de ipocrizie. Cu un sentiment ciudat, aproape cu invidie, Frank își dădu seama că Giorgio își asuma acum un alt rol, folosindu-și capacitatea, tipic italiană, de a se autoînșela cu bună știință, de a-și trăi, în chip paradoxal, noua ipostază cu deplină dăruire.

— Nu prea îți vine să crezi că Anna poate gîndi cu mintea ei, spuse Frank blînd.

Nu îndrăznise să meargă mai departe, dar pentru Giorgio și asta era prea mult.

— Cu mintea ei ? repetă Giorgio. Ea are o minte de fetiță. Gîndește ca o italiancă, nu ca o fată din America. *Una ragazza per bene ! Una ragazza seria !* E o fată serioasă. Își mai închipuie că și ceilalți vor fi buni cu ea !

Frank își dădu seama că, în acele momente, Giorgio era pe deplin sincer, că orice încercare de a-l contrazice acum ar fi stricat totul, în mod inevitabil. Dacă Anna judecase cu mintea ei, atunci însemna că, între ei doi, îl preferase pe el față de Giorgio. Dacă se dovedea că Frank nu a înșelat-o, nu a indus-o în ispită, atunci umilința lui Giorgio trebuia să fie cu atît mai mare. Asta însemna să dea lupta cu o mînă legată la spate, dacă mai avea vreun rost să lupte.

— Ce i-ai spus ? șopti amenințător Giorgio, aplecîndu-se peste masă, astfel încît Frank simți mirosul loțiunii lui de bărbierit, dogoarea răsuflării lui pe față. Ce i-ai spus ? Ce i-ai promis ?

— Nimic, Giorgio, zise încet Frank, conștient că nici de data aceasta nu dăduse răspunsul potrivit. Nu i-am promis nimic.

— Nu se poate ! Trebuie să-i fi spus ceva ! I-ai promis că o iei cu tine în America.

— Nu i-am promis nimic, Giorgio.

— Ai cerut-o în căsătorie ! Asta sigur ! Numai ca să te lase... să te lase să...

Și în acea clipă, chipul lui plinuț se schimonosi, i se umplură ochii de lacrimi neprefăcute. Frank îl privea uimit, sincer întristat. Se sim-

ţea ispitit să-l mintă, să-i spună lui Giorgio singurul lucru care îl putea linişti, că nu se culcase cu Anna, că ea a rămas tot fecioară, indiferent de ce i-a spus chiar ea. Dar nu a putut.

— Dar nu te gîndeşti şi la ea? La ce-i mai bine pentru ea?

— Eu sînt cel mai bun pentru ea! spuse răspicat Giorgio, ridicînd glasul.

O cucoană grasă de la masa de alături, care tocmai se pregătea să-şi atace prăjitura, rămase cu linguriţa în aer, cu ochii la el. Giorgio îşi coborî iar vocea pînă la şoaptă.

— Numai eu o mai pot salva! Dacă vreau! Dacă aşa hotărăsc eu că e mai bine. Dacă ajung la concluzia că mai doresc, chiar aşa, să mă însor cu ea!

Frank nu-i răspunse. Nu mai era nimic de zis, nici o bază de dialog. Giorgio nu făcea decît să braveze, îşi dădea şi el seama de atîta lucru. Poate că în mintea lui înfierbîntată mai dăinuia iluzia că ea va reveni să-i cerşească mila: „Giorgio, salvează-mă! Însoară-te cu mine! Am greşit, Giorgio!“ Patetism ieftin, aproape comic. Sentimentalismul lui Giorgio era rizibil, înduioşător de ridicol.

— N-am încercat să o conving pe Anna să nu se mărite cu tine, spuse Frank în cele din urmă.

Giorgio îl privea acum cu ură. Printre femeile acelea care vorbeau întruna, în clinchetul molcom al tacîmurilor, în atmosfera placidă a localului, înfruntarea lor părea ireală, de-a dreptul caraghioasă.

— Ce i-ai promis?

— Ascultă, Giorgio, ce-aş fi putut eu să-i promit?

— Să te însori cu ea! Doar atît! Asta trebuie să-i fi promis!

Insistenţa lui Giorgio suna acum ca o rugăminte. Frank nu-i răspunse imediat. Un răspuns cinstit ar fi stîrnit o furtună, iar altceva decît adevărul nu putea să-i spună.

— Spune-mi! repetă Giorgio. Spune-mi!

— Vezi tu, Giorgio. Eu sînt american. La noi oamenii acţionează altfel decît v-aţi obişnuit voi aici. Noi avem altă mentalitate.

— Anna n-are nimic cu America. E italiancă. Înseamnă că ai cerut-o în căsătorie!

— Ţi-a spus ţie Anna aşa ceva?

— Nu! Nici nu a trebuit să o întreb, pentru că ştiu!

— Dacă ştii, atunci de ce mă întrebi pe mine?

— *Ma che vigliacco!* exclamă dezgustat Giorgio, lăsîndu-se pe spătarul scaunului.

— Ba nu sînt laş, Giorgio. În momentul de faţă, n-am nici o slujbă. N-am un ban. Cum aş putea să mă căsătoresc?

— Nu te cred, zise Giorgio cu dispreţ.

Făcu semn ospătarului, îl opri, la fel de dispreţuitor, pe Frank, atunci cînd acesta întinse mîna după nota de plată, lăsă banii în farfurioară, se ridică şi plecă fără să mai scoată un cuvînt.

Frank rămase singur, cu sîngele arzînd în obraji, simţind privirile femeilor din jur aţintite asupra lui, conştient de faptul că zgomotul

vocilor s-a întrerupt, reluîndu-și firul doar după ce s-a închis ușa în urma lui Giorgio, înțelegînd că, între două lumi, el s-a ales cu ce-i mai rău. Și-a ascuns simțămintele, și-a stăpînit mînia și totuși n-a cîștigat nimic, exceptînd poate faptul de a ști că dezastrul avea să urmeze abia de-acum încolo. Amenințările sumbre ale lui Giorgio mai pluteau încă în aer. Și tot Giorgio era cel care-l disprețuia. Giorgio, cu purtarea lui infantilă, de cuconaș răsfățat, cel care plecase acum de lîngă el cu demnitatea rănită a fățarnicului de profesie. Nici nu avusese posibilitatea să-l roage, să-l implore să nu le spună părinților ei, nu de dragul lui, ci al Annei. Ar fi avut oare vreun rost ? Cine știe ? Poate că ar fi mai bine să încerce Anna, dar știa bine că ea nu o va face niciodată. Nici măcar nu știa dacă va avea curajul să-i relateze această întîlnire.

Era limpede că tot ce-și dorea Giorgio era o promisiune. Nimic mai puțin. Promisiunea că va renunța la Anna. La ce bun ? se întrebă Frank, ridicîndu-se de la masă. Se simți stîngaci, nelalocul lui, în timp ce se îndrepta spre ușă, urmărit de șușotelile răutăcioase și privirile curioase ale doamnelor din salon. Într-adevăr, la ce bun ? Nici unul, își zise Frank, bucuros că se află iar pe stradă, atîta doar că Giorgio vrea să-și mențină iluziile, să-și protejeze egoismul acela copilăresc. Gîndul de a o pierde pe Anna era dureros. Dar gîndul de a o pierde în favoarea lui Frank era de nesuportat.

Frank se îndreptă încet spre piață, recapitulînd desfășurarea conversației, deplîngîndu-și propria nepricepere, întrebîndu-se cum naiba s-ar fi putut descurca mai bine. Oricum, mai rău tot nu se putea. Poate că, în definitiv, nici n-ar fi trebuit să stea de vorbă cu Giorgio. Ba da, își zise, trebuia să facă o încercare. Dacă nu ar fi făcut-o, deși a avut posibilitatea, ar fi însemnat să se dea bătut. Acum știa că pe Giorgio nu l-ar fi mulțumit decît o capitulare totală.

Trecînd prin fața unei librării, se văzu cum arată, reflectat în vitrină, și îl pufni rîsul. Prost îmbrăcat, boțit, cu o haină din catifea reiată și niște ginși decolorați, cu pantofii scîlciați, deșirat, netuns de multă vreme. Nu-i de mirare că Giorgio s-a simțit jignit. El, care purta numai costume cu dungulițe, gri pe gri, la două rînduri, numai cămăși albe, bine scrobite, cravate de mătase naturală, butoni, inel cu monogramă, imaginea însăși a ceea ce se numește *la bella figura*. Una era să-și piardă logodnica în favoarea unui bărbat la fel de bine îngrijit și elegant îmbrăcat, dar cu totul altceva era să piardă în fața unui tip periferic, abia tolerat într-o casă de oameni cumsecade, iertat numai pentru că e străin. Asta nu se mai putea înghiți !

Își aminti de ceva ce-i spusese Anna cîndva.

— De cînd cu Giorgio, am încetat, în sfîrșit, să mai zîmbesc.

Frank o rugase atunci să-l lămurească ce anume are în vedere.

— De la bun început, sîntem învățate să le zîmbim frumos bărbaților, nu pe stradă, nu celor pe care nu-i cunoaștem, ci taților, unchilor, doctorilor, preoților, învățătorilor și profesorilor. *Sempre dolce.* Dulce tot timpul. Mereu surîsuri, în dreapta și-n stînga. Trebuie să-i zîmbești unui bărbat care-ți face complimente. Să-i zîmbești doar pentru că te salută. Pînă la urmă, devine un automatism, zîmbești și cînd nu-ți vine, numai pentru că el e bărbat, iar tu ești femeie, doar o femeie. Așa că, la început, i-am zîmbit și eu lui Giorgio. Era mai mare decît mine. Era bogat. Îmi făcea complimente. Apoi, Giorgio mi-a devenit *fidanzato,* logodnic. Atunci am început să-l detest pe Giorgio, n-am mai putut să-i zîmbesc, iar aceasta m-a ajutat să nu mai zîmbesc nici la alții.

*

Acum, mai mult ca oricînd, Frank simțea nevoia să se vadă cu Joe. Pătrunzînd în îmbulzeala gălăgioasă din Borgo San Lorenzo, își făcu în grabă cumpărăturile, tocmai el care, altădată, și-ar fi lungit plăcerea de a compara marfa de la diferite dughene, de a se tîrgui pe îndelete cu precupeții pe care acum îi saluta doar din mers, fără să se oprească.

— *Oggi ha fretta!* observă zarzavagiul. Azi sînteți cam grăbit. *Oggi c'è una signorina che aspetta. O magari, una signora!* Azi vă așteaptă o domnișoară sau, poate, o doamnă!

Ducîndu-și degetul la tîmplă, tarabagiul îi făcu lui Frank cu ochiul într-un chip atît de lasciv, încît acesta nu se putu abține să nu rîdă. Ajuns, în sfîrșit, la poarta casei lui Joe, *il palazzo,* cum îi spunea el, apăsă butonul soneriei și așteptă cu înfrigurare țîrîitul de răspuns al automatului, apoi urcă repede scările, sperînd din tot sufletul ca Erika să nu fie acasă.

— Erika e plecată la Milano, îl anunță Joe din prag. S-a dus pentru vreo două zile să-și vadă copiii. Ia spune, cum ți-a mers la Veneția?

— Pot să-ți spun doar atît: minunat!

— Mereu ți-am spus ce-ți lipsește ție.

— A, nu, nu asta. A fost ceva... Ceva în sine, Joe.

— Prostii! Cum o să fie în sine. Ți se poate întîmpla de cincizeci de ori, de o sută de ori. Numai că tu trebuie să iei inițiativa, asta-i tot. Dar ai dreptate, Veneția e altceva, e mai romantică. Este exact ce trebuie. Ai ales locul potrivit.

— Ea l-a ales.

— Bine, ea. Nu contează. Unul dintre voi. Oricum, se potrivește de minune pentru așa ceva.

— Dar tu de unde naiba știi că am fost acolo?

— M-am văzut cu Tom. Am trecut pe la voi. El mi-a spus unde ești plecat. M-am bucurat pentru tine.

— Drăguț din partea ta. Acum însă mă tem că au început să apară niște complicații.

— Aiurea! Nu ții minte că le-am întors pe toate fețele?

— Nu chiar pe toate. N-am prevăzut ceea ce, de fapt, s-a și întîmplat. Venind încoace, am dat nas în nas cu Giorgio.

— *Il fidanzato ?* Tipul căruia i-a dat ea papucii ?

— Exact. Cel care a amenințat-o că o spune părinților.

— Mai dă-l încolo ! Sper că i-ai spus vreo două.

— Mi-ar fi plăcut să-i spun, asta sigur. Dar a fost cam greu. Nu cred totuși că a apucat deja să le spună.

— Vrei să zici că vă ține în șah ?

— Nu chiar. M-am gîndit că s-ar putea să-l conving să nu o facă.

— Trebuia să-i spui că-l umfli în bătaie dacă face vreo prostie.

— Nu-i chiar atît de simplu. Merită o bătaie bună, dar asta s-ar întoarce tot împotriva mea.

— Atunci tu ce-ai făcut ?

— Mare lucru n-am reușit. Ne-am dus la „Doney's" să luăm o cafea.

— Auzi, cafea !

— Chiar așa. Eu l-am invitat. Mi-am închipuit că așa-i civilizat. Oricum, era un loc unde puteam sta de vorbă. Pe urmă am dat de greu. Se simte rănit în mîndria lui.

— Cine dă doi bani pe mîndria lui ?

— Tare mă tem că trebuie să țin seama de asta. De fapt, toată povestea e o chestie de orgoliu. Nu-i convine că a pierdut-o, dar i se pare cu totul intolerabil să o piardă din cauza mea.

— De unde dracu ți-a mai venit și ideea asta ?

— Joe, uită-te și tu la mine ! Am treizeci și doi de ani, ce naiba. Sînt american, n-am slujbă, n-am nici un ban și, din punctul lui de vedere, sînt îmbrăcat ca ultimul vagabond.

— Okay, înseamnă că el se îmbracă, probabil, ca un gigolo.

— Poate că așa este, dar ăsta-i orașul lui, Joe. Așa privesc ei lucrurile aici. Așa mă vede el pe mine. Știe că m-am culcat cu ea — ceea ce lui i-a scăpat — și mai știe că am fost cu ea la Veneția. Așa ceva el, pur și simplu, nu poate suporta. Nici nu știu ce rău mai mare i-aș fi putut face.

— Doamne ! mîrîi Joe. Știu eu ce mi-ar fi plăcut să-i fac. Tipul e de-a dreptul dezgustător, pe cinstea mea !

— Întîi se autoconvinge că ceea ce face el e just. Ăștia de teapa lui Giorgio se cam pricep la așa ceva. Fac mai întîi ce le trăznește prin minte și pe urmă caută explicații raționale. Poate ajunge la concluzia că e datoria lui morală să-i anunțe pe părinții ei.

— Fi-ar să fie !

— Aici e altfel, spuse Frank simplu.

De fapt, acesta era adevărul. Altfel se judecă lucrurile în Italia. Tocmai această diferență îl încîntase la început, privită din afară, urmărită de la strapontină. Acum, cînd fusese atras în vîltoare, aceeași diferență îi trezea nedumerire și teamă.

— Dar, pînă la urmă, tipul cum a prins de veste ? întrebă Joe.

— A urmărit-o pe Anna. Îmi imaginez că a crezut că și asta e tot de datoria lui.

— Pe naiba ! Aș vrea să-l urmăresc și eu un pic. Să vedem ce dracu mai uneltește. Ăștia sînt cam iubăreți, să știi. Mereu cu ochii după fuste. Își țin nevestele acasă, iar ei își fac de cap. Nu contează cu cine, muiere să fie. Zău că mi-ar place să-i țin urma !

— S-ar putea să ai dreptate, spuse încet Frank.

Iar în gînd își zise că Joe are în mod sigur dreptate, că aceasta trebuie să fie, fără îndoială, o altă latură a firii lui Giorgio, genul de lucruri cu care se laudă cînd se întîlnește cu un prieten, ca acela cu care stătuse de vorbă în fața bărulețului, povești despre aventuri recente și cuceriri viitoare, cele mai multe inventate, desigur.

— Sigur că am dreptate. Cocoșeii ăștia sînt toți la fel. Își înalță nevasta pe un piedestal și o claustrează în bucătărie, iar restul femeilor sînt menite doar să le facă lor plăceri.

E adevărat, gîndi Frank cu amărăciune. Asta e partea cea mai proastă, că Giorgio poate să dea verdicte de moralitate, în vreme ce el însuși se poartă ca un țap în călduri. Acum îi părea rău că înghițise predicile evlavioase, pline de fățărnicie, ale lui Giorgio. Doamne, dacă mai apuc să stau cu el de vorbă și încearcă să-mi înșire iar palavrele alea, dacă se duce să ne spună, apoi pun eu mîna pe el... Ridicînd ochii, întîlni privirea compătimitoare a lui Joe.

— Am niște vin. Vrei ?

— Da.

În absența lui Joe, Frank avu răgazul să se uite în jur. De cînd plecase Erika, apartamentul își recăpătase aspectul anarhic de odinioară, dinainte ca ea să încerce să facă ceva ordine. Masa era plină de vase nespălate, tot felul de haine erau aruncate pe scaune, cum se nimerise, sub o lumînare uitată, probabil, aprinsă se lățea o băltoacă de ceară, o oală pe jumătate plină cu spaghetti reci zăcea într-o rînă pe mașina de gătit.

Cînd veni Joe cu vinul, Frank dădu pe gît repede cîteva pahare. Vinul era de țară, aspru, cam tare.

— Mulțumesc. Este exact ceea ce aveam nevoie.

Chiar așa, își zise el, un vin bun și Joe, care să mă ajute să mă lămuresc asupra lui Giorgio.

— Crezi că are să le spună ? întrebă Frank cu voce tare. Eu aș zice că da.

— Și ce importanță are ? Ce pot să-ți facă ei ție ? Nu pot să te bage la pușcărie. Nu-i o crimă să scapi o fată de povara fecioriei, nici măcar aici, în Italia.

— Zău că nu știu. Tatăl Annei e jurist. Poate să tragă tot felul de sfori.

— Lasă-l să le tragă. Și ce dacă te dau afară din Italia ? Că asta-i tot ce pot să-ți facă mai rău. Oricum, nu mai ai mult de stat.

— Așa e, zise Frank posac. Nu mai am mult.

— Okay, cîteva luni mai mult sau mai puțin...

— Joe, tu nu prea înțelegi cum stau lucrurile. Țin la părinții ei. N-aș vrea să-i supăr. Mi-e și frică să mă gîndesc la ce i se poate întîmpla ei, întregii familii.

— Așa cum îmi vorbești tu acum despre ea, ar părea o ființă lipsită de apărare. Eu nu cred că e chiar atît de neajutorată. N-am cunoscut-o pînă acum, dar aș vrea să o întîlnesc. Și știi de ce? Pentru că mi-e limpede că-i o fată dintr-o bucată. Are forță-n ea, să știi.

— Da, e puternică.

— Atunci de ce să-ți iei tu toată răspunderea? De ce să te porți de parcă numai tu ai fi de vină? E vorba aici de amîndoi. De tine și de ea. Poate de ea mai mult decît de tine. Nu o cunosc, dar îmi dau seama de asta. Și, pe urmă, știu și cum erai tu înainte.

— Okay, spuse Frank obosit. Hai să spunem că e vorba de amîndoi.

— Așa și este. Nici nu poate fi altfel! Acum, uite ce-ai de făcut. Spune-i că te însori cu ea. Spune-le și lor. Asta rezolvă problema. Asta le închide gura la toți.

— Cum să mă însor cu ea? n-am un sfanț, n-am nimic. I-am spus și lui Giorgio.

— Ai sau n-ai, nu importă. Ești american. În mintea lor toți americanii sînt niște bogătași. Fă și tu promisiuni. Ce contează? Pe naiba, s-ar putea chiar să ți le ții.

— Nu fac promisiuni dacă nu pot să mă țin de ele.

Joe se uită lung la Frank.

— Tu ești bun. Ești al dracului de bun. Asta e necazul tău cînd ai de-a face cu italienii. Tu ești bun, iar ei nu sînt. Ea vrea să se mărite cu tine?

— Ea crede că vrea.

— Atunci care-i diferența? Dacă ea crede, înseamnă că și vrea. Tu spui că te însori cu ea. Vă și logodiți. Gata, s-a rezolvat.

— Nu pot face asta, Joe.

— Okay, zise Joe, săltîndu-și un picior pe scaunul din față și privindu-l țintă pe Frank cu ochii lui mari, negri. Hai s-o luăm altfel. Tu ai vrea să te însori cu ea? Dacă ai avea bani, dacă ai avea o slujbă bună acasă, în State?

Frank lăsă capul în jos.

— Zău că nu știu.

— Dumnezeule! exclamă Joe, ridicîndu-și brațele spre cer și lovindu-le apoi peste coapse. Auzi, nu știe! Asta cum s-o mai înțeleg? Okay, mai încercăm o dată. O iubești?

— Cred că da.

— Auzi, crede că da!

Adus în pragul disperării, Joe sări în picioare și începu să măsoare camera în lung și-n lat.

— Dumnealui crede că da! Așa crede el! Doamne!

Ce pot să-i spun? își zicea Frank în mintea lui. Că acolo, la Veneția, am iubit-o cu adevărat? Că la Veneția aș fi fost gata să mă însor cu ea? Că n-am cum să știu pînă nu o văd din nou?

— Lasă-mă s-o cunosc și eu, spuse Joe. După aceea voi fi în măsură să-ți spun ceva. Măcar să dau ochii cu ea. Să vă văd împreună.

Abia atunci pot să-ți spun dacă o iubești, pentru că văd că tu nu prea-ți dai seama.

— Mă văd cu ea diseară, zise Frank după o scurtă ezitare. Într-un bar din Viale dei Mille.

— Okay. Vin și eu. Am să fiu cu tine. Okay?

— Okay, acceptă Frank, călcîndu-și pe inimă.

Ieșind în stradă, regretă că primise atît de ușor. Întîlnirea era secretă, trebuia să fie numai ei doi. Ce-o să zică atunci cînd îl va vedea pe Joe? Îi trecu prin minte să urce scările înapoi, în atelier, să-i spună lui Joe că s-a răzgîndit. La un moment dat, se întoarse chiar din drum, apoi porni iar mai departe. În definitiv, își zise, ce pot să pierd? Ce poate fi mai rău? S-ar putea să iasă ceva din chestia asta.

•

Ea ajunsese la locul de întîlnire înaintea lui. Era frumoasă în impermeabilul acela pe care îl purta cu cordon, strîns în talie ca o uniformă. Doar exuberanța pe care o arătase la Veneția nu i se mai citea pe chip, arăta puțin obosită, trasă la față. Din primul moment, Frank avu presimțirea că trebuie să se aștepte la vești proaste, poate că ai ei aflaseră deja.

Băruleţul era caracteristic pentru zona aceea lipsită de farmec sau, mai precis, nu se caracteriza prin nimic în afară de atmosfera sterilă a unui modernism citadin neasimilat. Radioul, dat la maximum, cînta melodia la modă a zilei, *„Una semplice canzone di due soldi"*, banală și plîngăreață. Scaunele pe cadru metalic erau urîte și incomode. Băiatul de la bar, cu o claie de păr negru, îl privi nepăsător, apoi se cufundă iar în lectura ziarului. În spatele lui, pe perete, atîrna o fotografie mărită a echipei de fotbal Fiorentina în tricouri violete; de altfel, localul se afla chiar în apropierea porții stadionului.

La întrebarea nerostită a lui Frank, Anna clătină doar din cap.

— Încă n-au aflat.

Frank îl convinse pe barmanul plictisit să-i facă un *cappuccino*, apoi și-l aduse singur la masă.

— M-am întîlnit cu Giorgio. Am stat de vorbă cu el.

— Ce să vorbiți voi doi?

— Mi-am dat seama că nu le-a spus încă. Dar din momentul cînd m-am despărțit de el n-am mai fost deloc sigur, spuse Frank, apoi îi relată toată discuția. Poate că nici n-ar fi trebuit să-l opresc, adăugă el la urmă.

— Cu ce-ar fi schimbat asta lucrurile?

— Asta mi-am zis și eu.

— Cît de dezgustător poate să fie! exclamă Anna. Cum poate să-i treacă prin minte că am să mă mărit vreodată cu el?

— Nici eu nu cred că asta are în cap. Încearcă să se înșele singur. De fapt, pe mine nu poate el să mă înghită. Faptul că eu am fost acela...

Ea îi strînse ușor mîna, privindu-l adînc în ochi.

— Tu! Tu faci cît o sută de Giorgio!

— Vezi, el e de altăă părere. După părerea lui, eu sînt un simplu vagabond, un venetic. Un nimeni.

— Iar el o fi un cineva? *Ma che presuntuoso!* Auzi ce-şi închipuie el!

— Aşa e, ai dreptate, dar cred că aşa a fost crescut el. Anna, spuse Frank după o scurtă pauză. L-am chemat pe Joe să vină şi el aici.

— Joe?

— Da, el. M-am gîndit că n-o să ai nimic împotrivă.

— Ce poate să facă Joe?

— S-ar putea să vină cu nişte idei. Am fost pe la el azi dimineaţă. E foarte simpatic şi vrea de mult să te cunoască.

— De ce acum? De ce l-ai chemat tocmai aici? Joe e american. Ce poate face el?

— Cred că ai dreptate. Ar fi trebuit să-l refuz. Dar să ştii că poţi avea încredere în el, Anna.

— Eu am încredere în tine! Numai în tine. În nimeni altcineva.

Dar chiar atunci intră pe uşă Joe, cu aerul lui pitoresc, uşor agresiv. Umbla cu jacheta descheiată, iar pe cap avea o şapcă ţuguiată, tot de piele.

— Dumneata eşti Anna! declară el, reţinîndu-i mîna poate un pic mai mult decît trebuie şi privind-o cu luare-aminte, de parcă ar examina un model. Da, e adevărat, eşti chiar frumoasă. Eu nu prea pictez portrete, dar dacă mă apuc vreodată, încep cu dumneata. Frank a dorit să te ţină numai pentru el. Acum îmi dau seama de ce. Aş fi făcut şi eu acelaşi lucru. De cîte ori nu i-am spus: ascultă, vreau s-o cunosc şi eu, din cîte spui, pare o persoană cu totul deosebită. Dar el nu, nu se lăsa şi pace!

— Acum, după ce l-ai văzut, îi spuse Frank Annei, înţelegi de ce te-am ferit de el.

— Da, zise ea zîmbind. Cred că înţeleg.

— Oameni buni, trecu Joe direct la subiect. Vreau să vă ajut. Fac tot ce-mi ziceţi. Pot să vă servesc drept paravan. Pot să-i dau un brînci tipului ăstuia, Giorgio, în Arno.

— E prea gras, rîse Anna. Nu se îneacă el cu una cu două.

Joe o privi lung, scrutător.

— Am să-ţi spun ce ai dumneata. Ai forţă. De obicei, italiencelor asta le cam lipseşte. Cel puţin celor pe care le-am cunoscut. Se tem mereu. Ar vrea să facă anumite lucruri, dar se abţin. Dumneata, dacă vrei ceva, pui mîna şi faci. Asta admir eu la dumneata.

— Aici, la noi, nu e chiar aşa de uşor. Ar trebui să vă fie milă de italience. Ar trebui să le înţelegeţi. Aici nu-i America, e Italia.

— Ştiu. Tocmai de aceea te admir. De aceea cred că Frank a avut mare noroc cu dumneata, o fată care nu se teme de nimic.

— De unde ştii? îi zîmbi ea din nou.

— Din ce-am auzit. Din ce ţi se citeşte pe faţă. Din tonul vocii. Eşti o luptătoare. Nu te laşi bătută. Asta e ceva extraordinar!

Cînd Joe se duse la bar să comande trei coniacuri, Anna se întoarse radioasă spre Frank.

— *Che bel ragazzo! Che simpaticone!* Ce băiat frumos! Şi simpatic.

Joe îi servi ceremonios, apoi ridică sus paharul.

— Pentru voi ! Să fiţi fericiţi şi să-i ia naiba pe toţi cei care încearcă să vă stea în cale !

Cînd, în sfîrşit, se sculă să plece, Joe se mai întoarse o dată din uşă.

— Fă-o, băiete, okay ? Nu mai sta pe gînduri. Dacă n-o faci, eşti nebun de legat !

Anna privi lung în urma lui.

— *Che espansivo ! Che tipo !* Ce ţi-a spus să faci ? Ce-a vrut să zică ?

— Să rămîn aici, cred eu, răspunse Frank evaziv. Asta-i stilul lui Joe, expansiv, extravertit. Joe judecă totul în termeni destul de simpli. Tu şi cu mine avem dreptate, prin urmare toate se vor aranja. Altfel nu se poate !

— Ba da, aici se poate. Aici, în Italia, nu se poate aranja nimic. Cel puţin eu nu văd cum. E imposibil. Numai dacă pleci, dacă evadezi.

— Unde ? În America ? Acolo e şi mai rău, Anna. Eu am încercat să evadez venind aici.

— Aici, în camera ta ? În mica ta Americă ? Şi nici nu mai poţi rămîne aici mult timp.

— Ştiu. Aşa e. Nu trebuie să-mi mai aminteşti. Poţi să-i spui cum vrei. Mica mea Americă. Mica mea Italie. Oricum, zilele sînt numărate. După aceea mă întorc iar la nimic.

— Cum la nimic ? întrebă ea, zîmbindu-i din ochi.

— Nimic este tot ce-ţi pot oferi, Anna. Giorgio crede că ţi-am promis că te iau de soţie.

Avea nevoie să creadă aşa ceva. Dar eu i-am spus : ce pot să-i ofer eu ei ?

— Şi ce trebuie să-mi oferi tu mie ?

— Anna, la Veneţia a fost minunat. A fost frumos. Nu vom mai avea niciodată ce-am avut la Veneţia. Cu atît mai puţin acolo, în Statele Unite.

— Nu-mi pasă ! spuse ea, la fel de zîmbitoare.

— Hai să ne gîndim la ce-i acum. Să vedem ce poate să urmeze. Crezi că Giorgio le va spune ?

— Da, le va spune. Sînt sigură că o face. Mai devreme sau mai tîrziu. Va dori să se răzbune.

— Bănuiam şi eu. Şi-atunci ?

— Atunci... Atunci o să fie îngrozitor. Mama are să plîngă în hohote. Tata are să ţipe la mine. S-a mai întîmplat şi înainte, însă acum va fi mult, mult mai rău.

— Cît de rău ?

Anna rămase cîteva clipe pe gînduri, cu capul aplecat într-o parte.

— Au să spună că i-am făcut de ruşine, că le-am trădat încrederea. Apoi au să spună că mi-am distrus viitorul, că sînt o fiinţă pierdută. *Rovinata !* Ce cuvînt idiot ! Sună atît de tîmpit, de demodat ! Au să-mi mai spună că de-acum n-am să mă pot mărita cu un bărbat respectabil.

— Nu pot crede asta, Anna. Tatăl tău nu e genul acesta de om.

— Tatăl meu e italian ! Cum de nu pricepi ? Ai să vezi tu, după ce află ! Să vezi atunci cum te tratează pe tine !

Frank clătină din cap în tăcere. Încă nu-i venea să creadă.

— De aceea vreau să scap de aici ! rosti ea atît de tare încît băiatul de la bar se uită repede la ei și, văzînd că nu s-a întîmplat nimic, își reluă lectura ziarului. Asta ți-am spus mereu ! Că nimic nu se schimbă. Toată lumea crede în vechile obiceiuri, se agață de ele. E ridicol, dar așa este. Dar eu n-am de gînd să mă port așa cum vor ei ! *Son' rovinata* ! exclamă ea cu amară ironie. Mi-am făcut de rîs întreaga familie ! Mare noroc dacă mă mai mărit vreodată ! Dar asta numai dacă rămîn aici. Dacă plec, atunci nu mai contează ! Ce însemnătate au toate astea în America ? Sau chiar în Anglia sau în Germania ? Unde poți fi ceea ce vrei să fii, nu ce trebuie să fii ! Nu ceea ce vor călugării și preoții să facă din tine ! Îmi pare rău de tata și de mama. Îmi pare rău chiar și de Giorgio. Pentru faptul că sînt ceea ce li s-a spus că trebuie să fie. *Che poveracci !* Sărmanii !

— Mă simt îngrozitor din pricina asta, ca un monstru.

— De ce ? Tu ce rău ai făcut ? Nu trebuie să spui asta numai pentru că ei cred că ai făcut un rău !

— Tocmai asta este. Nu e vorba de ce știm noi, ci de ce cred ei. Părinții tăi. Înțeleg punctul lor de vedere. Dacă aș fi în locul lor, poate

că aș judeca la fel. Poate fi greșit, dar este un punct de vedere. Trebuie să-l respect.

— Ba nu, nu trebuie ! Nimeni n-ar trebui să-l respecte. Respect, respect, respect ! Numai asta auzim toată ziua ! Ce înseamnă asta ? Ce ni se cere să respectăm ? Niște concepții moștenite din Evul Mediu ? Niște susperstiții ! Idei moarte, crude și reci !

— S-ar putea să ai dreptate. Dar asta nu schimbă nimic. Nimic din sentimentele mele față de familia ta. Nimic din ce vor crede părinții tăi despre mine. Oricum, durerea lor va fi adevărată. Nu-ți dai seama ?

— Asta da, recunoscu ea cu jumătate de gură. Îmi dau seama. Dar nu vreau să accept. Asta e metoda lor, așa reușesc să te oprească, să te sufoce. Noi ne dăm seama, dar ei niciodată.

— Hai să plecăm, spuse Frank. S-a făcut tîrziu.

Strada era încă plină de lume. De pe colina nevăzută din față, luminile de la Fiesole licăreau timid în întuneric printre pîlcurile de chiparoși.

Au mers mînă-n mînă, oprindu-se din cînd în cînd să se sărute, pe pasarela de fier peste calea ferată, au urcat treptele de piatră pînă în Via Barbacane, un defileu îngust printre zidurile înalte ale caselor clădite în pantă, și, în continuare, prin San Domenico, spre Fiesole. Se tot îndepărtau de centrul orașului, dar Frank știa că de-acum nu mai există scăpare ; dacă nu azi, atunci mîine, poate săptămîna viitoare, explozia se va produce. O iubesc oare ?

Da, își zise, sărutînd-o sprijinit de zid, orbit pentru o clipă de farurile unui automobil. Da, acum o iubesc. Acum m-aș însura cu ea. Dar ce îi poate oferi unul ca mine ?

Ajunși la Fiesole, priviră îndelung, în tăcere, orașul care se întindea la picioarele lor, impunătoarea cupolă a domului, turnul de la Palazzo Vecchio. Acolo, în mijlocul acelei frumuseți, îi pîndea pericolul, o prezență malignă, de neînlăturat, pitită printre biserici și palate. Poate că ar fi trebuit să meargă mai departe, cît mai departe de oraș, spre o altă zare, spre ceva nou.

O cuprinse pe după umeri. Ea își întoarse fața către el, se sărutară din nou. În mintea lui Frank se înfiripau acum tot felul de planuri fantastice. Pe unde se vor duce. Ce vor face. Ce bine le va fi împreună.

— Am să am grijă de tine, spuse el încetișor.

Ea se lipi mai strîns de el, supusă ca un copil. Am să mă căsătoresc cu tine, își zise el, dar nu rosti gîndul cu voce tare. Dar unde să ne căsătorim ? Cînd ? Din ce să trăim ? Pentru moment însă era destul că-i spusese că va avea grijă de ea. Pe urmă vor mai vedea. O strînse iar în brațe.

La întoarcere, în timp ce coborau pantele întunecate ale colinei, îl duse gîndul la Veneția, la ultima lor călătorie cu trenul. Revenirea aceea, pas cu pas, la o realitate ostilă. Merseră așa împreună pînă la Borgo Pinti, aproape de Piazza del Duomo, și se despărțiră fără să se mai sărute, doar cu o strîngere de mînă. Frank rămase pe loc, urmărind-o cum

se duce cu mersul ei elegant, ușor săltat, păstrînd în minte imaginea surîsului ei de rămas bun, întrebîndu-se ce se va mai întîmpla oare pînă la viitoarea lor întîlnire. Apoi traversă încet piața, pînă la Baptisteriu ; simțea nevoia să mai rămînă singur o vreme și începu să cerceteze, pentru a cîta oară, panourile aurite ale porții, reliefurile realizate cu atîta măiestrie încît te așteptai parcă să se trezească la viață în orice clipă.

În seara aceea La Costa îi păru mai greu de urcat decît oricare dintre colinele de la Fiesole. Merse mai încet ca de obicei. Nu-i prea venea să dea ochii cu Tom, să trebuiască să suporte și tristețea lui. Avea sentimentul că, în clipa în care avea să închidă ușa în urma lui, nu se va mai afla într-un refugiu, ci într-o cursă, asaltat mereu de răutatea oamenilor.

*

Îl aștepta o scrisoare.

— Asta e pentru tine, îi spuse Tom în momentul în care păși în încăpere. A sosit acum o oră. A adus-o un băiat.

Era un plic alb, de hîrtie groasă, din cele scumpe. Purta numele lui, precedat de titlul *il dottore*, într-un scris pe care nu-l recunoștea, cu toate că evident, era un scris de bărbat, clar, viguros, cu litere mari. Frank cercetă îndelung plicul, întorcîndu-l pe o parte și pe alta.

— Doar nu-ți închipui că-ți explodează-n nas ! rîse Tom.

— Ba chiar de asta mă tem, mormăi Frank, desfăcînd plicul.

După cum presimțise, era de la *il avvocato*. Scrisoarea se întindea pe șase pagini. Simțind că i se moaie genunchii, se așeză pe marginea patului și începu să citească. Înseamnă că Giorgio îi făcuse o viztă chiar în ziua aceea, după întîlnirea și discuția lor de la „Doney's". Poate la barou, poate acasă, cine știe ? Era limpede că *il avvocato* se apucase să scrie sub impulsul momentului, înainte chiar de a fi avut ocazia să stea de vorbă cu Anna.

Deci discuția aceea penibilă avea loc chiar acum. Din momentul în care ea intrase pe ușă. Ar fi vrut să fie acolo, alături de ea, să-i ia apărarea. Trebuie să mă duc, își zise Frank și se ridică să plece, dar își dădu îndată seama că nu avea nici un rost, era un gest inutil. Oricum, înainte de toate, trebuia să-și înghită propria doctorie amară, scrisoarea aceea, care i se desfășura în față cu furia retorică a demnității jignite, reproșuri grandilocvente, salve de fraze meșteșugite.

„Egregio Signore." Așa începea : stimate domn ! Nici măcar un nume, ca și cum ar fi fost adresată unui necunoscut.

„Îmi este nespus de greu și de neplăcut să vă scriu această scrisoare, ca să nu mai spun de sentimentul de profundă dezamăgire pe care îl încerc."

Avocatul folosise prenumele *voi*, nici măcar *Lei*. Ultimul semn de dispreț, de respingere. *Voi*, cuvîntul pe care nici Mussolini nu reușise să-i facă pe italieni să-l înghită. În relațiile cu ei, cu el și cu Tom, familia Bertolini li se adresase întotdeauna cu *Lei*. *Lei*, niciodată *tu*.

Iar acum *voi* ! Într-un limbaj funcționăresc, detașat și rece.

„Poate că este și vina mea că am fost atît de naiv să vă consider prieten, să am încredere în dumneavoastră. Ați fost invitat în casa mea. Mi-ați cunoscut familia. Dumneavoastră ați abuzat de această prietenie."

Frank lăsă din mînă scrisoarea, clătinînd din cap. Tom îi aruncă o privire iute, întrebătoare, dar nu zise nimic și continuă să citească din *Viețile pictorilor* de Vasari. Frank reluă și el lectura scrisorii, dar nu putea să citească decît cîteva fraze la rînd, cel mult un paragraf. Limbajul era înflorat, plin de emfază, logica poziției susținute de *il avvocato* era cu totul îndoielnică, exact cum prevăzuse Anna, dar efectul era totuși dureros. Era astfel pentru că avocatul însuși se simțise rănit, pentru că el fusese cîndva bun față de Frank, avusese încredere în el. Citi acum mai departe.

„Poate că este vina mea că am atribuit unui om din țara dumneavoastră acele simțăminte de delicatețe și decență, acele obligații de reciprocitate care în cercurile noastre sînt considerate ca de la sine înțelese."

Din nou limbajul acela pompos, avocățesc, atît de nepotrivit pentru exprimarea subtilităților unor sentimente personale profunde, însă oricum, cuvintele erau nu mai puțin usturătoare.

„Cînd am aflat că ați fost la Veneția cu fiica mea, deși faptul mi-a fost comunicat dintr-o sursă pe care am considerat-o întotdeauna drept onestă și dezinteresată..."

Auzi, dezinteresată!

„...la început nu mi-a venit să cred, căci aveam o părere mult prea bună despre dumneavoastră. Cînd s-a dovedit că este neîndoielnic adevărat, fapt pe care l-ați confirmat astăzi personal, prima mea reacție a fost cea de profundă uimire. Poate că nu vă dați seama cît de mult prețuim noi, în țara noastră, virtutea femeilor pentru care avem atîta stimă. Și, mai presus de orice, a celor față de care avem o răspundere sfîntă și plină de tandrețe — propriile noastre fiice. Numai această ignoranță poate constitui o explicație a comportamentului dumneavoastră josnic, deși nu-l scuză întru nimic. În esență, pe care cuvintele nu o pot reda, mi-ați dezonorat fiica, ați abuzat de încrederea și ospitalitatea mea, v-ați comportat după o morală a junglei."

— Ptiu! făcu Frank, lăsînd iar scrisoarea din mînă.

Tom îl privi scurt, dar nici de această dată nici unul nu scoase vreo vorbă. Frank se apucă iar să citească.

„Inutil să mai precizez că, acolo unde există un corupător, este și o persoană care se lasă coruptă și deci vina nu vă aparține integral și exclusiv. Dar atunci cînd este vorba de o fată atît de tînără, nevinovată și lipsită de experiența vieții cum este fiica mea, nu încape nici o îndoială asupra identității adevăratului vinovat. Cum aș putea să vă lămuresc asupra răului pe care ni l-ați făcut? Că ați distrus liniștea și iubirea firească a unei întregi familii? Sentimentele unui tată față de fiica sa? Ale fiicei față de părinți? Că ați distrus nu numai această dragoste și încredere, ci și viitorul, consfințit prin tradiție, al unei tinere femei care urma să-și găsească împlinirea în cadrul sacru al căminului conjugal? Poate că nu ați înțeles nimic din toate acestea. Dacă aveați, cît de cît, o anumită înțelegere, desigur că nu v-ați fi purtat în acest mod amăgitor și necinstit. Nu aveți acum putința de a repara răul pe care l-ați făcut, viața pe care ați distrus-o. Dar poate, cel puțin, plecînd din Italia acum, imediat, întorcîndu-vă într-o țară unde asemenea purtări sînt, probabil, tolerate, ne veți da posibilitatea, mie și familiei mele, de a ne împăca treptat cu rușinea pe care ne-ați provocat-o."

Frank lăsă să-i cadă pe genunchi paginile scrisorii. Rămase mult timp pe gînduri, mișcînd ușor din buze. Cel mai rău era faptul că, în acele momente, se considera exact așa cum îl caracterizase *il avvocato*: un aventurier veros care a sfărîmat viața unei fete nevinovate, un barbar de dincolo de ocean care a călcat în picioare însăși ideea de prietenie, de delicatețe și onoare. Apoi, după ce i se risipi șocul inițial, cînd se simți din nou în stare să gîndească, îi veni în minte Anna, cea care acum trebuia să asculte toate aceste invective și multe altele nu dintr-o scrisoare, ci direct, față-n față cu amărăciunea și durerea, indignarea și furia tatălui ei.

— E o scrisoare cam tare, Tom, spuse el în cele din urmă, întinzîndu-i foile scrise.

Tom le parcurse încet, cu atenție concentrată, ca și cum ar fi avut de a face cu un text științific.

— Îmi închipui că te cam așteptai la așa ceva, zise el la urmă, cu un zîmbet forțat. Știe să scrie, orice ai zice.

— Știe, știe, îl îngînă Frank cu glasul stins.

— *Da uomo colto!* Ca un om de cultură. *Da avvocato!*

— Exact, spuse Frank, amintindu-și, la modul ironic, de faptul că tocmai asta admiraseră ei cîndva mai mult la *il avvocato*, rostirea lui de om cultivat. Crezi că-i drept ce spune?

— Nu cred că e drept, dar înțeleg motivele pentru care gîndește așa cum gîndește.

— N-am nimic de spus. Și nici nu pot face nimic.

— Asta așa e. Tu ești seducătorul și așa vei rămîne în mintea lui, chiar dacă ar fi fost atunci de față.

— Într-adevăr. Tot ce mi-aș dori e să fiu și eu acolo, Tom. Anna trebuie să treacă acum prin niște momente îngrozitoare.

— Cine i-a spus? Giorgio?

— Da. Am stat de vorbă cu el azi dimineață. Tocmai ieșea dintr-un bar cînd s-a întîmplat să fiu pe Via Tornabuoni. Ei, asta e, am ajuns la capătul drumului. Îmi pare rău, Tom. Regret toate cîte s-au întîmplat.

— Nu trebuie să-ți ceri scuze. Tu suferi acum mult mai rău decît mine.

— Te-am băgat și pe tine în povestea asta, de aceea îți spun. Și tocmai de aceea îmi pare rău. Ți-am răpit ceva, știu asta.

— Hai să zicem că am pierdut amîndoi. Tu, cel puțin, o mai ai pe Anna.

— Da, Anna, sigur. Doamne, ce să mă fac? Am vorbit cu Joe. El e de părere că trebuie să mă însor cu ea.

— Și tu ce crezi? Ea ce zice?

— Cred că Anna s-ar mărita cu mine. Ea ar vrea să scape de aici. Dar, sincer, nu știu ce să spun. Cred că o iubesc, dar n-am unde s-o duc, Tom. Nu știu dacă o să-mi găsesc un loc de muncă. Pentru numele lui Dumnezeu, Tom, nici nu-mi vine să plec de aici!

— Nici mie, știi bine.

Se auzi soneria de la intrare țirîind lung, insistent. Frank sări în picioare, uitîndu-se îngrijorat la Tom.

— Poate că e Anna, spuse acesta.

Era chiar Anna. Frank se repezi în jos pe scări, deschise ușa și ea îi apăru în față cum n-o mai văzuse niciodată, plînsă, cu părul ciufulit. Se aruncă la pieptul lui, suspinînd, tremurînd din tot trupul.

— *Mi chiamava puttana, mi chiamava puttana.* Mi-a zis că sînt o tîrfă, repeta ea întruna.

Frank o trase repede în antreu, încuie ușa și încercă să o liniștească, mîngîind-o blînd pe cap. Ea se cuibări în brațele lui, strîngîndu-se în el cu disperare.

— *Mi diceva puttana! Mi buttava via!* M-a dat afară din casă.

— O, Doamne! Nici nu-mi vine să cred.

Ea se desprinse de el, îl privi drept în ochi.
— *Si, l'ha detto !* Da, așa mi-a zis. *Anche se tu non ci credi !* Chiar dacă tu nu mă crezi.
Frank o duse la bucătărie, o sili să se așeze, bîjbîi prin dulap după sticla de coniac, îi duse el paharul la buze. Ea luă o înghițitură, se înecă, apoi puse mîna pe pahar și bău din nou, cu sete. El îi cuprinse umerii, ocrotitor.
— Pare de necrezut, zise el ; nici nu mai știa ce să spună.
— A, nu. Nu e deloc de necrezut. Asta este Italia, Italia pe care ai îndrăgit-o tu atît de tare, unde toți oamenii sînt blînzi și buni ! Țara în care ne iubim cu toții !
— Să știi că el te iubește, Anna. E și ăsta un motiv.
— Dar, înainte de toate, se iubește pe el ! spuse ea, apăsînd cuvintele. E vorba de reputația lui ! De situația lui !
Frank rămase tăcut cîteva clipe.
— Am primit o scrisoare de la el.
— O scrisoare ? repetă ea, căutîndu-i privirea. Vreau să o văd și eu !
— Ți-o aduc îndată.
Urcă scările încet, dus pe gînduri.
— E Anna, îl anunță el pe Tom.
— Mi-am dat seama.
— Taică-său a dat-o afară din casă.
— Doamne !
— A făcut-o tîrfă și a dat-o afară.
— Îi trece lui curînd. Italienii sînt mai repeziți, știi și tu.
— S-ar putea, spuse Frank, luînd în mînă scrisoarea. Ce, nu te-ai așteptat la așa ceva ?

Tom nu răspunse dintr-o dată, rîse întîi scurt, nervos.
— Cîte surprize am avut noi în ultima vreme...
Frank rămase cu ochii la el, așteptîndu-l să mai spună ceva, să-l întrebe, eventual, dacă nu cumva e dezamăgit. Văzînd că nu primește nici un răspuns, că Tom continuă să se uite la el cu un surîs vag, Frank coborî iar la bucătărie cu scrisoarea în mînă.
Anna i-o smulse aproape, apoi o citi pe nerăsuflate, lăsînd paginile, una după alta, să cadă pe podea.
— *Ma che schifo, che schifo !* Ce murdărie, murmură ea ca pentru sine, iar la sfîrșit : *Che disonesto !* Ce necinstit poate să fie !
— Cred că era foarte supărat, observă blînd Frank.
— Ba e un mincinos ! Un ipocrit ! Cu ce drept spune el asemenea lucruri ?
— E tatăl tău, Anna, îi aminti el, turnîndu-și și lui un coniac și așezîndu-se lîngă ea.
— Da, e tatăl meu, spuse ea cu dispreț. El nu este ca mine. E ceva dezgustător, dar tipic. Tipul clasic de bărbat italian ! Cît despre el, poate avea amante cîte poftește.
— Chiar așa ?
— Da, sînt convinsă că are, sau a avut, mai multe amante. Toți fac la fel. Cred cu toții că așa se cuvine, altfel nu sînt bărbați cu adevărat. N-are decît s-o mintă pe mama ! Dar nu pe mine !
— Ascultă, Anna. Probabil că a fost șocat cînd a aflat prima dată.

— Asta e ce vrea el să te facă pe tine să crezi. Asta ar vrea să creadă și el. E o murdărie ! E tot ce urăsc mai mult.

— Poate că ai dreptate, spuse Frank, lăsînd capul în jos.

— Nu vezi ce-a făcut ? întrebă ea cu înfrigurare, aplecîndu-se spre el. Nu-l vezi ce necinstit e ?

— Ba da, Anna. Dar ce rost au toate astea ?

— Ce vrei să spui ? Ce rost cauți tu ?

— Anna, rosti el încet, cu încăpățînare. Eu țin la tatăl tău. Chiar și acum. Chiar și după toate cîte s-au întîmplat. Să știi că eu țin la el.

— Nu-l cunoști !

— Țin la el în măsura în care îl cunosc.

— Și ce știi tu ? Numai ce te lasă el să știi ! L-ai auzit vorbind despre corupție. Ei bine, el este corupt pînă-n măduva oaselor ! Dintre toți, numai tu ești cinstit și curat !

— Ei, asta-i bună acum, Anna.

— Dar să știi că e adevărat. Numai tu ! Tu și cu Tom. Voi sînteți americani. Voi nu vă comportați ca italienii. Ca tata ! Ca mama ! Numai văicăreli și bocete : „Cum de-ai putut să ne faci una ca asta ? Cum de ne-ai trădat ?“ Mama nu face decît să repete ce zice tata ! Nu spune pe gură decît ceea ce gîndește el !

— Poți tu s-o acuzi, Anna ?

— Nici măcar n-o acuz. Mi-e milă de ea. Pentru că n-are de ales, nu are nici o libertate.

— Iar vorbești de libertate ! Mereu folosești cuvîntul acesta. Dar unde crezi că vei găsi tu libertate, Anna ? În orice caz, nu în America !

— Ba da ! Mă uit la tine. La tine și la Tom. Pe urmă mă uit la tata.

— Cred că ai încă o viziune cam romantică despre noi, Anna.

— Nu ! Tu ești cel care vede Italia cu ochii unui romantic ! Abia acum ai început să te lămurești. Acum descoperi și tu adevărul !

— Și care-i adevărul ? întrebă Frank ostenit. Unde naiba o mai fi și adevărul ăsta ?

— Te iubesc ! Ăsta-i adevărul ! spuse ea, sărutîndu-l. Lasă-mă să rămîn la voi, te rog ! Vreau să fiu toată noaptea asta cu tine.

— Aș vrea să rămîi. Știi și tu cît de mult îmi doresc. Dar dacă se află că ai stat aici peste noapte, dacă ești văzută...

— *Ma sono puttana*, rosti ea cu amărăciune. *Per il mio padre, sono già puttana.* Așa cum mă vede tata, am ajuns deja tîrfă. Deci nici nu-mi mai pasă. Rămîn la tine. În noaptea asta am să dorm cu tine. De mîine, poate că voi sta la Marco. Dar acum trebuie să fiu cu tine !

Îl îmbrățișă cu ardoare. Apoi, din nou stăpînă pe sine, liniștită, Anna își aranjă părul. Urcară în casă.

— Hello, Anna, îi zîmbi blînd Tom.

Anna îl sărută pe obraz.

— *Caro Tom, ti voglio sempre bene !* Dragă Tom, țin la tine, să știi. Iubesc și camera asta. Aici mă simt și eu fericită !

Tom rîse încetișor, îi aruncă Annei o privire scurtă, pătrunzătoare, apoi își feri ochii și nu mai zise nimic.

— Cît de mult mi-ar place să stau aici tot timpul !

— Şi nouă ne-ar place, zise Tom şi dădu să se ridice.

— Nu, te rog, nu pleca, îl rugă Anna. Nu vreau să pleci din cauza mea. Cînd sînteţi amîndoi aici, atunci e perfect !

Tom se aşeză la loc. Ea le zîmbea acum cu drag, mutîndu-şi privirea de la unul la altul.

— Acum sînt în America !

În noaptea aceea, Frank şi Anna se iubiră cu o pasiune frenetică. Ea părea să caute o alinare, un fel de refugiu în căldura trupului lui. Şi totuşi, din cînd în cînd, o auzea suspinînd. Iar la sfîrşit, zăcînd lîngă el istovită, cu ochii deschişi în întuneric, ea începu să plîngă încetişor.

— Anna, şopti el. Ce-i cu tine, Anna ?

Ea nu-i răspunse, îl mîngîie doar uşor pe frunte, cu nesfîrşită duioşie. Mai tîrziu, tot aşa, în tăcere, se întoarse spre el, fierbinte toată, fremătătoare, stîrnindu-l din nou într-o clipă. Se iubiră îndelung, cu aceeaşi disperare. Iar cînd, mai apoi, Frank încercă să o întrebe ceva, să-i vorbească despre viitor, ea îşi apăsă uşor degetele pe buzele lui, sau îi închise gura cu un sărut. Adormiră abia spre ziuă, îmbrăţişaţi.

— Mă duc la Marco, îi spuse Anna dimineaţa. Sînt sigură că Marco şi tatăl lui au să mă primească la ei. Maică-sa a murit, acum stau la o mătuşă. O cunosc, e drăguţă, *molto simpatica*. Întîi trec pe acasă, să-mi iau nişte lucruri. Mă duc mai tîrziu, cînd tata va fi plecat. Apoi rămîn la Marco.

— Cît vrei să stai acolo ?

— Nu ştiu. Acum nici nu mă pot gîndi la asta. Dar nu mă mai pot întoarce acasă. Poate că am să-mi iau un serviciu. Poate renunţ la universitate.

— Fără să-ţi iei diploma ?

— Ce importanţă mai are ? Tot nu vreau să mai rămîn la Florenţa sau în Italia.

— Ştiu. Dar poate că-i mai bine să plec eu. Chiar acum. De fapt, tatăl tău asta-şi doreşte. M-aş putea duce la Roma sau chiar înapoi la Veneţia. Numai lunile astea, cîte mi-au mai rămas.

— La ce bun ?

— Între timp, s-ar putea aranja lucrurile. Mult mai uşor în condiţiile în care eu nu sînt aici. Dacă e să vorbim serios, eu sînt impedimentul principal. Dacă eu sînt plecat, poţi şi tu să te mişti mai în voie. Îţi iei diploma. Te întorci acasă. Te hotărăşti ce vrei să faci mai departe.

— Dar eu am hotărît deja !

— Ştiu, Anna, dar trebuie să te gîndeşti şi la lucrurile practice. Trebuie să mănînci. Trebuie să dormi undeva. Ai nevoie de timp ca să-ţi faci planurile.

— Eu de tine am nevoie !

— Şi eu am nevoie de tine, Anna. Cerul mi-e martor cît aş vrea să fiu cu tine. Dar mai întîi avem de rezolvat nişte lucruri.

— *Non ti preoccupare*, se înveseli ea deodată.

Nu-ți face griji! Are să fie bine. Cel puțin, acum nu mai trebuie să ne ferim, să ne tot ascundem. Nu mai trebuie să ne comportăm ca niște infractori.

— Și asta-i adevărat.

— Bine! Atunci luăm prînzul împreună la studenți, în „La Mensa." Doar tu și cu mine și cu Marco. Atunci, împreună, putem să ne facem toate planurile.

La plecare, Anna îl sărută pe Tom pe amîndoi obrajii. Rămași în bucătărie, Frank și Tom își mai făcură cîte o cafea.

— Crezi că ar trebui să plec?

— Vrei tu să pleci? întrebă Tom, privindu-l pieziș.

— Nu. N-aș pleca nici cu un minut înainte de expirarea bursei. Dar, atîta timp cît mă aflu aici, produc numai necazuri.

— Anna ce-ar zice de plecarea ta?

— Ea nu vrea să plec, răspunse posomorît Frank.

Tom rămase tăcut o vreme, apoi zise pe neașteptate:

— Ce-ar fi să mă duc să vorbesc eu cu ei?

Frank îl privi uluit.

— Tu? Faci tu așa ceva?

— Dacă pot să fiu cumva de folos...

— Nu, Tom, nu te pot lăsa să faci asta.

Tom rîse puțin cam forțat.

— Doar n-au să mă împuște.

— Am putea merge împreună, zise Frank cu îndoială în glas. Aș putea să-mi cer iertare, știu eu?

— Asta pot să fac și eu, din partea ta. Iar el nu poate să zbiere la tine, dacă nu ești de față.

Frank îl privi în ochi cu recunoștință.

— Îți mulțumesc, Tom.

— Nu-mi mulțumi încă, rîse el din nou. Să vedem mai întîi cum îmi merge.

*

În „La Mensa" domnea învălmășeala haotică obișnuită. Anna și Marco sosiseră înaintea lui. Îi văzu așezați la o masă împreună cu alți doi studenți, chiar în centrul restaurantului; discutau ceva cu animație, rîdeau. Anna era senină, părea că nu are nici o grijă. Văzînd-o atît de veselă, prinsă în conversație, Frank se simți mișcat, își dădu seama cît de mult o iubește. Hohotele de rîs ale lui Marco acopereau pînă și gălăgia permanentă din „La Mensa". Frank mai rămase să-i privească un timp, apoi își făcu drum spre masa lor.

— *Ma guarda, guarda!* strigă Marco, ridicîndu-se să-l îmbrățișeze pe Frank. Ia te uită cine-i aici! Mă bucur, zău că mă bucur! Mai înainte nu eram în măsură și nici nu doream să spun ceva, dar acum pot. Sînt bucuros pentru voi!

Cei doi studenți se sculară de la masă ca să-i facă loc lui Frank, fără să asculte de protestele lui. El se duse mai întîi la coadă să-și ia porția de macaroane cleioase și *spezzatini di vitello*.

— Anna va sta la noi! îl anunță radios Marco. E foarte bine așa! S-a aranjat!, Am

și vorbit cu mătușa și cu tata. Va fi minunat ! Iar tu, Frank, poți să vii oricînd dorești. Ești întotdeauna binevenit ! Tata vrea să te cunoască. Auzi tu, un american cumsecade ! Nu-i vine să creadă că am putut eu să găsesc pe lume așa ceva. Sau se preface, ceea ce e totuna. El e socialist din gruparea Nenni. Citește ziarul „Avanti“ în fiecare zi ! Mi-a și zis : vreau să stau de vorbă cu el despre politica lor externă !

— Nu fac eu politica externă !

— Știu, știe și el ! Așa i-am spus : „Tată, trebuie să-i cunoști. Au să-ți schimbe părerea despre America ! Ăștia doi au fost în război. Seamănă cu ostașii pe care i-ai întîlnit atunci.“

În fața unei asemenea exuberanțe, a voioșiei neprefăcute a lui Marco, Frank simți cum i se risipesc toate gîndurile negre. Trăia și el acum bucuria clipei, bucurîndu-se de tot ce-i oferea prezentul, încălzit de privirile mîngîietoare ale Annei.

— Astă seară, vii să mănînci la noi ! În apartamentul nostru din Rifredi. Anna își mută lucrurile în cursul după-amiezii. *Dio buono !* Doamne, ce minunat o să fie ! exclamă iar Marco și, într-adevăr, nu se putea să nu-l crezi că nici nu există ceva mai minunat pe lume. Anna e o fată curajoasă. E extraordinară ! O admir din tot sufletul. Ceea ce a făcut ea cere un mare curaj. E un gest simbolic ! Un exemplu ! Sînt foarte puține fete care ar avea tăria să facă un asemenea pas. Poate că acum, dacă avem noroc, vor fi mai multe.

— Iar exagerezi ! protestă Anna.

— Cum o să exagerez ? Acesta poate fi un început. Cine știe ? Se anunță sfîrșitul tiraniei familiei burgheze !

— Acum chiar că exagerezi, Marco !

*

Cartierul Rifredi se afla în zona industrială, chiar la capătul liniei de tramvai. În felul său, avea mai puțină legătură cu vechiul oraș decît Viale dei Mille. Dar mersul cu tramvaiul, îmbulzeala permanentă din vagoane i-au plăcut întotdeauna lui Frank, deși la început îl cam șocaseră. Dusese dorul acestor călătorii de cînd se mutase cu Tom în Torre dei Ghibellini, unde viața era mult mai claustrată, iar deplasările se făceau mai mult pe jos.

La început, a fost surprins de mulțimea de oameni care se adunau în stațiile de tramvai, de luptele surde care se dădeau în apropierea șinelor la auzul clinchetului strident de dincolo de colțul străzii, de năvala spre uși la oprirea vagonului, de satisfacția placidă a celor care izbutiseră să se înghesuie înăuntru. Aceasta era Italia, adevărta Italie, mînată de pasiuni egoiste, plină de viață, aspră și frustă. Mai precis, aceștia erau florentinii în adevărata lor esență, hrăpăreți, caustici, mereu puși pe harță. Tramvaiul nu era decît un simbol concentrat, o metaforă pe roți.

Dar acum, pe măsură ce tramvaiul înainta spre periferie, erau atît de puțini călători încît Frank se bucură chiar de luxul unui loc pe bancheta de lemn, lîngă măsuța, protejată cu o bară metalică, a conductorului.

Curînd, în dreapta și în stînga nu mai erau decît fabrici și ateliere împrejmuite de ziduri scunde, cu tencuiala scorojită, întrerupte ici și colo de terenuri virane sau de mici ansambluri de blocuri ieftine. Într-unul dintre acestea se afla și locuința lui Marco.

Ca un ecou la țîrîitul soneriei, se porni de undeva, de sus, o cacofonie de chelălăituri și scheaune subțiri. La capătul scărilor, în ușa apartamentului, părînd și mai masiv cum stătea profilat în lumină, Marco îl aștepta cu brațele deschise, zîmbind fericit, ca și cum vizita lui Frank ar fi fost pentru el o nesperată și foarte plăcută surpriză. Anna era și ea acolo, în spatele lui, îmbrăcată într-un taior verde-închis de o eleganță sobră, care făcea notă discordantă în acel cadru mai mult decît modest.

Apartamentul avea, într-adevăr, un aspect sărăcăcios, încărcat cu mobilă modernă ieftină, luată, probabil, de la solduri și așezată într-o neorînduială stridentă. Privind în jur, aveai senzația că stăpînii casei doriseră din capul locului să-și nege cu tot dinadinsul originea țărănească, să se desprindă de ea. Parcă te așteptai să vezi scrinuri vechi și lăzi ferecate tronînd pe o dușumea de scînduri, dar în schimb aveai în fața ochilor o pardoseală din plăci de faianță violent colorate, alunecoase ca întinderea de gheață a unui patinoar, scaune și măsuțe desperecheate, coborîte parcă direct din

vitrina unui magazin de articole cu preț redus, polițe pline cu bibelouri și amintiri de un gust îndoielnic.

Cîinii, doi pomeranieni minusculi cu botișorul ascuțit și blană bogată, unul alb cu maro, altul alb cu negru, se ascundeau după picioarele lui Marco, scîncind ușor ; mai făceau cîte un pas înainte, apoi se retrăgeau repede, uitîndu-se neîncrezători la Frank.

— Nu le băga în seamă, îi zîmbi Marco, întorcîndu-se apoi spre cățel. *Basta!* Ajunge ! Încetați ! E om bun ! Sînt mamă și fiică, îi explică el lui Frank. Cum aud soneria se pun pe lătrat, indiferent cine e la ușă. Mă latră și pe mine !

Apăru acum și tatăl lui Marco, un bărbat înalt, lat în umeri, cu mișcări lente. Purta un costum cenușiu închis, cu bentița de doliu la butonieră. Avea părul tuns scurt, iar fața îi părea trasă după aceeași matriță cu a fiului, doar expresia era alta, mai potolită, mai puțin deschisă, trădînd o șiretenie țărănească plină de umor.

— *E allora!* rosti el cu accentul acela cîntat al graiului toscan. *Un americano simpatico! Sono contento di incontrare un americano simpatico!* Iată-l și pe americanul cel simpatic ! Sînt bucuros să cunosc și eu un american simpatic.

Cînd își strînseră mîinile, Frank îi simți palma aspră și uscată, de om care a muncit cu brațele toată viața.

— În seara asta nu discutăm politică. Azi vom fi iar aliaţi. La fel ca în război, după patruzeci şi trei ! Tovarăşi de arme ! Prieteni ! Chiar dacă eu ţin cu *Baffoni,* ăla cu mustaţa mare !

— Gata, tată ! Doar mi-ai promis.

— Bine, bine, mormăi tatăl. Cînd avem printre noi o fată frumoasă, cui îi mai vine să discute politică ?

— Eu sînt gata să vorbesc şi despre politică, răspunse ea.

Mătuşa lui Marco se ivi abia la ora cinei, venind din bucătărie. Era o femeie slabă, timidă şi tăcută. Părul cărunt îi era prins la spate într-un coc sever. Întreaga ei înfăţişare vădea parcă dorinţa de a nu fi băgată în seamă ; părea că nu se mai aşteaptă la nimic, nici măcar să-i răspundă cineva cu un surîs. Cînd Anna încercă să o ajute la servitul mesei, refuză cu simplitate, zîmbind, dar într-un fel care nu suporta contrazicere.

Rămase la fel de tăcută toată seara. Mai scotea cîte o vorbă doar cînd îi îndemna să guste din mîncare, cînd le turna vin sau le schimba farfuriile. La un moment dat, uitîndu-se la mulţimea de fotografii înrămate agăţate pe perete şi aşezate pe tăblia bufetului, în care Marco apărea în echipament de ciclist, surîzător şi plin de sine, Frank remarcă :

— Marco arată impresionant pe bicicletă.

— *Ma no, ma no !* protestă Marco. De valoare medie. Chiar mediocru.

— *Eri bravo !* spuse atunci mătuşa cu vocea ei domoală. Erai bun.

— *Era una promessa,* interveni şi tatăl. Avea viitor. Uitaţi-vă cîte cupe a cîştigat, arătă el spre vitrină. Dacă nu cădea atunci atît de rău, ar fi ajuns departe, vă spun eu.

— *Ma no, ma no !* repetă Marco, clătinînd din cap. Lasă că tot aşa a fost mai bine.

Pînă la urmă, au vorbit şi despre politică. Tatăl lui Marco nu mai contenea să-şi exprime dispreţul faţă de La Pira, faţă de *La Legge Truffa,* faţă de monarhişti.

— Ăştia sînt fascişti cu toţii. Spun tot felul de nerozii despre rege. Nu vor decît să se ascundă în spatele lui. La fel ca şi Mussolini. Ăla s-a folosit măcar de rege ca de-o marionetă. Victor Emmanuel III ! Vă amintiţi ? Era perfect în rolul de păpuşă. Era atît de mic încît Mussolini şi-l putea pune pe genunchi.

— Umberto a fost mai mare, îl întărîtă Marco.

— Cu atît mai bine ! Era mai uşor să te ascunzi în spatele lui.

Anna participa şi ea, cu înflăcărare, la discuţie. Acasă la ea, Frank nu o văzuse niciodată atît de destinsă.

— *Bello, bello !* exclamă ea după una din remarcile mai răutăcioase ale bătrînului. Adevărat, cît se poate de adevărat !

Bucuroasă, zîmbitoare, se întorcea mereu spre Frank să vadă dacă discuţia îi face şi lui aceeaşi plăcere.

— Într-un avion, începu tatăl lui Marco, erau patru pasageri : un englez, un neamț, un francez și un italian. Avionul pierdea înălțime și pilotul a trebuit să-i convingă pe fiecare să sară afară. Englezului i-a spus : „E un gest sportiv". Acesta a sărit. Neamțului i-a zis : „E ordin !" A sărit și ăsta. Francezului : „Așa e elegant". S-a aruncat și francezul. Iar italianului i-a zis : „E interzis !"

Cînd s-au mai potolit din rîs, Frank a întrebat :

— Și nu era nici un american ?

— Ba da, pilotul, răspunse promt bătrînul. Americanilor le place întotdeauna să aibă ei comanda !

Prezența Annei avea darul să însuflețească întreaga familie. Chiar și mătușa îi arunca, din cînd în cînd, cîte o privire timidă, plină de admirație. Toți trei o tratau cu o considerație deosebită, ca și cum s-ar fi minunat ce caută o fată ca ea în casa lor.

Încă un armistițiu, își zise Frank. Dar nu va ține mult. Va trebui să plece și de aici. Și atunci unde se va mai duce ? Ea îi surîse cu drag, liniștitor, ghicindu-i parcă gîndurile. În tot cursul serii, Frank nu a avut posibilitatea să stea de vorbă cu Anna între patru ochi, să-i spună că Tom avea de gînd să-i viziteze pe părinții ei chiar în acea seară, că poate era deja acolo.

O anunțase mai devreme, după prînz, despre propunerea făcută de Tom.

— *Che carino !* exclamase ea, adăugînd apoi bănuitoare : Dar ce poate să le spună ? Că sînt aici, la Marco ? Că totul s-a petrecut din vina mea ? Că eu am fost cea care...

— Sînt sigur că nu le va spune așa ceva. Cum o să facă el una ca asta ?

— Asta este ce gîndește el !

— N-ar ajuta la nimic, chiar dacă ar fi adevărat. Cred că Tom vrea doar să stabilească o punte de legătură. El ar vrea să ne vadă pe toți iar împreună. Ține mult la familia ta, la fel ca și mine.

După-amiază, revenind la Torre dei Ghibellini, Frank îl întrebase pe Tom :

— Cînd crezi că ai să te duci ?

— Poate chiar în seara asta.

— Și ce-o să le spui ?

— Dumnezeu știe, rîsese atunci Tom. Încă n-am nici o idee.

▪

Tom nu știa ce să le spună nici cînd era în drum spre Porta Romana, cam la două ore după ce Frank plecase spre Rifredi. Dorea să fie sigur că părinții Annei vor fi acasă, că își vor fi terminat cina. Acum, apropiindu-se de casa familiei Bertolini, se întreba ce oare poate să le spună și, mai ales, cum va fi primit. De fapt, își punea întrebarea de ce s-a hotărît să se ducă, ce impuls l-o fi îndemnat, în afară de durerea de a o fi pierdut pe Anna și, îm-

preună cu ea, întreaga familie. Se simțea dezorientat, plutind încoace și încolo fără nici un rost, dus de valurile întîmplării.

Este și ca un fel de ispășire, își zise Tom. Se opri pentru cîteva momente să savureze, aproape împotriva voinței sale, miresmele acelei seri blînde de primăvară, luminile de pe Ponte Vecchio care produceau sclipiri ireale în apele rîului.

Nu avea de ce să-și ceară scuze. Și pentru ce ar face-o ? Va spune doar cît de întristat este de cele întîmplate. Îi părea, într-adevăr, rău, atît pentru el însuși cît și pentru ei, poate chiar mai mult pentru el, deși nu era în situația, așa cum credeau ei, de a-și fi pierdut fiica. Va fi ultima lui vizită. Oricum, toate trebuie să aibă un sfîrșit, dar măcar să fie un final concret, limpede, iar nu o risipire lentă, chinuitoare.

Cînd ajunse la Porta Romana, începu să meargă mai repede, cu pași mari. Și inima îi bătea mai tare. Acum chiar dorea să vorbească cu ei. Spera că va putea să lege o discuție, că ei îl vor asculta, că italiana lui, atît de fragilă cînd se simțea sub tensiune, nu-l va face de rîs. La urma urmei, dacă ei încep să-l atace, să-l acuze, el ce le poate spune ? Era vinovat și el prin asociere, prin faptul că păstrase tăcerea — un complice.

În fața casei, prins de o subită îndoială, rămase cîteva clipe hipnotizat, cu ochii la butonul soneriei. Dacă suna acum, totul avea să se

pună în mișcare, dar ce anume și cu ce consecințe ? Mai ezită cîteva clipe, apoi sună hotărît. Inima îi bătea mai tare, avea un gol în stomac. Se prinse singur asupra faptului că nutrește jalnica speranță că ei nu sînt acasă, că de data aceasta va scăpa, va putea amîna deznodămîntul. Dar ușa se deschise cu un bîzîit ușor, apoi se închise inexorabil în urma lui. Pe la mijlocul scărilor îl părăsi curajul, îi veni în gînd să o ia înapoi. În definitiv, ei nici nu știu cine a sunat. Ba da, se corectă el îndată, nu se poate să nu știe, s-au uitat sigur pe fereastră. Cine îl va întîmpina acum, *la signora* sau *il avvocato ?* Ar fi preferat să fie doamna, mai înțelegătoare, mai puțin caustică. Dar de această dată îi deschise *il avvocato,* cu o expresie opacă, aproape ostilă, cum nu mai văzuse niciodată la el.

— *Si ?*

Ce se putea răspunde la asta ? Un singur cuvînt, o silabă, de parcă ar fi avut de a face cu un cerșetor sau un negustor ambulant.

— *Buona sera,* găsi Tom, în sfîrșit, soluția ideală.

— *Buona sera,* răspunse *il avvocato* sec, pe un ton ca de gheață.

Tom rămase pe palier, iar stăpînul casei în prag, decis parcă să-i bareze calea cu orice preț.

— Am venit să stăm puțin de vorbă, încercă Tom cu un surîs timid.

— Mă scuzați, dar ce avem noi de discutat ?

— Avem destule. *Ce n'è parecchio.*

Acum se auzi de alături glasul doamnei Bertolini :

— Cine e ?

— Tom, îi comunică *il avvocato* fără să se întoarcă spre ea, rostind numele ca pe o injurie.

— Poftește-l în casă !

Acum apăru și ea în antreu în spatele soțului, palidă, trasă la față, vizibil epuizată.

— Dacă spui tu...

Il avvocato se dădu la o parte din dreptul ușii, ca o santinelă care se supune ordinului.

— Îmi pare rău, bîigui vag Tom, intrînd în casă.

— Și nouă, rosti avocatul din spatele lui. Și nouă ne pare rău.

Cînd ajunse în fața doamnei Bertolini, Tom se opri încurcat, nemaiștiind ce să facă mai departe. În cele din urmă, îi întinse mîna pe care ea o strînse fără vlagă.

— *Ma come mai,* Tom ? și începu să plîngă.

Il avvocato își petrecu brațul pe după umerii ei, protector, ostentativ pînă și în asemenea momente.

— Poate că e mai bine să plecați, îi spuse el lui Tom.

— *Ma no, ma no !* îl opri doamna. Nu vreau să plece. Vreau să stea, să-mi explice.

— Ce rost mai au explicațiile ? întrebă retoric *il avvocato.*

Totuși, trecură în sufragerie, unde luaseră ceaiul împreună de atîtea ori. *La signora* se lăsă într-un fotoliu, cu fruntea sprijinită în palmă, abia stăpînindu-și lacrimile. Soțul rămase în picioare lîngă ea, țeapăn, în postura de procuror în instanță. Tom se așeză cu grijă pe marginea unuia dintre scaunele cu spătar înalt din jurul mesei.

— Dar de ce, Tom, de ce ? întrebă iar doamna Bertolini.

Tom nu putu decît să surîdă trist, făcînd cu mîna un gest de neputință.

— Dumneavoastră, spuse *il avvocato* pe un ton acuzator, nu v-ați purtat corect.

— *Ma basta, caro !* interveni soția. *Non è mica colpa di Tom !* Nu este vina lui Tom.

— Tom a știut, declară *il avvocato.* A știut și nu a făcut nimic. A știut și nu a spus nimic. Nu-l mai putem considera prieten.

Dar *la signora* era preocupată de alte gînduri.

— Unde e Anna ? E în siguranță ? Mai este încă la Florența ?

— Da, este aici, răspunse Tom. E în siguranță, e bine.

— Stă la voi ? se interesă avocatul pe un ton sarcastic.

— Nu, nu stă la noi.

— Atunci unde este ?

Tom nu spuse nimic.

— Știți unde este ?

— Da, știu.

— Dacă știți unde se află, este de datoria dumneavoastră să ne spuneți. Dacă nici atît nu vreți să ne spuneți, atunci de ce ați mai venit ?

— Vă rugăm, îl imploră *la signora*. Vă rog, spuneți-ne !

Durerea neprefăcută a mamei îl întristă și mai mult pe Tom, mai mult decît atitudinea pedantă, de medic legist la disecție, a avocatului. La aceasta nu se gîndise, iar acum încerca o senzație usturătoare. Nici nu putea să se uite la ea.

— Cred că stă la un prieten.

— Ce prieten ? îl chestionă *il avvocato*.

— Cineva de la universitate, un profesor. Stă la familia lui. Nu știu exact unde locuiește.

Slavă Domnului, măcar asta era adevărat.

— N-are nici un rost, rosti avocatul. Ne lovim de aceeași tăcere. Tot timpul el își apără prietenul, nu se gîndește la noi. Nici nu-i pasă de noi.

— Ba îmi pasă ! exclamă îndurerat Tom. Cum să nu-mi pese ? Dacă ați ști ! Țin la dumneavoastră, la întreaga familie !

— Da, am văzut cît de mult țineți, zise acru *il avvocato*. Atît de tare încît ați asistat la distrugerea acestei familii ! Nu aveți nici măcar omenia să-i spuneți soției mele unde se află fiica noastră !

— Dar nu e drept ! bîigui Tom, lăsîndu-și capul în pumni.

— Ce e drept ? Unde e dreptatea ? Faptul că noi am primit în casă doi străini, doi necunoscuți ? Că le-am acordat ospitalitatea și încrederea noastră ? Că ei ne-au răsplătit necinstindu-ne fiica ?

La signora izbucni în plîns. Tom nici nu mai ridică ochii. Se simțea chinuit, paralizat, sfîșiat între două tabere.

— Ar fi mai bine să plecați, spuse *il avvocato*. Vedeți cît de tare ați deprimat-o pe soția mea.

Tom îi căută privirea.

— Aș fi dorit să fiu de ajutor.

— Nu. Dacă ați fi avut dorința să ne ajutați, ați fi putut să o faceți. Dar, la urma urmei, acum este prea tîrziu pentru așa ceva. A fost o vreme cînd am avut nevoie de ajutor, cînd fiica mea trebuia, într-adevăr, ajutată.

Doamna Bertolini îl privi rugătoare, ca și cum ar fi dorit să-l contrazică. Avea ochii umflați de plîns, trăsăturile schimonosite de durere, distorsionate ca o mască grotescă. Dar nu mai era în stare să rostească nici o vorbă, lacrimile o podideau din nou.

Tom simțea că îl cuprinde o furie oarbă, nu împotriva avocatului, și mai puțin împotriva soției lui, nici măcar împotriva lui Frank, ci împotriva propriei lui neputințe. Ar fi vrut să strige acum : „Țin mult la voi ! Vreau să vă ajut ! Aș face totul pentru voi ! Pentru voi toți !“ Dar tot ce a putut să facă nu a fost

decît să se ridice fără un cuvînt, doar cu o privire tristă către *la signora,* și să iasă din casă pășind țeapăn, ca un robot. *Il avvocato* îl conduse în tăcere pînă la ușă.

Ajuns în stradă, Tom se mișca acum ca în transă, picioarele îl purtau singure pe drumul cunoscut, nu mai observa nimic în jur.. În dreptul Palatului Pitti un scuterist care venea cu viteză din josul străzii îl ocoli în ultima clipă, înjurîndu-l.

Nu avea nici o tragere de inimă să ajungă acasă. Trecînd prin Lungarno, o coti spre malul rîului și rămase multă vreme cu coatele sprijinite de parapet, contemplînd jocul luminilor pe apă. Nu se putea gîndi la nimic. Oriîncotro se întorcea, avea simțămîntul că dă într-o fundătură, că se lovește de un zid care nu poate fi nici ocolit, nici escaladat. Imaginea chipului trist, umflat de lacrimi al doamnei Bertolini părea că se compune mereu din licăririle apei. Poate că ar fi trebuit să-i spună tot ce știe. Dar ar fi putut oare ? Orice se întîmplă de acum înainte, oricine îi spune întreg adevărul, ea va rămîne cu gîndul că el, Tom, i-a înșelat crunt așteptările. Nu mai era drum de întoarcere, nu se mai putea repara nimic, după cum nu mai avea nici un sens să privească în viitor. Ceea ce îi ceruseră ei era de neconceput. Tot ce-i rămînea lui era strîmb, deformat, pîngărit.

Și acum, își zise el, ce pot să fac ? Cum ar fi trebuit să procedez ? Se simțea suspendat în aer, undeva la mijloc : pe de o parte familia Bertolini, *la signora* și *il avvocato,* pe de altă parte Frank și Anna. Gîndul îl duse acum la Frank și Anna. Cît de bine se potrivesc ei doi ! Frank și Anna. Cum să mai fie loc și pentru altcineva ? Unde or fi acum ? Ce-or fi făcînd ? Vor veni oare și în noaptea aceasta să doarmă în camera lui Frank, pe canapeaua lor ? Va mai găsi el oare a doua zi dimineața, ca în alte dăți, o agrafă de păr, o batistă, un cercel pierdut, va simți adierea de parfum rămasă în urma ei ?

Porni din nou, îndepărtîndu-se de Arno, prin Borgo San Jacopo, pe lîngă geamurile largi ale restaurantului unde se cunoscuseră pentru prima oară cu familia Bertolini, în Via Santo Spirito pe care tocmai venea un tramvai, iar el își continuă nepăsător drumul spre lumina orbitoare a farurilor, spre clinchet, spre scrîșnetul roților, spre străfulgerarea ultimă a durerii.

*

Frank era acasă de mai puțin de o jumătate de oră cînd auzi zgomotul unei motociclete care se oprește în fața porții. Privind pe fereastră, văzu că vizitatorul, în acel ceas tîrziu, era un polițist solid, cu cizme și cască, într-o uniformă cafeniu-verzuie. Tom ! E ceva cu Tom ! își zise el alarmat. Coborî scările în

fugă, știind înainte de a i se spune, înainte de a deschide ușa, că trebuie să se fi întîmplat ceva îngrozitor. De cînd revenise, văzînd că Tom nu este acasă, se tot înșelase cu gîndul că acesta a rămas mai mult la familia Bertolini, că a reușit, prin cine știe ce minune, să realizeze o împăcare. Se și gîndise că, dacă Tom întîrzie mai mult de o oră, se va duce în vale să le dea un telefon.

Trupul masiv al polițistului ocupa tot cadrul ușii. Motorul motocicletei uruia mai departe, în stradă, în spatele lui.

— Locuiți în casa aceasta? întrebă el cu glas răsunător, pe un ton oficial.

— Da, abia izbuti să articuleze Frank.

— Stați aici împreună cu *signor*..., polițistul se uită pe un bilețel, Petersen Tommaso?

— Da.

— Sînteți prieten cu el?

— Da sînt prietenul lui.

— Îmi pare foarte rău. Domnul a avut un accident.

— Un accident? Ce fel de accident?

— Un accident de circulație.

— Ce s-a întîmplat? întrebă Frank cu voce stinsă, cu toate că știa deja. Ceva grav?

— Foarte grav. Mă tem că prietenul dumneavoastră a decedat.

Dintr-o dată, întreaga scenă își pierdu orice legătură cu realitatea, de parcă s-ar fi desfășurat sub apă. Se întîmplase ceva cu sunetul, nu se mai auzea nici uruitul motocicletei, decît ca un zumzet surd, venind de undeva, de foarte departe, la fel ca și sunetul vocilor, a lui și a polițistului.

— Sînteți sigur?

— Absolut sigur. Dumneavoastră trebuie să veniți acum cu mine la spital. Va trebui să identificați cadavrul. Aveți cu ce să vă deplasați?

— Nu.

— Atunci veniți cu mine.

Gonind la vale cu vîntul în față, Frank resimțea acum cu acuitate, o dată cu durerea ce începea să-l cuprindă, o stranie senzație de uimire în fața absurdității situației, hurducăind prin noapte pe șaua din spate a motocicletei, ținîndu-se strîns de polițistul acela taciturn. Poate că, totuși, nu este Tom, se ruga el în gînd. S-ar putea să fie o confuzie, o greșeală. Poate că Tom mai este încă în viață. Întotdeauna se mai întîmplă și greșeli. Dar în sinea lui, Frank știa bine că nu e nici o greșeală.

Era un spital pe care nu-l cunoștea. În orice caz, nici nu mai știa unde se află, în ce parte a orașului, după atîtea cotituri prin încîlceala de străduțe înguste. Știa numai că, la un moment dat, au trecut de Ponte Alla Carraia, prin Lungarno și mai departe, dincolo de rîu. Au ajuns, în sfîrșit, într-o piațetă liniștită, în fața clădirii albe a spitalului.

— Pe aici, spuse polițistul, luînd-o înainte pe coridoarele slab luminate.

Îi întîmpină un grup de măicuţe în veşminte albe, pînă la pămînt, înconjurîndu-i ca un stol de lebede. Fiecare dorea să-şi exprime compasiunea, să explice cum anume s-a petrecut accidentul.

— *Poverino*... Sărmanul. *Niente da fare*... N-a mai fost nimic de făcut. I-a apărut chiar în faţă... Ce nenorocire... *Poverino*.

— Era prietenul dumneavoastră ? îl întrebă o călugăriţă mai în vîrstă, corpolentă, cu ochelari. *Signor* Tommaso Petersen ? Condoleanţele noastre. Trebuie să coborîm, din păcate... Este jos, la morgă.

Jos la capătul scărilor, la subsol, îi aşteptau alte surori. Îl conduseră pe Frank spre o masă lungă pe care zăcea o formă umană acoperită cu un cearşaf. Tom, îşi zise el. Cadavrul lui Tom.

Încet, cu un fel de evlavie, călugăriţa cea corpolentă trase cearşaful de pe faţa mortului. Da, era Tom. Cu pieptul strivit, capul sfărîmat şi plin de sînge. Fără ochelari, cu ochii deschişi, întorşi grotesc în orbite.

— Este Tom, spuse încet Frank. Da, este prietenul meu.

— S-a întîmplat în Via Santo Spirito, îi şopti măicuţa. Este o zonă foarte periculoasă. N-ar trebui să conducă atît de repede acolo. Uite ce se poate întîmpla.

— Aveţi de semnat nişte hîrtii, zise poliţistul. După aceea vă duc acasă, dacă doriţi.

*

Dimineaţa, Anna a venit în Torre dei Ghibellini, după cum se înţeleseseră.

— *Eccomi !* Iată-mă !

Stătea în uşă surîzătoare, gata să-l îmbrăţişeze. Văzîndu-l la faţă, se opri brusc. Avea o figură impasibilă, lipsită de orice expresie. Numai ochii, roşii, umflaţi de plîns, trădau faptul că petrecuse o noapte de veghe îndurerată.

— Frank ! Frank ! Ce-i cu tine ?

— Tom e mort. L-a călcat un tramvai. În Via Santo Spirito.

— *Ma no, ma no*. Nu se poate ! Nu pot să cred !

Îl cuprinse cu braţele, plîngînd, în vreme ce urcau încet scările.

— E adevărat, Anna. Tocmai trecea strada. Se întorcea de la părinţii tăi.

— Sărmanul Tom ! Şi tu ? Tu ce-ai să faci acum ?

— Mă întorc acasă, Anna, spuse el simplu, liniştit.

— Acasă ? În America ? Dar de ce ? Cînd ?

— De îndată ce pot. Întîi trebuie să mă ocup de trimiterea în ţară a cadavrului lui Tom.

Frank simţi deodată că se prăbuşeşte ceva în el, că nu-şi mai poate stăpîni lacrimile. Anna îngenunche lîngă el, strîngîndu-l în braţe.

— Ah, Frank ! Sărmanul Tom ! Cum de s-a putut întîmpla ?

— Pentru că el a vrut să se întîmple ! izbucni Frank.

— De unde ești atît de sigur ?

— Pentru că se săturase ! Nu mai putea ! Martorii spun că s-a dus drept, fără să se oprească, direct sub tramvai.

— E periculos acolo. Tramvaiele trec chiar pe lîngă trotuar. Uneori mi-a fost și mie frică.

— Am fost la spital. M-a dus un polițist pe o blestemată de motocicletă. Mi-au spus că trebuie să identific cadavrul. Jos, la morgă. Nu e deloc amuzant, te asigur. Ce spuneai tu despre Italia cea adevărată ? Despre faptul că noi nu cunoaştem Italia ? Ei bine, Anna, acum am cunoscut-o. Abia acum. Acolo, la morgă, cînd au dat cearşaful la o parte. Cînd l-am văzut pe Tom mort, sfărîmat tot. Aceasta a fost realitatea. Adevărata Italie, Anna !

— A lăsat ceva scris ? șopti ea.

— Nu, n-a lăsat nimic. Chiar nimic. Poate că a intervenit ceva. Ți-am spus că a fost la părinții tăi. Oricum, n-am de unde să știu. Și pe urmă, ce mai contează acum ? Trebuie să-i dau un telefon mamei lui. Asta trebuie să fac. Imediat, acum. Mama lui mai trăiește. Ar fi trebuit să fac asta mai devreme...

Îi dădură iar lacrimile.

— Vrei să mă duc eu să trimit o telegramă ?

— Nu. Asta trebuie să fac eu. Dar nu pot încă să-mi revin. Doamne, cum arăta ! Am văzut atîtea cadavre în timpul războiului, atîția oameni morți... Credeam că m-am obișnuit.

— Și acum pleci, rosti ea cu voce plată, fără nici o inflexiune.

— Trebuie, Anna. Tu nu-ți dai seama ? Nu mai pot rămîne aici. Acum nu pot. Tu nu știi ce-i în sufletul meu.

— Crezi că e și vina mea ?

— Nu, Anna, tu nu ești de vină. Împreună cu mine mai mergea, singur nu putea face față. Tom nu suporta gîndul să se întoarcă în America. Iar acum cred că a descoperit că nu poate suporta nici Italia.

— Mai erai și tu, spuse ea încet, abia auzit. Nu suporta gîndul de a te pierde pe tine.

— Pe mine nu avea cum să mă piardă. Tu nu-ți dai seama ce vorbești, Anna.

— Dar așa își închipuia el. În mintea lui era că eu te-am înstrăinat.

— Acum ce mai contează ? Ce rost are să ne contrazicem ? spuse el obosit. Tom a murit. Asta-i tot ce contează acum. N-a mai putut rezista aici. Acum nu mai pot nici eu.

— Și în America ?

— Nu știu, Anna. Va trebui să descopăr singur. Adevărul este că nici nu există alt loc pentru mine.

— Iar eu nu pot să-ți fiu de nici un ajutor ?

— Nu, acum nu. Ești bună, Anna, dar acum nu mă poți ajuta cu nimic. Ai crezut că eu pot să te ajut. Crezi că te-am ajutat ?

— Da, sigur că da ! exclamă ea, sărutîndu-l. M-ai ajutat să aflu ce e viața ! Să scap din strînsoare ! Iar în America am putea fi împreună ! Nu aici, unde totul este vechi și mort !

— Nu te amăgi. Nici America nu este ceva nou. Este doar o Lume Nouă, cu toate problemele Lumii Vechi. Nu există nici acolo vreun remediu împotriva durerii.

— Vom lupta împreună, Frank!

— Anna, știi bine că am fost în război. Cred că am luptat destul, mai ales dacă este vorba de bătălii ce nu pot fi cîștigate.

— Înseamnă că nu mai ai nevoie de mine.

— Nu spune asta, Anna. Acum trebuie să plec. Pe urmă, vom vedea. Și eu, și tu, amîndoi. Te iubesc, Anna. Iubesc Italia. Dar ai avut dreptate. Eu nu am cunoscut-o cu adevărat. Acum cred că știu.

Lector : DIANA ANCA RADU
Tehnoredactor : VICTOR MAȘEK

*

Bun de tipar : 16.XI.1987
Coli de tipar : 11,50

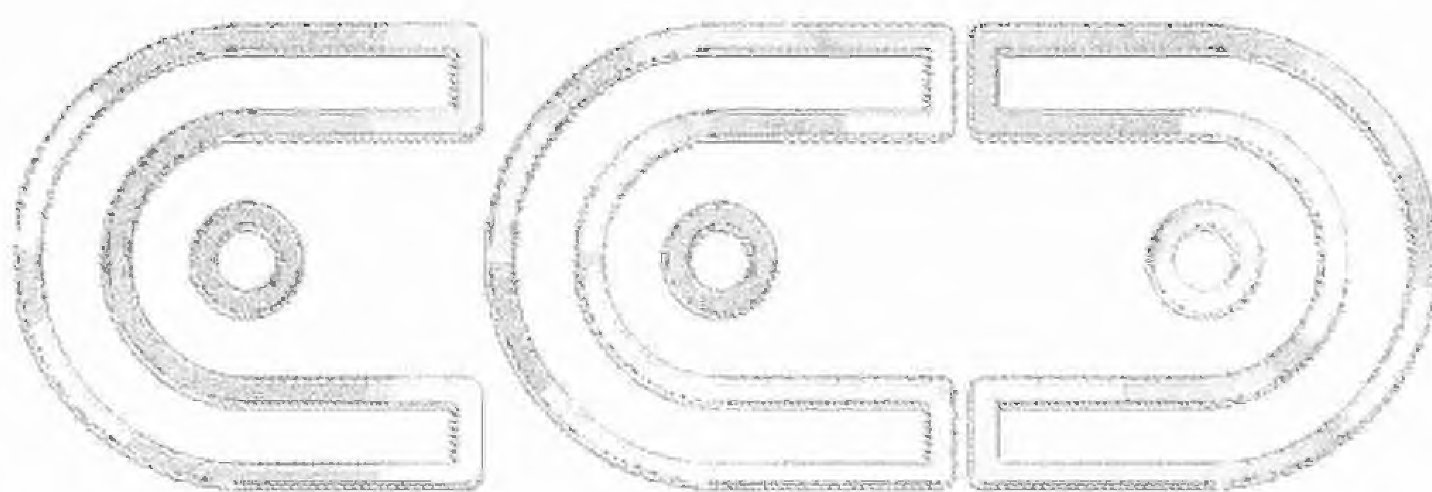
*

Tiparul executat sub cd. 5202/987 la
INTREPRINDEREA POLIGRAFICA BACAU
Str. Mioriței, nr. 27

CLUB

Scanare și prelucrare digitală

AVENTURA

de

Anonim

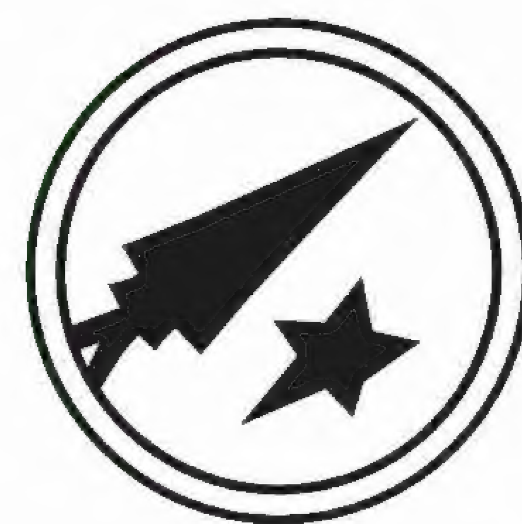

și

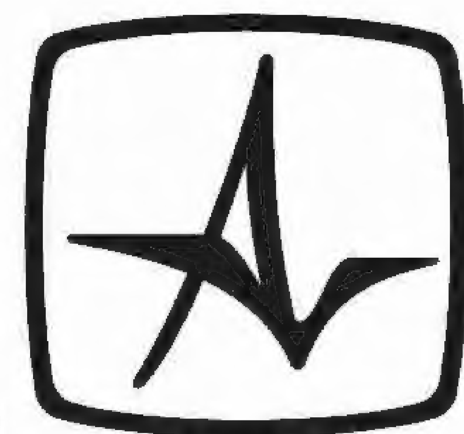
CAT Graur

COLECȚIA SFINX

Antwerpen

2024

